

in rubr. ff. de orig. iur. nume. 33.

Antecedens probatur, quia si mater gráuida pertrá-
fiens per aliquem locum, ubi pariat, partus non ef-
ficatur origine illius loci, vbi casualiter nascitur,
gloss. in l. filius C. de municip. & origin. lib. 10. Et
hæc est communis opinio de qua per Cagnol. in
d. rubr. nu. 35. Crot. in repet. l. i. si qui pro emptore.
nu. 101. ad 105. ff. de vñcup. lal. in l. huiusmo-
di §. legatum nu. 15. de leg. 1. & est casus decifus
per Alfict. decif. 384. nu. 4. Ergo si natus perusij
casualiter non dicitur perusinus, tantò minus di-
cetur habitans perusij, ergo inter se differunt.

Septimò, nulla maior illi interpretatiõ, quam ea quæ
fit per consuetudinem l. de interpretatione ff. de
leg. Sed communis vsus ¶ loquendi est apud om-
nes nationes, vt ego Neapolitanus Pisis habitans
non dicar Pisanus, sed Neapolitanus constituen-
do differentia inter locum originis, & habitatio-
nis, ergo inter se differunt.

Octauò verba ¶ sunt intelligenda naturaliter, &
nò civiliter l. statius flor. §. Cornelio felici ff. de
iure fisc. l. ex ea parte §. in solam ff. de verb. oblig.
l. h. C. de his qui ven. etat. impetr. c. suscepum de
rescript. lib. 6. Doct. in vulgato §. & quid si tantu.
Ergo verbum illud perusinus debet intelligi in
dubio de origine perusino, non autè ratione incol-
laris. Et hoc est argumentu Croti in d. l. si qui
pro emptore. nu. 102. & Bald. in l. & si non spetia
li nu. 6. & 7. C. de testam. Sed verba naturaliter,
& civiliter prolata inter se differunt, ergo perusi-
nus, & de perusio non idem important, sed inter
se differunt.

Et per hanc solam rationem consuluit Grammat. in
10 ¶ conf. §. civil. quod statutum quam Capuanus
non possit esse capitaneus in ciuitate Capue in-
telligitur de oriundo, non autem de habitante.
Et Bald. in l. 3. §. hæc verba ff. de neg. gest. dicit,
quod statutum loquens de ciue, intelligitur de
vero, & naturali, nò autem de eo qui ciuitatem
adeptus est per priuilegium, & habitationem, &
ita consuluit Alex. in cons. 160. incip. an ille qui
non possidet vol. 5.

11 Nonò, quia vtrumque ius ¶ facit differentiam
inter perusinos, & ciues perusinos. Nam c. nec no-
uum in subscriptione, vbi Gregor. scribit ad ci-
ues Neapolitanos 8. q. 1. Item c. pen. in princip. de
injuris. in vers. ciues Brixienses. sed quando de
origine tantum intelligitur, textus simpliciter lo-
quitur, dicendo perusinos, vt in §. si quis igitur
aut. quibus mod. nat. efficit. sui. in verbo Roma-
nus, aut Bizantius.

Decimò per l. præter sollemnes C. de lucris aduocat.
vbi fit differentia inter prouintiales, & scolasticos,
& scolasticus sunt ij, qui à societatibus palatinorù
mittuntur ad prouintias, & non debent molestari
re prouintiales.

Secundum argumentum principale. Illa est vera, &
precisa nominu interpretatio, quæ fit super ver-
bis statuti, sed si concedantur reprefalæ ¶ con-

tra perusinos non comprehenduntur qui sunt de
perusio Bononiæ habitates, ergo inter perusinos
origines, & habitatione est differentia.

Mayor probatur per l. 3. §. hæc verba ff. de neg. gest.
Minor probatur multipliciter.

13 Primò reprefalæ ¶ sunt contra ius commune, er-
go non sunt extendende.

Antecedens probatur per auth. vt non fiant pigno-
rationes. Et per auth. vt ciues, & vicarij pro alijs
ciuibus, & vicarijs non cõueniantur, & l. vnic. C.
ne quis ex vicarijs pro alijs ciuibus, & vicarijs præ-
grauntur. gloss. in ver. omnino in l. si. C. ne vxor
pro marito. textus de iure canonico in c. si pigno-
rationes de iniur. & damno dato lib. 6. Conse-
quentia probatur, quia statutum contra ius com-
mune debet restringi, & nò extendi. quod vero
ff. de leg. cum simil.

14 Secundò probatur, quia ignorantes, ¶ & absen-
tes non ligantur decretis l. h. ff. de decretis ab or-
din. fac. l. 1. §. ordo ff. de magistr. conuen. & ff. ad
Syllan. l. 1. §. hoc autem, & §. si quis i villa, & §. seq.
& l. si quis in grau. §. subuenitur, vbi abientes ex-
citantur à pœna Syllaniani. ff. ad Syllan. in adul-
terij C. de adult. l. h. C. de fcar.

Tertiò, quia tantum est dicere concedi reprefalias

15 ¶ contra perusinos, quantum contra vniuersita-
tem perusij, sed vniuersitas nò representatur per
extrinsecos, sed per intrinsecos ciuitatis perusij l.
si quis ingenuum §. pen. & fin. ff. de capt. ergo alibi
habitantes, & sic extrinseci non includuntur.

Quartò, quia vniuersitas ¶ quando est interdicta iu-
xta terminos c. romana §. in vniuersitate de sent.
excomm. lib. 6. non ligantur qui erunt absentes
tempore commissi delicti. c. grauem, & ibi not. In
noc. de sent. excomm. quod textus expresse dicit
in vers. qui culpabiles non existunt. Et ratio est,
quia cum quis conuenitur ex facto alterius, opus
est vera probatione, vt culpabilis iudicetur l. doli
in fine vltimæ gloss. ff. de nouat. Vnde adhuc, vt
vniuersitas teneatur rescire damna, & robarias
per malefactorem, non sufficit quod delictu pro-
batur per contumaciam malefactoris iam absen-
tis, vt notat Alberic. in l. si quando C. vnde vis, &
in l. nequid ff. de incend. ruin. naufrag.

Quintò probatur per casum decifum, Nam c. par-
mensi derobato in ciuitate Cremonæ concessæ est
sent. reprefalæ contra Cremonenses tempore de
predationis, & concessionis reprefaliarum, pars
gebellina expulsa erat de ciuitate Cremonæ, iste
habens reprefalias cepit vnum de illis expulsi,
queritum est. An captura valeret, & decifum est
non valere, vt refert Alberic. in tract. de statutis
querit. 3. nu. 14. per rationes, vbi per eum.

17 D. Collega respondit, quod aliud est querere ¶
de nominibus, aliud est querere de genere, & spe-
cie, quia genus, & species significant substantiam,
quæ nò potest mutari, sed nomina ipsa possunt
mutari, Nam vnus potest esse oriundus de vna
patria, & postea ex aliquo accidente fieri ciuis de
altera.

altera, vel ex privilegio, vel aliter, & nunquam perdit nomē sue patrie, quia origo est immutabilis. Assumptio f. ad municip. Et hoc dicebat esse verum in hominibus, secus in rebus inanimatis, quæ nunquam loci nomen amittunt. Tunc admittit totam primam argumentationem, & dicebat recte omnes illas l. l. facere differētiā inter habitatores, & oriundum quod ad substantiam illorum nominum. Nos autem in conclusione loqui quod ad nomina ipsa quomodo possint importare plures significationes. Vnde perusinus potest importare etiam nomen de perusio ex aliquo accidenti, sicut de Imperatore qui dicitur africanus ex accidenti.

Ad secundam argumentationem etiam respōdebat recte procedere, quia reprefalix concessa contra perulunum, non aliter comprehendunt cum qui natus est perusij, sed habitat Pisis tempore concessiōis, quia conceditur t. propter iniustitiam in qua non potuerunt cōuenire absentes, & ideo puniri non debuerunt. Et dicebat hanc opinionem tenere Bartol. in tract. reprefalium. in 7. q. princip. in 2. dub.

Ego autem replicabam hanc quæstionem esse in cōtroversia positam inter doctores, quia Bart. dicit idem importare, Alex. dicit non importare idem, quia perusinus importat, & originarium, & habet solum domicilium, & sic est genus ad vtrūque, sed de perusio importat solum originarium. Et istos esse terminos quæstionis nostre, de quibus per Soccin. in 2. parte num. 15. Et quia ad sciendum veram nominis t. importanciam, & significationem opus est deutenari ad substantias, quas significat, propterea a doctoribus allegabatur ijdem textus, qui a me sub diuersis formis inducebantur.

Item dicebam l. t. prouintiales collocari sub tit. ff. de verb. signific. vbi tractatur de significatione verborum substantialiter, & non nominaliter, quia licet ibi tractetur de nominibus, tamen explicantur per substantias rerum, vt dicit Alciat. de verb. signific. in princip. Et propterea inducebam d. l. prouintiales quatuor modis.

Prima inductio. Considerando verbum oriundi. Vnde qui vult dicere se ciuem alterius loci non obstante iniquitate, t. debet probare se oriundum ex illo loco, & ita deducit Bald. in c. 1. §. nomina verò de pace constant. & in l. 1. ff. de probat. in lect. antiqua. Ergo oriundum de prouintia est vna species distincta ab habitatore prouintie, quæ est altera species, & omnes comprehenduntur sub hoc genere prouintialis.

Et sic fuit decisum. Nam cum fuissent disrobate gentes Regine Francorū in statu Mediolani Rex Franciæ concessit reprefalias contra omnes mediolanenses existentes in regno Franciæ, quidam fuit capus qui negabat se mediolanum, sed dicebat se cremonensem, & existente in carceribus, fuit admittus ad probandum se esse oriundum

cremonæ. & ita consuluit Guglielm. de Cug. vt de consilio, & decisione testator Alber. in d. tract. de statut. d. q. 53. nu. 13.

Secunda inductio, ponderando verbum prouintiales sunt, qui in eadem prouintia domicilium habent, & exponendo per textum in l. obferuare, proficisci ff. de offic. proconsul. vbi textus de prouintialibus loquens, ait, conueniens est, vt vnusquisque in patria sua cum excipiat, &c. sed habet 22 tantes t. sunt illi, qui sunt de patria l. 6. C. de diuersi. prædij lib. 11. ergo habitantes sunt prouintiales, & tamen differunt ab oriundis, & comprehenduntur omnes sub genere prouintialis, ergo Perusinus est nomen generis, ad hoc nomen de perusio oriundi, & ad hoc nomen perusij habitatores, & sic non idem important, sed differunt.

Tertia inductio, ponderando tam verbum prouintiales, quam verbum ex prouintia, & sic arguunt 23 do. prouintialis, t. & ciuitas differunt, ergo prouintialis, & de prouintia differunt.

Antecedens probatur, quia prouintia dicitur de imperio, quia hominum habitatione augetur l. fin. §. pen. ff. de bon. damnat. sed ciuitas aliquod nimium repletur in auth. de ciuitate in princip. in vers. & hæc ciuitas nostra nimis populosa est. Idem dicitur de ciuitate Pisana in clem. pastoralis §. notonum de re iudic. in vers. vbi est locus ad modum populosus, & multum potens. & est gl. quæ ponit differentiam inter prouintiam, & ciuitatem in d. l. prouintiales.

Consequentia patet, quia prouintialis dicitur a prouintia, sed dicere esse oriundum de prouintia, est dicere esse oriundum de ciuitate prouintie, quia nemo potest nasci ex tota prouintia.

Quarta inductio ponderando verbum ex prouintia oriundi, quod significat ciues. Nam gl. in l. ciues 24 C. de appellat. considerat eos esse ciues t. qui sunt originarij loci, non autem qui de foris veniunt, nam illi sunt incolæ. melior gl. in l. fin. in fine. in vers. Item non sufficere aliquid ciuilitatis fieri C. de his qui ven. ætat. impetr. Bald. in l. fin. §. special. nu. 7. C. de testam.

Item replicabam, quia dum dicebat aliquos fieri ciues alterius loci ex accidenti puta lōga habitatione, &c. & semper remanere ciues loci originis. Hoc non esse verum, quia definit esse ciues loci originis. Et allegabam glossas. videlicet gloss. in l. adoptione C. de adopt. in d. l. assumptio §. filios, in ver. domicilium ff. ad municip. gloss. in d. l. ciues t. C. de incol. glo. in l. filios C. de municip. & origin. vbi quod origo est immutabilis. Nisi deferatur, & alibi habet domicilium, & ita interpretatur d. l. assumptio. & secundum istas quatuor glossas fuit decisus iste casus, vt per Affl. d. de c. 384.

Aduersus responsionem ad secundam meam argumentationem. Replicabam quod communis opinio 26 nio est, quod reprefalix t. concessa contra perusinos comprehendunt eum qui natus est perusij, & alibi

& alibi habitat, de qua cōmuni testatur Soccin. nu. 17. & 29. Et stylus Pisanus est, vt sublinētes semper defendant communem, & debeant cōcordare communes contrarias.

Et aduertebam, quod Bart. in d. tract. reprefaliarum dicebat totum contrarium ad quod allegatur, & licet in d.l. prouintiales ff. de verb. oblig. potuisset allegari contra communem, tamen in d.l. prouintiales ipse Bart. dicit ego sum facturus tractatum de reprefalijs, & ibi scribam veritatem de hoc.

Item dicebam, quod pro hac communi erat ratio vrgētissima Soccini lūn. in cons. 38. nu. 15. vol. j. sic formando ex eius dictis argumentum.

27 Onera mixta † quis subire tenetur, etiam quod sit alterius iurisdictionis, sed reprefali sunt onera mixta, ergo possunt exerceri contra oriundos qui sunt alterius iurisdictionis ratione domicilij.

Maiores probatur ex dictis Bart. in l. pen. C. de municip. & origin. lib. 10.

Minor probatur ex dictis Baldi in consil. 408. vol. 5. vbi declarat onera mixta dici illa, quæ imponuntur personis ratione rerum.

Et propterea ipsum teneri, aut defendere communem, aut respondere huic argumento Soccini.

Sed D. Collega respondebat ad d.l. prouintiales, interpretāda quod loquatur in materia iurisdictionis, & ideo comprehendat vtrumque casum scilicet originis, & iurisdictionis.

28 Item dicebat textum † illum debere legi sine dictione duntaxat, prout legant pandectæ Florentinæ, quod ostendit Accursi. qui supplet illam dictionem duntaxat ad illum textum.

Ego autem replicabam d.l. prouintiales de quacunque materia loquatur semper facere discretiūm inter perusinum, & de perusio.

Et quod attinet ad pandectas Florentinas, allegabā Io. de Neuzan. in Sylva nupt. lib. 6. nu. 15. col. 3. vbi ostendit istas pandectas esse exemplum antiquissimum, & ideo non esse pandectas Iustinianæ, nec eis esse in oibus credendum. Item. quia præiudicem difficultatem oriri super hoc, inuigilando studueram, istas pandectas fuisse scriptas Neapoli, a quodam qui dicebatur Martialis Carmignanus circiter annum domini 900. vt in cronica Neapolitanis de hoc anno, quæ nostra patria, tunc temporis dicebatur Parthenope, & sic Martialis fuerat consanguineus Sancti Alpreni Episcopi Neap. & mortuus fuit in terra Scalzæ Civitatis Amalfiæ, a qua rapuerunt Pisani in bello.

D. Collega dicebat, quod Antonius Augustinus vir grauissimus, qui fuit auditor Rotæ Romane scripsit. Has pandectas esse adeo antiquissimas, a quibus omnes aliæ habuerunt originem, & exemplū in Italia,

30 Ego autem replicabam studiū Bononiense † habuisse pādictas de anno 1090. vt testatur supplementum cronicarum, sed Pisani rapuerunt pandectas de anno 1136. & studiū Pisanum fuit apertum

de anno 1139. vt refert Volaterran. in sua Geografia, in verbo Res pisanorū, & tetigit Bolognēt. hic in rubrica nostra.

S V M M A R I A

DISPUTATIONI SECUNDÆ.

- 1 **D**os destinata dicitur verè, & propriè dos secundum communem opinionem.
- 2 Dos relicta filia dicitur relicta sub conditione si nupserit.
- 3 Dotis promissio, stipulatio, & quodlibet legatum sunt conditionalia.
- 4 Legatum conditionale ex identitate rationis comprehenditur sub statuto loquente patre.
- 5 L. titio centum in §. titio genero intelligētia ff. de cond. & demonstr.
- 6 Dos ordinata a statuto confertur in tempus mortis.

DISPUTATIO II.

In qua Doctor Martæ argumentatur est.

Vtrum statutum excludens filiam dotatam, excludat illam cui est relicta dos.

CONVENIENS de conclusione disputanda, quæ nudius tertius disputata fuit inter excellentiam vestram arguentē, & alterum Excellentissimum Collegam descendētem, vtrum

stante statuto, quod filia dotata a patre comprehendatur sub dicto statuto.

Et quia communis est omnium opinio, quod filia † cui relicta est dos a patre dicatur verè, & propriè dotata, & comprehendatur sub statuto, vt docuimus in scolis. Ideo hanc communem impugno vnicō argumento.

Nullus actus conditionaliter factus dicitur verè, & propriè actus, sed dos relicta filia † dicitur relicta sub conditione si nupserit, ergo dos relicta filia non dicitur verè, & propriè dos, & ideo non comprehenditur sub statuto. maior argumenti probatur per textum in l. si quis sub conditione ff. si quis omnia causa testamenti. Item probatur magis particulariter per l. si quis quoque ff. de hered.

red. instit. ubi institutus sub conditione non dicitur institutus, & ideo dicit testamentum nullum. Minor probatur, si promissio, & stipulatio dotis est conditionalis, ergo quodlibet relictum dotis est conditionale, antequam probatur per l. stipulatione, & l. promittente ff. de iure dot. & l. a titio ff. de verb. oblig. Item huius si mulier ff. de condit. indebit. Consequentia valet, quia valet argumentum a contrariis ad ultimas voluntates, ut probat Eucherius in loco a contrariis. Item valet consequentia, quia Iustinianus expressit utitur hac eadem consequentia in §. sed & hoc praesenti in auth. de sanctis. episc. translatione in auth. nisi rogati. C. ad trebell. & Bart. in §. titio genero dicit hunc textum esse expiessum ad hoc quod legatum dotis sit conditionale.

Sed D. Collega respondit, quod licet de iure communi hac legatum sit dotis sit conditionale, tamen ex ideitate rationis comprehenditur sub statuto loquente de dote, quae enim est ratio de dote vera, procedit in dote destinata. Secundo respondit, quod aut loquimur de iure communi, & procedit argumentum, aut de iure statutorum, sicut est praesens questio, & non aliter procedit.

Ego autem sic replicavi, quia si hoc esset, siue ex ideitate rationis, siue de iure statutorum, sequeretur quod ipsa filia, cui relicta est dos, posset illam transmittre ad suum heredem, sed consequens est falsum, ergo, & antequam probatur falsitas. Primo per textum in l. si titio cum §. titio genero ff. de condit. & demonstrat. Vbi dicitur ante nuptias vero, titio, vel muliere de qua titis, legatum apud heredem manet, ergo non transmittitur ad heredem filiae, vel generi, sed manet apud heredem testatoris, & dicit manet, quia adhuc solum non est.

Secundo, quia quando statum excludit filiam, & mandat eam dotari, illa dos non habetur loco legitimae, sed dicitur conditionaliter relicta si nuptiae consilium Alex. in consil. 179. nu. 5. v. l. 5. Legitima quidem debetur pure in die mortis patris, dos tamen ordinata a statuto constituitur in tempus nuptiarum, quia relictum dotis habet tacitam conditionem si nuptiae sequantur. Idem consilium Soccin. in consil. 88. nu. 27. vol. 2. Et consil. 75. nume. 1. volum. 3. Ruyn. in consil. 52. nume. 6. vol. 5. Paris. in consil. 53. nu. 76. vol. 3. & est magis communis, ut testatur Boss. de publicatione bo. norum. nu. 2. in fine.

Tercio probatur, quia legata non acceptata non transmittuntur ad heredem l. unica §. fin. autem C. de caduc. toll. interdict. ff. de condit. & demonstrat. gloss. in l. in personam in ver. vultur C. de fidei. commiss. cum sim. sed ista filia cui relicta est dos poruit non acceptare illud legatum, & dicere se nolle nubere, & velle succedere cum alijs masculis, ergo non transmittit.

Minor probatur, quia iusto nihil potest quæri l. nec

emere C. de iure delib. l. hoc iure si non potest ff. de donat. l. iusto si de reg. iur. ergo filia, quæ non vult dari non potest quæri relictum pro dote. Et hoc est argumentum Andree de Viter. in c. 1. nu. 2. de natura successionis laici.

Et confirmatur, quia si non esset in electione filia acceptare, vel recusare, tunc pater posset facere fraudem legi, probatur consequentia, quia si filia mea si solum matre, & filia facit in testamento in prauidium alicuius dicitur locus in fraudem, sed si pater qui tenetur dotare in vita, & collocare filiam nubili in ætate, posset in testamento suo filia non nubili ætatis relinquere dotem, & filia cogeretur acceptare, & sic excludi a successionem, diceretur facere in fraudem legis, quod esset nullum, ut ibi.

Sed D. Collega ad illas replicationes respondebat, Ad primam, quod procedat de iure communi, dicendo esse verisimile argumentum, ut legatum dotis sit conditionale si nuptiae. Nos autem dicebat legui de interpretatione statuti, utrum comprehendat dotem relictam.

Ad secundam respondebat secundum distinctionem Castrensis in d. §. titio genero nu. 8. quam ego ex planavi in lectionibus. supra

Ad tertiam dicebat, quod omnia legata habent illam conditionem si acceptentur, ad quod allegabat l. illa si esset ff. de

Ad l. filia mea dicebat quod pater non dicebatur facere in fraudem, dum illud faciebat lege permitte

Ego autem semper instabam super vi ipsius primi argumenti, quod adhuc pendet, quia statuta recipiunt interpretationem de iure communi, l. 1. §. lex falcidia ad l. falcid. ubi Bart. & Doct. l. serui vestri C. de noxal. gl. in d. §. in computatione C. de iure delib. cad. audient. in de clerico. non te fident. gl. in c. contra cum de reg. iur. lib. 6. gloss. in l. v. verbis ff. de pact. Felyn. in c. ex literis de constitut. nu. 4. & ibi Abb. nu. 5. Oldrad. in consilio 224. colum. 7. in fine, Dec. in consil. 35. & consilio 258. Et declarat Aymo de antiquitate parte 45. videamus nu. 48. sed de iure communi hoc legatum erat conditionale, ergo subsistebat primum argumentum. Item subsistebat, & prima replicatio, quia legatum conditionale non transmittitur ad heredem antequam verificetur conditio.

Item dicebam, quod argumentum, & replicatio non sunt admittenda a descendente Pisis, quia sibi obstat communis opinio, quæ vult quod dos destinata sit vere dos, ergo dum admittit meam argumentationem esse veram de iure communi, negat communem opinionem esse veram.

Et quia tota vis argumentationis consistebat ad ostendendum legatum de quo disputamus esse conditionale, inducebam textum in d. §. titio genero quatuor modis ad hoc probandum.

Prima inductio. Dicitur textus Titio genero meo hæres meus, dotis scilicet filie meae nomine centum dato

dato, legari quidem emolumentum, ad seia, que dotem habere incipit peruenit, sic arguendo. Quod incipit esse dos, non est dos, nisi subit causa de praesentibus, scilicet matrimonium, l. pen. si de iure dot. Ergo tunc est dos quando est matrimonium consummatum. Item per l. quod seruus si. de condit. caus. dat. ubi quod est datum occasione futurarum nuptiarum, incipit esse dotale, vt in dotem perueniat, ergo non est dos. Item per l. ligni si. lignum de leg. 3. ubi lignum, quod est de stinatum pro coquendis carbonibus non est lignum, neque dicuntur carbones, & si incipiat coqui. Item l. fundi si. insula si. de act. empt. Vbi quod domus causa paratum est, & si incipiat fieri domus, si domus perfecta non est, domus non dicitur, ergo quod datus causa relictum est, & si incipiat esse dos, tamen dos non dicitur. h. l. si non dum Cade furt. Vbi res destinata ad templi adificationem, & si incipiat fieri pars templi, non tamen dicitur templum.

Et confirmabam, quia cum verba legis loquatur de ea, quod est in facto non extenduntur ad ea quae sunt in fieri. Legaria si. de act. empti cum similib. sed ista incipit esse dotari, ergo non est vere dotata quousque sequatur nuptiae.

Secunda inductio in vers. Nam & si quis in iure quoque petitionem habere responderet, quae pecunia petat, neque dotis fieri velit, non datur doti submouebitur exceptio, sic arguendo.

Cui non competit actio dotis, non datur habere dotem l. i. C. de condit. do. caus. l. si. de iure dot. sed pro hoc relicto, dotis non competit actio dotis, ergo non est dos, sed legatum pro dote, id est quando habet.

Confirmabam per legem scriptam si. de dote preleg. in vers. l. His verbis non desinit, sed pecunia pro dote legata videatur. Et sic non est dos, sed pro dote relictum, & pro tali legato actio legati compet. l. vir uxori si. de dote prelegati. Et in hoc considerabam hanc legem in contrarium allegatam esse si. utam sub titulo de dote prelegati, & tamen datur actio legati. Quare recte dicitur textus, si filia ad dotem agat, quam noluit fieri dote, exceptio doli submouebitur, oportet rigetur, vt verificetur conditio, vt datur propter matrimonium, ne exceptio repellatur.

Secundo confirmabam per legem quia si. de dote si. de dote preleg. Vbi fit differentia vtrum legaturus, vel aliquid pro dote, quia relictum vt dos, denotat substantiam, & proprietatem, vt notant Bart. & scribam rubr. C. de edendo, quod vero requiritur pro dote, denotat quandam qualitate, vt vocatur relictum occasione dotis, & sic ex causa remota, & illud legatum denotet causam impulsivam, vel quandam demonstrationem, & patet consensus. Et hoc est argumentum Baldi in conf. 37. col. 2. vol. 1.

Tertio confirmabam, sic arguendo exceptio firmat regulam in non exceptis l. que situm si. denique, &

ibi gl. ff. de fundo instruct. cum similib. sed virgo in vno solo casu, quod traducitur ad domum vnde dicitur habere dotem, & de dote actionem, ergo in alijs casibus non habet, ergo filia cui relicta est dos a patre non habet de dote actionem.

Minor probatur per l. deo quod si. de ritu nupt. ubi dicitur, Ideoque in hoc solo casu virgo habet dotem, & de dote actionem. sed casus erat relatus in l. praecedentibus, scilicet quando virgo erat traducta ad domum viri, deinde subdit lex, & deo quod &c.

Et ibi considerabam pronomen hoc casu, quod est ad oculos demonstratum, vt notant Bartol. & Scribentes in l. i. ff. de noui op. nuntiat. in l. i. ff. si cert. pet. in l. i. ff. de pecul. Item considerabam pronomen aliquod, quod restringitur, & limitatur in minimo gl. in clem. in ver. parte de foro compet. Riminald. sen. in conf. 1. to. nu. 7. Hippolit. Riminald. in conf. 782. nu. 64. ergo non omnis virgo habet dotem, & petitionem dotis, sed solum ea quae traducta est ad domum viri.

Tertia inductio in vers. Ante nuptias vero &c. sicut inducitur in prima replicatione.

Quarta inductio in vers. sed cum ante nuptias, quia petunt legatum est, peti potest, sic arguendo ex regula auctum multo magis C. de sacros. eccles.

Si vbi fuerint contracta sponsalia, & dos sit promissa, & legatum dictum dotis est parum, & tamen relictum in conditioem, quia tunc pro sponsalium multum prestanda est de pecunia reddenda si nuptiae non sequantur, vt dicunt Bart. & Imol. ibid. & Bald. in l. si plures nu. 3. C. de condit. infert. ergo multo magis, ubi legatum non est parum neque fuerint contracta sponsalia. Antecedens probatur, scilicet quod in dicto vers. erant contracta sponsalia, quia regulariter permittitur subaudi in textu, ne correctio legum inducatur l. cu. falsa, ubi Bart. Bald. Castrensis & Isf. num. 4. C. de iur. & si. & Ignor. Bald. in §. quibus in prima conf. C. & probat rex. inter dilectos s. ceterum de fide instrum. in vers. Et tamen intelligatur, eo modo, quo magis possit valere, distinguendum videbatur, &c. Aymo in conf. 70. num. 5. & 15. & 16. Ad do quod Bartolus facit istam subauditionem, a quo in dubio non est recedendum, & eam sequitur Castrensis in d. §. titio genero nu. 8. ubi dicit opinionem Bartoli circa d. vers. titio genero, omnes doctores communiter insequi.

Secundo Collega semper dicebat, quod ista procedat de iure communi. Nos autem loquimur de statuto excludente filiam dotatam a successione dotantis, & in respondendo semper versabatur circa distinctionem Castrensis.

Ego vero interrompendo adueri solutionem esse dandam ad istum articulum, vtrum statutum hoc recipiat interpretationem de iure communi, in casu quo vellet negare communem, vt dixi nuper. Nos enim non tractamus de viribus, neque de distinctione statuti, sed questio nostra est, vtrum

terum dos legata, sue vt vocatur destinata comprehendatur sub hoc statuto, ergo loquimur de iure communi, & non de statuto.

Et si voluisset dicere statutum contra ius commune non recipit interpretationem passivam de iure communi, pro ut declarant addentes ad Bartol. in l. 34. hæc verba ff. de neg. gest. & scribit Anna allegat. 70. nu. 7. Quod non dicebat, Nec puto esse verum in omnibus.

Tamen quādo sic dixisset, hoc procederet respectu illorum verborum statuti, scilicet quod filia dotata non succedat patri, videlicet vtrum incipiat per verbum dotata, vel per verbum exclusivum filie, & tunc cum sit contra ius commune l. maximum vitium C. de lib. preterit. non recurrimus ad ius commune pro ipsius interpretatione.

Sed questio nostra est delegata, vtrum includatur sub statuto, & dum præsupponimus dotatam vere comprehendi, disputamus vtrum dotata per destinationem sit dotata vere, & sic opus est regulis iuris communis, & respondendum est ad argumentum.

Ideo non discedas ab opinione contra communem in puncto iuris.

SYMMARIA

DISPUTATIONIS III.

1. **L**. 1. §. pen. in ver. ceterum ff. pro dote intelligentia, & nu. 15. & 19.
2. Dos vera est illa cui competit definitio dotis.
3. Proprie dici, vel improprie quot modis dicatur.
4. Proprie tale dicitur quod a Iuriconsultis sic appellatur.
5. Matrimonium dicitur verbaliter post mortem mariti.
6. Dos consistens in pecunia an sit vera dos.
7. Mulier an possit disponere de dote consistente in pecunia stante statuto prohibitorio.
8. Dos quomodo differat a pecunia dotali.
9. Dos dicitur soluto matrimonio quando idemius manet.
10. Dos an sit respectu mariti.
11. Dos dicitur quando remanent vestigia precedentis qualitatis.
12. Actus quando non extinguatur.
13. Dos per ipsam qua sit.

14. Dote estimata, mulier lesa in minimo restituitur.
15. Verbum cessat quot modis capiatur in iure.
16. Distinctio ceterum, vt stet aduersatiue.
17. Definitionis verba possunt verificari ex causa de presenti, & de præterito.
18. Dotis substantialia an sint onera matrimonij.
20. Legem fieri super indubitabili aliquando & na. 21.
22. Dotis titulus, quomodo consideratur respectu mariti, & respectu uxoris.

DISPUTATIO III.

In qua Doctor Marta defendit.

Soluto matrimonio per mortem viri ante restitutionem esse propriam dotem.

- Collega argumentatus est duplici argumento.
1. Primò, per textum in l. 1. §. pen. in ver. ceterum ff. de dote præleg. vbi dicitur, ceterum si matrimonium cessat, dos nulla est sed verbum cessat, non potest aliud importare, quam matrimonium esse solutum, ergo soluto matrimonio nulla est dos, & probabat, nam verbum ceterum est aduersatiuum, sed præcedens verficulus loquitur de constante matrimonio, ergo verbum cessat intelligitur de soluto matrimonio.
 2. Secundò ille non est vera dos, † cui non competit definitio dotis l. 1. §. dolum ff. de dolo, sed soluto matrimonio per mortem viri, doti non competit definitio dotis, quia non verificatur prima verba marito tradita, neque vltima propter onera &c. ergo non est vera dos.
- Ego autem ante responsiones particulares ad argumenta, præmisi posse ad conclusionem responderi sequentibus distinctionibus.
3. Prima distinctio, aliquid dici proprie, † vel improprie stat dupliciter, vno modo verbaliter, alio modo substantialiter, & soluto matrimonio, ante restitutionem, dos dicitur proprie verbaliter, non autem substantialiter. Dicitur quidem verbaliter, quia retinet nomen dotis, quia iuriconsulti sic appellant, quousque recuperetur ab ipsa uxore, ita respondet Aret. in rubr. ff. soluto matrim. Et in hoc considero † textum in l. nec auius C. de emancip. liber. in vers. moris nostri est,

M unde

unde illud est proprie tale, quod vocatur secundum mores iurisperitorum, & facit l. librorum §. quod tamen C. de leg. 3.

- 5 Confirmabam, quia matrimonium ¶ etiam secundum iurisperitos aliud dicitur verbaliter, aliud substantialiter, nam cum post mortem mariti lex fingat matrimonium durare in vi, l. filij §. vidua ff. ad municip. vidua enim dicitur esse in matrimonio viri defuncti. l. fin. C. de bon. matern. & satis facit l. 1. C. ad municip. & l. exigere ff. de iudic. & §. non tantum auct. de nupt. hoc ergo verbaliter matrimonium, non autem substantialiter, & tamen dicitur proprie matrimonium, quia sic iurisperiti interpretati sunt, sed non substantialiter, quia deficit maritus, sic etiam de dote dixi.

Secunda distinctio. Aut loquimur de dote consistente in pecunia ¶ numerata, aut de dote consistente in stabilibus.

- 6 Communis consensio intelligitur de dote consistente in stabilibus, ut ante recuperationem per viduam relicti dicitur proprie dos, sed si dos consistat in pecunia iuxta terminos l. estimatis ff. solut. matrim. non est vera, & propria dos. De distinctio est hęc in additionibus ad Consuetud. Neapolitanic. Si qua moriens, in add. non quę incipit, ergo mulier non potest donare.

- 7 Confirmabam, quia statutum ¶ quod mulier non possit disponere de dote tota, nisi loquatur patre si habet filios, si ipsa dos consistit in pecunia potest cedere uxore relicta, & tunc etiam dissipare, non habet locum statutum, ut per addentes ad dictam consuetudinem.

Confirmabam etiam, quia iura nostra faciunt distinctionem ¶ inter dotem, & pecuniam dotalementem.

- 8 Nam l. cum scriptum §. his verbis ff. de dote praelegata in vers. his verbis non dos ipsa, sed pecunia pro dote legata videtur. Item l. cum quis §. & si non dos ff. de dote praeleg. sit differentia utrum sit dos, vel aliquid pro dote, ut dos significet substantiam, sed pecunia pro dote significet qualitatem, & dicatur pecunia occasione dotis, & sic ex causa remota, & illud legati denotet causam impulsivam, vel quandam demonstrationem substantiae, ut dicit Bald. in conf. 337. col. 2. vol. 1.

Tertia distinctio generalis. Aut loquimur quando soluto matrimonio idem ius manet, & procedit communis opinio, ut in rubrica nostra, & l. 2. an-

- 9 tra eodem, ubi idem ius ¶ manet petendi dotem, & hoc est ex dispositione legis, & ita est dos proprie dicta: Aut non manet idem ius, puta si moreretur vxor, Et respectu mariti, iterum distinctio,

- 9 quos, aut extat statutum de lucranda dote, ¶ & tunc aut maritus possidet, & non dicitur dos proprie, quod ad actionem, quia effectum est proprium eius patrimonium l. ita ff. de iure dot. dicitur, nihil proponi cur marito dos auferenda sit, si vero maritus non possidet, tunc etiam respectu mariti dicitur dos, auct. sed nouo iure C. de repud. in

uers. virum etiam, ubi dicitur factio repudio ex illa causa, & sic soluto matrimonio, maritum posse vindicare dotem.

Quarta distinctio generalis, quando causa requiritur ad esse certo tempore determinato, aut remanent vestigia precedentis qualitatatis, aut non remanent: tunc dico, quod dissoluto matrimonio

- 11 per mortem mariti dicitur dos, ¶ quia remanent vestigia precedentis qualitatatis causae, scilicet dotis, quae non fuit recuperata: distinctio ista defertur ex theoria Bartin l. 3. §. fin. ff. de donat. in l. 1. ff. de act. rer. autot. in l. ex duobus ff. de vulg. & pupill. & §. praeterea in l. quib. mod. soluitur ius pat. potest. & ex §. minima in l. de cap. diminut.

- 12 Quarta distinctio principalis, quando res sit de iure ad alium a quo incipere non potest, aut sit de iure perfectus, & non extinguatur, aut actus non est perfectus, & extinguitur, quibus casibus sit peritus, & si placeat ff. de verb. oblig. Modo quando moritur vxor, & sic matrimonium deuenit ad actum a quo incipere non potest, quia actus fuit perfectus, & si dos etiam, id est soluto matrimonio non definit esse dos, Et hic datur exemplum de patre, qui est causa filij, & si moritur pater adhuc dicitur filius, semper quod habetur respectus ad patrem mortuum.

- 13 Sexta distinctio principalis. Aut dos ¶ est data per ipsam, puta quando est restituenda eadem res, quae in dotem datur, quae soluto matrimonio fugit viro, & eius heredibus, & statim conuolat dominium ad ipsam vxorem, ut dicit Franch. in decis. 367. nu. 4. & sic intelligo textum in l. iure, huius C. de iure dot. quod casu semper est actio contra

- 14 tra possessorem. Aut est data ¶ estimata iuxta terminos l. estimatis ff. solut. matrim. & tunc aut in estimatione non est lesa, & dic, ut in secunda distinctione. Aut est laeta etiam in minimo, & restituitur ad eandem rem dotalementem simul cum sua tota actione decisio est Azonis in sua summa C. de iure dot. quod procedit, etiam si ipsa mulier fuerit maior, & hoc fauore dotium, prout per Aflic. in decis. 270. & ibi Virfil.

Quibus generaliter praefatis ad conclusionem, Responderebam ad argumenta, Ad primum respon-

- 15 detur, quod verbum ¶ cessat in iure caput dupliciter, vno modo pro ut facit rem stare in suspensio, ut in l. quires §. aream ff. de solut. ubi obligatio cessat, id est stat in suspensio, non autem est extincta. Alio modo cessat, id est non est factum, pro ut sumitur in d. ver. ceterum, & ita interpretatur ibi Accurs. cessat de facto, & de iure, quia non fuit factum.

- 16 Confirmabam, quia verbum ceterum ¶ stat aduersus, quod hic probatur, quia significat alioquin, l. a diuo pio §. sed si emptor in ver. ceterum, & ibi ff. de re iudic. & dictio alioquin aduersus fatiue ponitur l. milites ff. de custod. reorum Salic. in l. mutuum damus ff. si cert. pet. Sed aduer-

fatia

ſatius interpretatur, vt quanto magis poſſit aduerſetur, vnde cum in duobus primis caſibus præcedentibus tractaſſet iuriſconſultus quando ſpõſalia erant facta, & quando matrimoniu erat validum, conſequens erat, vt aduerſando prædictis caſibus tractaſſet, quando matrimonium non erat factum, & quando erat factum ſed erat putitium, & nullum.

Denique reſpondebam, prout communiter cæteri Doctores, nulla eſt dos, & nullum matrimoniu, id eſt nullus eſt titulus dotis penes maritum, vt poſſet vſucapere, & ſi quis alius fuiſſet titulus dotis, eſſet ſolummodo in reſtituenda ipſa dote.

Ad ſecundum reſpondebam, quod verificari prima 17 ¶ verba definitionis dotis ſtat dupliciter, vel ex cauſa de præſenti, vel de præterito, tunc dico, quod ſoluto matrimonio, licet non verificentur ea verba de præſenti, tamẽ quia remanet idem ius exigendi dotem, ideo remanet veſtigia matrimonij, & ipſe actus dotis conſumatus cum iure quaſito ipſi mulieri ad repetendum ipſam, ideo propria dos dicitur ex cauſa de præterito: Sicut dicimus, quod diſſoluta adoptione idem ius manet l. patre ſurioſo ſi de his qui ſunt ſui, vel alieni iur. remanet igitur ius petendi ex cauſa de præterito. vt in rubrica, & hæc ideo verificantur verba ex cauſa de præterito.

Item reſpectu aliorum verborum propter onera matrimonij. Negabam quod deſeruere pro oneribus ¶ matrimonij ſit ſubſtantiale dotis, quia eſt proprietatis ipſius, & in multis caſibus poſſet non deſeruere, puta ſi matrimonium duraret momen- to temporis, vt dicit Bald. in l. non tantum per illum textum C. de legat. infra quod tempore paruo, dos non deſeruieret pro oneribus matrimonij. Item poſſet dici, quod ſatis dicitur dotem deſeruere pro oneribus, cum maritus infra annum ſoluto matrimonio habeat fructus dotis l. 1. §. cumque C. de rei vxor. act. Et poſſet etiam applicari diſtinctiones generales ſupradictæ.

19 Sed D. Collega replicabat, in d. §. pen. ¶ fieri tres caſus, primum quando conſtante matrimonio erat dos, & procedebat vſucapio pro dote, ſecundum quando diſſoluto matrimonio, tertiu, quando matrimonium erat nullum, & dicebat, vt ſecundus caſus aduerſetur, primo loquendi conſtante matrimonio, vt intelligitur ſoluto illo, & credo hanc ſententiam exclamaſſe veram in ſua methodo interpretandi rubricam ff. ſolut. matr. fol. 3. verſ. præſertim. Confirmabat, quia ſi ille verſ. cæterum intelligeretur de matrimonio, quod nũquam fuit factum, tunc eſſet de indubitabili, contra regulam ¶ l. quod habeo ff. de carbon. ædific. & lancilla C. de ſurt. nam certum eſt, matrimonio non factio, nullum eſſe dotis titulum. Denique contra alteram reſponſionem dicebat, quod cum in dicto titulo tractetur de vſucapione pro dote, interpretari nulli eſt dos, id eſt nullus eſt titulus dotis, eſſet interpretari idem per idem.

Ego autem reſpondebam negando eſſe veram in d. §. pen. diſponi ſuper tribus caſibus, ſed dicebam diſponi de quatuor, nam in verſante nuptias diſponitur de tempore ſponſalium, quod non vſucapitur pro dote, ſed pro ſuo, deinde ſubdit conſtante matrimonio vſucapit pro dote: cæterum ſi matrimonium eſſet, id eſt non fuit factum, vt aduerſetur primo caſui de tempore ſponſalium, tantò magis, quia habemus iura clara, quod ſoluto matrimonio eſt dos, quartus caſus, quando putabatur eſſe matrimonium, cum non ſit. Ad illud 21 ¶ quod eſſet de indubitabili, quod dicebat Ruyn. in rubr. num. 11. Reſpondi quod regula d. l. quod habeo cum ſimili non procedit, quando non principaliter diſponitur, ſed in conſequentiam, ſed in conſequentiam matrimonij putati eſt, vt ſicut quando matrimonium non fuit contractum, neque de facto, neque de iure, dos nulla ſit, ita quando fuit contractum de facto, ſed non de iure, dos nulla ſit.

Denique dicebam illam interpretationem, nulla eſt dos, id eſt nullus eſt titulus dotis eſſe Bologneti 22 in rubr. nu. 149. qui diſtinguit, ¶ quod eſſe nullum titulum dotis habet duplicem intellectionem, vel vt maritus acquirat pro ſeipſo, vel vt acquirat cum facultate reſtituendi, & ita interpretando nulla eſt dos, id eſt nullus eſt titulus dotis ad acquirendum, vt poſſit vſu capere, ſed ſolum ad reſtituendum.

S Y M M A R I A

DISPUTATIONIS I I I I.

- 1 **D**os vera eſt quæ producit actionẽ de dote.
- 2 Jus vniuerſale, quod eſt dos, quale ius ſit.
- 3 Actio dotis eſt effectus ipſius.
- 4 Actio regularis pro dote, cui competat.
- 5 Uxor conſtante matrimonio, vt poſſit agere pro dote ad beneficiũ mariti.
- 6 L. ſi conſtante §. 1. ff. ſolut. matr. intelligentiã.
- 7 Argumentum ab effectu non neceſſario non valet ad ſuam definitionem.
- 8 Uxor conſtante matrimonio, poteſt agere, vt adueniente tempore ſibi ſoluatur.
- 9 Item poteſt agere, vt ſibi caueatur.
- 10 L. in omnibus ff. de iudic. intelligentia.
- 11 Uxor conſtante matrimonio, vt poſſit agere per viam exceptionis.

M 2 Dotis

12. *Dotis dominium quomodo sit penes uxorem, & quomodo penes virum.*

DISPUTATIO IIII.

In qua Doctōr Martæ defendit.

Constante matrimonio est proprie dotem.

D Collega argumētatus est duobus argumentis longissimis. Forma primi argumenti est, illa est vera, & propria dos, quæ producit actionem, & effectum iuris sui, sed contractus ille dotis constante matrimonio non producit effectum sui iuris, quia licet sit nata obligatio, non tamen est nata actio secundum magis communem opinionem, de qua per Alex. in l. si constante in §. i. nu. 10. ff. sol. matrim. ergo non est propria dos.

Secundo longius argumētabatur, reducendo sub hac forma, omne ius quod nostrum consistit, aut in acquirendo, aut in retinendo, aut in amittendo, item aut est ius quod, aut propter quod, sic est iustum argumentum a sufficienti partium enumeratione, sed hoc ius vniuersale, quod est dos, consideratum constante matrimonio, non est ius acquisitionis, quia acquiritur ius quod non habemus, non est ius retentionis, quia iam est proprium patrimonium ipsius mariti, sicut dicimus de hereditate, quæ cum sit adita est proprium patrimonium heredis, non est ius amissionis, quia hoc esset soluto matrimonio, qui non est casus conclusionis, Item non est ius quod, quia non est actio, neque est ius propter quod quia non est officium iudicis, ergo remanet quoddam hoc ius vniuersale, quod est dos non verificatur constante matrimonio, & sic contra conclusionem.

Ego autem respondebam, quoddam aliud est loqui de definitione dotis, aliud de effectu dotis, conclusio mea intelligitur de definitione, quia tunc verificantur omnia verba definitionis constante matrimonio, & sic est vera, & propria dos. Si vero loquar de actione, quæ est effectus iuris, ut dicebat argumentum tunc, aut consideratur regulariter, aut irregulariter, distinctio est. Anar. in consil. 9. primo modo maritus regulariter constante matrimonio agit pro dote, de qua ancillam C. de rei vend. c. hoc fufficit, vbi ipsa dos constante matrimonio producat suum effectum. Aut loquimur irregulariter, & sic respectu vxoris puta quando agit ob vergentiam viri ad inopiam l. vbi adhuc C. de iure dot. cum similibus. & tunc procedunt communis opinio, & non offendit con-

clusionem quam de fendo.

Secundo dicebam, quoddam loquendo de isto effectu regulari in persona vxoris, Aut mulier quæ vult agere ad beneficium mariti, puta si focer, cui dos fuerat data, mortuus est, quantum vis fuerit opulētissimus, & exheredauerat filium suum, interest vxoris, ut dos maneat sit penes maritum, qui subire habet onera matrimonij, & ideo tunc æquū videtur sibi succurri contra hæreses foceris super ipsius dotis recuperatione, casus est in l. si constante §. i. ff. solut. matrim. & iste est verus intellectus ad illum textum, prout probat Bald. nouell. in tract. de dote parte 7. priuileg. 32. num. 1. Aut loquimur de actione regulari ad beneficium vxoris, & tunc ipsa vxor, quæ dedit dotem, ut permear in matrimonio, & ut susciantur onera matrimonij, regulariter non agit. Et sic concludetur, quod in persona vxoris ille effectus iuris regulariter loquendo non erat necessarius constante matrimonio, quia non semper producebatur, propterea dicebam non valere argumentum ab effectu non necessario ad suam definitionem; Et fufficit conclusio meam verificari, ut producat effectus iuris in persona mariti, constante matrimonio.

Tertio dicebam, Aut loquimur, vtrum vxor agat constante matrimonio, & cum effectus, aut vt agat, & vt adueniente tempore sibi solvatur, primo modo intelligitur communis opinio, vt non possit agere cum effectu, sed bene poterit agere, ut adueniente tempore sibi solvatur, & dicebam sic pluries fuisse decisum, ut creditor sub die possit agere ante diem, ut adueniente die sibi solvatur. Verall. decis. Romana 132. parte 2. A filio decisio. 279. Cachet in decis. pedemont. 130. Et est textus in l. si cui fidei act. & oblig. ibi quamvis eum qui stipulatus est sub conditione, placet pendente conditione creditorem esse: Item in diem si de condit. indebiti, ubi debitor in diem adeo est debitor, qui si soluerit, non repetit, & dictio adeo denotat certitudinem. Adeo quidem ff. de iurisd. om. iudic. l. adeo si. pro hoc. Et dicitur in Napolitan. in consuetud. Neapolit. incip. viro mortuo. in uer. dari, quoddam ipsa mulier constante matrimonio potest agere, ut sibi præstetur cautio de restituenda dote suo tempore: est igitur actio de dote, sed impedita quod ad executionem. Item est text. in l. si in omnibus ff. de iudic. ex quo potest argui, quod mulier potest agere, ut sibi caueatur, alia equidem lex generaliter loquitur, & tamen non agit ex noua causa, sed ex actione primæ propter nouam causam, Et ille textus procedit, siue ponamus actionem illam esse bonæ fidei, ut tenet Bart. in l. si. ff. sol. matrim. siue teneamus esse stricti iuris, quia remedium d. l. in omnibus habet locum etiam in actionibus stricti iuris: creditores ff. de priuileg. credit. Item dicit Angel. in l. si constante in princip. num. 2. ff. solut. matrim. quoddam mulier constante matrimonio agit ad dote, sed

non, concludet dotem sibi reddi, sed eam in tuto poni.

11. Quamto dicebam, quod aut mulier + vult agere per viam actionis, aut per viam exceptionis, nam secundum modo potest agere, puta si mulier videret per creditores, viti exequi super bonis ipsius, quo casu potest comparere, & excipiendo agere non posset, sequi super bonis suis: Et dico per modum exceptionis, quia audi. hoc si debitor C. de pignori, que vult, quod non possit agi contra tertium, nisi discussio principali, habet hunc verum intellectum, quando agit per viam actionis, secundum per viam exceptionis. Et quod per viam exceptionis mulier possit agere, tenet Bald. nuell. de dote in 7. parte. privileg. 34. nu. 2.

Et haec omnia dicebam, quia si loquamur de actione dotis constante matrimonio respectu uxoris, ut dicebat Communis opinio (quam nunquam negavi defendendo in circuitu, ut alij mihi negant) erat effectus irregularis, non convertibilis, neque necessarius, & mihi sufficiebat, ut constanter matrimonio dos ipsa potuisset producere actionem: nisi persona mariti.

Ad secundum dicebam, quod argumentum non enumerat sufficere omnes partes, quia hoc ius dotale, aut considerabatur de per se, & est separatum ab enumeratis, & ideo argumentum deficientibus, aut considerabatur respectu ad terminos enumeratas, & sic aut respectu uxoris, & ipsa est

12. domina dotis in rebus C. de iure dot. quod dominium respectu ipsius erat originale, & naturale, & ad hoc ponderabam, quod cum in li. hereditate si pater fidei commissi peculio respectu vero mariti aderat dominium civile, cum exercitio dominij naturalis, ut dictum erat, constante matrimonio, quo tempore inspecto, maritus omni iure agit, iuxta terminos d. doct. ancillam. Et in marito constante matrimonio, verificari poterant primus terminus enumeratis, propterea cessabat argumentum.

Sed D. Collega, circa primam argumentationem acquieuit. Circa vero secundam, longissimis verbis semper replicabat idem. Et ego semper persistebam in responsione iam data.

SUMMARIA

DISPUTATIONE QUINTA

1. **D**os a patre profecta, etiam extantibus filiis pervenit ad patrem fecundum communem opinionem.

2. Legitima nullum recipit onus.

3. Legitimum legale nullum recipit onus.

4. Pacta facta secundum dispositionem iuris communis nihil operantur secundum

communem opinionem.

6. Pater post mortem filie agit ad dotem profectivam de voluntate filie.

7. Legitimam esse quomodo differat ab imputari in legitimam.

8. Actio recuperande dotis an sit propria ipsius patris.

9. Filia dotata a patre in eius vita, etiam minus quam sit legitima, post eius mortem etiam auctus facultatibus non agit ad supplementum legitime.

10. Pater non succedit ad dotem profectivam de iure communi, quando filia dotata excluditur a successione dotantis.

11. Advena Pisis, ut vellicentur.

12. Decisio Grammatici a nu. 39. usque ad num. 39. de exclusione filie loquens, ut loquatur solum de iure communi.

13. Filius si in vita patris habuit legitimam, post eius mortem, etiam auctus facultatibus non petit supplementum.

14. Filia dotata non petit supplementum legitime, etiam si non renuntiaverit secundum communem opinionem, et casus decisos.

15. Decisio Grammatici 101. a num. 61. usque ad 72. ut loquatur de iure communi iuxta terminos de quibus supra nu. 12.

16. Dos data a patre in vita filie, succedit loco integra legitime post mortem patris.

DISPUTATIO V.

In qua Doctor Marta argumentatus est.

Verum exactio dotis profectivae spectet ad patrem, vel ad filios.

Quod est antiquissima inter Doctores, utrum mortua filia dotata a patre cum filiis, exactio dotis debeat fieri a patre, vel a filiis, & quia (circumscripserunt opinione Martini) communis opinio est, quod spectet ad patrem, & de qua testatur Bart.

in l.

in l. post dotem nu. 28. vers. tenet communem opinionem nostrorum maiorum ff. solut. matr. Capyc. in decis. 170. in principio dicit communem, Propterea onus meum fuit ipsam impugnare hoc modo.

Primo filia transmittit legitimam suam ad suos filios, sed dos succedit loco legitimæ quomodo libet sit a patre tradita, ergo filia transmittit illam ad suos filios, ergo non spectat ad patrem. Maior probatur, quia in legitima ꝑ nullum potest imponi onus, & debet esse libera. L. omni modo l. quoniam in prioribus l. scimus ꝑ repletionem C. de inoffic. testam. & debetur libera absque dilatione, Franch. decis. 16. nu. 1. & nu. 13. Confirmatur, quia in debito ꝑ legali nullum potest imponi onus, Franch. d. decis. 6. sed pater tenetur dotare filiam ex debito legis fin. C. de dot. promiss. Ergo non potest imponere onus, vt ad serueturatur, & si hoc faceret ex pacto, non toleratur in ipsa legitima, casus est in l. pater cum filia ff. de pact. dotal. Minor probatur, quod dos succedit loco legitimæ per textum in d. l. scimus, & ibi diffusè Cynar. C. de inoffic. testam. & l. scimus C. de nupt.

Secundo multa funt iura loquentia de pactis factis inter patrem dotantem, & generum, vt soluto matrimonio per mortem filie, etiam cum filiis, dos reuertatur ad dotantem, ergo si non essent facta dicta pacta, succederent filij dictæ filie, & non pater: Consequentia probatur, quia ꝑ pacta facta secundum dispositionem iuris communis nihil operantur, pro ut est communis opinio, de qua testatur l. si in l. si donaturus, per alium textum nu. 3. ff. de condit. caus. data. Antecedens probatur per l. pater cum filia ff. de pact. dotal. vbi pater volens sibi providere stipulatus est partem dotis sibi restitui liberis extantibus.

Tertio si dos profectitia soluto matrimonio ꝑ mortem filie rediret ad patrem dotantem, tunc pater ꝑ post mortem posset solus agere ad recuperandam ipsam dotem profectitiam, sed consequens est falsum, ergo & antecedens: Consequentia clarè deducitur, quia actio est ius persequendi in iudicio quod sibi debetur ꝑ l. inst. de act. Falsitas consequentia probatur per l. post dotem ff. solut. matr. vbi pater post mortem filie decedentis agit de voluntate filie ad dotem profectitiam, Idem habetur in l. i. C. de iure dot. vbi gl. fin. in veri tertia ratio: ergo ex se non poterat agere, & allegabam etiam l. quoties ff. sol. matr. & dicebam hoc esse argumentum Papiniani in l. inter focerum ꝑ cum inter ff. de pact. dotal. quod subtiliter speculando inducebam.

D. Collega respondit, quod aliud est esse legitimam, ꝑ aliud imputari in legitimam, addo rationem, quia multa in legitimam imputantur, l. omni modo ꝑ imputari, C. de inoffic. testam. que tamen legitime loco non subrogantur, ita respondet Socin. Sen. conf. 88. col. 3. vers. adducit secundo loco.

co vol. 2. Menoch. casu 149. nu. 10. Et ideo dicebat quod imputatur in legitimam facit esse locum petitionis supplementi iuxta terminos d. l. scimus ꝑ repletionem C. de inoffic. testam. Item dicebat quod legitima non debetur filiis viuenti patre, neque peti potest l. 1. ꝑ impuberi ff. de collat. bonorum, vnde cum in casu questionis propozita filia pramoniebatur ante patrem, & tempore suæ mortis legitima non erat sibi debita, nec ipsi quaesitum ius, non poterat illam transmittere ad suos filios.

Ad secundum dicebat, quod licet multa potuisset dicere aduersus probationem. Consequentia, quia non semper est verum, quod pacta facta secundum dispositionem iuris communis nihil operentur: Tamen admissa eadem communi, dicebat patrem non succedere ex pacto, sed ex dispositione legis dos a patre C. de soluto matrimonio.

Ad tertium respondebat, quod actio ꝑ recuperandam dotis est propria ipsius patris, & hoc dicitur in l. 1. ꝑ accedit. C. de rei vxor. act. vbi ꝑum tractat quod extraneus debet stipulari sibi dotem reddi alius præsumitur donasse, respondet, patres autem agunt ad dotem, etiam ex tacita stipulatione, ergo clarum est, quod ipse pater habet actionem ad dotem recuperandam.

Ego autem sic replicabam. Si ista dos data a patre filie non haberetur pro legitima iuxta terminos primi argumenti, sed imputaretur in legitimam iuxta terminos dictæ responsionis, tunc sequeretur, quod si ipsa filia superuixisset patri, potuisset petere supplementum legitimæ, sed consequens est falsum, ergo & antecedens: falsitas autem probatur, quia si filia dotata est a patre in eius vita, etiam in minus legitima, tam ꝑ morte patris non potest petere supplementum legitimæ, & pro hoc allegabam Marantæ, qui hoc comprobatur in quaest. 10. num. 2. l. 1. & 23. Item allegabam esse sic decisum, ꝑ prout testificatur Grammat. in decis. 57. & decis. 101. Et confirmabam, quia omnes Doctores dicentes opinionem l. 10. & aliorum glossatorum volentium patrem ꝑ succedere ad dotem profectitiam, exclusis filiis, dicant de iure communi non habere locum, quando ipsa filia excluderetur a successione dotatis, vt est communis opinio de qua testificatur Capyc. decis. 176. nu. 6. & 7. per rationes vt ibi, sed filia dotata a patre, in terminis iuris communis loquendo, nihil aliud potest consequi, vt dictum, ergo dotem dicitur sibi appropriare, quo casu transmittit ad suos heredes.

Et respectu secundæ, & tertie responsionis ad argumenta mea, dicebam, quod ducere instantia non est soluere, & ideo ad huc subsistebant, sed referuando facultatem postea de eis etiam disputandis, in illa ꝑ responsione ad replicationes contra primam.

Sed D. Collega respondebat, Nos loqui inspecto in

re communi in presenti questione, sed replicationes procedere, siante prohibitione statuti, & sic loqui Doctores allegatos, & ideo dicebat non concludere: Imò alij vi emuli laborum nostrae iuventutis, credentes potius barbe, quam eruditioni, vix poterant contineri, quin dicerent me allegare falsum.

Ego autem semper insistebam in allegando veritatem, & quod Maranta d. nu. 2. 1. 2. 1. & 23. loquatur de iure communi, & quod decisiones prædictæ, ubi loquuntur de isto articulo loquuntur de iure communi. Quod cum non potuisset persuaderi, Ego dixi, remaneat disputatio in hoc puncto, quod si doctores à me allegati non loquuntur expresse de re allegata, dicar ego allegasse falsum, in verò loquantur sit patris aduersa conclusio, Et sic fuit conclusio.

Sed quia non desit aliqui (emuli gloriæ, quæ soli debetur Deo, eos non semper Doctores ad-

11 **VENAS** † qui Pila legunt, vt albos nigri corbi villicantes) qui dixerunt decisiones allegatas, casus non decidere de iure communi, sed præsupposito statuto, prohibente filios dotatos: Propter aduertendum est, quod Grām. in d. decis. 57.

12 † à numero 34. in vers. quò verò ad illud, vique ad numerum 33. loquitur in specie de iure communi, querens an si filia sit a patre dotata, & postea illius bona augeantur, possit de bonis auctis quæ reperiuntur tempore mortis petere supplementum legitime, & decidit quod non possit petere. allegat Bal. post Jacob. de Butt. in l. pactum quod dotalis in c. opposit. C. de collat. Idem dicit in auctoritatibus c. communia de legat. & ibi Castrensis, subdit hoc esse singulare, & menti tenendum.

Imò in fortiori casu allegat Bald. in l. fin. circa fin. C. de fideicommissis. & in l. fin. C. de v. sur. rei iudic.

13 **VER** quid ergo, Vbi dixit quod si filius † accipit legitimam in vita patris, deinde pater effectus est locupletior, tempore mortis non potest petere supplementum legitime, quia poterat etiam effici pauperior. Et ipse filius sicut non teneretur restituere illud plus, quod habuit in hoc casu, ita non potest petere illud minus quod deest in casu contrario. Idem tenet Bald. in l. fin. successione C. de his que in fraud. credit. & sequitur Angel. & Imol. in l. stipulatio hoc modo concepta ff. de verb. oblig. Bart. & alij in l. ff. de pact. Bald. in l. cum oportet §. 1. C. de bon. quæ lib. Et omnes isti doctores loquuntur de iure communi, & allegantur in dictis numeris dictæ decisio. 57.

Addo quod hanc opinionem sequitur Roman. in d. stipulatio hoc modo concepta, & dicit esse

14 **COMMUNEM**. † Gregor. Natta in repet. c. quantum col. 1. de pact. lib. 6. Guglielm. Benedict. in repet. c. l. synodus de testam. in ver. duas habens nu. 2. 1. Curt. Senior. in cons. vltimo. & Boer. in decis. 62. col. 4. ubi etiam quod sit communis, &

decisum secundum eam: Et licet Conar. in repet. d. c. quantum. in initio tertie partis §. 1. nu. 2. v. l. & sane huic opinioni, dicat hanc communem intelligi debere, quando filius renuntiaverit, & hanc esse veram communem, vt ibi per eum: **TAMEN**, cuius non renuntiaverit, est casus decisus Neapol. vt filius, siue filia non possit petere supplementum, vt testatur Camillus Salernus in additionibus ad consuetud. Neapolit. quæ incipit Si moriatur sub tit. de successione ab intestato in additione quæ incipit Paragium in d. libro cōsuetud. fol. 95. in vers. Et non obstantibus quod non renuntiaverat, iunctis aulis, de consensu omnium celeberrimorum patrum dicit 9. Aprilis 1552. fuit decum absolucio conuentus ab impetitione actricis & deinde subdit quatuor alias decisiones, in hoc eodem articulo, deinde subdit, taliter quod de hoc non est amplius dubitandum, cum plures fuerint decum.

15 **ITEM** legatur Grammat. † in allegata decis. 10. 1. nu. 66. in vers. Et quod patri visum est componens, vsque ad num. 72. in vers. præterea, ubi licet casus proponentor ex statuto, tamen deciditur ex regulis iuris communis, allegando ad hoc viderem Doctores maxime aueritantes ad quos me remitto. Imò Decin. consil. 26. ubi consultatur in hoc casu. nu. 1. in vers. Et ideo, Respondet tam de iure communi, quam ex dispositione statuti per hæc verba. Et ideo tam attento iure communi, quam attenta dispositione statuti, videtur qd Francisca &c. Deinde in vers. Sed tamen has non obstantibus, contrarium de iure videtur verius.

16 **ET** pro hac opinione facit, quia dos † data à patre in vita ipsius succedit loco integre legitimæ post mortem patris, de qua conclusione latè per Bald. nouell. parte 6. privileg. 16. num. 7. in fine.

Et pro tota presenti disputatione videndus est Menoch. de arbitrar. iudic. casu 149. per totum, qui multa ad hoc congerit, quæ ad presentem disputationem non deseruiunt.

S V M M A R I A

DISPUTATIONIS SEXTAE.

- 1 **D**OS recuperata an possit cēseri diuerso iure.
- 2 **D**OS restituta dicitur habere suam propriam causam.
- 3 **D**OS constante matrimonio, & soluto ipso, vt habeat eandem rationem.
- 4 **C**AUSE propter quas possit aliquis alienare quot sint, etiam in aliorum præiudicium.
- 5 **A**limenta debentur domino præsentis, & futuro.

Malice

- 6 *Mulier prohibita disponere, potest alienare, ut soluat debita.*
- 7 *Mulier prohibita disponere, potest alienare, ut inueniat maritum condignū.*
- 8 *Doctores qui non habet contradicteorem in sua doctrina, habetur pro lege.*
- 9 *Liberius, circa praedictum patroni, potest donare benemerito.*
- 10 *C. quemquam de usuris ut non habeat locum inter viuos.*
- 11 *Mulierem prohibitam disponere in ultima voluntate, qui teneant non esse prohibitam alienare in vita.*
- 12 *Statutum quod mulier non possit disponere ad eius libitū in ultima voluntate, est odiosum.*
- 13 *Statutum contra ius commune recipit interpretationem passiuam de iure communi.*

DISPUTATIO VI.

In qua Doctor Martae argumentatus est.
In Circulis Italianis.

Statutum quod mulier habens liberos non possit disponere nisi de tertia parte suae dotis. comprehendere viduam cui restituta est dos. secundum communem, de qua in lectionibus.

- M** Ane commune impugno vnicuique argumento, propter meam indispotionem causatam ex multis vigilijs, & quidem communi. Vnica res non debet diuerso iure censi. I. eū qui ædes ff. de vitup. sed dos ꝑ recuperata respectu mulieris dicitur proprium eius patrimonij l. fin. cum ibi notatis. C. communia versus iudicis, ergo non debet dici dos respectu filiorum, & per consequens statutum non comprehendit.
- Sed D. Collega respondit, quod ista dos restituta dicitur in propriis, non autem propriis, quæ restituta ꝑ etiam dicitur habere suam propriam causam, pro pro allegabat l. si focus pro filia ff. pro soc. & l. pomponius §. i. ff. de acquir. posses. quam dicebat esse non abilem ad hoc, ideo comprehenditur ꝑ sub statuto. Item dicebat, ex quo militabat ꝑ eadem ratio etiam in dote restituta, quæ militabat in dote constante matrimonio, propterea statu-

tum istud extendebatur ad dotem restitutam. Et licet ista verba potius respiciebant fundamenta communis opinionis, quam responsum ad illud argumentum commune, ad quod respondebat Hannibal de Canonicis in rubrica ff. soluto matrimonio, num. 172. diuerso modo, nihilominus replicabam.

Si ex quo dos transit cum sua causa ad mulierem, Item si ex quo militat eadem ratio in dote restituta, ideo comprehenditur sub statuto, tunc sequeretur, quod ipsa mulier non posset alienare in vita: sed hoc est falsum siue transeat cum sua causa, siue militet eadem ratio, poterit disponere in vltima voluntate ultra statutum.

Probabam falsitatem consequentis in hunc modum.

- 4 Quinque sunt causæ ꝑ ex quibus quis potest alienare in vita, videlicet, ut uiuat, ut sanus uiuat, ut liber uiuat, ut cum matrimonio uiuat, & ut liberally uiuat, sed in his omnibus prouisum est, ut mulier possit alienare suam dotem etiam in præiudicium aliorum, ergo mulier potest alienare in aliorum præiudicium. Antecedens probatur, quia ut uiuat potest alienare l. mutus §. manente ff. de iure dor. Confirmatur, quia si æquius ꝑt dare alimenta ei qui aliquo tempore dominus futurus est l. r. §. sed si incertum ff. de ventre in poss. mitt. quāto magis debet ali ipsa mulier de bonis suis, cum ipsa sit domina, & filij contradicentes dicerentur ipsam necare, quo casu possent rationabiliter exheredari §. si quis a parentibus in auct. ut cum de appell. cognosc. Franch. decif. 435. in 1. dub. Item potest alienare in præiudicium aliorum, ut sana uiuat l. si cum dotem §. si autem in seculisimo ff. sol. matrim. Nec possent filij contradicere, alios ex eadem ratione filij possent exheredari. Item potest alienare, ut libera uiuat, puta ut liberet ꝑ se debito, ad quod est efficaciter obligata, si alium de solute non potest, sicut dicimus in minore l. lex que tutores. C. de adm. nistr. tut. l. ob 25. C. de pred. minor. & iste est casus decifus per Capyc. decif. 195. nu. 2. Et tetigit in decif. 70. Item potest alienare, ut nupta uiuat, puta si non inueniat maritum condignum, nisi cum dote in pecunia ꝑ numerata, iusta est causa alienandi, quia dotis causa semper præcipua est l. 1. ff. sol. matrim. Item potest alienare ut liberally uiuat, quia potest donare benemerito propter gratia, & accepta seruitia, & non potest contradicere per filios, ut dicit Napodan. in consuetudine Neapolit. incip. Et si mulier in verussum nu. 10. Et cum iste doctor ꝑ non habeat contradicteorem, eius doctrina habetur pro lege. Franch. decif. 363. num. 4. Et confirmatur, quia liberus ꝑ non potest donare, & tamen potest donare benemerito l. viuos ff. si quid in fraudem patroni, sic & prælatus l. iubemus circa princip. C. de sacros. eccl. & in athen. de alienat. & emphyt. in princip. in gloss. in uer. tenaciter. Innocen. c. cum in officio in princip. de testibus.

Confir-

26 Confirmatur ista replicatio, quia dispositio. c. 1. quamquam de vsur. quæ loquitur in vltima voluntate, non habet locum in contractu inter viuos, & etiam in donatione causa mortis si fuerit stipulatione vallata, etiam si in testamento fuerit facta, dummodo mediante stipulatione, Dec. in conf. 195. in fine, & ibi nu. 3. dicit esse communem opinionem. Item confirmabam per auctoritates, & loca doctorum in specie, quod mulier

27 prohibita per statutum disponere in vltima voluntate, non intelligitur prohibita alienare in vita, consilium Decian. conf. 196. Alex. in conf. 106. nu. 8. & 9. vol. 1. & in l. 1. de leg. 1. ubi quod statutum loquens in casu simplici non extendatur ad mixtum. Denique confirmabam, quia statutum hoc est odiosum, vt consilium Abb. in cõ sil. 17. nu. 1. vers. sed in casu nostro. vol. 1. & ideo non est extendendum de vltima voluntate ad contractus inter viuos. Decian. d. conf. 196. loc. 1. Dilectum tract. de arte testandi titulo 1. cautela 33. qui multos cumulat.

Sed D. Collega dicebat, aliud esse loqui, quãdo lex generaliter prohibet dispositionem in vltima voluntate, & tunc procedit mea argumentatio, vt non comprehendat casum alienationis inter viuos. Aliud est, quando statutum specialiter prohibet dispositionem in vltima voluntate, & tunc stante paritate rationis in vtroque casu, ipsa mulier, neque poterat alienare in vltima voluntate, neque inter viuos.

Ego autem replicabam, quod hoc est epilogare fundamentum communis conclusionis, sed non est respondere ad argumentum: Et præsuppositis istis terminis secundum communem, Ego argumentabar, quod stante prohibitione legis particularis, mulier ipsa poterat alienare inter viuos in præiudicium aliorum, sic enim loquebantur omnia loca inducta; Et quatenus dicebat hoc esse de iure communi, Replicabam textum in l. 1. c. de noxal. & expressè dicere statuta recipere interpretationem passiuam de iure communi, Et inducebam illum textum disputationis gratia, etiam in correctorij iuris communis, ponderando quod ibi poena erat imposita contra ius commune, & tamen dominus non teneatur, quia ex regulis iuris communis non tenebatur, vnde quatenus illo iure procedebat argumentatio, idem dicendum esset in casu statuti: Et sic corrui tota communis opinio, volens non posse disponere in vltima voluntate, nec minus inter viuos, ne fiat fons iustitiae, & reddatur elusorium quare si vidua potest alienare inter viuos, potest etiam ad sui libitum disponere.

Sed D. Collega permanebat in eadem responsione, sic replicando. Et non fuit vltius disputatum propter rumores.

S V M M A R I A

DISPUTATIO SEPTIMA.

1. **I**n 1. c. de dote cauta non numerata inductio, & intelligentia, & numerus. 6.

2. Dos promissa quomodo sit vera dos.

3. Dotis quot sunt species.

4. Dos promissa dicitur vera dos respectu mulieris.

5. Dos an sit ius.

7. Exceptio non numerata dotis infra quatum tempus opponi debeat.

8. Exceptio non numerata pecunie, eorpsa quod est opposita, dicitur probata.

9. Exceptio non numerata pecunie de iure canonico potest opponi in perpetuum.

10. Exceptio non numerata dotis potest opponi in perpetuum, si ecclesia est contenta.

DISPUTATIO VII.

In qua Doctor Marta defendit in Circulus Pisanis. Dotem promissam esse vere dotem.

D Collega duplicem obiecit argumentationem. Primã ex l. 1. c. de dote cauta nõ numerata, ubi dicitur dotẽ numeratam, non scriptura dota lis instrumẽti facit, ergo dos promissa non est verẽ dos.

Secundo dos est ius, sed promissio non est ius, ergo promissio non est dos, maiorem probauit per l. quod dicitur fidei impens. in reb. dot. fact. minore probabat, quia si promissio esset ius, tunc daretur ius iuris, quod est contra textum in l. 1. ff. de usufructu legat.

2. Ego autem respondebam, dotem promissam esse verẽ dotem, id est includi in definitione dotis, illud enim dicitur verũ & propriũ tale, quod cõuertitur cum definitione, l. si dolum ff. de dolo. sed dotis definitio per Bartolum, & communiter acceptata conuertitur cum dote promissa ergo &c. Item dicebam dotis esse duas species, alteram promissam, alteram datam, modò textus in d. l. 1. loquitur de dote data, quam facit numeratio, sed non excludit dotem promissam. Item dicebam, quod gl. in 2. expositione rubricæ inter

N pretatur

pretatur dedote cauta id est promissa a muliere, & non numerata, & sic titulus ille comprehendit tam datam, quam promissam. Item dicebam do tem ¶ promissam dici veram dotē respectu mulieris, quia statim quod habet promissionem, dicitur habere dotem l. eum post § sed his ff. de ad ministrat. aut vnde poteris illam promissionem dare in dotem, & maritus dicitur totam dotem habuisse, quantum poterit exigere, vel quā va lebit illa promissio iuxta regulam l. quarebatur ff. ad l. falcid.

5 Ad secundam dicebam dotem ¶ non esse ius, ad textum in d. l. quod dicitur ff. de impens. in reb. dot. facti. respondetur, quod loquitur de vniuersitate iuris, & facti prout nos tenemus. Sed de defendendo communem, negabim minorem, quia aut loquimur de promissione simpliciter, & sic non omnis promissio est ius, aut de promissione dotis, & sic in specie, & est vera dos, vt tenet conclusio. Ad l. iuss. de usu, & usufruct. legato, dicebam loqui de seruitutibus. si quod vultus fructus seruitutis legari non possit, quia seruitus seruitutis esse non potest, nec probatur argumentum de iure seruitutis ad ius dotis, quia non valet argumentari de vna specie ad alteram, per ea quæ cō gerit Euerard. in loco a specie.

6 Sed D. Collega replicabat d. l. j. C. de dote caut. non num. facere differentiam inter dotem datā, & promissam, ideoque dicere numerationem facere dotem, scilicet datam, quasi quod dos promissa, de qua etiam tractat rubrica non sit vera dos.

Ego autem dicebam, quod in d. l. j. dicitur dotem numeratio facit, non scriptura instrumenti dotalis, ideo numeratio non ponitur respectu dotis promissæ, sed respectu instrumenti dotalis, ibi enim maritus confessus erat recepisse dotē, quam non receperat, vnde factio diuorij, vxor petebat dotem vigore instrumenti, & maritus videbatur condemnandus, quis per instrumentum confessus erat recepisse, sed quia maritus infra annum opposuerat exceptionem ¶ dotis non numeratæ, iuxta textum in l. si. C. eod. tit. Ideo decidit textus dotem numeratio facit, non scriptura instrumenti dotalis, quasi quod opposita exceptio infra tempus, ipsa mulier debeat probare numerationem fuisse factam: Et ratio decisionis est quia eo ipso ¶ quod exceptio ista opponitur dicitur probata, dummodo infra tempus a lege præfixum opponatur, per textum iuncta glan l. 2.

7 C. de non numerata pec. & in l. i. iuncta glan. C. de condit. ob turpem causam. Item Rodene: Suarez in l. post rem § sed pro euidencia num. 1. 2. ff. de re iudic. Carauit. super ritibus magnæ Curie vicarie Neapolis num. 47. quod non est in alijs exceptionibus per regulam l. ei qui fide probat.

8 Et quæ dicuntur de exceptione non numeratæ pecunie infra biennium, sunt vera in dote infra annum tantum, per d. l. si. C. de dote caut. non nu-

merata. Licet de requita canonica exceptio ¶ non numeratæ pecunie possit perpetuo opponi, Dyn. in reg. locupletari de reg. iur. lib. 6. Innoc. in c. quia plerique de immunit. eccl. de qua doctrina facit mulum festum Angel. in consilio 156. & Roman. in consil. 45. dicentes ita consuluissse in facti contingentia. Quod dubium est an sit verum in dote, vt post annum de equitate canonica opponi possit dotis non numeratæ exceptio, Nisi ecclesia ¶ et est conuenta, quia posset perpetuo opponere Angel. in d. consil. 141. & videndus est pro hoc Ioseph Cumias super rigibus regni Sicilie cap. 37. nu. 111. & 112. & sequ. fol. mihi 176.

SUMMARIA

DISPUTATIONIS VIII.

- 1 **D**otis quot distinctiones dari possint.
- 2 **D**os in potentia respectu promittentis qualis sit.
- 3 **D**otis promissio habet tacitam conditionem.
- 4 **A**ctum de dotando, an veniat in definitione dotis.
- 5 **D**os in potentia in consideratione iuris, qualis sit.
- 6 **D**os quo ad nomen an sit ius.
- 7 **D**os in pecunia an sit ius.
- 8 **P**ecunia dotis quomodo dicatur diminui.
- 9 **D**os in actu in corpore stabili an sit ius vniuersale.
- 10 **D**os supposita debitis adhuc dicitur ius vniuersale.
- 11 **D**os considerata, vt minuitur, & crescit, an sit ius vniuersale.
- 12 **D**otis corpora ad quem effectum dicatur diminui.
- 13 **D**os rebus extinctis an desinat esse dos.
- 14 **D**os an possit includi sub altero iure vniuersali.
- 15 **M**aritus qui habuit dotem, quando conueniri non possit super ea.
- 16 **D**otis partes quando continet ius in corpore.
- 17 **P**eculium an, & quomodo possit vendicari.
- 18 **V**endicatio in quibus non procedat.

- 19 *Ius appellatur locus ubi redditur ius.*
 20 *Dos ut dicatur dari, traditi, stipulari.*
 21 *Uxor succedit marito ad dotem singulariter in vniuersitate.*
 22 *Mulier relicta ut non teneatur stare colono.*
 23 *Libellus generalis non admittitur nisi in iure vniuersali.*
 24 *Emptione non tenetur quis in hereditate, sicut in dote, et nu. 28.*
 25 *Dos patitur distractione falcidie, non trebellianica.*
 26 *Dos ut possit esse quid particulare.*
 27 *Dos licet supponatur debitis, defalcationibus, et distractionibus adhuc dicitur ius vniuersale secundum communem.*
 29 *Dos est nomen iuris creatum a lege super corpore dato in dote.*
 30 *Dos cum venditur quid dicatur vendi, et transferri.*
 31 *Ius hereditarium fuisse creatum a lege cum facultate in alium transferendi.*
 32 *Iuris nomen non semper creatur super multis corporibus collectis sub uno nomine collectiuo.*
 33 *Iuris vniuersalis in dote qua ratio communiter consideretur a doctoribus.*

DISPUTATIO VIII.

In qua Doctor Marta defendit.

Dotem esse ius vniuersale.

Cum præsentis questionis bis fuerit in circulis præsentis anni disputata ab Excellentissimis collegis, et iterum mihi illa naufragati, nec labores recusanti fuerit assignata, studendo cogitabam si poterit hac vnicuique distinctione defendi ex terminis doctorum tenentium communem, et respondere ad omnia argumenta, quæ per vnum menssem potuissent proponi, propterea, ut illam præquid, sic ante argumenta, quæ contra ipsam opponentur iussi adnotare.

- 1 *Dos et ipsa consideratur dupliciter, aut in potentia, aut in actu.*
 Dos in potentia consideratur, aut respectu promittentis, aut in consideratione iuris.

Dos in actu aut consideratur respectu sui ipsius, aut respectu alterius. Itē aut quod ad nomen, aut quod ad essentiam.

Dos in actu considerata respectu sui ipsius, aut consistit in pecunia, aut in corpore stabili, & sic aut quādo est ius creatum, & in eodem statu permanet, aut quando crescit, & diminuitur, aut quādo res dotales exstinguuntur.

Dos in actu considerata respectu alterius, aut in comparatione ad alterum ius vniuersale, aut in comparatione sui effectus, aut respectu suarum partium, aut respectu tituli, vel ordinis iudicialis.

2 *Dos considerata et in potentia in consideratione promittentis dicitur ius vniuersale, quia cum quis promittit vnum fundum, vel quamlibet rem singularem pro dote, dicitur promittere vniuersitatem, quæ potest consistere in vna re minima, at tento quod illa res potest augeri, casus est in l. peculium in princip. & in l. de positi. ff. de pecul. & in l. quoties ff. de iure dot. Et ideo habemus in iure istum terminum, ut respectu potentis, quæ habet ad augmentum, dicitur ius vniuersale: Itē*

3 *dico in potentia, quia ista promissio et dotis habet tacitam conditionem si nuptiæ sequantur l. stipulatione cum simi. ff. de iure dot. secus esset,*

4 *si quis fecisset pactum et de dotādo ad arbitrium alterius, iuxta l. cum post §. gener. ff. de iure dot. iuncta l. i. C. de dot. promissis, quia tunc esset potentia satis remota, & istud pactum non esset vniuersale ius. Item minima res pro dote dicitur ius vniuersale, ex eo quia in potentia cōtinet actionem, & obligationem funeris. l. impensa ff. de relig. & sumpt. funer. Item actionem, & obligationem ad expensas vitales. l. §. sed nec ob impensas C. de rei vxor. act.*

5 *Dos in potentia et in consideratione iuris, est ius vniuersale. Nam in §. fin. instit. per quas personas nobis acquiritur enumerantur omnes vniuersitates iuris, per quas acquirimus in vniuersali, & non enumeratur dos. Dico quod dos tanquam ius vniuersale ibi enumeratur in potentia, quia cum est eadem ratio in non numeratis, quæ est in numeratis, tunc non numerata in potentia comprehenduntur in numeratis, casus est in l. ob es C. de præd. minor. in l. i. C. de condit. indeb. & ibi glossa. Et per Felyn. in c. quoniam, ut lite non contestet, & in castell. eximus col. 3. de iudic. Et ita in specie respondet Camerarius in repet. c. imperialem fol. 38. col. 4. Altera R. in conclusionem ad secundum sitius vniuersale.*

Dos in actu considerata respectu sui ipsius, aut quod ad nomen, et aut quod ad substantiam: utroque modo est ius vniuersale, quod ad nomen quidem est ius, quod statim creatur a lege, cum traditur res pro dote. l. si & plagis §. in duo ff. ad l. falcid. Et pro hoc excluditur, quod dici posset non dari ius iuris, quia est ius creatum a lege de ipsa res pro dote tradita.

Dos in actu considerata respectu sui ipsius in pecunia

N a nia

- 7 nia ¶ existens, dicitur ius uniuersale. Nam textus in l. i. si qui stichum in fine ff. de iure dot. cum dubitet an dos pecunia non propter impensas minuat, respondit, quod si mulier soluerit impensas marito, dos dicitur crescere, & per hanc lecturam, per illam pecuniam inducitur dos, & continetur in dote. Et licet dicatur pecunia ¶ diminuitur, & dos diminuitur, ergo pecunia est dos: Tamen ibi dicitur pecunia diminuitur ad finem, ut definat esse dotalem, & ita dicit Secuola ibi, Nam si definit esse dotalis, poterit alienari.
- 8 Dos in actu ¶ consistens respectu sui ipsius considerata in corpore stabili, dicitur ius uniuersale. Nam cum datur fundus in dote, statim creatur ius uniuersale continens illum fundum arg. not. in l. pediculus ff. de auro, & arg. leg. sicut illa dos habet potentiam continendi alias res, ut dixi. Et licet in l. etiam C. de iure dot. mulier stipulata sit sibi reddi fundum datum in dote, non p. hoc idem est fundus, & dos, quia tunc dos non posset alia continere, sed stipulatio intelligitur, ut sibi reddatur ille fundus, tanquam solus contentus in dote eo tempore stipulationis.
- Dos in actu consistens respectu sui ipsius considerata in eodem statu permanens est ius uniuersale, quia licet dos ¶ supponatur debitis, adhuc permanet integraliter ius uniuersale, sicut dicimus de hereditate, in qua si succederent debita excessiua adhuc in totum illæ res dicerentur hereditarie, ergo idem est in dote, arg. pecuniam §. i. & l. hereditatis appellatio ne ff. de verb. signific. & solum hereditas efficitur damnosa. Et licet al. legatur d. l. si is qui stichum §. pen. ff. de iure dot. quod res definat esse dotalem pro parte, potest dici ad effectum, ut pro illa parte possit alienari, sed non ut definat esse ius uniuersale, nam cum ibidem consideretur quod impensa potest restitui, & dos crescere dicitur, ideo isti sunt termini iuris uniuersalis.
- 11 Dos in actu ¶ consistens respectu sui ipsius considerata quando diminuitur, & crescit, etiam dicitur ius uniuersale, quia licet text. in d. l. quod dicitur ff. de impens. in reb. dot. fact. cum simul d. i. cat. quod impensæ ¶ minuunt corpora, & sic minuunt dotē, tamen ibi dos diminuitur, quia non potest fieri compensatio de pecunia ad corpora, sed si pecunia esset in dote, fieret diminutio ipsius dotis, cum participatione rerum: Et considerata etiam hac diminutione dotis, dicitur ius uniuersale, quia iura considerata uerunt simul diminutionem, & augmentum, in soluendo impensas, ut dictum est, sed diminutio, & augmentum sunt propria iuris uniuersalis, ergo considerata etiam diminutione, dicitur ius uniuersale.
- 13 Dos in actu ¶ consistens respectu sui ipsius considerata, quando res deales extinguuntur, adhuc dicitur ius uniuersale, quia quando res deales extinguuntur in totum, ita quod non sit spes, quod reuertantur, tunc extinguuntur ius uniuersale.

fale, quia uniuersum sine rebus corrumpitur. I. sicut ff. quod cuiusq. uniuersitatis nomine: Et ideo seruus nullam habet hereditatem, quia nullam habet rem super qua possit subsistere hereditas. I. eius §. i. ff. de testam. & not. in §. sed & deditiorum in l. i. de libert. sic etiam est in peculio, quia non reperitur contrarium decusum, & illi sunt ueriter mini iuris uniuersalis.

Item si uniuersalitas consideretur per intellectum, tunc sine aliquo corpore constitui potest, & esse, secus si uniuersalitas consideretur in corporibus. Ripa in rubric. nu. 44. uersic. primo ff. solut. matrim.

- 14 Dos in actu consistens ¶ respectu alterius inclusiue cum altero iure uniuersali, dicitur etiam ius uniuersale, quia in iure nostro unum uniuersale non inueniuntur includi sub altero: Nam vna hereditas potest ad alteram subalternari, ita ut unum sint l. sed si plures §. filio ff. de uulg. & pupill. & tamen illæ hereditates proprias, & antiquas qualitates, tanquam separatas reperiunt, ut declarat Soccin. in l. cum auus ff. de condit. & demonstrat. Item feudum est quod uniuersum, & unum comprehendit alterum, quia feudum quaternatum comprehendit feudum platum, & de tabula, l. ecce in lib. i. de subseudi. Item Castrum est quid uniuersum, & comprehenditur sub comitatu. Item peculium est quod uniuersum, & tamen unum peculium uicarij inest in peculio ordinarij l. si seruus meus. & l. seq. ff. de pecul. Item unumquodque genus, alterum comprehendit. l. 2. ff. si cert. per.

Dos in actu consistens respectu alterius considerata in comparatione ad suum effectum est ius uniuersale, quia maritus, ¶ qui habuit dote ab uxore, & tanquam successor uniuersi iuris conueniri non potest. l. mulier bona ff. de iure dot. sed ipsa uxor est conuenienda, nam cum dederit omnia bona sua in dote in casu d. l. mulier, & omnia bona intelliguntur deducto ere alieno l. subsignatum §. fin. ff. de verb. signific. ipsa conuenienda est, ut declaratur quæ bona comprehenduntur sub hoc uniuerso. Et in hunc sensum intelligo textum in l. etiam §. apud marcellum ff. de petit. hered. ubi additur maritum utili, uxore uero directa conueniri, quia maritus possidebat, ut ibi gl. notat in uer. diuortio.

- Dos in actu consistens respectu alterius considerata in comparatione ad suas partes, quia si considerentur partes ¶ dotis prout sunt corporales, & continent incorporales, est ius uniuersale, quia ad dictas partes sic consideratas non extenditur rei uendicatio l. uendicatio ff. de rei uendic. Sed hanc legem sic intelligo, aut peculium ¶ uendicatur totum, & tunc etiam quod continet iura, uendicatio recte procedit, prout declarat ibi Alex. in d. l. uendicatio, & est casus decisus Guido 18 pap. decif. 148. aut uendicatur ¶ aliquod particulare continens ius sub generali petitione pecu-

¶ *¶* & quia probata sunt remedia ordinaria pro il
lis, vt declarat Bald. in l. 1. §. fin. ff. si cert. pet. hoc
casu non procedit venditio, & pro hoc est vi
dendus Ias. in §. omnia in gl. in fidei. Sic di
cendum est in dote, vt quando constat ex cor
poribus illa vendicentur.

¶ Item in comparatione ad suas partes considerata
etiam dicitur ius vniuersale, quia ipsæ partes re
ferunt ipsam dotem, sicut locū ¶ in quo ius red
ditur ius appellamus, nuncupando ab eo quod
fit, in eo, vbi fit l. pen. ff. de iust. & iur. Et secun
dum hunc sensum intelligi l. 2. §. fin. ff. de priuile
giis credit. l. etiam C. de iure dot. l. dedit dotem
ff. de collat. bonorum l. licet ff. de iure dot. vbi di
citur ¶ dotem dari, dotem tradi, dotem restitui,
& tamen dantur, restituiuntur, & traduntur eius
partes, quæ corporales sunt, & discernunt a iure
vniuersali, quod est incorporeale, vt inflit. de rebus
corporalibus, & incorp. Quia istæ partes di
cuntur dos, prout dotem referunt, sic etiam dici
mus in fideicommissis, quod restitutus rebus vni
uersum ius cum iuribus, & actionibus in fideico
missarium transeunt, restituta inflit. de fideico
miss. hereditat. restituta ff. ad trebell.

¶ Dos in actu considerata respectu alterius in compa
ratione rituli, puta quando vxor succedit ¶ ma
rito ad dotem suam, & tunc licet dicatur singu
laris, tamē dicitur singularis de vniuersitate, prout
est casus in l. cum pater §. menfæ ff. de leg. 1.

¶ Et secundum Camp. de dote. q. 4. nu. 7. dicitur
potius translatio, quam successio, sic inducendo
¶ l. mulier bona ff. de iure dot. Et ideo mulier ¶ re
lictæ non tenetur stare colono mariti, gl. in l. di
uortio, & in l. liberos militis §. fin. infra eod. & ibi
not. quia non representat personam defuncti, &
illa regula quod successor teneatur stare colono
habet locum solum, quando successor representat
personam defuncti.

¶ Dos in actu considerata respectu ordinis iudicialis
est ius vniuersale, quia sufficit dicere peto dotē
l. fin. C. de sent. quæ sine cert. quant. quia libellus

¶ ¶ generalis non admittitur nisi in iure vniuersali,
vt per gl. in l. 1. ff. de adendo, & not. in l. adita
C. de adendo. Et licet tex. in d. l. fin. C. de sent.
quæ sine cert. quant. allegetur contra communē,
cum dicat sententiam non valere, tamen aduer
to hoc dicere, considerando, quia verba libelli
erant, peto dotem dandam, & sic erat validus, vt
dictum, sed verba sententiæ erant solue quod ac
cepisti, & ita erat diuersa a libello, nam ille erat
petendo ius vniuersale, sed sententia condemnabat
ad res particulares, & ideo sententia dubia,
super iudicio ex sui natura dubio remansit nul
la, sed si sententia dixisset solue dotem datā, tūc
sententia esset valida, quia fuisset certificata per
libellum, & non fuisset opus exprimere quanti
tatem, vel corpora, nisi in executione sententiæ,
& hic est communis intellectus.

¶ Collega sic argumentatur, ut si dos esset ius uni

uersale, tunc sequeretur, quod haberet ea quæ
sunt iuris vniuersalis, & caretet eis, quæ sunt iu
ris particularis, sed totum contrarium, habet ea
quæ sunt iuris particularis, & caret eis quæ sunt
iuris vniuersalis, ergo non est vniuersale, sed par
ticulare. Minorem probabat quatuor modis.

¶ Primò, respectu iuris vniuersalis, nam vendita he
reditate ¶ si nascatur euictio, tunc venditor nō
tenetur de euictione l. 2. ff. de heredit. vel act. vē
dita, sed vendita dote si euincatur, tenentur ven
ditores de euictione corporis singularis venditi,
l. 1. C. de iure dot. Ergo ipsa dos non dicitur ha
bere hoc ius vniuersale, quod est respectu here
ditatis, sed habet quid particulare respectu cor
porum, venditorum.

¶ Secundò, quia legitima detrahitur de singulari cor
poribus, vt ff. ad l. falcid. per totum, & trebellani
ca detrahitur de iure vniuerso, scilicet de here
ditate, sed de dote ¶ detrahitur fidei, & non
trebellanica gloss. in l. tali facta in ver. referri ff.
de iure dot. ergo dos nō habet hoc propriū quid
est iuris vniuersi.

¶ Tertiò, quia ipsa dos habet quæ sunt iuris particu
laris. Nam dos ¶ succedit loco legitime l. scimus
C. de inoffic. testam. sed legitima detrahitur de
corporibus particularibus, quia est pars bonorū
non hereditatis. l. papinianus §. quarta ff. de inof
fic. testam. ergo ipsa dos est quid particulare bo
norum, non autem ius vniuersale.

¶ Quarto, quia ipsa dos habet omnia, quæ dicuntur
de rebus particularibus, quia dicitur tradi, nume
rari, vt C. de dote cauta non numerata, ergo est
quid particulare, & non vniuersale.

¶ Ego autem respondebam, non sequi dos caret istis
duobus proprijs, quæ sunt iuris vniuersalis, ergo
non est ius vniuersale, quia ex alijs potest esse ius
vniuersale, & dicebam hoc apparere ex eo mem
bro supradictæ distinctionis, in quo considera
bam dotem in actu respectu sui ipsius in eodem

¶ statu permanentem, quia licet ¶ supponatur ali
quibus debitis, & reuentionibus, & defalcationi
bus adhuc dicitur dos, & ius vniuersale, vt dixi.
Et allegabam veram rationem iuris vniuersalis
esse, quam considerat d. l. si is qui stichum, & al
lie leges allegatæ, quia crescit, & decrescit, de
quo in primo membro distinctionis, dos in actu
considerata respectu sui in pecunia. Item appli
cabam etiam quæ dixi in altero membro, consi
derando dotem in actu respectu alterius in compa
ratione ad suum effectum, & confirmādo per
terminos d. l. mulier bona, vt ibi dixi.

¶ Item respondebam ad alia duo argumenta, & ap
plicabam illud membrum distinctionis, dos in
actu considerata respectu alterius in compa
ratione ad suas partes, ubi deducta sunt omnia, &
resoluta.

¶ Sed D. Collega dicebat istam distinctionem funda
re totam communem opinionem, & quod suū
erat argumentari, & nō suscipere onus illud re
spondendi.

spondendi. Sed replicando duntaxat contra primum, quia aduersa sperabatur propter longam distinctionem. Dicebat ipsam dotem non habere hoc proprium iuris vniuersalis. Nam si venditor hereditatis conueniatur de euictione, absoluitur cedendo omnia iura actiue, & passiuè, sed venditor dotis in casu euictionis non liberatur cedendo iura quæ non habet, ergo in dote non erat hoc ius vniuersale, sed tenetur de euictione singularis corporis. Item dicebat non esse bonam allegatam rationem iuris vniuersalis, ex eo quia ius crescit, & decrescit, quia populus qui consistit ex decem, crescit, & decrescit, ite grex qui consistit ex quinque crescit, & decrescit, & tamen non sunt iura vniuersalia. Item dicebat terminos. d. l. mulier bona non posse applicari, quia ibi mulier dederat omnia bona sua in dotem, & penes eam remanebant actiones directæ, sed quando legitimè venditur dos, transfertur omne dominium in emptorem.

Ego autem dicebam distinctionem datam propter sui amplitudinem, videri potius declarationem communis opinionis, quam resolutionem obiectorum cõtra communem, sed qui virtutem legis habebit in applicando illam argumentis, tractum forsitan iudicabit. Quò verò ad replicationem, dicebam non differre a prima argumentatione, & obiectam esse diluebam. Hoc ius vniuersale creatum a lege, quod vocetur dos referri ex suis partibus corporalibus respectiue ad coniuges pro eorum oneribus, sed non fuisse creatum cum facultate transferendi in emptorè, vnde quando dos ipsa legitimè venditur, non dicitur dos ipsa, sed corpora dotalia vendi, & ita ea corpora extinguuntur respectu sui finis, sic extinguuntur dos, id est ius vniuersale creatum ex illis corporibus, & semper ad hoc allegabam l. si cut. ff. quod cuiusque vniuers. nom. sed hoc ius hereditarium fuisse creatum a lege cum facultate in alium transferendi, ergo cum dicantur vendi corpora singularia dotis, in ipsis cadit euictio, sed in hereditate ius ipsum dicitur vendi, quia est in alium transmissibile. Quò verò ad rationem iuris vniuersalis, respondebam, considerationem non esse legitimam, quia respiciebat corpora, super quibus ius nostrum non creauerat hoc ius vniuersale sicut creat in corpore dato in dotem, & exempla sua de populo, & de grege, erant vniuersitatis facti. Iterum ff. de vsucap. l. proponebatur ff. de iudic. l. vendicatio ff. de rei vendic. Ad inductionem d. l. mulier bona, respondebam applicationem meam fuisse hanc, vt sicut maritus, qui habuit omnia bona patiens diminutionem deductis debitis ab illis, semper dicitur successore iuris vniuersalis dotis, etiam si remaneat in re minima, ex eo quia ipsa dos potest augeri, & diminui, ita quantumvis detrahatur scilicet ab ipsis corporibus singularibus dotis, in eo quod remanet, iuris prudentia considerat hoc ius vniuersale dotis ratione quæ potest crescere, & diminui.

S V M M A R I A

DISPUTATIONIS. IX.

1. *Libellus incertus an procedat in dote.*
2. *Libellus incertus duplici incertitudine non ualet in dote, & nu. 14.*
3. *Actio iniuriarum potest vendi, & dari in dotem.*
4. *Effectus demonstrat qualitatem cause.*
5. *Libellus generalis non procedit in dote parte opponente.*
6. *Mulier agens ut asseueretur de dote, debet explicare quantitatem dotis.*
7. *Mulieri, in concursu creditorum, cur sit assignandum unum corpus de bonis mariti.*
8. *Possessor bonorum mariti an possit offerre uxori agenti ut asseueretur.*
9. *Iudicio vniuersali res particulares petuntur officio iudicis.*
10. *Dotis res particulares petuntur iure actionis.*
11. *L. fin. C. de sent. que sine certa quant. intelligitur, & nu. 13.*
12. *Mulier non agit de dote cõstante matrimonio contra tertios possessores.*
13. *Actio de dote an competat cõstante matrimonio propter uergentiã uiri ad inopiam.*
14. *De actione indicatur pro ut de re in actione contenta.*

DISPUTATIO IX.

In qua Doctor Marta argumentatus est.

Vtrum libellus generalis sufficiat pro dote consequenda.

Doctores cõmuniter tenent dotem esse ius vniuersale, Ideo inferunt communiter quòd pro ea petenda sufficit libellus generalis, quam cõmunem impugno triplici argumentatione.

1. *Prima. Libellus qui incertus non procedit in dote,*

sed

sed libellus generalis est incertus, ergo libellus generalis non procedit in dote. Maior probatur per textum in l. h. C. de sent. quia sine cert. quant. ubi Bald. num. 4. dicit communem opinionem esse ibi, quod libellus generalis non procedit in dote, & sic contra Bartol. Item probatur ex lectura Bartin d. l. fin. in princip. & in fine, quia quando est incertum an fuerit data dos, & quanta fuerit data, tunc libellus peto dotem, non sufficit, quia est generalis, & incertus duplici incertitudine.

Minor probatur tenendo opinionem Baldi esse communem, quia sic dico peto dotem sic generaliter, ille libellus generalis non valet, nisi restringatur ad illud corpus, quod datum est, vel ad illam quantitatem, per textum in l. 2. C. de iudic. ubi libellus in iudicio generali non valet, nisi restringatur ad aliquod particulare.

Item probatur, tenendo quod in validitatem faciat duplex incertitudo secundum lecturam Bart. Quia si mulier det in dote actionem iniuriarum dicitur dedisse quid incertum, quia incertum est, quantum illa actio estimanda sit per iudicem, & forte poterit estimari nihil, ergo si soluto matrimonio per mortem viri, vxor petat dotem ab heredibus mariti, dos ipsa erit incerta tam penes libellatam, quam penes conuentos, quia mulier dum non explicat, presumitur ignorare si illa actio fuerit estimata, ita etiam heredes mariti habent iustam causam ignorantie l. verius ff. de probat. ergo hic libellus continet duplicem incertitudinem. Quod autem actio iniuriarum possit dari in dote, etiam ante litis contestationem super ea, probatur, qui potest vendi, & reuocari. Accurrit, si non omnes fidei heredes, vel act. ven. dicitur, & ratio est, quia actio iniuriarum potest interitari tam per iniuratum, quam per alium eius nomine, cuius est in l. sed si unus §. idem ait, & si non pot. ff. de iniuri.

Secunda. Ex efficacia effectus quod arguitur potentia causae efficientis, quia effectus denotat causam. Item non nouam circa finem C. de iudic. §. quodum vramque vim in proem. in l. i. Sed in dote libellus generalis non procedit parte opponente, sicut est in ceteris particulantibus, de quibus est casus cum glin l. h. C. de annali excepte go ipse libellus dotis non sufficit, quod sit generalis, sed particulariter debet exprimere res dotales.

Minor probatur, quia si marito vergente ad inopiam mulier petat agat generaliter pro assecurandis suis dotibus in concursu creditorum, & petat sibi assignari aliquod corpus, ut ex eius fructibus se, & suos aliat iuxta regulam in l. vbi adhuc C. de iure dot. & l. si cum dote §. si vero dote ff. soluto matrim. & in auth. de aequalit. dot. §. si. & c. per veritas de donat. inter virum, & vxor. creditoribus instantibus ipsa non potest obtinere, nisi explicet quantitatem dotis, in qua consistat, & ita pro concurrenti quantitate suae dotis obtinere debet assignationem ille est casus decisus per Franch. de c. 54. & in specie nu. 5. vers. pro concurrenti quantitate suarum dotium. Negulunt. de pignori. parte 5. membro primo. nu. 33. vers. pro concurrenti quantitate & c.

Confirmatur, quia si in concursu creditorum in assignatione iudiciali, est assignandum vniuerso corpus de bonis mariti. Et alias fuit dubitatum, utrum debeat assignari de bonis mariti habito respectu ad quantitatem dotis, Capyc. facit decis. 41. quod illud appetitum debet fieri per subhallationem, sed Bartin l. 2. colum. penult. C. de rescind. vendit. dicit quod talis estimatio fieri debet per aestimatores, & ita iunctis duabus Aflis in S. C. Neapolitano fuit iudicatum, ut p. Aflis. d. decis. 34. nu. 7. Et hoc factum est pro concurrenti quantitate dotis particulariter expressa in libello. Non enim poterat fieri, si in libello diceretur pro dote.

Confirmatur, quia quando mulier agit, ut affequeatur super aliquo corpore contra tertium possessorem honorum mariti, ipse possessor potest offerre totam quantitatem dotis, ut probat Bald. nouellae dote parte 7. prin. l. 47. in fine. quod non posset esse, nisi explicata quantitate dotis in libello. Et licet eius opinio sit communiter reprobata viuente viro, ut est decisus per Capyc. decis. 45. Aflis d. decis. 11. & decis. 221. & Cappel. la Tolos. decis. 338. tamen istae eadem decisiones dicunt hoc ius ostendi habere locum post mortem viri, ergo a principio ipsi credentes instantes explicari quantitatem dotis in libello debebant obtinere, & sic libellus generalis in dote non procedit parte opponente.

Tertia, in iudicio vniuersali res particulares non petuntur iure actionis, sed officio iudicis. glo. & Bart. in l. 1. ff. de ademo, sed res particulares iudicis si petantur debent peti iure actionis l. si marito §. fin. ff. soluto matrim. l. 1. §. exactio, & per totam legem C. de rei vxor. act. Item tales res vendicantur in rebus C. de iure dot. ergo dotis iudicium non est vniuersale, & per consequens non procedit libellus generalis.

Secunda. Collega ad primum respondebat, rationem cur in d. l. fin. non valebat sententia non esse, quia libellus erat incertus, sed quia licet dos ibi fuerit petita, tamen non constabat de numeratione, quod requirebatur ex regula l. prima C. de dote caut. non num. & ideo sententiam non valuisse, & ista est intelligentia lo. Annibaldi Canonici ad d. l. fin. in rubrica ff. soluto matrim. nu. 710 qui laus hanc intelligentiam explicat. Et quod dicebatur de doctrina Bartoli, respondebat illum loqui de sententia, non autem de libello.

Ad secundum respondebat quod mulier non competit actio de dote consistente matrimonio, tanto minus contra tertios possessores, sed illa actio in casu contrarij erat hypothecaria, quae datur

tur contra tertios, & sic procedebat oppositum. Ad tertium inducendo multos terminos, quos breuitas causa omitto, de quibus per la. in §. curare. in §. de acta ad punctum dicebat negando consequentiam, datur actio de dote pro rebus particularibus, ergo libellus generalis non sufficit.

Ego autem replicabam nos non disputare de sententia, sed de libello, & illam legem si. §. C. de sententia, quæ sine certa quant. allegari cõmuniter a Doct. tam in libello, quam in sententia, Nam dum dicunt sententiam non valere, dicitur, quia libellus erat incertus, & ideo loquendo de incertitudine libelli persistebat argumentum, tam secundum opinionem, quam Baldus dicit cõmunem, quæ opinio saltem esset neganda, quàm secundum opinionem Bartoli, qui licet in vltimis verbis loquatur de incertitudine sententia, tamen doctores dicunt, ex theoria Bartoli desumi, quod quæ

14 do libellus §. continet duplicem incertitudinem, tunc nõ erat validus. Campeg. de dote. parte 1. quæst. 4. nu. 9. vers. sed quando est incertum, qui in specie loquitur de theoria Bartoli. Bolognet. in rubr. ff. solut. matrim. nu. 129. vers. Nec obstat. Item dicebam argumentum meum adhuc procedere, etiã circumscripta theoria Bartoli, quia si mulier det actionem iniuriarum in dote, & post mortem mariti petat dote libellus continet duplicem incertitudinem, videlicet an fuerit data, quia dubius est litis euctus. I. quod debetur ff. de pecul. & ipsa mulier posset esse dubia, an illa actio fuisset æstimata, Item etiam quæ si fuisset æstimata.

Sed D. Collega respectu Baldi dicebat nõ posse subsistere quod dicit, & Nos simul conuenisse de disputanda ista communi, & ideo nõ erat communis quam dicebat Baldus. Ad Bartolum verò iterum dicebat illum loqui de incertitudine sententia, & doctores male allegare suam theoricam, Et domini scolares non permiserunt vltius replicari ad hoc.

Contra secundam responsionem replicabam, quod 15 imò actio §. de dote competit cõstante matrimonio, & pro hoc (disputationis gratia) retorquebam iura, quæ allegat Doctores pro communi, quod actio dotis non sit cõstante matrimonio. Nam ex l. in rebus §. omnis C. de iure dot. sic arguebatur factio diuortii matrimonium est solutum, & tunc competit actio ordinaria, & regularis, sed quando maritus vergit ad inopiam cõstante matrimonio, competit actio eadem de dote, & fingeatur diuortium fuisse factum, vt in d. §. omnis in vers. fidei diuortij, quod fictum diuortium, licet fuisset sublatum, tamen remansit ea actio de dote quæ intentabatur, quia in eo non est correctio. Et licet ibi Iustinianus dicat humanitatis intuitu, fuisse definitum &c. vt magis videatur actio de æquitate, tamen, actio quæ datur ex æquitate legis, etiam dicitur ordinaria casus est in l. si me, & titulum ff. si cert. pet. Item in

ducebam l. cum notissimi §. illud C. de præscript. 30. ann. & sic retorquendo illã legem in ver. mortis, vel repudij &c. Vbi cum quæ lex fingit diuortium, vel repudium datur actio ordinaria ad dote, sed in casu cõstantis matrimonij, & veigentiæ viri ad inopiam fingeatur diuortium, vel repudium, ergo vt supra. Item seruum dotalet ff. de manumiss. in vers. si autem soluendo non est, libertas ferui impeditur, vt cõstante matrimonio dos debet intelligatur, & ibi Accurs. dicit, vt peti possit.

Item dum dicebat vxori non competere actionem de dote contra tertios possessores, allegabam l. in rebus C. de iure dot. quæ in principio generaliter loquitur, vt vxoris arbitrium sit vel hypothecaria, vel vendicatione agere, & sic etiam contra tertios. Item l. si cõstante ff. solut. matrim. & c. per vestras extra de donat. inter virum, & vxorem. Tamen fatebar esse differentiam, an vxor velit agere ad iudicationem, siue restitutionem dotis, vel affectationem, vt in hoc vltimo casu ipsa diceretur intentare actionem hypothecariam, de quibus latè per Negusant. in d. membro primo quæ partis principalis, sed vt cum quæ agebat in concursu creditorum, ipsis instantibus debebat exprimere in libello quantitatem dotis, sicut in cæteris particularibus, & ita argumentum persistebat.

Sed D. Collega semper dicebat mulierem cõstante matrimonio non posse agere alia, quàm hypothecaria actione, nõ autem de dote, & sic propter rumores vix potuimus pertrahere ad vltimum. Contra tertiam responsionem replicabam, sic probando consequentiam, quia quando petitur res particulares per actionem debet peti illas res particulares resolutas, & tamen ista actio est vniuersalis, §. quia de ea iudicatur, pro vt de re in actione cõtenta per notata per Bart. in l. pater ff. de auct. tut. cum concordantibus de quibus per Alex. in l. la diu. pro §. in venditione ff. de re iudic. & de hoc est glossa in l. 2. §. peruenisse, & melius probatur in l. qui filij fideihered. & act. vendit. in ver. peruenisse.

Sed D. Collega forte propter rumores non bene adduxit argumentum, vt potuisset honorare illud doctæ responsionem, quia semper persistebat in dicendo, non sequi res particulares dotis petuntur actione de dote, ergo libellus generalis non sufficit. Et ita fuit finita disputatio.

S V M M A R I A

DISPUTATIONIS DECIMÆ

1 **F**iscus an præferatur priuato, concurrentes in eodem tempore.

2 **E**xceptio firmat regulam in non exceptis.

Quæstio

- 3 *Questio clara dicitur, quæ apparet per instrumenta.*
- 4 *Transactio non fit super instrumentis.*
- 5 *Fiscus ubi non reperitur privilegiatus, videtur iure priuati.*
- 6 *Creditorum duo concurrentes admittuntur simul.*
- 7 *Hypotheca contrahitur ratione ordinis scripturae.*
- 8 *Prioritas in instrumentis presumitur pro fisco.*

DISPUTATIO DECIMA.

In qua Doctor Marta argumentatus est.

Concurrente fisco, & priuato cuius sit prioritas.

In hac questione tria iura inducuntur a Doctoribus, duo pro fisco alterum in l. i. C. de privileg. fisci lib. 10. alterum in l. si is qui ff. de iure fisci, quæ hic sunt inducta: Contra fiscum inducitur l. non puto ff. de iure fisci. Ego autem argumentor pro fisco ex d. l. non puto. Exceptio firmat regulam in non exceptis. quæ situm §. denique, & ibi gl. ff. de fundo instruat. l. nam quod liquet §. fin. ff. de pen. legata, sed in d. l. non puto, dicitur Non puto eum delinquere, qui in dubijs questionibus contra fiscum iudicauerit, ergo firmatur regula aliarum legum, quod in claris questionibus sit pro fisco iudicandum: sed concurrente fisco, & priuato per duo instrumenta publica dicitur clara questio, ergo ipse fiscus est preferendus.

- 3 Quod autem sit clara & questio per instrumenta probatur. Illa dicitur dubia questio iuris super qua potest fieri transactio l. i. ff. de transact. vel quæ non habet plenas probationes. l. admonendi ff. de iure iur. in vers. solent enim sepe iudices in dubijs causis, &c. vel quando verba instrumenti essent dubia ad quem sensum essent trahenda l. si quis intentione ambigua ff. de iudic. l. in ambiguis orationibus ff. de reg. iur. Sed super instrumentis non potest fieri transactio Bar. in l. post rem ff. de transact. & in l. si causa cognita de transact. diffusè Caccialup. in tract. de transact. questione nona num. 6. Item instrumentum dicitur probatio probata l. si cum ibi notatis C. de rebus credit. cum olim de verb. significat. ergo probatio per instrumenta dicitur probatio clara, & per consequens excluditur ab exceptione d. l. non puto.
- 5 Secundo. Vbi fiscus non reperitur specialiter

privilegiatus videtur iure priuato rum. Sed si duo priuati concurrant per instrumenta eadem die coacta alter alterum non excludit, ergo si in hoc casu fiscus concurrat cum priuato, non debet ab ipso priuato excludi. Maior probatur per textum in l. idem ff. de compensat. in l. cum vitiose ff. de pignor. in l. de contracta C. de rescind. vendit. in l. iustas C. de iure fisci, in l. fin. C. de vsur. fiscalib. lib. 10. in l. i. & ibi notat Bart. C. de conduct. lib. 11. & est casus decisus Guidopap. decis. 336. Minor probatur per textum in l. si debitor l. si fundus §. si duo ff. de pignor.

- 7 Tertio. hypotheca transactio ratione ordinis scripturae, ergo fiscus preletur priuato, consequentia valet, quia concurrente fisco, & priuato in aliquo ordine, semper fiscus precedit. l. apud iudicem ff. de iure fisci. Afflict. in c. tñti. 1. de duobus fratr. de nouo benefic. inueltit. Peregrin. de iure fisci. de his qui spectant ad ordinem iudiciorum nu. 1. & in specie de duobus instrumentis §. altero priuati, altero fisci, quod presumatur factum prius instrumentum fisci, & sic habere anterioritatem, probat l. si in l. fin. nu. 30. in fine. C. de edict. diu. ad t. toll. quem sequitur Afflict. in decis. 387. in fine. Antecedens probatur per Beneuent. Stracc. in tract. de decetior. §. postquam nu. 13.

Sed D. Collega ad primum concedit totum, sed dicebat probare hypothecam, non autem prioritatem, nos autem loqui de prioritate, de qua cum non fiat mentio in dictis instrumentis, quia non de hora precedenti, remanebat dubia questio, & ideo regula d. l. non puto habebat locum.

Ad secundum dicebat, aliud esse tractare vtrum fiscus gaudeat iure communi, vel quilibet priuatus, aliud esse tractare, vtrum sicut dos gaudet privilegio prioritatis, ita & fiscus iuxta l. in ambiguis ff. de reg. iur. cum fiscus multa habeat privilegia, vt dos, vt ff. de iure fisci, & C. de privileg. fisci, & tamen contrarium deciditur in d. l. non puto, quia in dubio contra fiscum, conclusionem igitur intelligi secundo modo, argumentum autem procedere primo modo.

Ad tertium respondebat, quod ista est præsumptio, & sic non est plena probatio, ergo facit rem dubiam, & habet locum regula d. l. non puto. Sed scolares non permisissent replicari, consuetudines antiquæ consuetudinis a festo Sanctæ Lucie vsque ad vacantias.

Successive eadē Conclusionē dedit mihi sublinēdā D. Collega, & cū proposuerit vñ titū argumentū, quod nos resoluimus in l. i. q. 2. nume. 3. in quarta rōne, propterea omisi scribere. In vltimo Circulo qui erat decimus octauus, & ego etiam debebam sublinere, quod contractus dotis fit de iure gentium, scolares nō permisissent disputari, quia erat dies veneris 18. mēsis decembris, & die sequenti dabatur vacantiæ. Ideo illam quōnem videatis supra in rubrica in quōne decima sexta.

O D O

DOCTORIS MARTAE NEAPOLITANI.

Interpretatio in l. 1. ff. Solut Matrimonio.

SVMMARIA.

- 1 **D**otis causa, quare sit semper privilegiata.
- 2 Dotis contractus praesumitur prius celebratus, quam contractus mutui.
- 3 Verbum est, significat existentiam realem.
- 4 Casus figuratio. l. 1. ff. solut matrim.
- 5 Creditor anterior habens hypothecam specialem super uno corpore, non agit super alijs.
- 6 L. 2. C. de pignor. est casus singularis in iure, & quomodo procedit. nom. l. 5. §. nu. 17. & 18.
- 7 Creditor praesumitur posse satisfieri ex corpore specialiter sibi obligato.
- 8 L. creditoris arbitrio ff. de distract. pign. quando non habeat locum.
- 9 Creditores habentes specialem hypothecam super feudalibus, an cogant alios creditores habentes generalem super alijs rebus in iudicio.
- 10 Dictio semper denotat temporis continuitatem.
- 11 Dictio ubique est adverbium loci, et quid denotet.
- 12 Opinio illa est amplectenda in dubio, quae fauet doti.
- 13 Opinio singularis quando praeseratur communis.
- 14 Dotis iudicium est summarium.
- 16 Creditor agens hypothecaria contra tertios debet prius discutere principalem debitorem.
- 17 Dos, & fideus habent eadem privilegia.

POMPONIVS.

- D**OTIS causa semper, & ubique privilegiata est. Na & publice interest dotes mulieribus conferri, cum dotalitas esse feminas ad sobole procreanda, replet aq; liberis ciuitate, maxime sit necessarii.
- Diuiditur ita lex in tres partes, in prima ponitur regula privilegiorum dotalium. In secunda ibi nam, & publice interest, ponitur ratio regulae, ut mulieres habeant integras dotes, in tertia ibi cum dotalitas, ponitur ratio rationis propter interesse publicum, ut ciuitas repletur hominibus. Summarium har. est cõter receptum, ut testatur Soccin. Dotis causa semper, & ubique praecipua est, per rationes de qua in lege, similis ratio decisionis est in l. 2. ff. de iure dot. ubi quod reipublice times est mulieres dotes suas saluas habere, ut habere possint, alias rationes habetis in l. si diuis C. qui potior in pign. habet, & tentanda doctrina Marci. contractus dotalis praesumitur prius celebratus, quam contractus mutui, ut tenet etiam in l. in ambiguis. per illam legem ff. de iur. dot. Bald. in l. dotalis. C. eod. tit. Alex. & omnes Moderni huc.
- Sed quia ipse figurat casum in presumptione, lex autem nostra loquitur per verbum est, quod significat existentiam realem. gl. in l. in mercis appellandae ff. de verb. sign. Ancar. in c. ex parte. de sponsalibus. Item praesumptio est super incerto: gl. in l. 1. §. accedit. in ver. praesumitur. C. de rei vxori. act. Nos autem loquimur in casu certo.
- Ideo aliter potest figurari casus, Titius maritus, qui habuit dotem in pecunia se obligauit restituere ipsam in casu dissoluti matrimonij, & in specie obligauit vxori quandam vineam, deinde per alium instrumentum se obligauit Caio de soluendis mille sibi mutuo obligato omnia bona sua, & ita huic secundo creditori erat facta generalis tantum hypotheca, cum autem ex bonis dicti communis debitoris fuissent depositati mille auri tunc curi erat ipsa vxor pro dote sibi restituenda, quae habebat specialem super vinea, Item concurrebat Caius creditor in mille, dubitatum esset, cuius causa esset potior. Pro ratione dubitandi videbatur dicendum quod ipsa mulier debebat succumbere, quia l. 2. C. de pignor. clare decidit, quod creditor anterior habens hypothecam praesertim specialem super aliquo corpore bonorum non possit in prauiudicium alterius creditoris posterioris confugere ad alia bona, & ut hypotheca generali sit res videtur obligata.

ligata sufficit pro debiti satisfactione: Et casum
6 dal. 2. non esse alibi in iure, & esse mirabilem, di-
cit Bald. ibi, & in c. i. in fine, de rescript. & singula
rem appellat Cremen. in singul. 5. & Aret. in 5.
item seruiana inquit de act. Roman. in consil. 187.
col. 1. vers. tertio quia cum ex alijs bonis. Aymo
Crauetta in consil. 77. nu. 16.

7 Secundo, quia præsumitur illam rem specialiter
hypotecam sufficere pro integra satisfactione
debiti, donec ab ipso creditore fuerit contrarium
probatum gl. in d. l. 2. in ver. redigere C. de pign.
quam sequitur Salycibidem in prima oppositio-
ne. Paris. in consil. 50. nu. 18 vol. 1. Negulant. de pi-
gnor. in quinta parte princip. in 2. membro in fi-
ne. Conar. lib. 3. variarum resolut. cap. 18. num. 1.
qui multos congerit.

8 Tercio, quia l. i. creditoris arbitrio, ff. de distrac-
t. pignor. non habet locum, quando facilliter potest
creditori satisfieri super re sibi specialiter obliga-
ta. Bart. in d. l. creditoris, dicit quod illa lex procedit
debitore non instante, & quod dicitur de de-
bitore idem dicendum in creditore Bart. in d. l. 2.
Cade pigno. & hæc de feruntur ad questionem, v-
trum creditores q. habentes specialem hypothecam
9 super feudaliibus cum consensu Regis possint co-
gere creditores habentes specialem super allodia-
libus, & generalem super omnibus bonis, etiã su-
per feudaliibus cum consensu Regis, & ipsi ven-
dere faciant bona allodialia, & de illis satisfiant,
super quo diffusè scripsit Anna noster compatrio-
ta in allegat. 147.

10 Sed istis, & similibus non obstantibus, contrarium
decidendum est per legem nostram. Nam dotis
causa semper, & vbique præcipua est. Dicitio sem-

per q. de aotat temporis continuitatem, vt com-
muniter Doctores hinc l. semper ff. de iure immu-
nit. Ang. in auth. de hæred. & sale. in ver. semper,
& licet ista cõtinuitas restringatur ad triginta an-
nos, Bal. hic gl. in l. in cognitione in ff. ad Syllan.
quam ad hoc notat Alex. in l. in eo col. pen. ff. de
leg. 2. tamen intra hoc tempus denotat omnem ca-
sum l. in ff. de parricid. l. inquisitione ff. quod vi,
aut clam c. si quis voluntarie dist. 50. l. semper ff.
de iure immunit. Roman. in consil. 407. nu. 4. Itẽ

11 dicitio q. vbique est aduerbium loci e. cum sit de
authoritate, & vsu pallsj, & denotat in omni loco
iudiciali, vbi dos ipsa petatur, vt in rubr. C. vbi, &
apud quem. & notatur in l. nostra, & in l. i. C. de
tempor. in integ. restit. Præterea semper in ambi-

12 guis sit interpretatio q. pro dote l. in ambiguis ff.
de iur. dot. l. in ambiguis ff. de reg. iur. vnde dicit
Imol. hic quod vbique in aliqua questione cir-
ca materiam dotale sunt opinionēs hinc inde, de-
bet amplecti opinio, quæ fauet dotei, nisi illa effect
communiter reprobata. arg. l. minimè ff. de legi. &
Campeg. de dot. quæst. 80. nu. 5. vers. secundo di-
cit, hoc esse verum etiã si opinio, quæ fauet do-

13 ti non effect communis, quia opinio q. singularis
h. est humanior, & equior præfertur communis.

Abb. in c. si vir. de cognat. spirit. per illum tex. vbi
quod si agatur de matrimonio substinendo opi-
nio singularis præfertur communis, sed in restitu-
tione dotis facienda mulieri maximus fauor attri-
14 ditur, curus iudicium q. est summariū, & celer-
rimè expediri debet, quia si illa esset vidua, & vel-
let nubere, pro ut est verisimile, & sic periculum
esset, quia difficile est reprimere iuuenes ca. ores
l. in. s. filij autem. C. de bon. quæ lib. gloss. hic in
uer. causa. in uers. & citius expeditur, quam esse
communiter approbatam dicit Bart. & Nouell. de
dote parte nona privileg. 1. 2. ergo sine discussio-
ne corporis specialiter sibi hypotheca: potest obti-
nere in casu proposito. Denique quia mulier ha-
bens generalem ex lege, si recipiat specialem pig-
nus pro dote, nõ potest facere nus dotis deterius glo-
in l. fin. C. de pact. conuent. in ver. contentam,
quam ibi sequitur Cyn. & Bal. & Saly. qui in l.
alsidius in 7. quæst. C. qui potior. in pig. hab. di-
15 cit quod Doctores illam sequuntur communiter
& ita etiam dicit Negulant. de pigno. in 2. parte
in 4. membro num. 83.

Ideo non obstant in contrarium all'egata. Ad pri-
15 mum Respondetur, quod dispositio d. l. 2. q. ha-
bet locum vbi prior creditor habet primo specia-
lem hypothecam super quibusdam bonis debito-
ris, deinde generalem super alijs bonis, quasi in
subsidiū specialem præcedentis, & ita intelligenda
esse illam legem, vult gloss. ibi, in ver. accepti-
tis, quam sequitur Petr. de Bellapert. Alberic. &
Angel. Cremen. in d. singul. 54. dicens hanc
obligationem esse conditionalem, & subsidiariam,
casu quo res specialiter hypothecata pro debiti sa-
tisfactione non sufficit, sed in casu nostro mu-
lier habet tacitam generalem super omnibus bonis
mariti, quæ tantum valet, quantum expressa
aliorum l. alsidius C. qui potior. pig. hab. & di-
cemus infra, Item habet specialem secundo loco
constitutam. Præterea iudicium dotis est adeo
summariū, quod nõ patitur discussionem cor-

16 porum: Nam licet sit regulare, q. vt agens hy-
potecaria contra tertios debeat facere prius di-
scussionem principalis auth. hoc si debitor C. de
pignor. tamen in iudicio dotis summario procedi-
tur de bono, & equo, quo casu rigor, & apices
Iuris non curantur l. si fideiussor ff. quædam ff.
mandati. Sic etiam est, quando tractatur de inte-
resse reipublicæ, & filci, vt agatur hypothecaria
contra tertios, non aliter discussio principali, vt
not. in l. moschis ff. de iure filci, ergo idem dicen-
dum est in dote, in qua versatur etiam fauor Rei
publicæ, vt in hac lege, & l. i. ff. de iur. dot. Et in
17 privilegijs mulier, q. & filci, & pari ambulant
l. 2. C. de iur. filci. gloss. & Doct. in l. dotis C. de
iur. dot. præsertim circa hypothecam, vt ibi nota-
18 tur. Præterea dispositio d. l. 2. q. C. de pignor. à
Doctores dicitur exorbitans docem. in consi-
lio 198. vol. 2. & in consilio 76. num. 7. uol. 4. idem
non debet comprehendere mulierem agentem,

O 2 ex regula

ex regula l. qui generaliter ff. qui potior. in pign. hab. & l. generaliter C. de od. tit. Deniq; quia d. l. 2.
 29 [†] C. de pignor. procedit de æquitate, ut ibi per gl. & Doct. super verbo temperanda, sed in dote, vbi agitur de bono, & æquo non debet opponi exceptio discussionis, quæ est de apicibus iuris, ut latè per Bal. nouell. de dote, parte 8. priuil. 37. ex quibus sunt etiam resoluta alia contraria.

S V M M A R I A

Q V A E S T I O N I S P R I M A E.

- 1 **D**otis priuilegium contra priuatum, an competat fisco, ubi communis opinio est negatiua nu. 2.
- 3 Fiscus quando concurrat cum priuato in causa onerosa præfertur illi, secundum communem opinionem.
- 4 L. 1. C. de priuileg. fise. lib. 10. intelligentia.
- 5 Fiscus non est priuilegiatus, ut transferat onus probandi contrarium in aduersarium.
- 6 Fiscus quando non apparet priuilegiatus utitur iure communi.
- 7 L. si is qui ff. de iure fise. intelligentia.
- 8 Creditor secundus qui accepit pignus potior est in eo, quolibet alio priore.
- 9 Fisei causa an sit fauorabilior causa dotis.
- 10 L. satis notum C. in quib. caus. pign. vel hypot. tacite contrahatur intelligentia.
- 11 Fiscus præfertur in probationibus paribus cum priuato.
- 12 Creditores duo priuati concurrentes in hypoteca, ut præferuntur.
- 13 L. non puto ff. de iure fise. intelligentia.
- 14 Causa dubia appellatur quando non habetur plena probatio.
- 15 Iudices sicut habent certa arbitria in causis priuatorum, ita etiam in causis fisei.
- 16 L. non puto ff. de iure fise. in quibus causis lucratiuis loquatur.
- 17 Probationes fiunt iudici, non autè parti.
- 18 Lex magis fauet ei qui tractat de damno vitando, quàm ei qui tractat de lucro captando.
- 19 Lex interpretari potest à natura tituli

ubi collocatur.

- 20 L. non puto ff. de iure fisei, quor habeat intelligentias. C. nu. 27.
- 21 Lex habens varios intellectus potest allegari, quando habet communem intellectum.
- 22 Opinionem communem qui sequitur debet allegare rationem.
- 23 Pro fisco est iudicandum inter pares causas.
- 24 C. si. de re iudicata habet locum in fisco.
- 25 Fisei causa, ut dicitur esse fauorabilis.
- 26 Causa pia præfertur priuato etiam possidenti.

Q V A E S T I O P R I M A.

Utrum priuilegium præsumptæ prioritatis hypotecæ, quod in dubio competit dori, competat etiam fisco contra priuatum.

Resupposita præfata casus figura-
 ratione per Bartolum, Doctores omnes illius vestigia insequentes, quæzût, utrum hoc priuilegium quod habet des, [†] & præferatur concurrenti creditori in eodem tempore cõpetat etiam fisco si eodem modo concurreret cum altero creditore habente instrumentum sub eadem die, hora videlicet incerta, & deficiente scripturæ ordine ex prætocollo.

- In hac questione Socr. hic nu. 23. in fine dicit magis communem [†] opinionem esse pro negatiua, scilicet quod fisco non competat hoc priuilegium, cuius auctorê dicit esse Bart. in l. non puto ff. de iure fisei. tamen nu. 28. vers. & licet supra dixerim, tot esse doctores pro affirmatiua dicit, ut dubitet quæ istarum sit communior, & vel doctores esse numerandos censet, vel esse difficile quæ sit communis asserere, Nihilominus, Negulanti in tract. de pignor. in 2. parte membro 4. num. 118. in principio dicit quod quando fiscus [†] concurrat cum priuato ex causa onerosa per duo instrumenta eadem die confecta, non apparente prioritate temporis, vel momenti, neque ordine scripturæ, quod præsumatur pro fisco esse prioritatem hypotecæ, & testatur hanc esse magis communem opinionem, eadem etiam testatur communem Couar. in lib. 1. var. resolut. cap. 16. nu. 2. vers. quorum opinionem. Item Bald. nouell. in tract. de dote parte 10. nu. 2. etiam testatur communem.

Hanc opinionem sequuntur Bald. in l. si debitor C. de

De priuileg. fise. Dec. in l. in ambiguis pro dote ff. de reg. iur. Roman. in auth. similiter num. 30. C. ad l. falsid. Soccin. Sen. hic num. 6. Anior num. . . l. as. nu. 4. & 37. Ripa num. 4. Vincentius Hercalesanus num. 2. Neguland. de pignor. parte 2. membro 4. nu. 17. & seq. Bald. nouell. in tract. de dote parte 9. priuileg. 1. & alij Doctores cumulat per Menoch. de presumpt. lib. 2. presumpt. 72. nu. 12. & plur. seq. Alciat. de presumpt. reg. 3. presumpt. 41. & Couar. in d. cap. 16. nu. 2.

Prima ratio quæ inducitur pro ista magis communi a Doctores est per textum in l. i. § C. de priuileg. fisci. lib. 10. ubi in cōcursu duarum causarum fisci & priuati, causa fisci est potior, quod dicit esse priuilegium fisci Peregrin. in tract. de iure fisci. parte 6. tit. 6. nu. 21. ergo si proponantur duo instrumenta eadem die conclusa, alterum est fisco, alterum cum priuato, fisci instrumentum presumitur anterior, potest fiscus iure pignoris bona a possessore vendicare, nisi si doceat temporis anterioritatem, & hic est casus in d. l. secundum intellectum Bart. ibi, & in l. que non dum § quod dicitur ff. de pignor. Roman. in singulari. 1 § 8. Licet secus sit inter priuatos creditores l. si fundus § si duo ff. de pign. l. de rebus C. de donat. ante nupt.

Sed ad istum textum communiter respondet Doct. quod loquatur in diuersa questione a proposita scilicet quando fiscus agit ex causa onerosa contra priuatum contentum ex causa lucratua, quo casu pro fisco presumitur, & pro eo est iudicandum in dubio, ita interpretantur ibidem textum illum, gloss. Osiofred. Luc. de Pen. Io. de Plat. & Rebuff. Angel. in § illud quoque in auth. de trien. & semel. Castren. & Salyc. in l. matrem C. de probat. Salyc. in l. si debitor ff. de pignor. Alex. in addit. ad Bart. in d. l. i. C. de iure fisci. Afflict. in rubric. de fratrib. de nouo beneficii inuestit. num. 47. Sed questio nostra proposita est quando fiscus agit ex causa onerosa contra tertium, contra quem etiam alter priuatus creditor ageret ex causa onerosa.

Sed in quantum dicunt communiter Doct. quod quando fiscus agit contra priuatum ex causa lucratua, est priuilegiatus per illam legem, quia priuatus ipse debet probare rem sibi fuisse prius donatam, quam fisco obligaretur. Respondetur quod in casu d. l. i. C. de iure fisci. intentio fisci erat fundata, super illis bonis, quæ asserebantur donata, quæ ibi præsupponitur fuisse in bonis dicti fisci, his debitoris, quare ipse donatarius qui pretendebat prius sibi fuisse donata, quam obligata fisco debebat probare, quia hoc erat fundamentum suæ exceptionis, prout subtiliter demonstrant Ruyn. hic nu. 11. & Paris. nu. 13. Et quod iste sit verus intellectus probatur, quia nulla alia lege fiscus reperitur priuilegiatus, ut fiscus transierat onus probandi contrarium in aduersarium, hoc enim esset satis durum, quia semper posset sine actione exquiri. Vbi autem non apparet clare priuilegia-

tus videri iure communi, & priuato acquiritur. Quod placuit ff. de iure fisci. l. 1. C. de condu. l. & pro curat. pred. fiscal. lib. 1. Et propterea textus in d. l. i. C. de iure fisci. acquiritur fisco priuatis, in veris. Quod citra fraudem creditorum gestum est non rescinditur, & in dubio non est inducendum priuilegium.

7 Secunda ratio pro ista communi deducitur ex l. § si is qui ff. de iure fisci. ubi in rebus quæstis a debitor post hypothecam fisco quæstas, ipse fiscus præterat alteri creditori, licet sit posterior tempore, licet in quæstis ante hypothecam fisci, priuatus qui prior est tempore præterat fisco. Et hæc esse communem intelligentiam ad illam legem testatur B. l. nouell. in tract. de dote parte 10. n. 2. Sed licet Paris. hic num. 13. vers. nec obstat ibi d. l. si is qui conetur: respondere, quem sequitur Menoch. in d. lib. 2. præsumpt. 72. nu. 12. Tan. en ego arbitror aliter posse responderi. Quod in d. l. si is qui non sit priuilegium fisci, sed sit regulare in quolibet priuato, & pro hoc induco textum in l. licet § illud ff. quibus mod. pign. vel hypot. soluat, in

8 vers. tamen secundus creditor § qui pignori accepit potior est, ex quibus verbis habetur quod si secundo creditori datur pignus, licet sit posterior tempore, tamen prior creditor non poterit evincere a posteriore pignus retinente, quem textum inducebam in vna causa Neapol. coram Excell. tissimo Præsidente de Franchis, & dedit occasionem prorogandi expeditionem quousque partes concordata fuerunt, & creditor qui habet pignus dicitur habere specialem hypothecam super illo, ideo nō minus potens est causa domini in domino, quam causa pignoris in creditore Soccin. in cō fil. 75. num. 7. vol. 4. & si iste creditor fuerit posterior præterat cuiusque anteriori habenti generalem, ut est communis opinio, de qua per Gabr. in conclus. 1. tit. de pignor. nu. 6. glan. l. qui generaliter in ver. posuit ff. qui pot. in pign. habeantur. sed in d. l. si is qui C. de iure fisci. fiscus proceperat uult postea quæstas, idque probatur ex illo eodem textu, in vers. præuenit enim causam pignoris fiscus, in quo redditur causa, quare fiscus sit potior in postea quæstis, quia præuenit causam pignoris, nec possumus intelligere præuenit de iure, quia idem esset ratio, & questum, ergo ut ratio differat a quæsto, oportet dicere præuenit de facto, & ita nulla sit ratio specialitatis.

9 Tertia ratio est Croti hic num. 7. Causa fisci § est fauorabilior causa dotis sed fauore dotis instrumentum presumitur prius conclusum, ut dictum est, ergo fauore fisci tantum magis est id iudicandum, maior probatur per textum in l. satis notum C. in quibus caus. pign. vel hypot. tacite contrahatur, ubi dos fuisse necessitati primiparis.

Sed responderi potest negando, quod causa fisci sit fauorabilior, quam causa dotis. Primo quia quantum contentio est inter mulierem, & fiscum magis

* communis doctorum sententia est, ut dos præferatur

ratur fisco Bald. in l. dotis C. de iure dot. in l. ad exactionem C. de dot. promiss. l. hic nu. 37. Soccin. Sen. nu. 15. Rip. nu. 10. Paris. nu. 14. Soccin. iun. nu. 36. Negusant. in 2. membro 3. partis princip. nu. 109. Couar. lib. 1. variar. resol. cap. 16. num. 6. Item quia dot habet fortius privilegium fisco l. si pignus ff. qui pot. in pign. hab. l. asiduis C. eodem tit. l. vnic. C. rem alienam gerentibus Nam in d. l. si pignus habetur, quod tacita hypotheca priuati anterior praeferitur tacite hypothecae fisci posteriori, & tamen in d. l. asiduis dispositum est tacitam hypothecam pro dote posteriorem preferri tacite hypothecae anteriori priuati & de hoc dicam infra. Tertio quia dos est regulariter privilegiata, vt in hac l. sed fiscus non reperitur regulariter privilegiatus nisi in certis casibus, ergo sine difficultate dos est magis privilegiata, quam fiscus.

- 10 Ad textum in d. l. i. latus notum C. in quib. caus. pignus, vel hypothec. tacite contrah. dicitur quod ibi est casus specialis, vt dos remaneat obligata pro solutione primipili, id est administratoris primi ipsius principis, vt exponit gl. fin. in l. quisquis C. de epis. & cleric. (& quid sit primipilus vide a Couar. d. cap. 16. num. 7.) Et ratio spectulatis est, quia consideratur publica utilitas principaliter, sed dos ipsa secundario consideratur propter publicam utilitatem, vt hic concludunt communiter Doct. & est responsio Cym. in d. l. latus notum, & sequitur gl. in c. ex literis in ver. maleficium in fine extra de pignor. & glo. in c. ex parte vestra in ver. alienat. de rescript.

Quarta ratio, quam etiam inducit Crot. ibi nu. 6. & Menoch. d. praesumpt. 7. 2. nu. 12. vers. secundo.

- 11 Quando pater sunt probationes fisci & actionis, & priuati rei, pro ipso fisco est pronuntiandum, etiā si sit actor, sed ista questio de instrumentis est de spectibus probationum, ergo pro fisco est pronuntiandum. Maior propositio est recepta a Doct. Spec. de teste §. postquam num. 7. lo. Andr. in c. in nostra de testib. Alex. hic nu. 2. Decan. l. in ambiguis nu. 2. ff. de reg. iur. Francisc. Lucan. in tract. de fisco privileg. 82.

Respondetur, aliud esse loqui de hypotheca constituta per instrumenta, aliud de prioritate hypothecae, arguitur enim recte procedit, primo modo, sed dum disputatur, quae sit hypotheca anterior, hoc non probatur per instrumenta, & fiscus in hoc non reperitur privilegiatus, ideo non concludit illud de quo disceptamus.

- Quinta ratio, Aut fiscus est privilegiatus in hoc per iura allegata, & est finita questio, Aut non est privilegiatus, & tunc vitur iure communi, vt dictum est, sed duo priuati & concurrentes per hypothecā ex instrumentis eadē die concessis equaliter sunt admittendi ad bona debitoris d. l. si fundus §. si duo ff. de pignor. ergo fiscus non excluditur ab altero creditore priuato, & hec est ratio Peregrini in d. tract. de iure fisci lib. 6. tit. 6. num. 22. vers. Horum opinio.

Sed respondetur, aliud est tractare questionem, stris fisci, vt fiscus preferatur, & in hoc non reperitur specialiter privilegiatus, & sic disputamus, aliud est tractare de fisco, vt priuatus, & tunc non cadit questio, quia generaliter est dispositum, vt in allegatis in contrarium, & de hoc modo non disputamus.

Contrariam verò partem, quod scilicet in dubio sit pronuntiandum contra fiscum, & sic in fauorem 13 priuati in hoc casu tenet Bart. in l. non puto §. ff. de iure fisci. vbi dixit quod si extent duo instrumenta eadem die concessa alterum fisci, & alterū priuati, instrumentum priuati praesumitur prius concessum, Bartolum sequitur Alex. hic num. 3. & Mateylan. in singulari. 1. quod incipit nota vnam regulam mirabilem, & omnes per textum in d. l. non puto. cuius verba sunt. Non puto delinquere eum, qui in dubijs questionibus contra fiscum facile respondet.

Sed ista lex multipliciter à nostris Doctoribus intelligitur. Peregrin. in tract. de iure fisci lib. 6. tit. 6. nu. 23. putat debere declarari per textum in l. ad monendi ff. de rureur. in ver. solent enim fidei 14 iudices in dubijs causis, vbi dubit & appellantur causa, quando non habetur plena probatio, ergo hic de dubijs questionibus intelligit respectu probationum, vt quia non sunt certae, vel quia causa sit coniecturalis, adeo quod non consistat de iure, & causa fisci pro quo facit. Absentem ff. de penis, quatenus determinat ex praesumptionibus neminem esse damnandum, & ipse praesumptiones duam causam efficient gl. in l. ynica §. accedit C. de rei vxor. act. Idem esset, si probationes hinc inde essent plures, nā ambigua facti questio esset Bald. in auth. omnes peregrini C. communia de success. Item dicit questionem esse ambiguum etiā si consisteret in ratione, vt si fiscus vellet rationem trahere ad intellectum sibi proficuum, reus autem ad alium sensum, nam in dubio fauendum est reo. l. si quis intentione ambigua ff. de iudic. l. in ambiguis orationibus ff. de regul. iur. l. veteribus. ff. de pact. l. non intelligitur §. i. ff. de iure fisci. Idem esset si iuris questio esset ambigua l. in ambiguo ff. de reb. dub.

Sed iste intellectus non facit casum specialem in fisco, vt requiritur, ne d. l. non puto sit de indubitabili. Nam vt nemo condemnatur per praesumptiones, vt etiam in dubio magis faueatur reo tam de iure, quam de facto, sunt regulae communes, quae obseruantur contra quemlibet, vt ex iuribus allegatis videri poterit. Nec est verum quod quando probationes sunt pares pro fisco sit iudicandum ex ijs quae dicta sunt supra in quarta ratione pro communi.

Menoch. in d. lib. 2. praesumpt. 7. 1. num. 17. arbitratur sensum d. l. non puto esse vt sit in arbitrio iudicis in casu dubio iudicare contra fiscum, vel pro eo sicut iudicari potest contra quemlibet priuatum, quasi ipse princeps noluit esse auctus de sua potestate,

- 15 *state, ut sicut iudices habet certam arbitria in causis priuatorum, ita etiam habeant eadem in causis fisci, & in dubijs questionibus non dehincuant, id est non errent si iudicent contra fiscum, sed hanc intellectum ego arbitror, verum, addita tamen causa ex communi intellectu, he incidamus in difficultatem, inter pares ff. de re iudic.*
- 16 *Communis igitur intellectus ad d. l. non puto est, illam legem procedere in quacunque causa lucrativa, quam fisci pretendat, cuiusmodi causa enumeratur a iuriconsulto in l. i. ff. de iure fisci alias enumerat Ripa in l. filius familias §. diu. nu. 52. de leg. 1. propter quas bona veniant applicanda fisco, quo casu in dubio fit iudicandum pro fisco, quia nemo debet condemnari, nisi ex probationibus perspicuis l. i. C. de probat. Sed quia probationes sunt iudici leuinquaginta ff. de probat. iudex ipse poterit arbitrari rem esse vel non esse probatam licet in ceteris, ita in fisco, sed remota causis lucrativis, non est locus d. l. non puto, & ratio legis fit iuris aequa fuit, cum magis fauatur illi qui tractat de damno vitando, quam illi qui tractat de lucro captando l. i. ff. de codicill. l. i. ff. qui pot. illi pig. hab. Vnde inquit Alciat. hic nu. 7. Modestum iura auctorem d. l. non puto approbasse Traiani optimi Imperatoris sententiam, dicentis fiscum licet simile esse, cuius consuetudo in belliores reliqui corporis valetudinem, tenuitas vero valentiorum iudicaret, & sequitur Covarr. in d. l. i. variarum iudicet. cap. 15. ergo fisci opulenta malam reipublice constitutionem arguit. Cum igitur propria materia illius tituli sit causa lucrativa, ut patet in l. i. ff. eodem ergo d. l.*
- 19 *non puto intelligenda est secundum naturam eiusdem tituli, ubi collocatur. Imperatores ff. de in diem adiect. & hanc opinionem sequuntur communiter scribentes. Jacob. de Belvis. & Cuman. relecti a Soccin. hic nu. 24. Idem Soccin. nu. 28. vers. tene ergo primam. Alciat. hic nu. 6. addentes ad Mareh. in d. si g. 7. r. Felyn. in c. pastoralis. num. 7. de rescript. Bologniet. nu. 17. Crot. hic num. 8. qui multos alios intellectus dat ad illam. tamen hunc sequitur, quinque alios inducit intellectus Socc. & hunc sequitur. f. f. hic nu. 37. alterum intellectum inducit, addentes ad Alex. hic sub num. 3. alterum intellectum inducit. Alciat. hic nu. 5. quinque alios intellectus inducit, eodem intellectu Alciat. impinguit. Marcus Antonius Cucus in tract. de notoria praescriptione num. 48. sed omisis alij tene hunc communem. Doctores etiam in d. l. non puto hunc intellectum communiter sequuntur. Nec obstat, quod habens tot*
- 21 *varios intellectus non possit allegari, quia hoc procedit, quando non habet communem intellectum, ve declarat Ruyn. hic nu. 9. vers. quia iste textus habet communem intellectum.*
- Quare d. l. non puto loquitur in causa lucrativa, nostra autem questio mota est in causa onerosa, sequitur quod non faciat ad propositum pro opi-

nione Bartoli, & Alexandri.

- Cum igitur nulla ex legibus pro utraque parte allegata videatur posse subtiliter, adhuc dubitatur de certiore opinione, Nisi velimus insequi communem, si sicut aures, vel sicut hic Celsianus, qui ignorans notare per rationes, in votando fecius fuit opinionem Domini (N). interrogatus a Domino Praside propter quod causam, respondit (p) rachi est mihi amico di su magestad. Quamobrem insequamur communem propter hanc rationem,
- 23 *quia inter pares fit causas pro fisco est iudicandum*
- 24 *pro quo alio ergo c. si. extra de re iudic. ubi in causa fauorabili, puta matrimonio, dote, libertate, & testamento pro ipsius est iudicandum, & ibi Felyn. nu. 6. dicit, casus fauorabiles extendi, etiam ad similes, sed ipse Felyn. solum propter d. l. non puto arbitrabatur illud cap. si. non posse extendi ad fiscum, sed iam est demonstratum illam legem non loqui in casu nostro, sed in causa lucrativa, nos autem in pari causa onerosa, ergo habet locum dispositio d. c. fin. & inter pares fit de re iudic. quod*
- 25 *autem causa fit fisci dicitur esse fauorabilis, probatur generaliter quia fiscus, & dos circa fauores a pari iudicantur gloss. in l. dotis C. de iure dot. & probatur in l. 2. C. de iure fisci. Iam causa fisci principaliter respicit publicam utilitatem l. 2. ff. ad municip. l. Lutus Titius ff. de administrat. tut. late*
- 26 *Crot. hic nu. 6. Vnde sicut possessio non releuat priuatum, quando pia causa concurrit, cum testamento eadem die confecta ad eius fauorem. Dec. in l. fin. colum. si. C. de edict. diu. a. r. toll. & ibi vide laf. qui hac applicat ad fauorē fisci, & Afflicti. in edict. 387. in fine de pia causis, ita non releuat priuatum contra fiscum Peregrin. de iure fisci. d.*
- 27 *lib. 6. tit. 6. nu. 28. Et pro hac opinione fit faciunt, quae dicit Andr. in c. 5. sed & res. tit. per quo. has inuestit. & in c. 1. de duobus fratribus de nouo benefic. inuestit. & in constitutione regni, quae incipit. Vt de successibus. col. 6. quod d. l. non puto intelligitur quando est dubium de facto, tunc fit interpretatio contra fiscum, sed quando est de iure, tunc interpretatio fit pro causa fauorabili, scilicet pro ipso fisco, quem sequitur Afflicti in constitutione regni, qui incipit Si dubitatio. nu. 20. Sed in casu nostro, dubitatio est de iure, scilicet probata hypoteca per duo instrumenta eadē die confecta, cuius causa fit potior, ergo non mirum si ista communis recte determinat ad fauorem fisci.*

S V M M A R I A

Q V A E S T I O N I S S E C U N D A E.

- 1 *Otem praefertur fisco in dubio secundum communem opinionem.*
- 2 *Privilegiatorum ille praefertur, qui habet potentius privilegium.*

L. si

- 3 *L. si pignus ff. qui pot. in pignor. hab. ve-
ra inductio.*
- 4 *Verbum accipere, denotat hypothecam ex-
pressam.*
- 5 *Dos regulariter est privilegiata, fisco au-
tem solum in casibus.*
- 6 *Lex generaliter loquens an comprehendat
causam dotis.*
- 7 *Lex generaliter loquens includit causam
fisci.*
- 8 *Pro dote in dubio est indicandum.*
- 9 *Dotis privilegia respiciunt utilitatem
omnium.*
- 10 *Casus specialem an liceat dicere in causis
dotalibus.*
- 11 *Regula. Si vinco vincentem te, fortius
vinco te, ubi & per quos probetur.*
- 12 *Mulier præfertur cuicunque creditori
mutuanti in refectionem rei hypotheca-
te.*
- 13 *Prioritas hypothecæ ex quibus possit appa-
rere.*
- 14 *L. scripturas C. qui pot. in pig. hab. habet
locum in omnibus contractibus.*
- 15 *Hypotheca constituitur ex scriptura priua-
ta Florentia, & quomodo intelligatur.*
- 16 *L. 2. C. de privileg. fisci duplex inductio.*
- 17 *L. 2. C. de privileg. fisci. ubi corrigitur.*
- 18 *Dos, & fiscus in quibus æquiparetur. &
nu. 20.*
- 19 *Creditorum pares in pignore, æqualiter ad-
mittuntur.*
- 21 *Privilegiatus non vititur suo privilegio
contra privilegiatum in pari causa.*
- 22 *Creditor ille est potior, qui prius perue-
nit ad sententiam.*
- 23 *Fiscus si reperitur in possessione, et sumus
in dubio, præfertur dote.*
- 24 *Præsumptio est pro possessore.*
- 25 *L. 3. C. de primipilo lib. 1. 2. intelligentia.*
- 26 *Ratio generalis restringitur ad specifi-
cata.*
- 27 *Ratio generalis non trahitur ad maiora
expressis.*
- 28 *Ratio generalis non comprehendit alios ca-
sus, in quibus est diversa ratio.*

QVAESTIO SECUNDA.

Vtrum dos, vel fiscus præferatur.

Diximus inferitur ad que-
stionem, Si de prioritate te-
poris secundum casum Bar-
toli contendat fiscus, & dos
quis eorum præferatur, in
hac quaestione & communis
opinio est pro dote, vt testifi-
catur Alciat. de præsumpt. reg. 3. cap. 41. in fine.
Covar. lib. 1. var. resolut. cap. 16. nu. 6. Menoch. de
præsumpt. lib. 2. præsumpt. 7. 2. num. 18. cuius com-
munis auctor fuit Bal. in l. dotis C. de iure dot. &
in l. ad exactionem C. de dot. promiss. & sequitur
Soccin. hic nu. 39. l. af. nu. 37. Rip. nu. 10. Crot. nu.
9. Paris. nu. 14. Bologniet. nu. 18. Negulant. de pi-
gnor. in 3. parte princip. in 3. membro nu. 109.

Prima ratio pro ista communi, quando duo privile-
giati concurrunt, ille præfertur qui habet privile-
gium & potentius, sed dos habet privilegium po-
tentius fisco, ergo causa dotis præferri debet cau-
sæ fisci. Maior probatur per textum in l. verum in
fine ff. de minor. Bart. & Doct. in auth. quas actio-
nes C. de sacros. eccl. Minor probatur per textum
in l. si pignus & ff. qui pot. in pign. hab. qui sic indu-
citur a Doct. quod tacita hypotheca anterior priu-
uati præfertur posteriori hypothecæ tacite fisci, &
tamen in l. si pignus C. qui pot. in pignore habeant
ur. dispositum est, tacitam hypothecam fauore do-
tis, licet posteriorem præferri priori hypothecæ ta-
citæ ipsius privati.

Sed ista minor non bene probatur per d. l. si pignus,
quia Accursio ibi interpretatur Si pignus specialiter
idei expressè, & sic non loquitur de tacita, & non
valet argumentum, quia expressa regulariter præ-
fertur tacitæ, Et confirmatur, quia dicit ibi Vlpia-
nus, Si pignus specialiter res publica accepit, &
cùm pignus quis nisi expressè accipere nõ possit.
Item quia prior erit fisco, tam ex eo quia habet ex-
pressam, quam ex eo, quia accepit pignus, ex regu-
la d. l. illud §. sicut in versic. secundus creditor. ff.
quib. mod. pign. vel hypot. solui.

Ideo alijs modis potest probari d. minor, vel vt Soc-
cin. hic nu. 38. per l. 1. C. rem alienam gerentibus,
vbi si tutores, vel curatores, quorum bona sunt ta-
cite obligata pro administratione viderint eor-
um bona fisco, vel privato, eorū bona transeunt
cùm dicta tacita hypotheca, & sic anterior fisco.

Sed melius probatur, quia dos & regulariter est pri-
uilegiata, vt hic. sediple fiscus non est regulariter
privilegiatus, nisi in casibus à iure expressis, quos
casus recensent Francisc. Lucan. in tract. de privi-
leg. fisci. Martin. Laudan. in tract. de Fisco. Peregrin.
in tract. de iure fisci, Afflict. in tit. de duobus fra-
tribus de nouo benefic. inuestit. Vbi autem non
reperitur privilegiatus equiparatur privato l. qd
placuit ff. de iure fisci. l. 1. C. de conduct. & procu-
rat.

rat. präd. fife. lib. 1. l. i. C. de petit. heredit. gloss. in
 litem veniunt § in priuatorum ff. de petit. hare-
 dit. ergo dos est magis priuilegiata quam fisco.
 Potest etiam probari, quia causa dotis est adeo pri-
 uilegiata, vt lex † generaliter loquens non com-
 prehendat illam, prout est communis opinio, de
 qua per Gabriel. in tit. de legib. & consil. conclus.
 7. 1. nu. 10. qui omnes allegat, sed lex † generaliter
 loquens includit fiscum, Surdus in decis. Mantua-
 na 13. nu. 1. & 2. & seq. Et licet sit iudicatum qd
 lex generalis comprehendat causam dotis, vt per
 Franch. in decis. Neapolit. 119. & decis. 286. tamē
 decisiones procedunt quando causa dotis non e-
 rat priuilegiata in eo, super quo generalis lex di-
 spouit, prout ad hoc congerit idem Gabriel. in di-
 cta conclus. 1. nu. 11. sed fisco ipse semper com-
 prehenditur, vt in d. decis. 13. per Surdum. Vnde
 sicut pro dote presumitur contra priuatum, eodem
 modo pro dote praesumendum sit contra fiscum.
 8. Secunda ratio. In dubio est pro dote † pronuntiā-
 dum in ambiguis pro dote ff. de iure dot. c. fide
 re iudic. & hoc procedit semper de regula, sed pro
 fisco non semper, nisi fecerit intellectum Gabrie-
 lis, quem dedimus ad l. non puto ff. de iure
 fise. & confirmatur, quia priuilegia concessa † do-
 ti, respiciunt vtilitatem omnium, & hoc respectu
 donationis afferit publicam vtilitatem auct. res
 quae C. com. n. deleg. quae vtilitas publica praefer-
 tur commodo, & vtilitati fiscali, casus est expres-
 sus in l. vnica § fin. C. de caduc. toll. vbi quod com-
 munitate omnibus prodest, hoc priuatis nostrae v-
 tilitati praefendum esse cēsemus, & ibi loquitur
 de fisco. Et propterea Castrensis hic infert, quod
 licet sit refugium miserorum allegare, hunc esse
 casum † specialem, tamen in causa dotis, si non ha-
 beamus aliam responsum in recte dicimus esse ca-
 sum specialem, Ripa hoc concedit, ad concordiam
 reducendum leges, quando leges specialiter de do-
 te loquuntur, vt in d. l. asidius. C. qui pot. in pign.
 hab. v. lo. dicatis quod non possumus dicere spe-
 ciale esse in dote, nisi, vel lex loquatur, vel ex ver-
 bis, vel per extensionem ex identitate rationis. pro-
 bat quia in l. in rebus C. de iure dot. fuit factum
 vnum speciale in rebus dotalibus, quod non extē-
 ditur ad pecunias dotalis, ideo necessariam fuit,
 facere l. asidius. C. qui pot. in pign. hab. Et proba-
 bimus, quod cum ille textus non faciat mentionē
 de hypotheca expressa, quod non possumus extē-
 dere, ergo in dote etiam refugium est miserorum
 dicere esse casum specialem sine ratione. gloss. in
 ver. percipit. in l. filium quem habentem C. fami-
 licis.
 11. Tertia ratio, regula † est, si vinco vincentem te,
 multo fortius vinco te, sed creditor qui mutat
 pecuniam in refectionem domus praefertur qui-
 buscumque creditoribus anterioribus, & etiam fi-
 sco, & mulier praefertur isti creditori in causam re-
 fectionis, ergo multo magis praefertur ipsi fisco
 maior probatur in l. de accessionibus ff. de perpe-

tuis, & temporalibus praescriptionibus, quam re-
 gulam dotem explicat Oldrad. in cons. 98. & post
 eum Fulgos. in l. Claudius § qui pot. in pign. hab.
 Minor respectu creditoris mutantis in refectionē
 non probatur per l. creditor in a. ff. si cert. pet. & l.
 interdum ff. qui pot. in pignore hab. Item proba-
 tur respectu mulieris † quae praefertur creditori
 mutanti in refectionem in aut. quo iure C. qui
 pot. in pign. hab. & in § his conueniens in auct. de
 equalit. dot.

Declaratur istam magis communem opinionem pro-
 cedere dummodo dicta duo instrumenta sint ea-
 dem die confecta, & non appareat de aliqua prio-
 13. ritate, † quae potest apparere, vel ex ordine natu-
 ra, puta, quia in vno instrumentum esset promissio
 habitus, in altero priuationis, quia tunc regula
 est priuatio prius ponit habitum. l. decem ff.
 de verb. obligat. l. manumissiones ff. de iust. & iur.
 §. 1. in fine de his qui sunt sui, vel al. iur. Vel quan-
 do vnum instrumentum esset publicum, alterum
 14. priuatum iuxta terminos l. † scripturas C. qui pot.
 in pign. hab. cuius dispositio habet locum in om-
 nibus casibus, in quibus ex scriptura priuata po-
 test fieri fraudi habenti instrumentum publicum,
 pro quo videtur Tiraquell. de retract. conuentio-
 nal. §. 1. gl. 7. ver. nunc autem. & Franch. in decis.
 Neapolit. 95. nu. 4. qui alios congerit. Verum ista
 15. declaratio non haberet locum Florentiae, vbi ha-
 bentes scripturam priuatam in eorum beneficiis,
 intelliguntur habere instrumentum gaurentigium,
 propter statutum Florentinum, de quo per
 Negulantiā in 3. parte in 2. membro nu. 47. ver.
 modo dubitatur. Et ideo consultat Soccin. quod
 creditores scripti in libro debitoris, si sunt anterior
 res praefertur alijs creditoribus posterioribus ha-
 bentibus instrumentum in consil. 240. volum. 2.
 quod ego intelligo si liber sit scriptus manu debi-
 toris, vel si de eius mandato, saltem esset subscri-
 ptus per debitorem, & liber nō haberet exceptio-
 nes falsitatis. Item declara, dummodo eodem in-
 strumenta non sint confecta ab eodem notario,
 nam ex ordine scripturae, & protocolli potest ap-
 parere de prioritate in tempore, vt dixi supra, &
 videtur ad hoc Vrsill. in additionib. ad decis. 387.
 Afflict. & Felyn. in cap. pastoralis. Accus. 5. de re-
 scriptis.

In contrarium, quod in dubio non sit pronuntiā-
 dum pro dote contra fiscum sed quod dot. & fi-
 scus a pari procedant, tenet Bald. nouell. in tract.
 de dote part. 9. priuilegio. Herculan. hic. nume.
 5. Ruyn. nume. 11. Tiraq. in tract. de iure primog.
 quest. 17. nu. 15.

Prima ratio pro ista opinione desumitur ex textu in
 16. l. 2. C. de priuileg. fise. dupliciter istam inducen-
 do, † Vt quod ibi fisco praefertur dote sed huic in-
 ductioni respondent communiter Doct. quod ibi
 clara est decisio, & prioritas fise. ex quo iam erat
 mariti bona, antequam contra xerat matrimonium.
 Nos autem loquimur in dubio, & Accurs. in d. l.

P 2. dic. t

- 17 a. f. dicit legem illam corrigi per l. fin. C. qui pot. in pign. hab. & sic d. l. fin. sit vna de quinqueaginta decisionibus, vel novis constitutionibus, de quibus in l. i. C. de emendat. Codicis Iustini. vlt. hic de clarat. Soccin. nu. 39.
- 18 Secunda ratio alter inducendo, quod fiscus, & dos equiparatur in privilegiis, sicut inducit gloss. in d. l. 2. C. de privileg. fisci. & probat text. in d. l. 5. his consequens in auth. de equalitat. dot. & l. quod q. ff. de privileg. credit. Nam in d. l. 5. his consequens definitur quod dos praefertur ei qui mutavit in refectionem, & in d. l. quod quis fiscus praefertur etiam ei qui mutavit in refectionem, & tunc potest formari argumentum, Causa dotis & causa fisci paribus privilegiis ambulat, ergo vna nō est alteri praeferenda, antecedens est probatum, consequentia valet, quia idem est in privatis, qui si pares t in iure pignoris, aequaliter admittuntur l. si debitor l. si fundus §. si duo ff. de pignori.
- 20 Sed respondetur, quod ista regula f. fisci, & dos a pari procedunt, intelligitur in genere privilegij, non in specie, id est, quod sicut fisci, ita & dos habet privilegium tacite hypothecae gloss. in l. dotis, C. de iure dot. quae ibi est communiter recepta, & probatur in l. si iudici C. qui pot. in pign. hab. sed vbi duae scripturae apparent eadem die confectae altera in fauorem dotis, altera in fauorem fisci, & sic in specie magis recepta est sententia, vt praevalear ex quo in fauorem dotis, vt dictum est. Item respondent a pari procedunt contra tertium, & sic loquuntur casus legum iudicatarum, sed quando inter eos tractatur, quia dos reperitur regulariter privilegiata, vt hic fiscus autem non regulariter, nisi in certis casibus privilegiatus, ideo dos praefertur fisco.
- 21 Tertia ratio. privilegiatus t. non utitur suo privilegio contra privilegiatum in pari causa, vt notat gl. in ver. cessat in d. l. 2. C. de iure fisci. & gloss. in l. dotis C. de iure dot. ergo inter fiscum, & dotē est seruandum ius communis, sed de iure communis ille est t. potior qui prius ad sententiam peruenit. l. i. a quo in prima ff. de rei vendic. l. si quis a multis ff. de noxal. Imo videtur quod pariter admittatur quilibet pro sua rata causa hypothecae ne tunc attenditur inter seiplos, ex quo de prioritate hypothecae non apparet, & sic pro rata concurrunt l. privilegia ff. de privileg. credit. & est argumentum l. fin. C. de bon. auct. iudic. pōssid. & l. cum v. n. ff. de d.
- Sed respondetur concedendo maiorem quando sunt equaliter privilegiati, fiscus scilicet esset magis privilegiatus, quia praefertur l. v. cum in fine ff. de minor. & i. in est probatum dotem ipsam esse magis privilegiatam fisco. Non tamen negamus quod si fiscus t. reperitur in possessione, & detentione rerum, quod eius conditio t. potior, pro ut quando agitur inter duos priuatos, & ista est doctrina Salyc. in l. 2. C. de privileg. fisci. Idem dicimus in dote, quia possessionis additamentum efficaciter

- ampliat iura possidentis. §. commo d. in l. sit de interdict. c. si a sede de prebend. lib. Bartol. in l. si fundus §. si duo ff. de pignori. nō presumitur t. pro illo qui possidet, siue sit fiscus, siue mulier, et pro hoc faciunt notata per Bartol. in l. que heredis sacra menta. & in l. 1. §. si ff. de bon. possid. lib. tal. & in l. si inter ff. de reb. dub. tacit. c. si a sede de preb. lib. 6. gl. in c. nulli 1. q. 2. quocaso non obstat causam dotis esse potiorē, quia id intelligitur ceteris paribus Peregrin. de iure fisci. lib. 6. ut. 6. nu. 34.
- 25 Quarta ratio per text. in l. 3. §. C. de primipilo. lib. 2. dupliciter illam legem inducendo, Primo modo in casu legis, vbi fiscus praefertur doti, & est clarum. Secundo modo in ratione legis, quae generalis est, sic arguendo vtilitas publica praefertur priuati in contractibus per illam legem, sed in fisco consideratur vtilitas publica, non autem in dote, per illam legē, ergo generaliter fiscus praefertur doti.
- Sed respondetur communitur per scribentes ipsam legem loqui in casu primipilari, cuius specialiter est concessum ibi, vt praefertur doti, sicut sunt etiam concessa alia privilegia magis ardua, vt filij obligentur, licet non sint haeredes patris d. fin. C. eod. tit. & hanc responsionem dedit primo loco Cyn. in l. si agis notum C. in quibus caus. pig. vel hypothecae contrahatur, qui est contextus ad d. l. 3. C. de primipilo. lib. 12. & ibi sequuntur omnes. Alciat. de presumpt. reg. 3. presumpt. 4. in ff. Couar. lib. 3. var. resolut. c. 1. num. 6. in fine. Menoch. d. presumpt. 7. 2. nu. 24. lib. 1. Soccin. lib. num. 43. Nec
- 26 obstat ratio t. generalis, quia restringitur ad expressa §. fratris insit. de nupt. & ibi gloss. docet. l. de eo §. si quis ex aui ff. ad exhibend. gloss. in l. si fugitiuus in ver. qualibet alia poena C. de seru. fug. late Felyn. in c. sedes in 2. declaratione de rescriptis, & hanc tamquam communem probat Abb. Siculus in d. c. Sedes nu. 140. & plur. seq. Nec po-
- 27 test ratio t. generalis trahi ad maiora expressis Syluanus in consil. 45. num. 43. qui testatur de communi l. si in l. si qui pro emptore num. 12. ff. de v. l. uacat. Crot. in consil. 60. nu. 32. vol. 1. Castren. in consil. 467. nu. 7. vol. 2. Curt. Sen. in consil. 16. num. 26. vers. vltimo ista pars. Et ista doctrina sapienter est recepta in tribunalibus Capitula quens. decis. 14. nu. 4. parte 1. & decis. 371. nu. 3. eadem parte, & decis. 100. nu. 2. parte 3. & decis.
- 28 303. nu. 6. parte 2. Et quando diuersitas ratio allegari potest alios casus non comprehendit. l. ta his scriptura §. fin. de legat. Gabriel. in tit. de clausu his conclus. 9. num. 3. Surdus in decis. Mantuana 88. num. 13. Et est magna ratio diuersitatis inter fiscum, & dotem in ceteris casibus, in quibus dos ipsa maiora consequitur privilegia, vt abunde probatum est.

S V M M A R I A

Q V A E S T I O N E T E R T I A.

- 1 **D**otis privilegium in tacita hypoteca an complectatur expressam. & nu. 32.
- 2 Glossa opinio in accisus est tenenda.
- 3 Ius commune potentius est quam ius priuilegiatum, quod est singulare.
- 4 Ius commune per ius speciale derogatur.
- 5 Actus qui iure communi fieri potest, & iure speciali, tutior est si fiat iure communi.
- 6 Ius priuilegiatum potentius est in concursu iurium.
- 7 Priuilegia in dubio non intelliguntur cum iniuria alterius.
- 8 L. impensum ff. de relig. & sumpt. funer. intelligitur.
- 9 Creditor pro sumptibus funerum non praefertur creditori anteriori habenti hypotecam expressam.
- 10 Dos praefertur expensis funeris in tacita hypoteca.
- 11 Mulier non praefertur creditoribus in hypoteca expressa, & nu. 16.
- 12 Hypoteca tacita non operatur tantum effectum, quantum expressa.
- 13 Prouisio hominis potior est prouisione legis.
- 14 Mulier non habet priuilegium hypoteca contra habentem ius quassitum.
- 15 Clausula anteferri facit priores cadere posterioribus.
- 17 Mulier in sua hypoteca praefertur creditori mutuantis in refectionem domus, vel nauis.
- 18 Regula si vinco vincentem te &c. intelligitur.
- 19 Creditor mutuantis in refectionem non habet hypotecam, sed solum personale actionem.
- 20 Pradium emptum ex pecunia mea, quando efficitur meum.
- 21 L. interdum ff. qui pot. in pign. hab. intelligitur.

- 22 Comparatiuum non excludit qualitatem positiui.
- 23 § his consequens in auth. de aequalitate dot. intelligitur, & nu. 31.
- 24 Hypoteca tacita in quibus casibus contrahatur.
- 25 Dotem, ceteris paribus, praefertur ex priuilegio.
- 26 Legum extensio non est facienda ad correctionem iuris.
- 27 Argumentum de personali actione ad hypotecam expressam non procedit.
- 28 Declaratio nihil de nouo inducit.
- 29 L. asidius procedit, ubi non inducitur iuris correctio.
- 30 Extensio quando fiat in exorbitantibus.
- 31 Dos est magis priuilegiata quam fiscus.
- 34 Hypoteca tacita in dote tantum operatur, quantum expressa in priuato.

Q V A E S T I O T E R T I A.

An mulier pro suis dotibus in concursu creditorum praefertur alijs habentibus non solum tacitam, sed etiam expressam hypotecam.

IERTO prosequendo ordinem prelationis: querunt Doctores Vtrum priuilegium indultum mulieribus pro exactione dotis, ut patet erat alijs creditoribus mariti, de quo in l. asidius C. qui pot. in pign. hab. in §. fuerat instit. de act. l. 2. §. fin. ff. de priuileg. credit. in l. ubi adhuc C. de iure dot. in §. aliud in auth. de equalitate dot. in §. que igitur in auth. de priuileg. dot. habeat locum etiam contra creditores anteriores habentes hypotecam expressam, Nam de tacita non est dubitandum, cum d. l. asidius clarissime hoc determinet. Communis opinio est pro parte negatiua. vt testificantur, Soccin. Ser. hic in fine, Iunior nu. 105. & no. in fin. Ias. nu. 10. in 2. lect. Bologn. nu. 173. vers. tertia pars. Negant in tract. de pignori. in 2. parte princip. in membro 4. vers. & alij communiter. Corn. in consil. 2. nu. 3. vol. 1. in vers. opinio glossae communiter obseruatur. Ruyn. hic nu. 4. Crot. num. 28. Ripa hic nu. 27. & in d. l. 2. §. fin. ff. de priuileg. credit.

Auctor istius communis fuit Accurs. in d. l. asidius

P 2 in ver.

in ver. licet anterioris. ver. tu dic tertio, & ibi Jacob. Butr. Bal. & Saly. & hoc voluisse etiam Bar. hic, testatur Soccin. lun. d. nu. 105. gl. in §. fuerat in ver. creditoribus instit. de act. & ibi Angel. nume. 33. gl. in c. ex literis extra de pignor. in ver. fauor. & ibi Ant. de Butr. dicit esse communem opinionem inter Canonistas. Dyn. in reg. qui prior. de regul. iur. lib. 6. & ibi addentes cumulant. Et secundum hanc communem est casus decisus in Capella Tolof. decis. 218. Bartol. in d.l. assiduis dicit quod consuetudo iudicandi est pro opinione glossæ. Abb. in d. c. ex literis nu. 8. in fine dicit, quod ipse feruaret opinionem glossæ, si ita esset de consuetudine. Corn. in d. conf. 182. nu. 3. dicit quod dicta opinio glossæ. † in decisibus est tenenda, tum quia ab opinione glossæ non est recedendum per notata à Jacob. Butr. in l. 1. c. qui per sua iurisdic. multo minus a communi opinione concurrente cum sententia glossæ, vt notant Doct. in c. ne innitatis extra de conflit. & in l. cum prolatis ff. de re iudic.

Vigetur ostendat vobis hanc opinionem esse verisimam, & amplectendam esse in tribunalibus, recitemus primo ipsius fundamenta, deinde quot fuerint de ea re opiniones diluamus pro confirmatione veritatis.

Primo igitur inducitur regula generalis. qui prior est tempore potior est in iure c. qui prior. de regul. iur. lib. 6. l. potior, & l. qui balneum ff. qui pot. in pign. habeantur.

3. Secundo, ius † commune potius est iure singulari, quod vocat privilegium sed creditores, qui expressam hypothecam habent, & qui mulierem tempore antecedunt nituntur tantum iure communi, mulier autem solum speciali fauore dotis, ergo potius est ius creditorum anteriorum ipsa dote; maior probatur per textum in l. eius militis §. militia missus ff. de milit. testam. in l. centurio ff. de vulgar. & pupill. substit.

Sed tenentes contrariam partem respondent, quod ista non procedunt, quando creditores priores tempore nituntur tantum iure communi, sed posteriores tempore nituntur iure privilegii, l. creditor in l. c. si cert. pet. impensa ff. de relig. & sumpt. funer. l. 3. ff. quod cum eo qui in aliena potestate.

4. Quia ius † commune per ius speciale derogatur ex regula generis per speciem derogatur c. 1. de rescript. c. generis de regul. iur. l. uxorem & filicisimo, & l. seruis vrbis §. si alij ff. de leg. 3. l. in toto ff. de reg. iur. Item ad regulam ius commune potius est iure singulari, respondetur, quando vtitur que ius in eadem persona concurrant, tunc actus † qui iure communi valere potest, ex privilegio non sustinetur, quando ius commune locum habebit. vt d. l. centurio. Item actus qui iure communi, & speciali confici potest, tutor est, & minus periculis expositus, si iure communi fiat d. l. eius militis §. si ff. de milit. testam. & Crot. ibi notat de privilegio temporario agi, cum post annum, quo quis

missus est, militare testamentum retrocetur l. quod dicitur ff. de milit. testam. sed nos loquimur de privilegio perpetuo Ripa in l. filiusfamilias §. di. nu. 82. de leg. 1. Item † in concursu iurium, potius est ius speciale, & privilegium, quam ius commune l. 3. ff. quod cum eo l. ex facto §. fin. ff. de pecul. Nam qui in nauem extruendam, vel reficiendam credidit, privilegium habet, quo ceteros iure communi venientes superat l. qui nauem ff. de privileg. credit. Sic etiam dicendum sit, vt privilegium quod in causa dotis mulieribus concessum est, potius sit quam privilegium antiquiorum creditorum, tanquam speciale potius, & valentius generali.

Sed istæ responsiones præsupponunt mulierem esse privilegiatam pro dote in hypotheca expressa, quod omnino est falsum, & de hoc disputamus, vt de

7 sic repleo, privilegia, † quæ principalibus constitutionibus tribuuntur, ad alienam iniuriam porrigi non oportet l. cum aius C. de emancip. lib. l. impube. ff. de administrat. tut. ergo privilegium prælationis quod principales constitutiones in causa dotis mulieribus indulserunt, quod loquimur de hypotheca tacita, ad iniuriam aliorum creditorum anteriorum in hypotheca expressa trahi non debet.

Confirmatur, quia in responsione allegatur l. impensa §. ff. de relig. & sumpt. funer. per quam volunt creditorem pro expensis suæ præferri cuiunque alteri creditori etiam anteriori, allegat etiam l. natus, & l. nec are alieno lat. si quis §. 1. ff. de cod. tit. & notant Doct. communiter in l. fin. §. in computatione C. de iure delib. per quæ iura ita tenet Alber. in l. 2. in princip. C. de privileg. credit. Bar. in l. 1. in 4. opposit. verum cum quæritur ff. soluto matrim. Aret. in §. fin. instit. de lege falcid. Ripa in tract. de peste in tit. de remed. præferatuius num. 133. Cassan. in consuetud. burgund. in tit. de tract. & apparit. rubric. 9. §. 15. Alios congerit Petrus Duenas in reg. 397. nu. 7. vbi etiam, quod expensæ funeris præferuntur dote. Soccin. lun. hic num. 64. Et tamen isti Doctores ceciderunt, quia dictæ

8 leges in tit. de relig. & sumpt. funer. non habent locum contra creditorem anteriorem habentem hypothecam expressam, vt tenet gl. in d. l. impensa funeris quæ est l. pen. ff. de religio. & ibi tenet id Odofred. & latus in d. l. at si quis §. 1. Vbi dicit hoc lege non cauere, & hanc opinionem tenet Petr. de Bellapertic. in eos in princip. verum vos habuistis C. qui pot. in pig. hab. Angel. in d. l. 2. ff. de privileg. credit. vbi Ripa, qui dicit hanc esse communem opinionem Bald. Nouell. in tract. de dote, in

10 10. parte princip. in 9. limit. vbi probat dotem † præferri expensis funeris in tacita hypotheca, & Negusant. de pignor. in 5. parte princip. in 2. membro nu. 28. Et secundum hanc opinionem est casus decisus in pluribus tribunalibus, vt testificatur Franch. in decis. 51. vbi interpretatur dictas leges allegatas in contrarium ff. de relig. & sumpt. funer. & fuit etiam decisum in Senatu Mantuano,

ut per Surdum decis. 357.

Tertio adducitur l. vii. adhuc C. de iure dot. ubi Iustinianus, marito vergente ad inopiam uxorem posse res dotales vendicare, vel a creditoribus posterius, vel ab alijs, qui non potiora iura legibus habere noscuntur, ergo confitendum est creditorem tempore prioribus in hypoteca expressa mulierem non preferri, quia per istam legem solum creditoribus posterioribus, & alijs qui potiora iura non habent, preferatur.

Quarto per l. i. rebus C. de iure dot. ubi habetur quod in rebus dotalibus mulier omnibus alijs creditoribus praeferatur, ergo in rebus mariti non praefertur, tanto minus aduersus creditores habentes expressam hypotecam anteriorem.

Quinto per l. i. C. de seruo pignori dato, ubi si contraxi cum fisco, quo casu omnia bona mea sunt tacite obligata, si postea dedi libertatem seruo, non impeditur libertas, & ratio illius textus est, quia hypoteca tacita non tantum operatur, quantum expressa specialis, ergo dum mulier est privilegiata in hypoteca tacita, non facta mentione expressae, non est eo usque extendenda.

Sexto potior est hominis cautio dispositione legis, & habet §. i. ff. de praecar. l. fin. C. de pact. conuent. Alciac. huc Bartolin. l. si qui ut ff. de condit. & demonstrat, sed creditores priores tempore nituntur sua propria cautione, mulier autem nititur dispositione legis l. vnic. C. de rei vxor. act. ergo creditores priores tempore praefertur doti in hypoteca expressa.

Denique potest confirmari, quia mulier paciscendo sibi in hypoteca expressa non potest efficere deteriorem illorum creditorum conditionem, quibus

per hypotecam anteriorem est ius quaesitum l. si lius C. de pact. l. rati. ff. de transact. l. non debet ff. de reg. iur. Item facit, quia in questionibus beneficiorum priores tempore, posterioribus anteponiuntur eorum qui de prebenda tibi qui de re script. clem. capitulum de re script. Sed si

Romanus Pontifex clausulam, per vocant anteriorem in diplomate posteriorum inferuerit, magis est, ut priores posterioribus cedant, quamquam prioribus ius quaesitum iam esset, & quamuis de re script. p. a. auctoritate de concess. prebend. clem. pen. de prebend. sed in questione proposita expressam praedationem ab Imperatore decretum non habemus, ergo dici non poterit, ipsam dotem anterioribus creditoribus anteceri. Item per tex. in d. l. asiduis & ideo C. qui pot. in pign. hab. cui similis est tex. in §. i. in a. ubi. vt ex constanti dote, ubi filij priores vxoris prius consequuntur maternam dotem, & postea secunda vxor consequitur dotem suam, ergo mulier in dotis exactione non praefertur omnibus creditoribus expressam hypotecam habentibus.

Sed tenentes contrariam partem, dicunt omnia praedicta procedere attento iure communi, verum quia Iustinianus voluit supplere omnes leges antiquas

& hoc nouum privilegium concedere in d. l. asiduis, propterea videndum est, an hoc privilegium haberi possit ex d. l. asiduis Soccini. hic nu. 111. & seq. multis modis inducit d. l. asiduis pro ista opinione asseruata, & quia Martinus antiquus glossator fuit auctor huius opinionis.

Primo arguit ex Martini fundamento. Nam creditor mutuus pecuniam in refectionem domus, vel nauis, licet sit posterior, praefertur tuncque alteri etiam anteriorem hypotecam habenti per textum in l. interdum, & l. seq. ff. qui pot. in pignore hab. sed mulier per in sua hypoteca praefertur creditori isti mutuant in refectionem, ergo ipsa mulier praefertur illis creditoribus habentibus expressam, ex regula per l. de accessionibus ff. de iur. & temporal. praefertur ubi si vinco vincetem te, mul. to fortius vinco te. Sed quia huic argumento respondet Accursianus d. l. asiduis in gloss. magna in vers. Sed certe, ubi quod ista regula si vinco vincetem te, & c. non semper est vera, sed plerumque fallit, ut in casu auct. licet C. de natura lib. Soccini. tamen replicat, Nam praesuppositum quod concurrant simul creditor mutuus in refectionem, & ipsa mulier pro suis dotibus, & alij creditoribus anteriores in hypoteca expressa, vique praefertur creditori mutuant in refectionem alteri creditori habenti hypotecam expressam d. l. interdum, & huic creditori mutuant in refectionem praefertur mulier pro suis dotibus, prout est casus in d. §. his consequens in auct. de aqual. d. ot. ergo dos ipsa praefertur creditori anteriori habenti expressam, cum sit eadem ratio vincti, ut per Bart. in d. l. de accessionibus, & in l. claudius ff. qui pot. in pign. hab. Secundo replicat, Nam mulier contra creditorem illum plus iuris habet, quam anterior creditor habens etiam expressam, probat, quia ille cedit creditori in refectionem, & mulier talem creditorem superat, ergo plus iuris habet.

Sed istae replicationes Soccini praesupponunt creditorem mutuante in refectione esse creditorem in hypoteca, quod est falsum, quia ipse est creditor in actione personalis, & hoc tenet gl. in l. interdum in vers. credidero in vers. tertium ff. qui pot. in pign. hab. & gloss. prima in l. qui nauem ff. de privileg. credit. Et quando praefertur creditoribus anterioribus per d. l. interdum, hoc est, quia isti mutuans sit, ut praesupponit de hoc ex regula l. si nu. 111. C. qui pot. in pign. hab. ubi si praedium ematur ex pecunia mea, non aliter debeo in illo praefertur ceteris creditoribus, nisi specialiter referatur hypotecam super illo predio, & hoc fiat de consensu ueditoris, quia in acta acquisitionis ipse ueditor potest creditoribus anterioribus praedicare. Negus de pignori in 4. parte nu. 34. & seq. & est casus decisus per Franch. in decis. 97. & vide Cae. pyc. decis. 194. in 3. difficultate. Sed quia in d. l. interdum non aderat ueditor sed fidei praestum inter creditorem uolentem mutuare pecuniam in refectionem, & ipsum debitorem aliorum credi-

torum

torum anteriorum, & videbatur quod non erat in facultate debitoris facienda conditionem aliorum priorum deteriorum, considerans Vlpian. quod si debitor specialiter hoc pactum fecisset, resultabat etiam commodum aliorum creditorum, ut in l. huus enim, quæ immediate subsequitur, voluit inducere: hoc specialiter, ut debitor solus posset hoc facere, & ita intelligi Accursius in d. l. iterum in ver. credi iterum in ver. & tunc specialiter est: Et quod in d. l. interdu sibi expressè cauere de hypoteca prædicta, probatur, Nam Vlpian. dicit interdum posterior potior est prior, sed dum de prioris creditore loquitur, intelligit de eo, qui expressam habuit hypotecam, ergo & dum de posteriori loquitur, eodem modo est intelligendum, quia comparatum tamen non excludit qualitatem posteriori. Bald. in l. 2. ver. considera etiam hic C. de probat. Nec obstat modò quod ipsa dos præferatur creditori mutuant per d. s. his consequen in auth. de æqua lit. dot. quia nos loquimur vtrum hypoteca expressa posterior pro dote præferatur hypotece expressæ anteriori alicuius priuati, sed in d. s. his consequens, & dubitatur, vtrum sicut creditor mutui in refectionem, qui licet sit posterior, tamen præferatur anteriori, ita etiam debeat præferri dote que fuerit in hypoteca anterior, & sic sumus in diuerso casu, & quod ibi dos fuerat anterior probatur ex ver. Quæsitum est igitur si mulier prætendens privilegium super antiquam dote, & augmentum, &c.

Secundo inducit d. l. asiduis Soccin in ver. Et ab anterioribus creditoribus, quæ verba ipse dicit esse intelligenda tam de habentibus expressam, quam tacitam. Sed ista inducitur non probatur, & hoc est illud de quo disputamus.

Tercio inducit, quia si ille textus restringeretur solum ad habentes tacitas hypotecas, vique rarissime procederet, quia pauci sunt creditores, quibus talis hypoteca tacita concedatur, de quibus in tit. ff. quib. mod. pign. vel hypoteca tacite contrah. cõ. 24. trahitur quidem hypoteca tacita & in rebus illas per colonum sicut seruiana inflit. de act. & l. i. c. ff. de pact. Item in rebus tutoris erga pupillum l. pro officio ff. de administrat. Item in contractibus fisci l. 2. C. in quibus caus. pign. vel hypot. tacite contrah. Et secundum aliquos in domo, que credita pecunia reficitur l. creditor ff. si cent. per. & d. l. interdu an. qui pot. in pign. hab. Vnde cum non sint alij casus in iure de tacita hypoteca, dos ipsa, quæ ex d. l. asiduis habet etiam tacite hypotecæ privilegium solum in istis paucis casibus veniatur, & sic rarissime procederet quod argumentum etiam facit laschic col. 1. in 2. lect. sed respondetur quod non fuit parum, ut ipsa dos & ceteris debitoris præferretur, sepius enim in iudicijs istius casus occurrunt, & textus in l. nam ad ea ff. de legibus a contrario sensu intelligitur, cum ita raro eueniant, ut per miraculum potius quam aliter

euenisse credatur. Bart. in l. si maior C. de legit. hered. Dec. in l. ea que rat. vbi Cagnol. ff. de regul. iur. Gomezian sicut seruiana nu. 27. in lit. de act. Alciat. lib. 2. dispunct. cap. 8. Soccin. junian. consil. 35. nu. 23. lib. 2.

Quarto Soccin. inducit d. l. asiduis, in ver. oportebat enim maritus disponi, &c. Vbi illa ratio fortius virgere videtur in hypoteca expressa, quam in hypoteca tacita, quia tunc magis videtur maritus creditoribus satisfacere velle, quam si lex tacitam hypotecam iudicasset, & hoc argumentum etiam est laschidem. nu. 2. Sed respondetur quod siue sit par ratio, siue maior, non est facienda & d. legum extensio ad correctionem iuris per tota in auth. quia actiones C. de sacros. eccles. l. i. c. laschic & in l. gallus s. d. lib. & posthum. præsertim in præiudicium aliorum, ut i. e. Gabrili. in tit. de iure quæsto non toll.

Quinto inducit in ver. Cum enim in personahibus, &c. Nam ibi ad similitudinem personarum statuitur vxorem præferri in sua hypoteca alijs hypotecis anterioribus, sed respectu personarum prælatio fit, licet sint expressæ, ergo similiter debet intelligi, & de expressis hypotecis. Et hoc est etiam argumentum laschic pro hac opinione. Sed ista argu-

mentatio & de personali actione ad hypotecam expressam non procedit, quia d. l. asiduis non introduxit privilegium personale pro dote, ut præsupponit laschic, sed declarat illud fuisse per prius introductum, & ita erat l. 1. s. fin. & l. seq. ff. de privileg. c. edit. & l. 1. C. de privileg. dot. vnde d. l. asiduis in hoc nihil de nouo introduxit contra regu-

las iuris, quia qui declarat, & nihil de nouo facit Felyn. in c. super questionem in princip. extra de offic. deleg. Sed quod ad privilegium prælationis respectu tacite hypotecæ d. l. asiduis illud de nouo introduxit contra regulas iuris communis de quibus in d. l. potior, & in d. l. qui balneum ff. qui pot. in pign. hab. & sic processit respectu tacite hypotecæ correctione ad ius, ergo non debet extendi ad expressam hypotecam: Cum igitur sit diuersa ratio inter privilegium personale, & privilegium hypotecæ, non valet argumentum de personalibus ad hypotecas l. fin. ff. de calumniator. cum similibus.

Sexto inducit Soccin. d. l. asiduis in vltimis verbis, cum dicitur curamus, ne mulieres damnum patiantur, suisque rebus defraudentur, licet pro luero non soueamus. Tunc fac argumentatur, si expressa hypoteca anterior præferretur dote, non factus curasset Imperator de ipsis mulieribus, quia sepius remaneret indotata, & sic contra intentionem Imperatoris, qui videtur in omni casu, & aduersus quoslibet creditores (cum generaliter loquatur) voluisse conservare mulieres in suis dotibus. Sed respondetur, quod hec generalitas d. l.

29. & asiduis procedit, ubi non inducitur correctio iuris, Nam ad euitandum correctionem iuris magis est attendenda causa prior, quam causa dotis,

ita

S V M M A R I A

Q V A E S T I O N I S Q V A R T A E.

Yeu eius fauor e. cum expediat de elect. lib. 6. & d. 1. auth. quas actiones C. de sacros. eccles. Vnde licet go in exorbitantibus ¶ fiat extensio ratione pte cau se tamen in correctoribus non fit, regulariter loquē do, vt per Bart. in l. si constante in princip. in 9. q. infra eod. & ibi Alex.

31 Septimo Soccin. inducit. d. his. cōsequens f. in aut th. de equalit. dot. duplici modo in. vers. Quæsitum est si mulier &c. primo, nā dicitur quod mulier volebat, præferri creditoribus anterioribus, pro vt regulariter poterat, sed veniebat, qui in refectionem crediderat, & eisdem creditoribus, & mulieri volebat præferri, & sic respectu creditorū non fit distinctio, sed de eisdem loquitur tam respectu mulieris, quā respectu credentis in refectionem, sed iste qui mutat in refectionem præferret etiam habentibus expressam, ergo pariter & mulier præferretur habentibus expressam. Secundo inducit, Nam ille textus loquitur etiam de eo qui creditur in emptionem agri, qui cū ratione hypothecæ vellet præponi alijs, præsupponitur habere expressam, quia ille tacitam non habet, iuxta licet. C. qui pot. in pign. hab. sed mulier isti præferretur, ergo habenti hypothecam expressam anteriorem præferretur. Sed ad hoc argumentum iam est responsum, quod in d. his. cōsequens, quæsitum est, quis præferatur, in dos anterior in hypotheca, an vero mutans in refectionem, vel creditor ex cuius pecunia emptum est prædium licet fuerint posteriores, & pro ratione dubitandi erat, quia cū alij præferantur quibuslibet creditoribus anterioribus in hypotheca, ergo idem videbatur dicendum in dote, & sic præsupponitur hypothecam dotis esse anteriorem istis creditoribus in refectionem, & an emptionem, sed contrarium deciditur in dote, cū ergo loquatur de hypotheca dotis anteriore, nos autem in quæstione præsupponamus dotis hypothecam esse posteriorem, sequitur, quod nō proceat argumentum.

Quare resolutis contrarijs, remanet firmata conclusio, quod dotis expressa ¶ hypotheca posterior non præferretur anteriori expressæ priuati, sed inter dotem, & priuatum, remanet regule in suo robore, qui prior est tempore, potior est in iure, sed in taxa, mulier præferretur, etiam si sit posterior tempore, & in hoc est magis ¶ privilegiata, quā si fideiussor, qui si est postenor non præferretur, vt si filius filij, qui potior in pign. hab. Aut vnus habet expressam, & alius tacitam, & tunc si mulier est illa, quæ habet expressam, ipsa præferretur, licet tacita sit prior tempore, vt d. lausidus, sin autem ille habet expressam, & mulier tacitam, tunc quis tantum optatur ¶ tacita in dote, quantum expressa in priuato, habebit locum regula, qui prior est tempore, potior est in iure, aut non apparet de anterioritate alicuius, & tunc in dubio pro dote, vt dictum est infiguratione casus per Bart. & hanc distinctionē plenissimè explicatam, vide à Dyno in d. regula qui prior est tempore. lib. 6.

- 1 Causa quorupliciter sumatur.
- 2 Dotis priuilegia concessa actioni, contractui, rei, & conditioni transcurrent ad heredes.
- 3 Priuilegium quando non transit ad heredes, ff. nu. 7.
- 4 L. i. C. de priuileg. dot. intelligentia, & nu. 8.
- 5 Dotis priuilegia quæ transcurrent ad heredes.
- 6 Actio ex contracte dotis ex stipulatione semper est bonæ fidei.
- 7 Actio dotis ex stipulatione expressa proueniens est bonæ fidei.
- 10 L. quorupliciter in § ceterum ff. solut. matr. intelligentia.
- 11 Actio dotis communis patri, et filie, quādo consolidatur in filiam.
- 12 Nouatio quando inducitur per stipulationem.
- 13 Stipulatio tacite, & expressa super dote differentia ratio.
- 14 Stipulatio super dote quando sit stricti iuris.
- 15 Dotis priuilegium actionis bonæ fidei est transmissibile ad heredes.
- 16 Dotis priuilegium tacite hypothecæ est transmissibile ad heredes, & nu. 20.
- 17 Dictio, autem, cuius natura sit, & num. 19.
- 18 Dotis priuilegium, quod mulier præferatur ceteris per tacitam hypothecam non est transmissibile ad heredes.
- 21 Hypoteca tacita, & ficta stipulatio pari modo conceduntur dote.
- 22 Priuilegium tacite hypothecæ an transcat in cessionarium.
- 23 Dotis priuilegium in l. assiduus, an transmittatur ad heredes.
- 24 Filiorum appellatione an veniant nepotes in priuilegijs.
- 25 Dotis priuilegium competens filijs, trāsfit ad omnes filios de sobole.
- 26 Dotis priuilegium in priuatione actionis per-

- personalis an transmittatur ad heredes.
- 27 Privilegium dotis in actione personali cur sit concessum mulieribus.
- 28 Vir & uxor æquiparantur in tacita hypotheca ex stipulatu.
- 29 Priu legitiu tacita hypotheca transit ad quoscunque tradit dos.
- 30 Privilegium prelacionis per tacitam hypothecam quomodo sit concessum actioni.
- 31 Actio ex stipulatu pro dote cum sua hypotheca extenditur ad patrem mulieris.
- 32 Privilegium prelacionis per tacitam hypothecam in dote, competit etiã patri mulieris.
- 33 Pater tenetur iterum dotare filiam, quæ dotem amisit.
- 34 Cessibile quod non est; neque est transmissibile. ¶ num. 36.
- 35 Privilegium prelacionis dotis per tacitam hypothecam non est cessibile, ¶ nu. 38.
- 37 Privilegium prelacionis potest cedi per fiscum.
- 39 Stipulatio, dotem extraneo dotanti restitui, est stricti iuris.
- 40 Cessionarius quando possit intentare actionem sibi cessam cum suis privilegijs.
- 41 Auth. vi. exact. instant. dot. in §. 1. intelligentia, ¶ nu. 44.
- 42 Privilegium prelacionis quando transit in cessionarium.
- 43 Fiscus. ¶ mulier, paribus passibus ambulat in privilegio prelacionis.

EXPOSITIO GLOSSÆ IN VERBO

DOTIS CAUSA.

QVAESTIO TERTIA.

Vtrum Dotis privilegia transeant ad heredes mulieris.

Primus articulus de privilegio hypothecæ, & eius prelacionis.

EXpeditis questionibus, quæ applicantur ad casusfigurationem secundum Bart. devenio ad textum, qui dicit, Dotis causa semper, & ubique est precipua, &c. Accur. interpretatur multipliciter. verbû

1 causa, ¶ primò, actio, vt l. 1. C. per quas personæ nobis acquiritur, & sic dotis actio est privilegiata, Item sumitur pro causa causantæ, & sic ipsa dos dicitur privilegiata. Item causa in obliquo, quasi propter quam, idest matrimonium, ite dotis causa, idest conditio, & aptitudo, & sic comprehendit tam dotem, quam actionem, Item dotis causa, idest titulus, vel contractus dotis est privilegiatus §. si res in iure leg. Item causa, idest iudicium, & instantia, vt citius expediatur, vt l. causas C. de trá fact. Denique causa, idest matrimonium, quod est causa dotis, quia sine eo dos esse non potest l. 3. ff. de iure dot. Et licet singulæ interpretationes habeant suas obiectiones, Bart. tamen hic num. 1. dicit quælibet expositionem in se esse veram, sed dimeris respectibus, & propterea enumerat sex dotis privilegia, videlicet Aliud est privilegium tacite hypothecæ, Aliud est privilegium, quod datur doti, idest rei in dotem datæ, Aliud est quod datur contractui, vt de tacita stipulatione, Aliud est quod datur causæ seu instantiæ iudicij, Aliud quod datur personæ duntaxat mulieris, aliud denique quod datur merè actioni favore mulieris, & prædicta omnia privilegia declarat ex eorum transmissione si transeunt, & non transeunt ad heredes, propterea Doctores nostri, statim movent hic questionem, Vtrum dotis privilegia transeant ad heredes, Nam tenendo omnes expositiones Accur. esse veras, quod privilegia dantur doti, ¶ actioni, contractui, rei, & conditioni, ergo transeunt ad heredes, quia privilegia non respiciunt personam, sed ipsam dotem ex regula l. iij. omnibus ff. de reg. iur. vbi quod si personæ conditio est causa privilegij, ¶ tunc deficiente persona deficit privilegium, sed vbi privilegium datur actioni, tunc ad quem transit actio, transit & privilegium sed actio transit ad heredes, ergo & privilegium actionis ad heredes transibit l. privilegium ff. de regul. iur. Item potest dici, sed actio de dote transit in heredem mulieris. l. 1. §. illo proculdubio, C. de rei ux. act. ergo privilegia ipsi doti, seu eius actioni attributa transire debent ad eisdem.

2 In hac questione sic generaliter discutienda habemus textum expressum, in l. 1. ¶ C. de privileg. dot. qui simpliciter, & indistinctè dicit quod dotis privilegia ad heredes mulieris non transeunt. Item in l. dabimus ff. de privileg. credit. ubi quod privilegium concessum doti, intelligitur concessum mulieri, ergo per d. l. in omnibus ad heredes non transmittitur. Sunt etiam alia iura, quæ in suis casibus specialibus decidunt privilegia illorum ad heredes non transmitti. l. fin. §. exceptis. C. qui pot. in pig. hab. ubi declaratur speciale esse in filiis ipsius mulieris præmortui, ut gaudeant privilegio, ergo alijs heredibus dicitur esse denegatum. l. cum prætor. ff. de iudic. Item in §. fuerat. in stit. de act. in uer. sci. uis. folius. l. mulieris providentia hoc induximus. Item in §. 1. in auth. ut exactiones inflantur dotis in uer. non enim alijs dedimus dandum,

neque

neque damus hoc privilegium heredibus, aut creditoribus, sed solum filiis. Item in §. fi. in auth. vt immobilia ante nupt. in vers. alijs omnibus prater mulierem huiusmodi privilegia, nec ex antiquo dedimus, neque damus.

Bart. hic in principio in sua theoria concludit, quod omnia privilegia dotis transeunt ad heredes extraneos, exceptis duobus, alterum prelationis tacite hypothecae, de quo in d. §. fuerat, & similibus, alterum prelationis quod habet in actionibus personalibus, de quo in l. si quis §. acceptum C. qui pot. in pign. hab. & d. l. dabimus ff. de privileg. credit. cum similibus. Ita intelligi potest d. l. vnica C. de privileg. credit. & theoria Bart. vt loquatur de dictis duobus privilegijs prelationis, vt scilicet ad heredes non transeant.

Sed mihi specialiter procedendo, declaramus questionem per articulos: Primus igitur sit articulus de privilegio tacite hypothecae, & ipsius hypothecae prelationis. In quo ego arbitror hic esse distinguendum, Aut consideramus privilegium prelationis, quod datur contractui dotis. Aut consideramus privilegium, quod consistit in tacita hypotheca.

Prima consideratio circa contractum habet duo capita, scilicet tacitam stipulationem, quae a rege inducitur super contractui dotis, de qua in l. n. C. de rei vxor. act. & quod actio, quae oritur ex hoc contractui dotis, cum tacita stipulatione sit bonae fidei, vt in §. fuerat, instit. de act. & ista duo capita semper procedunt vnita, quia actio ex contractu dotis ex ista stipulatione proveniens semper est bonae fidei, & qualitas bonae fidei contractui inest l. 3. C. in quib. caus. restit. in integr. non est necess. Et in ista consideratione vos habetis resolutionem questionis ex casu d. l. in omnibus ff. de reg. iur. & ibidem in d. l. privilegia. Vbi privilegia, quae dantur contractui, & non principatim personae, semper transeunt ad quemcumque transeat ille contractus, & hanc esse communem opinionem dicit Bald. nouell. de dote pariter. n. 1. in fine. Et pro hoc est textus in l. §. illo procul dubio C. de rei vxor. act. Vbi dicitur, quod actio ex stipulatu, in quam antiquis rei vxoris actio est translata, transiit mortui mulieri in matrimonio ad eius heredes secundum naturam, & sic cum sua natura, vt sit bonae fidei, sicut olim erat ipsa actio rei vxoris. Idem habetis in d. l. §. fed. & si non ignoremus C. de rei vxor. & in d. §. fuerat.

Et sic poterit responderi ad iura dicentia privilegia dotis non transmitti ad heredes de quibus, in l. §. C. de privileg. dot. & in auth. vt exactiones instantis dotis in princip. & in §. fin. in auth. vt immobilia ante nuptas, vt non loquantur de istis duobus privilegijs, quae reuera transmittuntur ad heredes, sed de alijs, de quibus infra dicemus.

Amplius ista prima consideratio, vt procedat non solum in actione ex stipulatu tacita, & ficta a lege, sed etiam in expressa stipulatione, quae ab omnibus hodie interponitur in restitutione dotis, vt sit

etiam actio quae ex ea proveniens bonae fidei, sicut regulariter stipulatio sit stricti iuris, vt probatur in d. l. §. princip. & d. §. illo procul. C. de rei vxor. act.

quia iste textus secundum communem intellectum loquitur de omni actione ex stipulatu, siue sit apposta, siue non sit apposta, vel in muliere, vt d. §. r. & d. §. fed. si non ignoremus C. eod. tit.

Sed contra ampliationem obijciat de l. quoties §. ceterum infra eod. quae vult, quod pater sibi soli appropriat actionem per stipulationem, ergo est stricti iuris, aliter d. l. quoties esset correctae. Item l. si maritus C. de procurat. vbi prouiso hominis facit cessare prouisionem legis, & lex non tuum, sed suum tibi delegat auxilium, glossa magna in l. alfiduis. C. qui pot. in pign. hab. etiam essent correctae.

Respondetur, aut stipulatio expressa fuit apposta statim, prout in quolibet contractu notarij illam apponere solent, illam miscendo cum contractu vt dicendo, dedit pecuniam pro dote, quam totius maritus recipiens promittit eidem presenti, & stipulanti ad interrogationem sibi factam restituere, & tunc stipulatio expressa videtur assumere naturam contractus dotis. Iduo societas ff. pro soc.

l. si stipulatus ff. de vsu. & tunc actio quae ex stipulatu nascens erit bonae fidei, & habebit tacitam hypothecam, & erit communis patris & filiae, & consolidabitur in filiam per emancipationem, siue per mortem patris loquendo pro ut communiter scribentes. & in effectu ista actio habebit omnes qualitates attributae a Iuliano in d. l. per totam C. de rei vxor. act. Aut ista stipulatio siue apposta postquam contractus erat perfectus, cum clausula animo nouandi, siue appropriari sibi actionem, vel etiam si dicta clausula non fuisset apposta, ipsa tamen stipulatio ex partium voluntate fuit apposta super contractu perfecto, quo casu intelligitur facta nouatio. Lañam ff. de nouat. 4. §. si ex conuentione ff. de re iudic. & tunc illa actio erit stricti iuris ex propria natura stipulationis in nullo immutata, quo casu erit solus patris, non autem communis etiam filiae, neque consolidabitur in filiam per emancipationem, vel per mortem patris, neque habebit tacitam hypothecam, sed seruabit naturam regularis stipulationis, quia ita partes voluerunt, quod secus esset, si partes protulisset essent, quod non animo nouandi ipsam stipulationem interpulerant, sed cautelam cautelis addendo, vt l. fin. C. de nouat. Et ratio differentiae stipulationis quae tacita, & expressa super dote est, quia quando nouatio, seu transmissio vnus actionis in alteram fit ex legis censura, tunc nouat cum eadem natura, prout erat prima, in cuius fauorem fuit facta transmissio, & sic in casu nostro remanet bonae fidei, secus est, si fiat nouatio ab homine, quia tunc perduntur privilegia primae actionis, vt in d. lañam, & d. l. 4. §. si ex conuentione, & pro hoc videtur Bol. in d. l. §. fed. & si non ignoramus C. de rei vxor. act. & est ratio, quia fauorabilis agitur cum lege, quam cum homine arg. l. Celsus ff. de arbit.

Item intelligas hanc primam considerationem, non solum in dote, sed etiam in augmento dotis. Etiam C. de iure dot. Item in fructibus perceptis soluto matrimonio l. si marito §. si infra eod.

14 Limitatur tamen, vt non procedat, t quando interuenissent spolia tantum, siue matrimonium fuerit nullum ex aliquo impedimento cum delicto, vel etiam sine delicto, vt in l. j. C. de condit. ob. caus. & l. si extraneus. C. de condit. ob. caus. & l. si cum dote §. si infra eod. tunc enim cum agatur conditione indebiti, vt dicitur locis, illa est stricti iuris, nec fuit mutata, quia priuilegium fuit concessum solum actioni ex stipulatu pro dote, vt d. §. fuerat instit. de act. & d. l. §. sed vt plenius C. de rei vxor. act.

15 Ergo respectu priuilegij t transmissibilis, intelligitur in hac consideratione recte posse transmitti, quia hoc priuilegium fuit concessum marito, vel eius patri ad exigendum dotem. d. §. sed vt plenius in vers. ab utraque parte. Item competit etiam patri mulieris habentis actionem communem cum filia in dote profectionis. arg. l. 1. §. videamus, & §. & ex hoc rei. C. de rei vxor. act. Et ideo hoc priuilegium transit in heredem, & in cessionarium, ad quemcumque transit dos, vnde Bartol. in l. post dotem in fine infra eodem, dicit, quod hoc priuilegium transit etiam ad diabolum infernalem, si ad eum transiret dos.

Secunda consideratio circa priuilegium in tacita hypoteca, & sic etiam distinguendo, aut loquendo generaliter, aut specialiter in casu l. si iudis C. qui pot. in pignori hab. Generaliter loquendo de ipsa tacita hypoteca doti a lege concessa an sit transmissibilis ad heredes. Et respondent t communiter

16 scribentes, quod cum ipsa hypoteca tacita deretur actioni de dote, vel ex stipulatu, ideo transit ad quoscunque transfert ipsa actio, ex regula d. l. in omnibus, & d. l. priuilegium ff. de reg. iur. & ratio est secundum Bald. nouell. qui testatur de hac communi, in d. parte 12. nu. 6. quia lex ipsa producendo hanc actionem de dote, voluit producere cum natura tacite hypotece, ergo hoc beneficium iuris non potest eradicari ab ipsa actione, propterea apud quascunque personas transit cum dicta hypoteca tacita, tanquam in executionem iuris sic illam producentis, & hanc opinionem tenet Alex. in l. si cum dote §. si autem ff. solut. matrim. Bald. in l. 1. §. sed vt plenius C. de rei vxor. act. Bartol. in d. l. post dotem col. si infra eod. & ibi notandum d. l. in fine C. de priuileg. dot. Ripa hic nu. 32. qui testatur de communi, Soccin. lun. hic num. 102. qui etiam de communi.

Et pro hac opinione considerat Ripa d. num. 32. & Reyn. hic num. 19. textum in d. §. fuerat instit. de

17 act. in dictione t autem, cuius natura est aduersari in iure, & in facto. l. hoc amplius §. de his autem ff. de damno infecto. Nam vult dicere ibi Imperator, quod ista actio ad dotem habet duo priuilegia, vnum, si tacite hypotece, alterum quod p

tacitam hypotecam praeferatur ceteris creditoribus anterioribus. Et dicitur ibi (Sed & tacitam ei dedimus hypotecam, praefertur autem alijs creditoribus in hypotece tunc censuimus, cum ipsa mulier de dote sua experietur, cuius solius prouidentia hoc induimus.) quasi dicat quod priuilegium, quod presumatur hypoteca pro actione de dote est transitorium ad quemcumque transfert ipsa actio, ex regula d. l. in omnibus ff. de reg. iur. Sed quod t praefertur, non nisi quando ipsa mulier sola agit, & sic presupponit, quod praecedens priuilegium tacite hypotece doti concessum sit transitorium ad heredes. Nec valet consideratio Soccini hic nu. 101. vers. ad secundum, quod d. §. fuerat in dictione autem habeat respectum ad donationem propter nuptias, in qua etiam habet tacitam hypotecam secundum gloss. in l. ubi ad huc C. de iure dot. per illum textum. Quia licet hoc fit verum per d. l. ubi ad huc, non tamen de do-

19 natione fit mentio in d. §. fuerat, & aduersaria t debet aduersari precedentibus, non autem remotis d. §. his autem ff. de dam. infect. l. si in l. 4. §. si qui duplam nu. 5. ff. de verb. obligat. Et quod priuilegium t tacite hypotece competit omnibus ad quos transit actio pro dote probatur in d. l. §. sed vt plenius C. de rei vxor. actione, ubi pondera verbum ex parte mulieris, nam in verbo ex parte, sic generaliter loquendo voluit includere omnes promittentes ex parte mulieris, & ex parte viri, puta siue sit pater, & mater, siue extraneus, semper eorum bona sint tacite hypotecata pro dote. vnde hoc priuilegium tacite hypotece transit ad patrem mulieris, & ad patrem viri actiue, & passiuè, vt est gl. quam dicunt singularem, in d. §. fuerat in verbo cum ipsa in fine.

Item d. tacita hypoteca transit etiam in extraneum, 21 Nam hypoteca t tacita, & sic stipulatio pari modo conceduntur, vt d. §. sed ut plenius C. de rei vxor. act. sed priuilegium sic stipulationis transit ad omnes heredes, vt d. l. §. maneat, & §. illo procul. C. eod. cit. ergo idem de priuilegio tacite hypotece dicendum est.

22 Ex quo infertur quod hoc priuilegium t tacite hypotece transfert etiam in cessionarium ex reg. l. ex pluribus ff. de adimistrat. tut. quia quicquid est transmissibile, est etiam cessibile, ut ibi, & vide Bart. in d. l. post dotem in 6. quæst. hoc tamen intelligatur iuxta doctrinam Castren. in consil. 222. uol. 1. in vers. super tertio uero, ubi distinguit, aut cessione facta ex causa uoluntaria, & mulier apud credentem remansura foret, & tunc non transfert priuilegium, aut ex causa necessaria, puta fideiusso-ri, qui se obligauerat ad dotem, & eam restituerat mulieri, & ita sibi debebat fieri cessione l. cum is. ff. de solut. & tunc cum cessione transit dictum priuilegium, & ita est casus decisis per Afflict. in d. deot. 306. nu. 6. & dicam infra.

Altera pars distinctionis est de priuilegio tacite hypotece, de qua in l. si iudis C. qui pot. in pig. hab. & circa

& circa ipsam Doct. dupliciter loquuntur. Socin. hic. nu. 106. & infra disputat. an d. lex asiduis, que expresse loquitur de hypotheca tacita, locum habeat, in expressa, vt posterior pro dote præferatur anteriori priuato, & de hac nos disputauimus in precedenti, & probauimus communem, scilicet non habere locum in expressa. Sed Bald. Nouell. in d. 12. parte. nume. 9. quærit, Vtrum priuilegium

33 † tacite hypothecæ, de quo in d. l. asiduis transmittatur ad hæredes: Et hunc titulum questionis insequentes.

* In hoc articulo communis opinio Doct. est quod hoc priuilegium prælationis hypothecæ tacite, ita competat mulieri, vt nulli alteri competat, quam suis proprijs filijs, & de hac communi testatur Bal. nouell. de dote. parte. 11. nu. 9. & hanc tenet gloss. in ver. ad hæredem in l. vnic. C. de priuileg. dot. & est communiter recepta ibi per Doct. gloss. in ver. eis in fine. in l. vnic. §. exceptis. C. qui pot. in pign. hab. quæ gloss. est etiam communiter recepta ibi per illum textum, & ibi Cyn. in 9. quærit. & in d. l. vnic. C. de priuileg. dot.

Sed istam communem intelligatis procedere solum in filijs respectu eiusdem matrimonij, pro quo fuit data dos, quia licet sit controuersa opinio, an ap-

24 pellatione † filiorum veniant nepotes, super qua consulerunt Alex. in conf. 168. vol. 1. & conf. 54. vol. 3. & conf. 16. vol. 5. Decin. conf. 5. 11. Aymo. in conf. 174. col. fin. vol. 1. Socin. lun. in conf. 30. nu. 3. vol. 3. & conf. 33. vol. 1. & 128. num. 2. 8. eod. vol. & 54. in princip. vol. 2. & alibi omnes consulentes, tamen in priuilegijs appellatione filiorum nõ cõprehenduntur nepotes licet & si milites in vers. hec autem ff. de excusat. tut.

Contrarium tamen voluit Bart. in l. si cum procura-

25 tore in fine si de re iudic. vbi quod priuilegium † dotis transit ad omnes filios de sobole, allegat textum in l. si quid. C. qui pot. in pign. hab. Alex. tamẽ in Letiam num. 3. infra eod. distinguit, vt priuilegium est concessum filiis, & tunc veniunt liberi, nepotes, pronepotes, & deinceps, vt §. si quis autẽ defunctus in aath. quib. mod. nati. ff. de iur. & probatur in l. i. C. de infan. expost. & in l. i. C. de a. l. end. lib. A. ut est concessum filijs, & tunc aut habetur consideratio filiorum respectu eiusdem patris, & matris, sicut in d. §. exceptis in d. l. asiduis, & tunc non aliter extenditur ad nepotes, secus esset si non haberetur ratio prædicta, & ibi Alex. nu. 3. vers. Nam textus, vbi dicit esse glossas notabiles, quia textus in d. §. exceptis loquitur de hypothecæ tacite prælatione, nõ autem de actionis personalis prælatione,

Ampliatur iste articulus, vt procedat non solum in prælatione tacite hypothecæ, sed etiam in prælatio-

26 ne † actionis personalis, vt scilicet ad filios transmittatur, & hanc tenet gl. in l. adhibimus in ver. non habent ff. de priuileg. credit. & gl. in Letiam in ver. etiam filios infra eod. & ibi Alex. nu. 3. vers. Nam textus, vbi dicit esse glossas notabiles, quia textus in d. §. exceptis loquitur de hypothecæ tacite prælatione, nõ autem de actionis personalis prælatione,

quæ an transmittatur ad filios, non est decimũ à lege expressa, & an Bart. teneat priuilegium in persona transmitti ad filios, Alex. d. n. 3. tenet quod sic, sed Ruy. hic nu. 43. probat Bartolum tenere contrarium, quia dicit literam Bartol. hic num. 7. dicere hoc priuilegium in personali non trãire ad heredes suos, Ego autem vidi multos Codices, & nunquam inueni, illud pronomen suos, ideo te-
27 quor Alex. in d. nu. 3. quod Bartoldicat, prout generaliter dicit l. i. C. de priuileg. dot. non trãire ad heredes, vnde cum glossa sic interpretentur, & Bart. nõn presumitur contradixisse glossis, dicendum est, ipsum tenere etiam hanc opinionem.

Et licet contrarium teneant hic. Castren. & Aretin. quos refert, & sequitur Ripa nume. 49. Quia hoc

27 priuilegium † est concessum mulieri, vt facilius possit nubere l. 3. ff. de priuileg. credit. quæ causa extinguitur cum persona mulieris, ideo non transit ad filios. Tamen respondetur, quod hoc priuilegium est concessum mulieri propter filios illius matrimonij, vt in hac l. nostra, & ideo sunt omnia prædicta priuilegia concessa filijs in consequentiam, & hæc est vera ratio d. l. asiduis in ver. exceptis, imò cum in d. l. asiduis in princip. loquitur etiam de actionibus personalibus, non inconuenit dicere d. §. exceptis comprehendere etiam priuilegium in actione personali.

Sed vt ille articulus clarius euadat, examinemus ipsum per contraria.

28 Primo, quia vir, † & uxor equiparantur in tacita hypothecæ ex stipulatu, vt d. l. unic. §. sed ut plenus C. de rei ux. act. in vers. ex utroque latere damus hypothecam siue ex parte mariti pro restitutione dotis, siue ex parte mulieris pro ipsa dote prestanda, vel rebus dotalibus eiusdem, & c. Sed per dispositionem d. l. asiduis statutum est, ut actio ex stipulatu, cui inest tacita hypotheca sit priuilegiata ex parte uxoris, ergo censetur idem statutum esse ex parte mariti l. ci. neque §. 1. ff. de reb. eorum. gl. in l. si quis perusuferit. C. de iurr. Bar. in auth. sed cum testator. C. ad l. falcid. Et confirmari potest, ut per Croth. quia si ex parte mariti, hypotheca habeat priuilegium prælationis, ueratur commodum ipsius mulieris, quia ipsa uxor melius tractabitur a marito l. fin. C. ad uellian. sed dote non exacta, & marito mortuo, ipsa mulier remanebit in dotali, neque facile inueniet alterum maritum cum quo contraheret, ergo priuilegium prælationis hypothecæ etiam marito competere debet.

Respondetur aliud esse loqui de tacita hypothecæ, aliud de priuilegio prælationis concessio mulieribus pro tacita hypothecæ, de quo in d. l. asiduis, primo modo concessimus in articulo præcedenti, quia ad quosunque uadit dos, transit etiam priuilegium † tacite hypothecæ, sed priuilegium prælationis in sua tacita hypothecæ est cõcessum mulieri soli, quod probatur in §. fuerat in vers. solis mulieribus instit. de act. & in auth. ut exacti. instant. dot. in principibus, alijs personis, neque dedimus, neq;

Q 3 damus,

damus, & in auct. ut immobilia ante nupt. §. fin.
Et qui dicunt hoc priuilegium esse concessum a
30 thoni ¶ hoc limitat̃ intelligunt, solum fauore ip
sius mulieris, & sic non simpliciter actioni, vt in d.
l. aspidius. in vers. hoc mulier beneficium damus.
& ideo non extenditur ad heredem mulieris, mul
t̃ minus potest extendi ad aliam personam non
representantem ipsam mulierem, & sic non exten
ditur ad virum, & ista est opinio Accursij. in d.l.
vnic. §. & vt plenius Cade rei vxor. act. in ver. ex v
troque latere, quam insequuntur Cyn. & Bal. ibi,
& ceteri cõmuniter, quia conceditur persone mu
lieris, ergo non debet extendi ad alias personas;
Confirmatio ipsa potest concedi, quia præsuppon
itur maritum agere constante matrimonio, & sic
inspecta persona mulieris, tanquam legitimus il
lius administrator, iuxta l. 1. c. de procurat. & fa
cit gloss. in l. præf. C. de transact. sed in hoc articu
lo nos loquimur, an maritus possit obtinere per
prælationem tacite hypothecæ inspecta persona sui
ipsius.

31 Secundo, quia actio ¶ ex stipulatu pro dote cum
sua hypotheca extēditur ad patrem mulieris, vt est
casus in l. i. §. extraneum in vers. parentis C. de rei
vxor. act. qui licet loquatur de sicta stipulatione,
tamen Doctores communiter extendunt ad taci
tam hypothecam, quia hæc duo priuilegia, scilicet
sicte stipulationis, & tacite hypothecæ a pari proce
dunt, vt de communi testatur Bald. nouell. d. parte
12 nu. 1. vers. Item secundo, ergo vbi est locus si
cte stipulationi, est etiam locus tacite hypothecæ,
vt d. §. sed vt plenius C. eod. tit.

Respondetur eodem modo, quod argumentum pro
cedit de tacita hypotheca, quam admittimus apud
quemcunque transit dos in præcedenti articulo,
sed hic loquimur de priuilegio prælationis in taci
ta hypotheca, quod solis mulieribus est concessum
per supradicta iura expressa.

Et licet gloss. in ver. cum ipsa in fine d. §. fuerat in sit.

32 de act̃ teneat, quod hoc priuilegium ¶ prælati
onis tacite hypothecæ competat etiam patri, quam
glossam sequuntur Cyn. in l. 1. C. de priuileg. dot.
& Dyn. in d.l. post dotem infra eodem. Tame
duppliciter poteris respondere, vel secundum Dyn. ibi
idem, aut pater agit viuente filia, & sic versatur
etiam fauor ipsius, & tunc habet quidem hoc pri
uilegium, sed non inspecta patris persona sed filie,
cuius administratorio nomine agit, & hoc modo
nos non loquimur. Aut verò agit post mortem
filie, in casu quo sibi dos esset restituenta, & sic
loquimur in hoc articulo, & pater non habet tale
priuilegium, Bart. etiam in d.l. post dotem nu.
1. dicit, aut pater agit, quando actio de dote est con
solidata in eius persona, puta post mortem filie,
vel post diuortium, vt l. 2. §. 1. infra eodem, & tunc
non habet dictum priuilegium, aut verò agit no
mine communi, scilicet administratorio nomine,
& habet quidē ipsum, sed non inspecta patris per
sona, sed ipsius filie, cuius administratorio nomi

ne agit. Altera responsio est. Aut pater agit vi
uente filia, aut post mortem primo casu, aut de vo
luntate filie, vt d.l. post dotem infra eod. & qui
dem habet hoc priuilegium prælationis tacite hy
potecæ, quia agit ad mixto nomine filie, & licet
33 ipse pater ¶ videatur agere propter suum intere
se, quia tenetur redot̃are, auct. l. d. quāuis. Cade
rei vxor. act. & si non recuperaret dotem propter
creditores anteriores, & ipse pater effectus esset
pauperior, resularet damnum ipsius mulieris, ta
men iuris prudentia non cõsiderauit damnum pa
tris, sed contemplata est persona mulieris, cui vo
luit tale priuilegium concedere, quod sic intelli
gunt Doct̃. vt si ipsa viuente agatur, possit obtine
ri ex dicto priuilegio, quantumuis agatur ab alio
nomine mulieris, vel communi nomine, sed de vo
luntate mulieris d.l. post dotem, ne ipsa cogatur per
sonaliter comparere in iudicio. Aut verò agit post
mortem filie, & tunc nõ gaudebit hoc priuilegio,
cūm patris persona in eius concessione non sit cõ
templata: tantò minus si pater per stipulationem
nouauerit de dote actionem, vt dixi supra per d.l.
quoties infra eod. & Lauia tua Cade iure dot.

34 Tertio, quod non est cessibile ¶ ad alios, illud nõ
est transmissibile ad heredes l. ex pluribus, & ibi
Dyn. & Bart. ff. de administrat. tut. non solum §.
si puella ff. de ritu nupt. l. si stipulatus fuerm in
princip. ff. de verb. obligat. Bald. in rubric. de nouo
Cod. componendo in fine, & in l. si. C. de heredit.
35 vel act̃ vendit Sed hoc priuilegium ¶ tacite hypo
tecæ, quod habet mulier quod præferatur ceteris
creditoribus, cedi non potest, ergo neque ad alios
transmitti argumentum est Tiracquel. de retractu
lignag. §. 3. gl. l. num. 81. Minor probatur, quia si
mulier cedat alteri actionem ad repetendam do
tem, is non habet hoc priuilegium Bald. in l. vñ
vers. quærent Doc. de pulcherrima quæst. Cade pri
uileg. dot. & sequitur las. in l. cum fundus §. 1. ff. si
cert. pet. Alberic. hic. Immo in d.l. post dotem col.
fin. infra eod. & ita est casus decisi, vt per A. sicut
decis. 305. vbi nu. 6. quod priuilegium dotale non
transit ad cessionarium ex voluntate, secus ex ne
cessitate, puta ex titulo oneroso, vt ibi declarat.

Respondetur quod regula, quod non est cessibile,
36 ¶ non est transmissibile ad heredes intelligitur de
extraneis, secus est de heredibus suis, ad quos trans
mittitur, vt per gl. in d.l. ex pluribus in ver. datur
per textum in l. maritum, & l. seq. & l. etiam infra
eod. & d. l. aspidius in d. §. exceptis. C. qui pot. pig.
hab. & l. & si fideiusor, & l. seq. ff. de re iudic. Et li
cet gloss. in d.l. ex pluribus replicet non procedere
hanc limitationem regulæ, quia priuilegiū est con
cessum personæ, quo casu nõ transmittitur ad he
redes suos, Tamen respondetur replicationem esse
veram, quando heredes sui non sunt contem
plati in dicto priuilegio, vt est in casu d.l. ex pluri
bus, sed in casu dotis filij sunt contemplati in pri
uilegio dotis, quia priuilegia conceduntur mulie
ribus propter filios, vt dictum est.

An

An autem hoc privilegium cedi possit extraneo, Alberic. in d. l. unic. nu. 1. C. de privileg. dot. argumē-
tatur quod sic, quia fiscus, & mulier paribus pas-
sibus ambulant. l. 2. C. de privileg. fisci. & l. deo. C. de
37 iure dot. sed privilegium praelationis non potest cedi
per fiscum, vt l. f. C. de privileg. fisci. & l. ubi de-
cem §. pactus, & l. heredis ff. de pact. ergo & mu-
lier potest illam cedere, Secundo argumentatur,
quia cessionarius in rem sua agit, & ista actio pro-
ficat mulieri, quæ aliter teneretur de euictione iux-
ta naturam contractus.

38 In contrarium quod hoc privilegium non possit
cedi, vel transmitti in extraneum, quia extraneus
solum potest habere actionem ex expressa stipula-
tione, quādo expressè sibi cavit, vt l. vnica §. in pre-
senti C. de rei vxor. act. quia in dubio, si non stipu-

39 latur sibi reddi, videtur donare l. si cum dotem
infra eodem, & illa actio tunc dicitur stricti iuris
secundum propriam naturam actionis ex stipula-
tione, vt habetur in l. 2. in princip. infra eod. & est cō-

* munis opinio, vt testatur Rayn. hic num. 28. vnde
sic formetur argumentum, privilegium hoc datur
actioni pro dote quando est bonæ fidei, sed actio
competens extraneo est stricti iuris, ergo tale pri-
uilegium non transmittitur ad extraneos. Minor
probat ut supra.

40 Pro resolutione. Si cessionarius sibi intendat actio-
nem directam nomine cedentis viro, eo de cuius
interesse agitur, & tunc potest intendere eam cum
suis privilegiis, Cyn. Alberic. Bald. & Salyc. in d. l.
vnica. C. de privileg. dot. Bald. Imol. & Angel. hic
post Dynum, qui excludunt, quod si facta est ces-
sio secundo viro, transit cum privilegio, quia ten-
dit in vtilitatem mulieris, Angel. Aret. in §. fuerat
instit. de act. dicit hanc sententiam esse ueriores
Bald. nouell. de dote parte 1. num. 16. Cuman. in
auth. nisi breuiore C. de sent. ex breui loqui recitād.
dicit, quod ab hac sententia non est recedendum
in iudicio, Et hanc etiam sequitur Curt. in addit.
Ad Alex. in d. l. post dotem super nume. 33. infra
eod. dicens non obstat iura dicentia, hæc privile-
gia non esse cessibilia, quia non negant, quando a-
geretur ad cedentis utilitatē. Neque obstat text.

41 in auth. s. ut exact. instant. dot. §. 1. in vers. aut hæ-
redibus, aut creditoribus, & in d. l. asiduis. ver. ex
ceptis, & in d. l. habimus. quia loquitur in credito-
ribus mulieris, quibus fuit facta cessione periculo ip-
sorum cessionariorum, vel ad eorum commodum
& incommodum, secus si tractaretur de utilitate
mulieris directè, vel per obliquum, nam privile-
gium merè personale competens marito, ne con-
ueniatur, prodest fideiussoři, ne per obliquum in-
ducatur amissio privilegii, ut declarat Bart. in l. 1. &
si fideiussoři ff. de re iudic. & in l. f. Stichum §. quod
uolgo ff. de solut. & in l. uerum ff. pro soc. Imol. in
l. cum filius §. 1. in fine ff. de verb. oblig. dicit quod

42 hoc est singulare dictum, quia licet illud sibi privile-
gium praelationis sit merè personale, non transito-
rium ad hæredes extraneos tamen ne per obliquū

privetur suo privilegio, transibit in cessionarium.
& pro hoc uide Bartol. in l. facta §. heres in ultima
opposit. ff. ad trebell. qui distinguit quomodo fiat
cessio. Et in hoc addunt communiter scribentes
rationē, quia facta cessione ex necessitate, privile-
gium fisci transibit in cessionarium l. fin. C. de pri-
43 uileg. fisci. sed fiscus sibi & mulier paribus passibus
ambulant in privilegio praelationis, ut concessum
uni intelligatur concessum alteri, s. in uter. credi-
toribus in l. §. fuerat & ibi Aret. instit. de act. & l.
2. C. de privileg. fisci. ergo facta cessione ex neces-
sitate per mulierem, privilegium praelationis tran-
sibit in cessionarium. Nec est bona responsio di-
cere, quod fiscus nunquam moritur, ideo illud pri-
uilegium de sui natura est perpetuum, & adeo trā-
sit, sed mulier moritur, ergo & eius privilegium,
ideo ex sui natura extinguitur, & non transit.

Quia replicant Bald. nouell. & Curtius in locis ci-
tatis, quod hoc privilegium fisci cum cedat ex
eius personæ hac ratione non uideatur posse cedi,
& tamen ceditur, ergo eodem modo dicendū est,
si privilegium praelationis mulieris cedatur ex ne-
cessitate, ut dictum, uel ad mulieris commodita-
tem agatur. Sed Imolan. d. l. post dotem contra-

44 dicit per textum in §. 1. in auth. s. ut exact. instant.
dot. ubi illa cessione fiebat ex necessitate, quia fiebat
creditoribus, ut patet ibi in uers. aut creditoribus,
& tamen non transit privilegium. Respondendum
est secundum Accurs. ibi, quod mulier non cogē-
batur cedere creditoribus, quia poterat aliter satis-
facere, ideo si cedit hoc facit ex uoluntate, non ex
necessitate.

SUMMARIA

ARTICVLVS SECVNDVS.

- 1 Privilegium præsumptæ anteriorita-
tis pro instrumento dotis an transeat
ad heredes.
- 2 Privilegiū præsumptæ anterioritatis cur
sit concessum doti.
- 3 Privilegia quando transeant ad extra-
neos.
- 4 Privilegium personale quando egrediatur
personam.
- 5 Mulier si non posset transmittere pri-
uilegia, priuaretur aliqua commoditate
sibi proueniente ex illa transmissione.
- 6 Privilegium præsumptæ anterioritatis est
concessum doti, nō autem mulieri, et nu.
13 et nu. 18.
- 7 Privilegia concessa certis personis, quan-
do extendantur ad alios.

Immu.

cit, quod socij de eorum gaudent eorum privile-
 9 gijis, Et generaliter est verum, quod socius, & cō
 iunctus gaudet privilegio socij, & coniuncti Bar-
 bat. in conf. 56. num. 18. vol. 2. l. asin l. emancipati
 nu. 3. vique ad 25. Marfil. singul. 180. Et licet in
 socio intelligatur quando materia est individua,
 vt tunc ne privilegiatus priuatur beneficio priu-
 legij, permittitur quod socius eodem gaudeat pri-
 uilegio, vt declarat Dec. in d. emancipati num. 5.
 Cagnol. nu. 103. & 105. C. qui admittit & diximus
 10 late in §. Cato. tamen privilegia ↑ extenduntur et
 ad seruos, Dec. in d. l. in omnibus ff. de reguliur. &
 in conf. 2. 23. in casu proposito. Luc. de Penn. in l.
 pradia, C. de locat. pred. ciuil. lib. 11. nu. 5. & num.
 18. ergo tanto magis ad heredes.
 11 Præterea, & si in dubio privilegium ↑ concessum a
 principe intelligitur personale, & non reale gloss.
 in c. cum venissent in ver. probatur extra de in-
 sist. & in cap. possessiones 16. q. 1. Bartol. in l. i. ff. de
 constit. princip. Ioan. Andrin reg. privilegium in
 mercurialibus Cyn. in l. heredes C. ad Velleian. cū
 alijs adductis per Alex. in conf. 101. v. visum instrumē-
 tis in fine vol. 1. & conf. 71. circa habitationem vol.
 6. Grammat. decif. 47. hoc tamen intelligitur, vbi
 12 privilegium ↑ simpliciter conceditur persone, scilicet
 si cōcedatur loco, vel rei, vel dignitati, vel cau-
 se, vel actioni, vel ecclesiæ, vel ciuitati, vel alię per-
 sone, que nunquam moritur, quia tunc in dubio
 privilegium interpretatur reale, & non personale,
 & hoc modo procedit gl. in cum summa 25. qd. 2.
 & in l. de forma §. quamquam in d. verbo cum per-
 sonis ff. de censib. & ita declarat Immo. in l. quia
 tale ff. solut. matrim. quem Alex. ibi sequitur, &
 idem Immo. in d. c. cum venissent de insist. Sed
 13 hoc privilegium ↑ præsumptæ anterioritatis do-
 tis per commune Doct. opinionem doti tribuitur,
 vt dictum, ergo est reale, & ad heredes transito-
 rium. & hanc opinionem inueni eū tenere Con-
 stantium Rogerum in tract. de dote §. 9. nu. 7.
 Sed prædictis obstant quatuor rationes Soccini Sen-
 d. num. 30. quas dicit hic Soccin. Jun. Iasonem sibi
 appropriare hic nu. 18. & seq. Prima quia privile-
 gium, quo mulier præferatur alijs creditoribus, nō
 transit ad heredes extraneos, sed quando concur-
 runt duo instrumenta eadem die confecta, & non
 apparet de prioritate, mulier non potest præferri
 de iure communi Bart. in l. si fundus §. si duo ff. de
 pignor. sed præferitur ex speciali privilegio, & sic
 contra ius commune, ergo hoc privilegium non
 transibit ad heredes extraneos, maiorem probat
 per textum in d. §. fuerat insist. de action. in sui ge-
 neralitate. Secundo, quia de iure communi, con-
 14 currentibus duobus creditoribus ↑ siue in actione
 hypothecaria, siue in actione personali, nullus præ-
 fertur alteri, sed omnes simul admittuntur, sed mu-
 lier in actione personali præferitur alijs creditoribus
 l. privilegia, & l. dabitur in fine ff. de privileg.
 credit. & privilegium mulieris in actione persona-
 li non transit ad heredes extraneos, vt in precedē

ti articulo conclusum est, ergo eadem ratione, ne-
 que privilegium in actione hypothecaria transibit
 ad heredes extraneos. Confirmari potest, quia
 15 fortius est privilegium ↑ in actione hypothecaria,
 quam in actione personali, sed privilegium in ac-
 tione personali non transmittitur ad heredes ex-
 traneos, vt dictum, ergo maiori ratione privilegium
 in actione hypothecaria non transmittitur ad he-
 redes extraneos. Maior probatur, quia in actione
 hypothecaria possessor præferitur l. si debitor C. de
 pignor. sed creditor in actione personali admittit-
 tur contra aliterum creditorem possessorem l. cum
 vnus in princip. C. de bonis auctor. iudic. possi-
 dend. ergo si in personalibus privilegium non tra-
 sit, in quibus nulla datur prælatio regulariter, mul-
 tominus debet transire in hypothecaria, in qua præ-
 latio est pro possessore. Denique mulier præfer-
 tur omnibus creditoribus ex privilegio siue ante-
 rioribus, siue non anterioribus, sed respectu cre-
 ditorum non anteriorum non dicitur præferri, nisi
 quando concurrit cum ijs in eodem tempore,
 ergo hoc privilegium præferendi creditoribus in
 eodem tempore non transmittitur ad heredes.
 16 Maior probatur, quia mulier ↑ de iure communi
 non præferitur l. si debitor C. de privileg. fisci, sed
 præferitur ex privilegio d. l. asinus C. qui pot. in
 pign. hab. in vers. contra omnes creditores, licet an-
 teriores sint, &c. & sic præsupponuntur credito-
 17 res etiam non anteriores, quia verbum, licet, ex-
 ponitur, id est quamvis, licet de elect. c. licet de
 offic. vic. c. licet, de sent. excomm. c. licet de regul.
 iur. Archidiacon. c. licet de constit. lib. 6. & aduen-
 tium quamvis stat multiplicatiue, & augmentati-
 ue l. quamvis infra eodem, & pro hoc congruit
 Anna in repet. rubricæ de vassallo decrepit. citatis
 nu. 61. & nu. 64. in vbiis feudorum.
 Sed ista non obstant. Ad primum dicitur, quod hoc
 18 privilegium præsumptæ anterioritatis non est
 concessum mulieris, sed doti, nam ista communis
 doctrina desumitur ex lege nostra, in qua de do-
 tis privilegijs loquitur, & in dubio sic intelligitur,
 ex his quæ diximus supra nu. 6. & nu. 13. ideo ad
 heredes transitorium. Ad secundum, & tertium,
 dicendum est, quod aliud est loqui de privilegio
 prælationis, aliud de privilegio præsumptæ ante-
 rioritatis, & hæc differunt, quia primum constituit
 in claris, sed secundum in dubio, & minus additur
 19 ius ↑ commune, & ius tertij in dubio, quam in cla-
 ris, propterea facilius est facienda interpretatio, vt
 transseat ad heredes extraneos secundum, quam
 20 primum. Nec obstat, quod in d. l. si fundus ↑ §. si
 duo ff. de pignor. certè disponatur, vt duo concur-
 rentes creditores simul admittantur, & ita in hac
 quaestione præsumptæ anterioritatis sumus in cla-
 ris, vt replicat Soccin. Jun. hic d. num. 114. vers. & si
 vis cum domino meo. Quia d. §. si duo loquitur
 de obligatione facta duobus creditoribus simul,
 & eodem momento, Nos autem loquimur in du-
 bio, & ita adhuc sumus in dubijs. Ad vltimum re-
 spondetur,

spondetur, quodd illa verba, licet anteriores sint, non ampliuntur ad creditores, qui non sunt anteriores, sed ad creditores in actione personali. Nam dicitur litera, vt contra omnes penes personales actiones habeant priuilegia, & creditores alios antecedant licet fuerint anteriores, &c. Ita etiam in decisione legis in vers. Cuique etiam tacitam dotauimus inesse hypothecam, potiora iura contra omnes habere mariti creditores, licet anteriores sint temporis priuilegio vallati, & subditatione. Cum enim in personalibus actionibus secundum quod diximus tali priuilegio vtebatur res vxoria, quapropter non in hypotheca. &c. Et sic semper verbum licet ampliat de actionibus personalibus ad hypothecarias.

S Y M M A R I A

ARTICVLI TERTII.

- 1 **P**riuilegium fundi dotalis transit ad heredes, & nu. 8.
- 2 Fundi dotalis prohibitio non extenditur ad mobilia.
- 3 Maritus reuocat alienata immobilia.
- 4 Maritus reuocans alienata per ipsum dotem, an teneatur de euictione, remissus.
- 5 Alienare prohibitus, etiam si in et non co trauenire, quando posuit alienare.
- 6 Dominium dotis alienata non tran fertur.
- 7 Dotis augmentum, & donatio propter nuptias non possunt alienari, ex prohibitio ne fundi dotalis.
- 8 Priuilegiu l. in rebus C. de iure dot. transf. mittitur ad quoscunque heredes.
- 9 Dotis dominium civile est penes maritum, naturale autem penes uxorem.
- 10 Dominium rei dotalis alienata adhuc remanet penes uxorem. & nu. 13.
- 11 L. in rebus C. de iure dot. intelligitur.
- 12 Haeredes mulieris an possint reuocare dotem alienatam etiam cum consensu mulieris iurantis, & nu. 18.
- 13 Iuramentum non ligat heredes, & quando fallit, & nu. 17.
- 14 Exceptio que afficit personam, non obest cessionario.
- 15 Haeres tenetur obseruare contractum iuratum sui testatoris.
- 16 Cessionarius tenetur obseruare iuramen-

tum, sed non vt possit conueniri coram ecclesiastico.

- 21 Haeres per ecclesiasticum potest compelli satisfacere anime defuncti.

ARTICVLVS TERTIVS.

De priuilegio fundi dotalis.

LIVD est dotis priuilegium à Bartolo enumeratum hic nu. 3. vt res in dotem date non possint alienari, & hoc priuilegiu transit etiam ad heredes. Quodd enim res dotalis non possit alienari est totus titulus ff. &

- C. de fundo dotali, & l. vnica §. & cū lex C. de rei vxor. ac. Et quodd ista fundi dotalis prohibitio non extendatur ad mobilia, latissime probat Bald. nouell. de dote parte 7. priuilegi. col. 1. & 2. Prohibitio ista igiturque est directa contra maritum, vt non possit alienare etiam consentiente vxore d. §. & cum lex transit ad heredes mariti, vt ipsi etiam prohibeantur alienare, vt l. in fine ff. de fundo dot. & sic ad successorem vniuersalem, Idem est ad successorem singularem, Nam si quis neque poterit alienare, si maritus effectus sit seruus potest l. si maritus ff. de fundo dotali.
- 3 Et effectus huius priuilegij est, vt sicut alienata immobilia dotalia constante matrimonio idem maritus vendicat, vt est glossa notabilis in §. in ver. alienare instit. quibus alienare licet vel non, quia ipse est dominus dotis l. doce ancillam C. de rei vendic. l. scdum ff. qui satisf. cog. l. seruus dotalis. infra eod. l. si dotis C. de iur. dot. not. in l. diuortium §. si fundum infra eod. & hec est communis opinio, vt testatur Aret. in d. §. inum 7. instit. quib. alien. licet vel non. vbi etiam an maritus reuocans alienationem teneatur de euictione. Ita post mortem mariti alienata reuocabit ipsa mulier, quia penes ipsam resurgit dominium l. in rebus. C. de iure dot. Et hoc priuilegium reuocandi alienata, & vendicandi transit etiam in heredem mulieris, prout est textus in l. dotale §. heredi ff. de fundo dotali.

- potest esse ratio pro marito alienante, reuocante, & vendicante. Nam prohibitus alienare, etiam si iuret non contrauenire, poterit nihilominus contrauenire si damnum ipsius alienantis non est separabile à damno tertij, & publico, prout consuevit Roman. in consil. 370. Sed damnu quod prouenit marito alienanti etiam cum iuramento de non contraueniende non est separabile à damno vxoris, cuius interest habere dotem, & à damno reipublice, cuius interest mulieris esse dotatas, vt liberis hominibus procedere possint vcare, vt notatur in hac lege per omnes, & videtur casus in c. cum

c. cū cōtigit de iureiur. & i. c. quis de pasc. lib. 6. ergo maritus ipse vēdicabit. Nā cū res: pfa dotales sint affecte hac legis prohibitione, vt alienari non possint, dñum ¶ nō transferit, & iō ipse alienus vindicabit, sicut dicimus de re affecta vno litigio s. quæ debet restitui a possessorio, tanquam si non esset alienata, prout est notabilis doctr. Andr. de l. fer. in tit. quæ sint regalia in ver. cēdenatorū n. 49.

Ampliatur ista cōclusio, vt pcedat nō solū i dotē, sed

7 et i augmēto dotis, ¶ p text. i l. c. de iure dot. & sic ē calus decisus p Affl. decis. 333 n. 2. & decis. 291. n. 3. l. tē ampliā et i rei. donatis donatiōe p nuptias a marito, vel eius patre, ex cā lucris dotalis de quo i auct. de equal. doti p rā. & i auct. vt spōsalia largitas p totū, de qua prohibitionē est text. in auct. siue a m. c. ad velleiā. In hoc artic. Soc. lun. n. 11. hic dicit Doct. trāsire cū Bar. hic, videlicet, vt

8 hoc priuilegiū trāseat ad hæredes. Sed Rip. hic n. 37. dicit cōm opin. esse cū Bar. in l. nefennius s. si fundus in fin. ff. de rei iud. & hāc ē cōm appellat Bal. nouell. de dote parte 8. priuileg. Cū igitur dubitetur quæ sit cōs, veniamus ad rōnes. Quæ sūt fortiores p opinioē, quā tenet Bar. hic. f. quod hoc priuilegiū trāseat ad quoscūq; hæredes, ē extraneos. Prima igitur sit, quæ rō militat cur mu-

9 lier p d. l. i. reb. ¶ C. de iur. dot. possit vēdicare suas dotē, eadē militat in quib. lib. suis hæredib. ergo priuilegiū d. l. i. reb. trāsmittitur ad quoscūq; hēre-

10 des: Antecedēs pbat. Nā cū mulier habeat nāle dñū suū dotē, si nubat, & det marito, ipsi ciuili- ter acqui. d. si lib. q. b. alie. licet vel nō. & d. l. d. q. an cillā C. de rei iudic. sed soluto matrimonio illud dñū ciuili- ter ossuatur, quasi p ius cōsolidationis reuertit ad suū originē, & dñum nāle, ergo origo quare mulier p d. l. i. reb. vēdicat est dñū nāle, p

* ut cōiēt tenēt ibi oēs Doct. & de cōi. testat ē hūc Bolog. n. 76. sed hoc dñū trāsit ad quoscūq; hære- des, ergo penes quoscūq; trāssit priuilegiū reuocā di alienata, & vēdicā di uigore d. l. i. reb. Et hāc est rō Raph. Cū. m. t. hūc, q. i. d. nesennius s. pen. ff. de

11 rei iud. Sed rō, q. dñū ¶ rei dotalis alienatē p ma- ritū cōstātē matrimonio adhuc remanet penes v- xorē, vt d. l. i. reb. ergo trāsmittit ad hæredes. Itē q. rō equat quā cōclusio est dictū priuilegiū ē militat in quocūq; hæredē, quia non est adhuc factū factū de dote, vt cōsiderat Cuman. ubi supra, sed hūc rō ita militat i hæredē sicut i muliere, ergo &c.

Sed cōtra istā cōclus. obstat multa. Primo d. l. in reb.

12 ¶ ibi dicit hoc priuilegiū cōpetere mulierib. iur. mulieris i his vēdicādi. Sed priuilegiū psonale nō trāsmittit, ut dictū est, ergo &c. Rñdet, qd mulie- res ibi cōsiderātur quō ad exercitiū actionis, ut in ver. ea mulierib. ex cō tpe opponat, ex quo possit actiones mouere. Sed obstat doctr. Bar. d. l. i. nes- nius s. pen. ff. de rei iud. ¶ ibi dicit, q. de iure antiquo nō redibat dñū ad mulierem soluto matrimonio, sed transibat ad hæredes viri, vel remanebat apud ipsū virū, ut l. qdā ff. de acq. rer. do. & l. i. ff. de fun- do dot. & l. sed et si dotis C. de iur. dot. Sed p d. l. i. reb. C. de iur. dot. est imputatū solū i psona mulie-

ris, ergo eius priuilegiū nō trāssit ad eius heredes. & sic illi nō poterūt vēdicare. Sed certē Bar. loquit qd solutū est matrimonii p mortē mulieris, quo casu dñū sp. fuit penes virū, & nūquā trāssit ad ipsā mulierē per d. l. i. reb. ergo non potat illud dñū nō acquirit trāssit ad heredes extraneos secus esset dicēdū qd dñū acquiritū esset ipsi mu- lieri p mortē viri, ad quam cōuolauerit illud do- minii ciuili iuris, q. tūc trāsmittitur ad dictos he- redes, & sic intelligitur Bar. hic, & hāc respon. cōne- sequitur Bolog. hic n. 77. Sed cōtra hanc respon. ē duo oblat. Alterum, q. p l. vbi adhuc C. de iure dot. vbi mulier cōstātē matrimonio potest dotem suam uendicare in casu uergētiā viri ad inopiam etiam a posterioribus creditoribus dictā suā dotē

13 occupātibus, ergo cōstātē matrimonio dñū ¶ rei dotalis remanet penes vxorē solū illud dominii nāle, qd est origo dictē rei vēdicationis, cū ciu- le dominii p dictā viri inopā redierit ad vxorē, quæ vēdicare poterit. Alterū per d. l. dotale s. hēre di ff. de fundo dotal. quæ generaliter dicit hæredē mulieris posse fundum dotalem alienatum vēdicare, propter quam legem Socini. lun. hic n. 113. ver. Et ideo arbitraturs Bartolum clari fibi cō- tradicere, & habet locum dictū An. et otelisi, cō- tra Platonē, vt pñsit veritatē in honore pferre.

Denique obijciat, quia ista principalis conclusio vi- detur falsa, quia soluto matrimonio per mortem mulieris, fundus definit esse dotalis, sed stante cō- clusione vera nō possit alienari, quod est falsum. Sed responderetur quod doctrina Bartol. intelli- gitur, quando alienatio fit viuentē vxore, quo casu hoc priuilegium inualide alienationis, quod com- petebat vxori, transit ad heredes eius, nam dicit, quod heres poterit vēdicare, sicut ipsa mulier.

14 Alipheticā hanc solutionem, vt hæredes ¶ mulie- ris possint vēdicare, etiam si ipsa mulier alienā, seu consentiens alienationi facit ab eius marito, non posset contrahere propter iuramentum dē c. cum contingat de iureiurando tamen heres eius poterit vēdicare, & ista est doctrina Io. Fabri in §. i. an sit, quib. alien. licet vel non, & quia iuramen- tum ¶ solum ligat animam iurantis, & non trans- fit ad hæredes, vt notant Canonistae in c. veritatis de iureiurando Cassan. in consil. 24. nu. 16. & ita est proprie casus decisus, vt per Capyc. i. decis. 75. nisi defunctus iurasset pro se, & heredibus Bolo- gnet. in consil. 41. Dec. in consil. 639. num. 6. Et pro hoc facit d. c. cum contingat, in ver. mulieres ipse seruare debent huiusmodi iuramenta, quasi dicat, quod non hæredes, & ita firmat etiam Bart. in l. qui superfluit ff. de acquir. heredit. vt ibi re- fert Angel. Sed hoc in lectura Bartol. non reperi-

15 tur. & notant Bart. & Doct. in lapud cellum §. sed cum legitima ff. de doli except. quod illa exceptio

16 ¶ quæ non afficit actiones, sed personam, non ob- stat cessionario, licet obstat cedenti per gloss. nota- bilem, quæ est ibi in ver. . . . sed certum est qd exceptio per iurij solum afficit personam iu- rantis d. c. veritatis, ergo non afficit ipsos hæredes.

R Sed

- Sed hanc ampliationem intelligatis procedere, quam
 17 do t iuramentum non firmat contractum, vt quā
 do in o iuramento creatoris reijciatur contractus, vt in
 exēplo Bartoli in l. si quis pro eo ff. de fideiusor.
 in quarta combinatione. sed in casibus in quibus
 iuramentum firmat contractum, vt est quando
 fauore debitoris reijciatur contractus, vt auth. sa-
 cramenta puber. C. si aduers. vendit. Et in muliere
 18 alienante, vel consensiente alienationi fundi do-
 talis d. c. cum contingat de iureiur. vt per Bartol.
 in d. l. si quis pro eo in quinta combinatione, & se-
 quitur. Angel. ibi. & communiter Canoniste in d.
 c. cum contingat, tunc non possunt procedere, quia
 efficacia obligationis firmate per iuramentum tran-
 sit ad hæredes, & sic iuramentum habet realem ef-
 fectum. Ita in consil. 76. nume. 1. vol. 1. Ideo etiam
 19 heres t tenetur obseruare cōtractum iuramentum sui
 testatoris Bart. in l. cum quis decedens §. codicil-
 lis nu. 10. de leg. 3. & sic est casus decisus, vt per Af-
 flic. de decil. 78. nu. 8. & 9. Cascheran. in decil. pede
 montana 40. nu. 15. qui alios cumulat, ergo heres
 des tenetur obseruare iuramentum, tanto magis
 20 cessionarius, t licet non quod ad hoc, vt possit cō-
 ueniri coram iudice ecclesiastico ratione iuramen-
 ti, quia non peccat contraveniendo, seu non est
 pius, Bal. & Sal. i. d. auth. sacram. puber. Ang. in
 d. l. qui superfluit ff. de acqui. har. Sed hoc est verū
 iure actionis, fallit per officium iudicis ecclesiastici,
 21 qd pōt implorari, vt heres t cōpellatur facis facere
 nra defuncti, vt dicit Abb. in c. fin. de sepult. pilli
 tex. & p. c. anobis in 2. de sent. exco. & sic pōt sal-
 uari opinio Abbatis, tenētis contrarium, & in hoc
 vis erit in mō practican di, & huc de hoc scripti in
 tract. de exco. ad cōmuniōis vsum iurisdōnis c.
 2. qui est vnicus cum tractatu iurisdictionis. up
 S V M M A R I A
 ARTICVLVS QVARTVS.
 1 P riuilegium cause, qd inflat iurē dotis
 an sit transmissibile ad hæredes, et nu.
 22. c. nu. 27.
 2 Dilaciones hodie an debeant esse trīginta
 dierum, vel arbitrarie iudicis.
 3 Argumentum ab alimentis, ad dotem est
 validum, c. nu. 7.
 4 Dotis iudicium est summariū.
 5 Dos est fauorabilior alimentis.
 6 Dos continet causam alimentorum.
 7 Libellus debet dari in causa dotis, sicut in
 causis summarijs.
 8 Dotis instantia an biennio finiri debeat.
 9 L. propterandum C. de iudicijs intelligē-
 tia respectu dotis. c. nu. 17.
 11 Extensio non fit, quando lex loquitur per
 dictionem taxatiam.
 12 Statutum generaliter loquens non compre-

- hendit causam dotis.
 13 Inflatio non fit in causa dotis.
 14 Statutu de registratione instrumenti non
 habet locum in instrumentis dotalibus.
 15 L. bene a Zenone C. de quibus pro scriptis
 an comprehendat causam dotis.
 16 Dispositio generalis nō cōprehēdit causā
 dotis, vbi reperitur specialiter priuileg.
 18 Dotis priuilegiū nō auferitur a lege gērali.
 19 L. i. fraude §. si ff. de test. m. antellegit.
 20 Dictio taxatiua non impedit fieri exten-
 sionem ad casus similes.
 21 Dos gaudet omnib. priuilegijs pie cause.
 23 Dotis instantia trāsit i singulare successorē.
 24 Instantia transiit in successorē vniuersa-
 lem per sententiam.
 25 Instantia, vt transferatur in alterum, re-
 quiritur citatio.
 26 Actio dotis nō trāsit i muliere sine cessioe
 27 Priuilegium instantie est concessum doti,
 saltem per extensionem.
 28 Fatalia non currunt in heredi pauperi.
 29 Dos transit cum sua qualitate, & natu-
 ra etiam ad heredes extraneos.

ARTICVLVS QVARTVS.

De priuilegio Cause & instantie iudicij dotis.

- 1 A lter articulus est de priuilegio t cause, & in
 instantia iudicij dotis, vt quia hec causa est
 fauorabilis, ideo iudex potest dilaciones breuior-
 res dare, quam facere conlueuerit. arg. l. 1. ff. de
 re iudic. quam allegat Bart. hic nu. 6. & Soc. nu.
 117. allegat elem. dispensiosius de iudic. Quod
 2 declaretur, quia dilaciones t hodie debent esse tri-
 ginta dierum. auth. qui semel C. quomodo, & quā
 do iudex, & ideo gloss. ibi in ver. interualla dicit
 iudicem non posse illas dilaciones minuire, quam
 gloss. Angel. ibi dicit esse singularem. Tamen ali-
 qui dicunt hoc corrigi per obseruantiā legis per
 interuallum si de iudic. vbi dilaciones sunt decem
 dierum danda. Sed verior opinio est, quod iu-
 dices in concedendis illis dilacionibus possunt mo-
 ueri ad eorum arbitrium gloss. in c. 1. & ibi Abb.
 nu. 1. de dilat. fely. in c. cum sit romana nu. 1. de
 appellat. Ripa in l. 2. nu. 31. f. de re iudic. Alios do-
 ctōres congerit Menoch. de arbitrar. iudic. Casu.
 32. per totum, vbi etiam tractat de dilacionibus
 abbreviandis ex statuti cōstitutijs, & de causis, cur
 breuiores concedi debeant.

In causis alimentorum specialiter est decisum, vt di-
 laciones breuiiores concedantur l. 2. ff. de iudic. vbi
 Bart. col. pen. ver. item est & aliud glin l. 3. §. scien-
 dum in ver. summariū ff. ad exhibendū. Bartan.
 Limb. ff. de alim. & cibari. leg. Practica Papiensis in
 forma

forma libelli quo agitur pro legato rei singularis in princip. nu. 58. Specul. in tit. de actore col. 2. & alios pro hoc congerit Surd. in tract. de alimentis. 3
regula 8. priuileg. 2. num. 6. Sed ab alimentis ꝑ ad dotem valet argumentari, vt per Euerard. in loco ab alimentis ad dotem; & licet multi hoc negent, præsertim quia hoc argumētum, habet multas fallentias: Soccin. tamen dicit in casu isto valere argumētum, quia ratio quæ mouet iudicem ad breuiiores concedendas dilationes in causa alimentorum, militat etiā in dote; & est valida ad mouendum animum iudicis ad hoc. Et quod in causa dotis iudicium sit summarium, & dilationes debeat abbreviari, est communis opinio, de qua per Rip. hic nu. 44.
5 Addatis, quod dos est fauorabilior alimentis Cyn. in l. i. in 2. quest. C. de alend. lib. Salyc. in l. neque mater C. de iure dot. & in auct. res quæ col. fin. C. eod. tit. Bald. nouell. in tract. de dote, parte 6. priuileg. 15. Riphe. nu. 34. & num. 103. Tiraq. in tract. primogen. quæst. 63. nu. 3. Cyn. & Bartol. in l. non omni C. de administrat. tut. Imò dos ꝑ cōtinet causam alimentorum, & habet illorum præstationem adiunctam l. pro oneribus C. de iure dot. l. si cum dote ꝑ. si autem in seuisimo. infra eod. ergo in hoc alimenta excedit. Et quomodo argumentum ꝑ ab alimentis ad dotem, & e contra fit validissimum, & firmissimum, videndus est Surdus in tract. de alimentis titulo 9. quest. per totam, ubi respōdet omnibus argumentis in contrarium, & posuit eius dicta deferuire ad decisionem multarū questionum pro dote.
Intelligatis tamen ipsas dilationes breuiiores concedi iuxta naturam summarij iudicij, sed non per hoc, 8 non teneri actorem in causa dotis ꝑ dare libellum, quia adhuc tenetur, & fit etiā litis contestatio. l. si cum dote ꝑ. eo autem tempore infra eod. l. 3. in vers. more iudiciorū, & ibi Bald. C. de dot. promissam requiritur plena probatio. l. doce ancillam C. de rei vendic. quia etiā in causis summarijs requiritur libellus quod ad partem, licet non requireretur quod ad iudicem Bald. in l. 1. C. de præcib. imper. off. & declarat las. in §. preiudicialis num. 25. in lit. de act. & vide adhuc Ioan. Bapt. Af. in praxi iur. ciuil. §. 4. cap. 3. per totum.
Item in ipsa instantia est priuilegiata dos, siue ipsius causa, sed instantia in ciuilibus regulariter durat triennium. l. proferendum C. de iudic. in criminalibus autem biennio, ergo & dotis ꝑ instantia biennio finiri videtur, arg. l. 2. C. vi infra cert. tempus causæ crimin. termin. In hac questione Bart. non explicat suam opinionē, quid proprie teneat hic communis opinio est quod duret triennio sicut ceteræ instantie causarum priuatorum de qua testatur hic Soccin. nu. 13. & Bolognēt. nu. 80.
Prima ratio pro ista communi, dispositio generalis, 10 l. proferendum ꝑ C. de iudic. excipit solum causas fiscales, & potius excipere etiā causam dotis si voluisset, sed non excipit, ergo præsumitur no-

uisse, arg. l. vnica §. fin autem ad deficientis C. de caduc. tollend. cum similib. 20. in quoq. mlti ob.
Secunda ratio, fit inducendo d. l. proferendum. Nam exceptio firmat regulam in non exceptis. Nam quod liquidè fide poenū legat. & no. in l. i. ff. de reg. iur. sed in d. l. proferendum datur regula instantie causarum ciuiliū, vt triennio finiantur, & excipiuntur causæ fiscales solum, ergo in alijs remanet firma regula, & sic dotis causæ instantia expirat triennio, iuxta communem regulam. Confirmatur, quia dicit d. l. proferendum exceptis tantummodo ꝑ causis fiscalibus, & sic loquitur per dictionem taxatiuum, quo casu non fit extensio secundum gl. in l. 2. C. de patribus, qui filios distinxerunt lib. 11. Bart. in l. serui nomine ff. de usucap. Ergo arbitror in hoc articulo non esse sequendam communem opinionem. Quia venior, & magis recte, 11 pta est opinio scribentium, legem, ꝑ statutum, siue constitutionem generaliter, siue etiam vniuersaliter loquentem absolute non comprehendere causam dotis, nisi fuerit de dote expressum, prout scripsit Salyc. in l. si in 4. not. C. de iure dot. Nam Salyc. ex d. l. si in 4. notat, colligit causam dotis esse se priuilegiatam, vt insinuat ꝑ ea non requiratur, & statim ex eo notabiliter infert. Ex quo nota, 12 bonum argumentum, vt statutum ꝑ generaliter disponens, quod instrumenta publica non probent, nisi reperiantur in memorialibus registrata non habet locum in instrumentis dotialibus, & sic Salyc. loquitur de registratione instrumenti secundum dispositionem statuti, de qua non loquitur d. l. si C. de iure dot. Et Salycetum sic declarat, & sequitur Negusant. in tract. de pignor. parte 8. mēbro 1. num. 3. v. en. tamen licet dicta, qui inuehit contra Decium in cons. 5. & cons. 301. Et hanc eādem opinionem sequitur Bald. in cons. 359. quæ admodum Imperator. col. 2. vol. 1. qui dicit dotem semper, & vbique priuilegiatam esse, & ob id 13 dispositionem libene à Zenone ꝑ C. de quadr. præscript. dotem non comprehendere, & Baldum, & Salycetū sequitur, las. hic nu. 9. & in l. si constante num. 107. infra eod. Bald. nouell. in tract. de dote parte 6. priuileg. 47. in fine, & priuileg. 48. lo. Bapula de Sancto Blasio in tract. de dote priuileg. 352. Balbus in tract. de prescriptionibus in 2. part. quintæ partis princip. col. pen. vers. viderimo limita. Paul. de Ciudad. de iure patronat. parte 3. causa 1. quest. 12. Lambertin. in tract. de iure patronat. in 8. art. quintæ quest. princip. parte 1. lib. 7. in 24. priuileg. Marsil. in singulari 442. vulgata. Cotta in memorial. in verbo Dos habet. Et consil. lucunt Calcan. in cons. 13. col. 2. qui multis rationibus probat, Soccin. Sen. in cons. 46. nu. 25. vol. 4. Ruyn. in cons. 13. 8. nu. 5. & 194. nu. 4. volum. 1. Menoch. in cons. 242. num. 6. Et est casus pluries decisus. Afflict. decis. 11. num. 10. Capyc. in decis. 17. refert fuisse determinatum in sacro Consilio Neapolitano, quod mortuus notarius, iudicis, & testibus, instrumentum dotale poterat reassumi per

- notarium fide dignum, & in decif. 176. dicit tenēdo illam opinionē, quę fauet doti, nifi reperitur de iure reprobata.
- 16 Et licet fupra in rubrica dixerim generalem ꝑ dispositionem non cōprehendere cauſam dotis, vbi reperitur ſpecialiter priuilegiata, ſecus ſi non reperitur ſic ſpecialiter priuilegiata, ſic allegando cauſus decifos, vt per Franch. decif. 219. & decif. 286. Tamen hoc fortificat rationem allegatam, quia d.
- 17 l. propterandum ꝑ excipit cauſam filiſci, ſed priuilegium filiſci competit doti l. dotis tuę, & ibi not. C. de iure dot. l. 2. C. de priuileg. filiſci. §. 1. in auth. vt in ſtante exactione. dot. Euerard. in loco a fiſco ad dotem. Peregrin. in tract. de iure filiſci. lib. 5. priuileg. 2. nu. 6. ergo doti conceſſum eſt hoc priuilegium, vt non comprehendatur ſub diſpoſitione d. l. propterandum, & eius inſtantia daret, prout inſtantia filiſci, quę eſt perpetua latē Peregrin. de iure filiſci. lib. 7. tit. 4. num. 4. Martin. Laudenf. in tractatu de fiſco priuileg. 187.
- 18 Confirmatur, quia doti ꝑ ſemper, & vbiq; eſt præcipua, vt in hac l. noſtra, hoc igitur eſt priuilegium generale, quod non auferitur ꝑ lege generali, ſed requiritur ſpecialis mentio, vel ſaltem clauſula derogatoria l. 3. vbi Bart. & Doct. C. de ſilentiar. lib. 10. & in ſpetie laſan. conſil. 57. nu. 3. vol. 2. lo. Lup. in rubr. de donation. inter viros, & vxorem.
- 19 §. 16. nu. 11. Nec obſtat ꝑ l. in fraudem §. ſi. ff. de teſtam. milit. quō mouentur tenentes contrarium, quia ille textus loquitur in milite, qui non eſt regulariter priuilegiatus, ſed tantum in certis caſibus, & vltra cauſus ſuorum priuilegiorum, ꝑ iure commune quod militem comprehendit, niſi oſtendat ſuum priuilegium eſſe etiam in eo caſu, de quo lex, vel ſtatutum loquitur, ſicut etiam dicendum eſt in fiſco, cuius priuilegia ſunt in certis caſibus, ſed non regulariter, & ideo vti debet iure commune, vbi non reperitur priuilegiatus gloſſ. in litem veniunt §. in priuatorum ff. de petit. heredit. dos autem ſemper, & vbiq; eſt, & ideo regulariter eſt priuilegiata, ergo non venit ſub generali diſpoſitione non habente ſaltem clauſulam derogatoria. Et hic adde omnes rationes laſ. a nu. 10. ad 21.
- Ideo non obſtant cōtraria, quia ad primas inductiones eſt factum ꝑ ſupradicta proximē, Ad vl
- 20 timam dicitur quōd dictio ꝑ taxatiua non im
- 21 pedit extendi ad cauſus ſimiles l. ob 23 C. de prædij minorum. Item quia ad fauorem pię cauſę quodlibet priuilegium, etiam diſpoſitio exorbitans extenditur. lo. Andr. in c. ex tenore qui ſil. ſint legit. & ibi Abb. Bart. poſt gloſſ. in auth. ſacramenta puerum. Tiraquell. de priuileg. pię cauſę. priuileg. 21160. Et doſ ꝑ gaudet omnibus priuilegijs pię cauſę. C. donare, quod feud. olim. alien. poter. in vſibus feud. Euerard. in loco a dote ad pias cauſas. Tiraquell. vbi ſupra priuileg. 158. & probatur in l. cum is §. mulier, & ibi Angelus ff. de condit. indeb.
- 22 Sed an priuilegia ꝑ iſtius articuli tranſeant ad heredes. Et quōd ad primum, reſpectu breuiorum dilationum, Bart. nu. 6. in fine. dicit quod tranſiit ad heredes, laſ. dec. ad nu. 21. v. erſ. ſeptimo pondera, ſed eius doctrina diſtinguit conſiderando perſonam mulieris, & perſonam hæredum conuentorum, & eorum qualitatem, & quantitatem dotis, quę conſiderationes cum omnes reſpiciant arbitrium iudicis dilationes conceſſuri, ideo concluditur quōd hoc remanet arbitrium iudicis. Meno ch. d. caſu 52.
- 23 Reſpectu verō inſtantię, ꝑ Bald. Nouell. in tract. de dote parte 9. priuileg. 10. dicit ſpetiale eſſe in dote, vt tranſeat in ſingularem ſucceſſorem. Sed non eſſe ſpetiale probatur, Primo quia regulariter inſtantiā ꝑ tranſiit ſucceſſorem vniuerſalem, ſed non ipſo iure, adeo quōd ſententia lata contra deſunctum poſſit exequi contra hæredem per textū not. in l. paulus in 2. ff. quę ſent. ſine appellat. reſcind. & l. in ſumma §. ſin. ff. de re iudic. Et dicunt
- 25 ibi Caſtrenſ. & Alex. vt inſtantiā ꝑ tranſferatur in eum, requiritur quōd citetur per textum in l. adictum ſi de iudic. & l. oratione ſi de ſer. & tunc intelligitur inſtantia tranſlata, & ex eisdem actis, & inſtantia iudicari poterit contra ipſum per text. in l. ſi. ff. ad exhib. l. ius ꝑ rogatus cum his quę notat Bart. ibi ſi ad trebell. Bald. in l. ſi eos C. de fideiuſſor. Angel. & Immo. in l. pœnales in princip. ff. ad l. falci. Et ideo ſeruat in practica, quōd mortuo reo lite pendente, citantur filij, vel alij præterdentes ſe heredes, quōd compareant ad declarandum ſi ſunt filij, & hæredes talis, & ex quota parte, & ad videndum iudicium tranſferri in ipſos, quia citatione facta iudex poſſet interponere decretum, quōd iudicium in ipſos tranſferatur, & cū ipſis ad vltiora procedatur, ſic etiam prædicetur ex parte actoris, Nam eo mortuo lite pendente, hæredes volentes proſequi iudicium, declarantes ſe eſſe heredes deſuncti actoris citata parte, tranſfertur iudiciū in eos, inſtantia igitur regulariter tranſfertur ſed non ipſo iure.
- Præterea non eſt ſpetiale reſpectu dotis, quia Bald. nouell. ibidem pro hoc allegat textum in l. vnica §. ſed hoc ex rei, C. de rei vxor. act. quem text. Bart. intelligit generaliter in quolibet ſingulari ſucceſſore, in quem de neceſſitate iuris tranſfret ipſa res, ſuper qua eſt mota lis, in l. ſi eum hominem ff. de fideiuſſor. vbi Bart. allegat ad hoc. d. §. ſed hoc ex rei, & l. in iudicio ff. familiar. hercicundz, ergo non eſt dotis priuilegium, ſed debet eadem practica ſeruari. Confirmatur, quia quatenus per maritum eſſet intentata actio contra debitorem dotis, & ꝑ dente lite mortuus eſſet, & ita mulier vellet proſequi iudicium non poſſet, quia in eam non tranſfertur actio ſine ceſſione l. ſi filioſamilias in prima §. ſin. & ibi notatur infra eodem, tantō minus in hæredes, ideo in hoc iſta communis opinio rejicitur.
- 27 An igitur priuilegium ꝑ inſtantię dotis, de quo ſupra,

supra, transeat ad heredes? Ad suos quidem non dubitatur, quia est eadem ratio, arg. l. a. s. d. n. s. ex-ceptis. C. qui pot. in pign. hab. Sed quid ad extraneos, Regula est pro ipsius in d. l. in omnibus ff. de 28 reg. iur. quia est privilegium ꝑ concessum doti, saltem per extensionem ꝑ fisco, vt dictum Bart. in d. n. u. 6. in fine dicit, quod hoc privilegium transibit ad heredem vniuersalem secundum qualita-tem heredis. Sed dicere hoc non est respondere quæsitæ particulari quæstioni, sed generaliter pro 28 vt in omnibus, quia si heres esset pauper ꝑ non cur-erent fatalia. l. si procuratorem §. si ignorantes ff. mandati, & ita est casus decisus, vt per Franch. de-38 cisi. 284. ergo neque instantia prima, quæ facilius 29 restituitur. Ideo dicatis, quod dos ipsa ꝑ transit cum sua qualitate, & natura etiam ad heredes ex-traneos per l. 2. f. de re iudic. quia est causa fauo-rabilis respectu dotis d. l. 2. & clem. dispendiosam de iudicijs, & privilegium causæ transit ad quos-cumque.

SYMMARIA

- 1 **D**ictio semper denotat continuationem temporis.
- 2 In omni casu denotat continuationem.
- 3 Denotat per petuitatem.
- 4 Aliquando exponitur. i. multoties.
- 5 Ecclesia semper restituitur, id est quando ladicur.
- 6 Actor non semper sequitur forum rei.
- 7 Dictio semper exponitur, id est temporib. consuetis.
- 8 Testes probant, dicentes titium semper ha-bitasse, licet non viderint habitare de nocte.
- 9 Dictio semper aliquando significat idem, quod multoties.
- 10 Et sumitur pro ut conuenit subiecta ma-terie.
- 11 Testis si dicat titium possedisse per 30. an nos, quem probatur fuisse absentem, an probet, & an sit falsus.
- 12 Possessio continuata probatur ex perceptio-ne fructuum, etiam per alium.
- 13 L. maritum ff. solut. matrim. continere pri-2 uilegium dotis.
- 14 L. maritum iudicari secundum propriam naturam dotis.
- 15 Dos est privilegiata. in triplici tempo-re.

- 16 Dos an sit privilegiata ante matrimo-nium.
- 17 Sponsa quibus privilegijs dotis gaudeat.
- 18 L. stipulationem ff. de iure dot. sensus.
- 19 Dos est privilegiata in actione personali an te matrimonium.
- 20 Sponsa non habet privilegium tacite hy-poteca.
- 21 Dos non est ante contractum matrimo-nium.
- 22 Hypoteca dotis quando incipiat.
- 23 Originem negotij esse inspiciendam.
- 24 Hypoteca dotis retrahitur ad tempus contracti matrimonij, non autem ad tempus promissionis, & ita esse iudica-tum nu. 26.
- 25 Hypoteca dotis retrahi ad tempus pro-missionis secundum communem opinio-nem.
- 27 Dos non gaudet privilegij in actione hypo-ecaria, nisi subsequente matrimonio.

EXPLICATIO.

Glossæ in verbo semper.

Pro expositione huius glossæ Bartol. num. 7. format secundam oppositio-nem per tex. in l. maritum infra eod. sic arguendo, maritus nõ tenetur re-sistere dotem actione in solidum, sed solum in-quantum facere potest, ergo dos non est semper privilegiata, Consequentia probatur, quia dictio 1 ꝑ semper denotat continuationem temporis. Caio. §. imperator ff. de adm. leg. l. quæ sub imagine C. de distract. pignor. l. in princip. ff. de iur. & si-gnificat omni tempore l. semper ff. de iur. & immu-nit. l. semper ff. quod vi, aut clam. Bursiatt. in conf. 345. nu. 14. & seq. vol. 4. Menoch. in conf. 244. nu. 22. & seq. vol. 3. & est casus decisus Franch. decisi. 307. nu. 7. Item denotat omni tempore, & in om-ni casu Decian. responsi. l. nu. 258. vol. 1. Hypo-lit. Riminald. in conf. 490. nu. 2. & conf. 219. num. 26. & nu. 30. vol. 2. Bero. conf. 80. nu. 9. volum. 1. Paris. conf. 90. nu. 28. & conf. 92. nu. 37. volum. 2. cum simil. per Roland. in conf. 23. nu. 19. volum. 2. 3 Item in omni casu ꝑ denotat Continuationem in proem. institit. ver. semper Angustus, vbi gl. & l. 2. C. de epis. & cleric. l. vbi gloss. Hostiens. In-noc. & ceteri de restitut. in integrum. Et denotat 3 ꝑ perpetuitatem l. Caio in fine ff. de adm. & q. le-gat. l. semper ff. de iur. iur. l. si. C. de usufruct. l. tu-tor. §. si ff. de tut. & ration. distr. ergo si est falsa in vno,

- in vno, redditur falsa in omnibus. Ibi is qui ducen-
ta 5. vtrum ff. de reb. dubijs, cum similibi notatus.
- Ideo Bart. fatendo contrarium nu. 19. dicit subaudi-
dum esse ferē, quasi dicat ferē semper, quia fallit
* in casu d.l. maritum, & hanc esse commanent in
telligentiam testatur Soccin. l. un. num. 242. vtr. &
cum Bart. transeunt Doct. l. asinum, 33. vtr. Adde
quod licet,
- 4 Et fundari potest, quia dictio semper ¶ aliquando
exponitur, idest multoties auth. vt determinatus
sit numerus 5. cum verō l. semper in generalibus l.
semper in dubijs l. semper in obscuris l. semper in
conventionibus, & vbiq. glossa ff. de regul. iur.
Adde quod dictio semper in iure etiā accipitur
pro plerumque l. si. C. de testam. & est casus deci-
sus, vt per Cachere. dec. 86. nu. 8. Et probatur,
quia ecclesia ¶ semper restituitur, non tamen in per-
petuum, sed semper, idest quando leditur, glossa in
ver. iure minoris in c. de resit. in integrum. Ideo
aliquando exponitur semper, idest horis consue-
tis, gl. in c. si quis voluntate in ver. semper dist. 30.
Item c. si clericus laicum de foro cōpet. vbi quod
semper actor ¶ sequitur forum rei, dicit ibi glossa.
6 quod hoc non est semper, sed aliquando, & se-
quitur Doct. communiter, Spec. de testam. §. pos-
quam, ver. quid si plures, vbi quod si testes depo-
nant, quod videntur ecclesiam semper percipere
decimas in tali loco, intelligantur semper ¶ idest tē-
poribus consuetis, allegat c. nūquam in princip.
dist. 5. de consecratione, & ibi glossa. text. in cap.
significatum de prebend. text. in d. l. fin. in princip.
in ver. semper C. de testam. & l. si. C. de iur. & fact.
ignor. & illum text. ponderat ad hoc Alberic. ibi
in princip. Angel. in l. 1. §. ff. de summis Bald.
in c. ex tenore per illum text. in ver. semper de te-
stibus, vbi notatur per testes ¶ probari aliquē sem-
per habitasse, licet de nocte non uiderent habitare.
Bald. in l. aduersus C. de viuis, vbi quod dictio
semper verificatur in his, quæ habent temporis in-
teruallum. Et aliquando significat idem ¶ quod
multoties, l. p. C. de priuat. carcerib. Item potest ve-
rificari in triennio, uel aliquo temporis interuallo
Salycan. d. l. aduersus nu. 3. & ibi dux apostille C.
de viuis, & addentes ad Bald. in d. l. aduersus. Et
propterea tante multiplicitate significationis, su-
10 menda est, prout subiecta ¶ materiam conuenit, ut
dicat Alberic. in suo dictionario, in ver. semper, &
sequitur Menoch. in l. 244. nu. 23. vol. 3. ergo
in casu proposito, ad euitandam contrarietatem
d.l. maritum, sumenda est, ut significet multoties,
& aliquando.
- 11 Probatur etiā ex practica, Nam si testis ¶ dicat se
vidisse titium possedisse per 30. annos, si tamen
ex aduerso probatur, quod titius fuerit absens, nō
ideo testis redarguetur de falso, sed eius dictū sal-
uari potest, quia illa dictio semper verificatur ali-
quando, & hanc tenet Bartol. d. nu. 19. & est com-
muniter recepta, vt testatur Soccin. l. un. num. 248.
* Tindario tract. de testib. c. 6. nu. 5. Ruyn. nu. 133.

- Limitat l. asinum 33. hanc communem non procedere,
quando probatum fuerit, quod aliquis longo tem-
pore fuerit absens, quia tunc testis sibi falsus videtur,
& in hoc ipse sequitur Ancian. in cons. 91. & inter-
que sequitur Bal. in l. consens. Codicis in fine pyn.
2. Rip. nu. 107. in fine dissinguit, aut loquimur
quantum ad effectum excusandi testem de falso,
& bene procedit ipsi communis, quia semper capi-
pienda est ea in interpretatio per quam conuictetur fal-
sus Bald. in l. asinum §. quod fere fide pacti.
Alex. in cons. 74. hb. 1. aut quantum ad effectum
probandi possessionem, & recte procedit limita-
tio, & videtur etiā esse de mente Bartoli num.
20. & 21. ¶ cum q. simili sup. no. 90. 32. in
Sed quia Bart. hanc limitationem etiā uult saluare,
dicendo dictum testis esse verum, quia potuit vi-
dere singul. annis sibi futurum de fructibus a eo
12 longo, per quod ¶ facti probatur continuata pos-
sessio per text. in libris C. de agrie. & consil. lib. 1.
Ideo Doct. plenius dicunt, ad euitandam aliquam
contrarietatem, quod potuit esse, testem uidisse
nomine absentis aliquem percipisse fructus a co-
lono, tunc etiam si de mandato eius non cō-
stat, semper dicitur continuata possessio. Ita ori-
ginaliter dixit Aretius, quem sequitur Rip. num.
109. Soccin. nu. 250. Ruyn. nu. 134. & est commu-
niter recepta, vt testantur Addeutes ad Bart. hic.
ad nu. 2. & notatur per Bald. in l. foramen ff. de
seruit. vrb. pred. Specul. in tit. de teste §. postquam,
Angel. in l. unum ff. de legib. & in l. 1. §. ff. de su-
minibus, & licet Ruyn. in d. nu. 134. conetur da-
re alias saluationes, ego Rogo uos, ut habeatis hanc
sanam doctrinam, & intelligatis hic testem saluari
ad euitandam falsitatem, sed non saluari ad pro-
bationem faciendam, & sic semper loquitur Bart.
in toto hoc articulo.
- Sed contra hanc communem principaliter propo-
sitam, tenet l. asinum quod ista interpretatio nō sit ve-
ra, subaudiēdo aduersum ferē ad ipsum semper,
- 13 Nam respectu d.l. maritum, ¶ ipsa facit pro ipsa
interpretatione, quod semper idest in omni tempo-
re, & casu dotem uult gaudere posse priuilegio,
quia priuilegium d.l. mariti, vt non teneatur pro
dote, nisi in quantum facere potest, competit et-
iam mulieri promittenti dotem l. non tantum in
final. verbis fide re iudic. in vers. quod & in per-
sona mulieris æqua lance feruari æquitas fugge-
rit ratio, idem habetur in l. & ex diuerso §. contra
eod. Et licet Soccin. ibid. dicit quod non potest
conqueri mulier de hac sententia, post quam &
ipsa eodem priuilegio, & sententia contra uirum
gaudere potest: Nec scio fundamentum, in ipsius
uerbis per l. asinum, sufficit idem priuilegium
respectu dotis vtrique concessum est, ut ipsa dos
priuilegiata dici possit. Nec dicitur, in d. l. com-
14 tra dotem per d.l. maritum, simō secundum pro-
priam

priam dotis naturam, quæ pro oneribus constituta est l. pro oneribus ff. de iure dot. & propter eadem onera idem privilegium marito concessum est Bal. in l. quod nomine in ver. in contrarium ff. de condit. indeb. & dixi supra in rubric. quest. i. f. nu. 49. ubi quod communis opinio quæ habet privilegium illud esse concessum marito propter memoriam transacti matrimonij, procedit quò ad ordinem iudicij, sed quò ad iustitiam causæ, ipsa onera privilegij causa fuerunt, Ideo extincta parte dotis propter onera matrimonij, maritus qui de cætero restituere non potest, hoc ipso privilegio propter dotē gaudere debet, quò ipsa vxor æqualiter gaudere potest, quare non obstantē d. l. maritum, ipsa dos, semper idest omni tempore, & causa est privilegiata: sed quia Accursius propterea enarrat triplex temporis privilegia, scilicet ante matrimonium, Item constante matrimonio, Item dissoluto matrimonio, sed singulis temporibus diversi generis questiones congerit, ideo singulas disputemus.

QVAESTIO QVINTA.

Verum dos sit privilegiata ante matrimonium.

Reiter pro complemento istius lectionis, explicamus questionē in genere, quam facit Barthol. nu. 1. utrum dos sit privilegiata ante matrimonium, & solus Socin. nu. 144. sequitur explicat Barthol. tenet affirmatiuam, & mouetur, quia ante matrimonium sunt sponsalia, & tamen sponsa ¶ habet aliqua privilegia dotis l. 2. §. i. ff. de privileg. credit. l. si sponsa ff. de iure dot. Contrarium tenet Socin. quia omne quod fit circa dotem habet tacitam conditionem si nuptiæ sequantur l. stipulationem ff. de iure dot. ergo si nuptiæ non sequuntur, dos ipsa non erit privilegiata: Nec placet responsio glossæ ad d. l. stipulationem, nem. ¶ quam dat in l. titio centum in §. fin. in ver. peti potest ff. de condit. & demonstrat. vt procedat, quando dos est promissa a muliere, secus si ab extraneo, vel legata sit, quia est communiter reprobata, vt dixi supra in rubrica.

Pro resolutione distinguendum est, Aut loquimur de privilegij in actione personali, & procedit prima opinio, & d. l. 2. §. i. ff. de privileg. credit. & d. l. si sponsa, & ibi gloss. & not. Angel. in auth. de re qua lit. dot. §. his consequenter in fine, quia sponsa habet privilegium in actione personali, quo mediante præferetur alijs creditoribus in actione personali. Negant de pignoribus in 4. membro 2. par. tit. nu. 72. Non enim competit sponsa ¶ privilegium tacite hypothecæ in bonis sponsi gl. in l. eos. C. qui

potin pign. hab. Bart. in l. 2. §. fin. ff. de privileg. credit. quia lex i. ff. qui potin pign. hab. & l. si. C. condit. & l. vnic. §. vt plenius. C. de rei vxor. act. & §. fuerat insit. de action. qui textus loquuntur de tacite hypothecæ, quæ datur doti, loquuntur proprie de dote, sed ante contrahit ¶ matrimonium p-verba de presenti non est dos l. i. C. de donat. ante nuptias, ergo sponsa non habebit privilegium in actione hypothecaria.

Aut loquimur de privilegij in actione hypothecaria, & tunc dissentio est inter Doct. an incipiat hypo-

22. teca die celebrati instrumenti, an a die solutionis dotis, & maxima est vultas istius articuli, quia si factio instrumento dotali tempore spōsaliorum per annum sortē ante matrimonium, in quo est facta promissio de restituenda dote cum expressa hypothecæ bonorum, & post annum sequatur matrimonium, & post matrimonium contrahit per annum, & ultra fuerit soluta dos, & interim maritus contraxit aliqua debita cum expressa hypothecæ bonorum, tunc sapissimè venit in controuersiam in tribunalibus, quibus creditoribus præferatur ipsa mulier, an anterioribus solutione dotis sed posterioribus matrimonio, Aliquis visum est præferri omnibus posterioribus instrumento,

23. originem ¶ enim negotij esse inspicendam multa iura clamant quæ late cumulat Azo in sua Brocardia in rubr. originem negotij speculandum, & in rubric. initium negotij speculandum, & in rubric. quod ceptum est, prodest, licet completum non sit, sed ab instrumento incipit esse constituta hypothecæ pro dote, Aliquis tamē visum est, quod

24. hypothecæ ¶ mulieris trahitur retrò ad tempus contracti matrimonij, licet postea soluta fuerit dos, & autem ad tempus promissionis dotis, de qua opinione late per Bald. Nouell. de dote parte 10. privileg. i. nu. 37. ver. si maritus contraxisset. Cate-

25. nis visum est contrarium vel hypothecæ ¶ dotis trahatur retrò ad diem promissionis, quamvis enim promissio de restituendo dotem ad quam maritus per tacitam stipulationem obligatur, sit condicionalis, scilicet si dos sibi promissa solatur, l. fin. C. de non num. pec. & eodem modo constitutio hypothecæ tacite, l. vnic. §. & vt plenius C. de rei vxor. action. tamen subsecuta postea datione dotis, & sic purificata conditione sub qua maritus erat tacite obligatus, & illius boni a tacite hypothecata, illa conditio retrahitur ad diem promissionis dotis factæ marito, quia die maritus tacite fuit obligatus ad restitutionem dotis, & eius bona tacite fuerant obligata sub conditione si dos sibi solueretur Et istam esse magis communem opinionem testatur Socin. in conf. 269. pro inuestigatione colum. 3. & 4. vers. quarto, & vltimo vol. 2. Fit hanc sequitur Negusant de pignoris 1. membro 5. part. princip. nu. 14. Reprobata opinione Soccini in conf. 4. i. col. 4. vers. secunda principalis responsio, vol. 4. volentis quòd licet in expressa attendatur tempus obligationis, tamen in tacita attenditur te-

pus data dotis, postquam in contrarium est com-
munis opinio.

- 26 Contra hanc communem ¶ vidi milles iudicari
Neapoli in sacro Consilio, ubi mos est nubetium
fieri capitula matrimonialia, & inibi fit dotis pro-
missio ex parte vxoris, & ex parte viri promissio
de illam ducendo, & statim solet sequi matrimo-
nium, deinde fieri numerationem dotis, & instru-
mentum promissionis restitutionis cum hypoteca
bonorum, si interim maritus contraxerit debita,
non præferri vxorem nisi creditoribus posteri-
oribus a die matrimonij contracti, illa sola ratione,
quia vt sit dos, & gaudeat eius privilegio, oportet,
vt matrimonium sit contractum, vt dixi in primo
membro huius distinctionis. Et ideo solet vxor
in concursu creditorum præsentare fidem parro-
chi ad probandum quando matrimonium fuerit
contractum, a qua die præferretur ceteris, sequen-
do in hoc Specul. in tit. de obligationibus, & solun.
sante omnia num. 49. & ibi Bald. in addit. Soccin.
in d. consilio 41. & Bald. nouell. in d. privilegio 1.
num. 37.

Ergo concludendum est, quod privilegium in actione

- 27 hypothecaria ¶ non gaudet vxor pro dote, nisi ma-
trimonio subsecuto, & hoc probat text. in l. fin. C.
qui pot. in pign. hab. in vers. si ipsa data, & in l. i.
C. de dot. cau. non num. in vers. si ipsa, & sic intel-
legenda est d. l. stipulationem ff. de iure dot. vt in
tantum hypoteca dotis habeat sua privilegia, in
quantum nuptie subsecuta fuerint.

SUMMARIA

- 1 **D**Os an pacto nudo constitui possit.
- 2 **L**ad exactionem C. de dotis pro-
missione intelligentia, & numero s. r.
- 3 **L** fin. C. ad velleian, intelligentia, &
num. 9.
- 4 **A**ctio nulla presumitur suppressa per al-
teram.
- 6 **F**ictio non cadit super eo, quod non est ne-
cessarium.
- 8 **S**tipulationis fidei privilegium an compe-
tat marito, ¶ nu. 19. & nu. 12.
- 11 **L** unica §. & nemo C. de rei vxor. act. in
telligentia, ¶ nu. 13.
- 14 **S**tipulatio an nouet contractum dotis.
- 15 **S**tipulatio apposita super pacto, non tollit
illius naturam.
- 16 **S**tipulatio cur non nouet pactum promif-
sionis dotis.
- 17 **D**otis promissio facta per metum, quare

fit nulla.

- 18 **L** si pater marito. C. de dotis promiss. in-
telligentia.

- 19 **A**ctio consequendi dotem marito mortuo
competit vxori relicta ex aequitate.

QVAESTIO SEXTA.

Vtrum dos possit constitui pacto
nudo.

Gredior vos docere questionē

An dos ¶ nudo pacto constitui
possit, tractatam a Doctoribus
tam hic, quam in l. legitima ff. de
pact. & a Bald. Nouell. in tract.
de dote parte 6. privileg. 1. qui

dampans doctores legentes tanquam dilantes
fimbrias, ab eis, quicquid scripsit, desumpsit, Et
quod possit constitui pacto nudo, tenet gloss. hic.
in ver. semper Rip. nu. 52. Castren. nu. 6. vers. nisi
dicamus, Fortunius Garzia in l. legitima in siglo.
col. 9. vers. ego verò. Nouell. d. privileg. 1.

- 2 Et pro hac opinione est casus in l. ¶ ad exactionē

C. de dot. promiss. vbi siue per vxorem, siue per
focerum, siue per extraneum dos ipsa simplici
pacto marito promissa sit, vel alteri pro eo recipien-
ti, tale pactum est efficax ad agendum fauore do-
tis, & sic contra regulam l. ius gentium §. igitur nu-
da ff. de pactis, & confirmatur per text. in l. fin. C.
ad Velleian. que est dispositio Iustiniani, in vers.

- 3 dote vel pollicitus, vel sponderis, vbi ex polli-

citatione dotis, & per pactum nudum promissa da-
tur actio, sic enim gl. in d. l. fin. pollicitatione, id est
nudum pactum sentit, & Bald. in rubric. C. de do-
tis promissione sic exponit. Et Soccin. qui nu. 146.

in fine dicit Senis se disputasse de hoc cum Fortu-
nio Garzia in longa quasi, & diuina disputatione,
dum recenset hoc illius argumentum num. 146.

vers. & primo, & nu. 148. vers. non obstant contra-
ria, vult ei respondere, sed remittit ad ea quæ in-
ferius dicit super d. l. ad exactionem, mox sub nu.

- 4 150. vbi de illa lege tractat, admittit contrarium,

& sic ad argumentum non respondet, vt videtur
verè quod Ruyn. hic num. 86. de Soccino asserit,

quod crubecebat, quando quid simile sibi pro-
ponebatur, & ipse Ruynus dicit, credatis, quia Ego

- 5 cognoui hominem, ergo illa prima ratio remanet

intoluta, & confirmari potest per text. in l. quoties
ff. de actio. & obligat. vbi non præsumitur actio-

nem ¶ esse extinctam, & suppressam per alteram
actionem, nisi expresse hoc lex dicat, & in simili
dixit gloss. in c. fuerunt. dist. 7. Item confirmatur,

quia d. l. ad exactionem ¶ dicit, quod qualicun-

que verba sufficiunt ad dotis exactionem, siue si
pulsatio sit inserta, siue non sit inserta, ergo textus
expresse dicit ad exactionem dotis non esse neces-

sariam

6 fariam stipulationem, sed fictio non debet eade re super eo quod non est necessarium, ergo non debemus fingere stipulationem interuenisse, ubi ex parte viri solo nudo pacto ad dotis exactionem agi potest; Hæc sunt verba textus, ad exactionem dotis, quam semel præstari placuit, quacunque sufficere verba sancimus, etiam si stipulatio in pollicitatione rerum dotalium minimè fuerit subsecuta.

Secunda ratio Garziz pro hac opinione. Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur l. si eum §. qui iniuriarum ff. si quis eum. Sed actio ex stipulatu (propter quam fingitur stipulatio) datur in locum actionis rei vxoris, vt l. vnica in princip. & in §. & nemo C. de rei vxor. act. & in §. fuerat instit. de actilla autem datur mulieri, vel patri eius pro repetitione dotis, non autem mari-
7 to, ergo sequitur quod dispositio, §. d. l. ad exactionem, quæ disponit super promissione dotis facta marito remanet efficax, & viua. Nec obstat responsio Socini. hic num. 48. vers. Ad secundum quod

8 ficta stipulatio principaliter fuit introducta pro muliere, sed ne vir esset deterioris conditionis ipsa muliere placuit etiam dari viro. Primo, quia tunc subrogatum habet maiores vires, eo, in cuius locum subrogatum est. Item Aliud est, vt cum stipulatio fingatur pro petitione promissæ, & hic est casus noster, vt procedatur ex solo pacto nudo d. l. si. C. ad velleian. vbi Iulianus loquitur, quædo aliqua mulier pro altera promissit dotem, & dicit non obstat velleianum, quia ex pacto nudo
9 obligatur, Nec valet quod loquitur de fideiussores, quia sic esset inutiliter fingere, Aliud est, vt fingatur stipulatio in datione, vel promissione dotis, vt restituitur soluto matrimonio, & procedit d. l. vnica, C. de rei vxor. act. quod declaro per vers. ibi, cum autem in exactione dotis ex stipulatu qui dem actio naturaliter restitutionem dotis ex parte mariti illico, & in solidum fieri iubemus, ex quibus apparet quæ sit natura, & finis actionis ex stipulatu. Item rei vxoris actio etiam contra maritum competeat ad res uxorias restituendas, in cuius locum ex stipulatu actio succedit, ergo fictio stipulationis statim hoc, ut in datione, vel promissione dotis, re ipsa fingatur stipulatum, vt dos red datur soluto matrimonio.

Et quando Socini. nu. 49. dicebat hanc fictam stipulationem esse inductam ad fauorem mulieris, sed eadem ratione debere dari etiam marito, quod pluries in ea columna deduxit, quod dictum vi-
10 debatur fundari in d. l. vnica §. & nemo C. de rei vxor. act. Aduerte subtiles, quia in d. l. vnica in principio actio ex stipulatu fuit data ab Imperatore ad repetendam dotem, & ibi in §. & vt plenius in princip. fuit data tacita hypotheca tam mulieri contra virum, quam viro contra mulierem, & sic ex utraque parte, postea in fine illius §. referuntur ista priuilegia actionis ex stipulatu, & hypothecæ
11 utriusque partis, & sic illud uerbum ex utraque par-

te, tantum ad hypothecam referendum est, & in d. §. & vt plenius ille vers. ita in huiusmodi actione damus ex utroque latere hypothecam; intelligitur actio, id est acui, ut notauit de actionibus in princip. quia aliàs actio ex stipulatu non haberet hypothecam, quia hypotheca distincta est, & dos habet hypothecam, sicut habet administratio tutoris. Nec obstat, quod ex eadem ratione datur marito, quia hoc negatur, primo per d. l. unica §. accedit, in vers. Ne quod pro mulieribus inductum est contra eas, &c. Item quia fictio solet induci ex magna causa, l. posthumum ff. de captiuis cum simul, sed in marito nulla causa subest, quia plene consultum est per d. l. ad exactionem.

Contrariam opinionem tenet Accursius d. l. ad exactionem, ut hodie etiam ex parte mariti fingatur stipulatio, & sic dispositionem d. l. ad exactionem esse contra idem idem tenet Accursius l. si diuortio in ver. dote ff. solut. matrim. & in §. fuerat instit. de actione, & gl. magna in l. de diuisione infra eodem. * & Barth. hic nu. 10. & est communis opinio quæ testatur Rip. nu. 52. & Socini. nu. 14 §. & Alex. nu. 35. Salycianus d. l. ad exactionem in princip.

Fundamentum huius communis opinionis stat in d. l. vnica §. in vers. omnes dotes, & in §. nemo vers. ex utraque parte, & in §. & ut plenius vers. ex utroque latere, quæ verba secundum communiter sentientes peruenit ad utroque coniuges, & sic priuilegium fidei stipulationis de quo ibi pertinet etiam ad maritum, sed quantum pertinet ad illos vers. pro utraque duximus nuper, & vers. omnes dotes non habet respectum ad maritum, sed ad eas, quæ uel per uxorem, uel patrem eius repetuntur, & sic ista communis remanet sine ratione inermis, & dicitur fundata ex uolatu doctorem.

Bologneti. num. 91. conatur defendere ipsam, quia quotiescunque ipsa stipulatio apponitur super aliquo actu, animo nouandi illum actum, tunc uetus stipulationis natura, & effectus sequitur, & nominatur, ex regula text. in l. cum enim ff. de nouationibus, sed Iulianus hic uoluit tollere actio-
14 nem rei vxoris, & facere quod stipulatio non uet. contra actum dotis, d. l. vnica, C. de rei vxor. actio ne, ergo etiam fatendum est, ut uoluerit tollere illam actionem subsidiariam, ex pacto nudo pro dote consequenda ex parte mariti. Fateatur tamen hanc opinionem communem fallere in matrimonio putatio, circa quod non operatur fictio stipulationis, & propterea dicit text. in l. si. C. ad velleian. debere intelligi de matrimonio putatio.

Sed hoc argumentum debuit fortè dulcius audiri in scholis, quam grauius legitur impressum, quia difficiliora sunt iudicia legentium, quam audientium, equidem non probat minorem, quod Iulianus uoluerit tollere actionem subsidiariam: ex pacto nudo, & illam extinguere nouando, & transfundendo in stipulationem. Imò adeo casus legis in contrarium in d. l. quoties ff. de act. & oblat. ubi quoties lex obligationem nouam introducit,

- cietate omnium bonorum.
- 12 L. si socius pro filia ff. pro socio intelligenda que sit, remissive.
 - 13 Legitima debetur filio etiam diuturno in bonis patris.
 - 14 Dotem non deberi filia diuiti, qui teneant.
 - 15 Dos an debeatur filia per officium iudicis.
 - 16 Officium iudicis quando competit.
 - 17 Pater non tenetur alere filios diuites.
 - 18 Argumentum ab alimentis ad dotem, validum.
 - 19 Alimenta sunt magis debita, quam dos.
 - 20 L. si C. de dot. promiss. quot modis inducatur a Bulgarino.
 - 21 Liberalis nemo existit in necessitatibus.
 - 22 Solutio semper presumitur in duriorem causam.
 - 23 Patris obligatio ad dotem, quare sit inducitur.
 - 24 Dictio omnino habet naturam precisam.
 - 25 Et auferri facultatem dispensandi.
 - 26 Copula, & aliquando significat ordinem charitatis.
 - 27 Filia nubens, & promittens dotem obligat patrem actione de in rem verso.
 - 28 Mulier nobilis nubens ignobili, per dotem compensat conditionem persone.
 - 29 Pater non tenetur dare dotem filie nuptie sine eius consensu, que non promittit dotem.
 - 30 Dos dicitur debitum necessarium patris.
 - 31 Dos taxatur officio iudicis, & que considerentur.
 - 32 Pater dans tenuissimam dotem, quomodo cogatur ad supplendum.
 - 33 Causatum non consideratur, sed causans.
 - 34 Officium iudicis circa dotem dandam filia, ad quid deferuat.
 - 35 L. qui liberos ff. de ritu nuptiarum declaratio.
 - 36 Index ex officio cogit patrem negligentem ad collocandam filiam.
 - 37 Argumentum ab alimentis ad dotem, quando non procedit.
 - 38 Pater dotando filiam, quando dicitur e-

xercere liberalitatem.

- 39 Liberalitas dicitur exerceri ex parte recipientis.
- 40 Administrator censetur expendere de bonis administrati.
- 41 Matrimonium quomodo possit impediri ex lite.
- 42 Pater non solum tenetur ad dotandum, sed ad maritandum.
- 43 Patrem teneri dotare filiam quot modis amplietur, & limitetur, remissive.

QVAESTIO SEPTIMA.

De Dote ab ascendentibus prestanda, per quinque articulos explicanda.

PRIMVS ARTICVLVS.

Verum pater dotando filiam presumatur dotasse de bonis propriis.

P

Ost uacantis natalis Domini, imponamus ultimam animum huius legi, & prosequendo docere privilegia dotis ante matrimonium. Videamus qui dotes dare teneatur, & in primis de Patre, qui cum regulariter teneatur dotare filiam l. h. C. de dot. promiss. propterea quaremus, verum dotando illam censetur dotasse de bonis propriis, sicut tenet Accursius hic. Utilitas istius questionis est, quia si pater dederit filie sue mille pro dote, computato in ea, omne illud quod debebatur ipsi filie etiam de bonis maternis, prout solent facere incauti homines, tunc non obstante dicta clausula, poterit ipsa filia post mortem patris petere ipsa bona materna, ultra dictam dotem, probando tot bona esse in facultatibus patris, quae sufficiebant ad dotem promissam, & tamen si ipse pater sciisset hoc esse de iure, nunquam promississet tantam dotem, sed forte dimidiam, ita probat Nouellus de dote parte 6. privileg. 6. & sequitur la. hic nunc. 24. Presupponimus igitur filiam esse diutem.

Prima ratio pro hac opinione Accursij est, pater tenetur dotare filiam, etiam diutem, & ergo presumitur dotem dedisse de bonis suis propriis. Antecedens probatur per textum in l. si C. de dot. promiss. in uerbo neque enim incognita sunt leges quibus cautum est omnino paternum esse officium dotem, uel ante nuptias donationem pro sua progenie dare, &c. & ibi hanc sententiam amplectuntur Bal. & Angel. & Alex. in l. mulier in prima §. cum

S 2 propo-

- proponeretur ff. ad trebell. Angel. in auth. res que
C. comm. de leg. & la. hic num. 15. dicit esse com-
munem opinionem. Ruyn. nu. 48. & seq. Hercu-
lan. nu. 31. Rip. num. 54. qui omnes tunc, & se-
quuntur ipsam, & tenent etiam gloss. & commu-
niter omnes Doct. in l. 3. C. de dot. promiss. Con-
sequētia probatur, quia si quantumcumque pater
proletetur, quod dat dotem ipsi filie suae de pro-
prijis bonis ipsius filie, nihilominus ista protestatio
3. expressa non relevat, & semper praesumitur do-
tem dedisse de suo patrimonio patris, postquam
pater de necessitate id facere debet. Gerardus in
singulari 7. 1. tene mēti. Cuman. in cons. 97. alias
133 dominus circa medium Cotta in suis memo-
rial. in vers. dos data, & in vers. Aup. Lur. in cap.
per vestras si. 14. de donat. inter vivos, & uxorem
Soccin. lun. in consil. 9. uol. 1. & haec dicuntur ab
istis doctoribus propter eam rationem, quia tene-
tur de necessitate pater ista facere, ergo multo ma-
gis praesumendum est dedisse dotem de suo pro-
prio, quando sine praedicta expressa protestatio-
ne dederit, & ita proprie est casus decisus, ut per
A. filic. de iur. 7. 50. & Boer. in de iur. 7. dixit quod si
4. pater non habeat aliā quam usufructum & unius
rei, & de eo dederit dotem ipsi filie alia bona
habenti, quod de eo usufructu praesumitur dotis-
se, Nec in isto casu considerabitur paupertas pa-
tris, si potest satisfacere de eo usufructu, quia inop-
5. ia & quando consideratur respectu certi effectus,
puta dotis promissae, sufficit quod ex eo usufructu
possit satisfaceri, & ita semper praesumetur data de
bonis patris, & non filiae.
6. Confirmatur, quia etiam filia nupta & tenetur pa-
ter dare dotem, pro ut est communis opinio, de qua
testatur Viuius opinione 387. & Alex. in consilio
160. nu. 1. vol. 7. la. in §. fuerat. num. 97. inst. de
action. Pinellin l. 2. parte 1. cap. 3. nu. ultimo. C. de
recond. utendi. etiam si sine patris consensu nubat,
ut late per Cour. de spōsal. l. parte cap. 3. §. 7. nu.
7. & quāvis ante 25. annum nubat, quādo digno
nubuit, ut est communis opinio de qua per Curt.
lun. in auth. res que nu. 25. C. comm. de leg.
7. Secunda ratio, quia pater & cogi potest dotare fi-
liam licet liberis ff. de ritu nupt. & quidem iure
actionis, secundum magis communem opinionē,
de qua per Curt. lun. in d. auth. res que nu. 25. C.
comm. de leg. la. in auth. preterea num. 8. C. unde
iur. & uxor. Rip. hic nu. 55. Soccin. in fallent. regu-
la 283. fallent. 4. Cour. in epit. de matrim. in 4.
parte 1. part. cap. 3. §. 8. n. 7. & propterea Soccin.
lun. hic nu. 26. imitat. tex. in l. si nulla ff. de iu-
dic. ut possit inter patrem, & filiam de hoc ef-
fe. lis.
8. Confirmari potest eodem modo, quia etiam nupta
& sine dote, potest petere a patre, ut ipsam dotet,
gloss. in l. obligamur §. lege ff. de act. & obligat. &
quāvis ibi Bart. teneat contrarium, tamen illam
gloss. sequuntur Bald. & Angel. in d. auth. res que
item confirmatur a fortiori, quia cogi potest ad
dandum dotem filie, quae nupta sine eius consen-
su, secundum gloss. in hoc sacramento, & in 6.
de raptoribus 36. q. 1. quia de iure canonico potest
9. filia & nubere sine patris consensu cap. gemma de
spōsalibus, & ista est magis communis opinio,
dummodo ipsa nubat viro digno, gloss. in l. cum
causa de raptor. Bal. in l. si pater C. de spōsal. Abb.
in d. cum causa Alex. in consil. 97. in cap. principa-
10. lis dubitatio. vol. 1. Nec obstat tex. in auth. & sed
si post. C. de inoffic. testam. quem ibi ad hoc notat
Castrensis, sic inducendo, pater potest exhibere
filiam quae nubit sine eius consensu ante 25. an-
num, ergo multo magis non tenetur eam dotare,
quia d. auth. est correctā de iure canonico secun-
dum communiter sentientes, ut testatur la. in l. 2.
§. qd. si in patris nu. 28. infra eod. & Abb. in l. 1.
de spōsal. impub. Bald. Nouell. parte 6. privileg.
16. Soccin. hic nu. 228. testatur etiam de commu-
11. ni. Item confirmari potest, ut videtur pater contra-
xerit societatem omnium bonorum, nihilominus
ipse solus filiae vel nuptae, vel nubēda teneatur da-
re dotem, & non societas, quia hoc donus dotandi
cohaeret personae patris, & eius personam afficit d.
la. in C. de dot. promiss. & quae cohaerent persone
ad alium non transeunt C. de off. deleg. c. tui
eod. tit. lib. 6. c. mandata de praesumpt. & pro hoc
12. est tex. in l. si locus pro filia ff. pro soc. secundum
verum eius intellectum, de quo per Petrum de V-
baldis in tract. de duobus fratribus parte 6. quæst.
9. vers. quanto per tex. vbi diffuse probat hunc ar-
ticulum, quem solum attingit Ruyn. hic nu. 72.
sed valde dabitur de intellectu d. l. si locus pro fi-
lia, quem in d. quæst. vbi videtur, vbi citat alios.
13. Tertia ratio, pater tenetur & relinquere legitimam
filio etiam distissimo, quoniam in prioribus, & in
omnimodo C. de inoffic. testam. & §. aliud quo-
que capitulum in auth. ut cum de appellat. co-
gnosc. sed dos succedit loco legitimæ l. cum scimus
vbi Doct. C. eod. tit. Bart. in §. ius genero ff. de co-
dit. & demonstr. l. quoniam nouella C. de inoffic.
testam. ergo tenetur dotare filiam distitem, ergo
adimplendo paternum officium, censetur de pro-
prijis suis bonis dotasse filiam.
- Contrariam opinionem teneat Bart. in d. mulier §.
cum proponeretur ff. ad trebell. scilicet quod pa-
14. ter & non tenetur filiae diuini dare dotem, ergo ip-
sam dotando non sit praesumendus dotare de suo
& potest fundari ista opinio. Primo, quia pater
vbi cogitur dotare filiam ad id compellitur offi-
15. cio iudicis, & ergo non praesumitur dotasse de suo.
Antecedens probatur per gl. in l. si fover infra eod. tit.
& ibi Castrensis & Alex. Alberic. in l. fin. C. de dot.
promiss. Afflict. in consil. regni. aliquibus nu.
73. Soccin. lun. hic nu. 228. & est communis opi-
nio, ut testatur Benedictus in c. raynautius in vers.
dotem, quam ei dederat nu. 24. de testam. & Coe-
16. ras. in repet. d. l. qui liberis nu. 95. ff. de ritu nupt.
itaque consequentia probatur, quia officium & iudicis
competit ex mera equitate, vbi deficit obligatio
Bald.

Bald. in l. i. ff. fin. autem in secunda, in princip. C. de furis, si igitur ista filia habebat bona, quæ poterat suo marito in dotem dare, frustra implorabit officium iudicis, & ideo si pater id fecit, non præsumitur de suo fecisse.

Confirmat Bart. in d. s. cum proponeretur, quia pater

17 ter + non tenetur alere filios diuites, siue habentes unde se alant, ergo nec tenetur dotare: Antecedens probatur per text. in l. i. quis a liberis §. sed si filius ff. de lib. agnosce. & ibi gloss. Bart. & Alberic. Surd. in tract. de alimentis. tit. 7. quest. 6. in princip. Alex. in consil. 27. viso themate. vol. 4. & in consil. 48. nu. 2. vol. 3. Consequentia probatur, quia ali-

18 menta + sunt debita iure naturæ. d. l. i. quis a liberis, & ibi notant omnes, sed dos est debita de iure ciuili. d. l. i. C. de dot. promiss. & per ius ciuile successit in locum legitime, & alimentorum. Ideo mater tenetur ad alimenta filiorum. d. l. i. si quis a liberis §. 1. sed non tenetur ad præstandum dotem filiz. mater. C. de iur. dot. & dicemus infra, & ita Bart. in d. s. cum proponeretur arguit ab alimentis

19 tis ad dotem. Et quod alimenta + sint magis debita à patre, quam dos, est text. in l. tutor secundum dignitatem §. i. ff. de administrat. tut. & l. j. si. de tutel. & ratione. distrah.

Secunda argumentatio pro hac opinione Bartoli, est

20 Bulgarni hic, impliciter inducentis d. l. + fin. C. de dot. promiss. primo in vers. liberalitas maneat puro nomine, & irreuocabilis, &c. sed si pater teneretur filiam diuitem dotare non conferretur exerce-

21 re liberalitatem + l. rem legatam §. fin. ff. de adm. leg. & l. proxime ff. de ritu nuptiarum, ubi in necessitatibus nemo exiit liberalis, & facit gl. not. in l. cognouimus in vers. liberalitatem C. de hæretic. ubi quod in obligato improprie dicitur munificen-

22 tia, vt dicit etiam Castrensis. in l. constitutiones C. de bon. quæ lib. ergo pater ex d. l. i. non tenetur. Item quia in d. l. si dubitanti fuit ratio, vtrum pater, qui erat debitor filiz, videatur dotasse de bonis suis, an de bonis filiz, ergo ex hoc probatur, quod ipse pater non tenebatur ad dotandum, arg. text. in l. quod magis ff. de solut. Non enim poterat ista dubitatio cadere in illo tex. si pater ad præst-

23 dam dotem fuisset obligatus, quoniam illam dādo faceret illud ad quod præcisè erat obligatus, & sic præsumeretur dotem esse datam, prout dantur, arg. l. si. C. de alim. pupill. præstand. Et pro-

24 ista inductione facit, quia solutio + semper præsumitur facta in diuorem causam l. 1. C. de solut. & ibi Salys. per text. in l. in his §. apud marcellum ff. de solut. Anna allegat §. 4. qui alios adducit, & diuor causa est debitum dotis, quia est legale de-

25 bitum, vt latè Bald. in consil. 20. volum. 2. quod consilium est canonizatum in decil. 168. Cacherani. Denique contra communem adducitur, quia obli-

26 gano + patris ad dotem inducta est ne ex defectu dotis impediatur matrimonium, vt in auctoritate dotis §. quia verò, & l. 3. ff. de iure dot. sed si filia est diues, potest sibi constituere dotem,

& inuenire virum, & propterea cessat ista ratio in filia diuite, ergo cessare debet eius dispositio. Ladigere §. quamuis ff. de iure patronat. quare cum pater non sit obligatus ad dotandum filiam diuite, si ipsi dotem dederit in casu d. l. fin. C. de dot. promiss. præsumitur illam dedisse de bonis filiz.

Ista communis est vera, & ipsam sequimur per d. l. fin. C. de dot. promiss. sed sub diuersis considerationibus. Primo, quia ipsa lex dicit, Non enim incognita sunt leges, quibus cautum est omnibus paternum esse officium, &c. sed ista dictio omni-

27 nō + natura habet præcisam l. si possessor in princip. ff. de petit. hæredit. gloss. & Doct. in c. ex parte. in 1. de offi. deleg. Bald. in l. i. col. 1. C. de contrah. empt. not. in c. si Christus, ubi Bald. de iur. iur. & in cap. qualiter de iudic. Decan. consil. col. 1. & importat generalitatem, & omnem casum comprehendit l. si in §. curare num. 4. in l. de action. gloss. in l. i. cum exceptione §. quatenus verb. omnimodo ff. quod met. caus. & propterea auster fa-

28 cultatem + dispensandi in aliquo casu, vt notant Doct. in l. fin. C. vt intra certum tempus l. clyn. in c. qualiter in 2. nu. 8. de accusacionibus, & est casus decisis de vtraque dictione, scilicet omnino, & omnimodo, vt per Franch. decil. 250. habent enim vim, & effectum clausule derogatorie. A l. i. in c. 2. de rescript. Crot. in l. stipulatio hoc modo concepta nu. 2. §. ff. de verb. oblig. gloss. in clem. vt hi. de etate, & qualiter quæ allegat Jacobin. in l. pro-

29 perandum §. fin. C. de iudic. Neuzan. in consil. 2. nu. 8. Abb. in c. non magnopere nu. 5. Ne clerici, vel monachi, ergo in omni casu, siue filia sit diues, siue non, pater tenetur illam dotare. Item quia ibi in vers. si forte dixerit in instrumento dotari ex

30 rebus paternis, & maternis, &c. illa copula, & + significat ordinem charitatis. l. as hic nu. 24. Ruy. nu. 48. quo casu non diuidit, ut per gl. in l. galus §. quidam rectè ff. de lib. & posthum. sed intelligitur iuxta ordinem charitatis, vt primo de bonis paternis cuius est proprium debitum, d. l. qui liberor ff. de ritu nupt. l. obligamur §. ea lege ff. de act. & obligat. & in subsidium de alijs, & ita proprie est casus decisis, vt per Afflic. d. decil. 179. ergo ibi illa copula &, denotat ordinem, vt in simili habetur in c. 1. vers. quis etiam. Episcopum, vel Abbatem, & in c. 15. filia verò. de success. feud. Et propterea non recedatis ab hac communi opinione, secundum quam est casus decisis, vt testatur Au-

31 frei. in addition. ad Cappell. tolos. decil. 290. in fine, & facit etiam decisio Lusitanie 55. de qua per Anton. Gaman. & latè scribit Gomez. in l. i. tauri. nu. 21. ubi uidete.

Pro resolutione igitur contrariorum, aduertendum est circa primum, quod vult communem opinionem esse patrem cogi posse officio iudicis ad dā-

32 dum dotem filiz. Nam in primo argumento pro communi opinione huius articuli, probauimus patrem teneri iure actionis, eamque esse communem, & de vtraque testatur syntagma comm. opinion.

tom. 1.

tom. 1 loco 3. cap. 7. col. 1. nec curat eas concordare. Ideo pro vberiori doctrina distinguamus. Aut filia excedens 25. annum nupst sine consensu patris digno, vel saltem non indigno, & promissio sit dotem, & pater est obligatus ad dotandam, quia licet non consensit pater in tali promissione, tamen filia per hanc promissionem releuat patrem a debito dotandi, & ideo quia dicta promissio vertitur in rem patris, pater tenebitur actione de in rem verso, ita dicit Bart. in d.l. obligamur §. lege ff. de act. & obl. per text. in simili. in l. & ideo §. h. & l. filius ff. de in rem verso. dicunt tamen fallere hoc primum membrum distinctionis, quando nupserit indigno secundum gloss. in c. de raptoribus 36. q. 6. 1. declaratis tamen hanc fallentiam, vt procedat si est indignus turpi dignitate, sicut dicunt Anton. de Butr. & Immol. in cap. accedens de procurator. secus si est indignus, id est non paris conditionis, quia tunc per minorem dotem potest compensare conditionem personæ l. si voluntate. C. de dot. promiss. vbi dicit Bartol. hoc de consuetudine obseruari, ita etiā voluerunt Bart. Immol. Cuman. Alex. & las. in l. si diuortio ff. de verb. oblig. Angel. & las. in l. si stipulator fuero testis §. si tibi nupsero per illum tex. ff. eod. tit. Bald. in l. in fin. C. de donat. ante nupt. & in l. 1. §. final. col. 2. vers. fallit nisi maritus ff. si cert. pet. qui dicit hanc esse magis compensationem amittit nobilitatis. Salyc. in l. 2. C. de dote caut. non num. & ita consulerunt Ancar. in conf. 119. Mirum, Cumanus conf. 40. quidam filio col. h. Fulgos. conf. 109. Item si qua questio, col. 1. vers. nec obstat. Roman. in conf. 445. consultatio colum. 3. vers. vnde si inaequales Guidopap. consil. 112. nobilis Guiscardus. col. 2. & est communis opinio, vt testatur las. in d. l. si diuortio, qui respondet contrarij, & pro hoc videte Siraque in l. si conuulsi l. 6. num. 17. vbi etiam quod censetur facta compensatio, quando iuuenis pulchra sine dote accipit senem.

39 Aut non promissit dotem, & sic non tenet Abb. in c. accedens in 1. de desponsat. impub. & in cap. 1. de adulter. quia ex quo inuenit maritum sine dote, & maritus teneatur eam alere sicut filiam, auct. quib. mod. nat. eff. legit. §. penult. & notat Innoc. in c. per vestras de donat. inter virum & vxorem, & l. premortuatur, tenetur sibi relinquere quartam partem bonorum fuorū, gl. in d. §. pen. ideo cessat vt vtrumque debitum in marito Bart. in d. Lobligamur §. lege, Bald. hic, & in l. fin. C. de dot. promiss. & sic limitatur supradicta opinio, quod teneatur pater nuptam dotare, etiam si nupta sit ipso inuito.

Sed ista distinctio procedit, quando pater tenetur iure actionis, sed non determinat quando teneatur officio iudicis, ideo firmior illa communis videtur, quia habet, vt iure actionis teneatur. Nec est generalis, quia restringitur ad casum, quando patet teneatur actione de in rem verso.

Secunda distinctio, Aut loquimur generaliter, & dos

30 dicitur debitum necessarium patris a leg. introductum, Bart. & Doct. in l. si cum dotem §. si pater infra eodem. Campeg. de dote parte 1. quæritur.

31 Iam in auth. preterea nu. 8. C. vnde vir & vxor. Lup. in repet. rubric. de donat. inter virum & vxor. §. 2. & ita est casus decus, vt per Boer. dec. 130. nu. 4. Cachchen in dec. 167. nu. 6. & per totam dec. Aut loquimur circa taxandam dotem,

32 & sic tenebitur officio iudicis, Nam si filia dotata excluditur a statuto, eo casu dos filie debet esse se competens, & congrua dignitati natalium, & facultatibus patris, vel aui dotantis, & qualitati mariti cui nubere conuenit, habita etiam ratione ad numerum liberorum patris, & ad consuetudinem aliarum mulierum in ea familia nuptarum, & regionis, vt habetur in l. quarto ff. de iure dot. l. si filia pater. ff. de leg. 3. Neull. de dot. parte 5. priuileg. 16. Brun. de stat. excludente scem. art. 9. q. 6. 1. nu. 32. quo casu dos debet esse congrua, & vique ad legitimam, de quo latet per Menoch. de arbitrarij casu 149. Sed si tenet in casu, quo per statutum filia illa dote contenta esse deberet, etiā si dotata esset a patre, quo casu supplementum legitime petere non potest, vt disputando tenui in circulis supra disputatione, §. quibus adde Menoch. d. casu 149. in 1. casu, pater tenuissimum dotem constitueret, ita vt constare posset iudici filiam esse grauissimè læsam, tunc officio iudicis ager ad supplementum dotis congruæ, & ita post allegata per Menoch. ubi est casus decus, p. Thefsaur. dec. 19. vbi nu. 2. in fine sic dicit lex per in eo senatu fuisse iudicatum, sed quicquid sit de ista opinione, Adhuc ista distinctio firmat illam communem quæ habet, quod iure actionis pater teneatur filie dotem dare, quia officium iudicis in hoc casu, imploratur pro eo necessario debito,

33 quo casu non consideratur vt causatus, sed causans l. §. idem pomponius ff. de positi, & attendendam esse originem negotij dixi in precedenti questione, ne, pro quo est regula in l. 1. non solum in ver. initium ff. de positi, & in l. si procuratore in princip. ff. mandati, cum similibus notatis in gl. in l. unica vers. & si ad primordium tituli posteriori formatur euentus C. de impon. l. iur. descript. lib. 10. Et sic tenendo recte potest dici, quod iure actionis teneatur pater ex eo quia debitum est necessarium,

34 vt probatum est, sed officio iudicis venit cognoscere an pater sit diues, &c. Et ita proprie est decisum, vt per Cappell. tolos. dec. 192. & ita intelligitur text. in d. l. si liberos ff. de ritu nuptiarum quia dicit, patrem ex constitutionibus principum per iudices cogi ad collocandum, & dotandum, considerando verbum cogi, quod executionem denotat dōis per ipsos arbitrata, & in hunc sensum intelligitur decisio nem Boerij 130. sub nu. 4.

36 ubi quod iudex j ex officio suo, etiam filia non petente, potest cogere patrem negligentem & inuitum ad filiam collocandam, & dotandam, tātō magis petente uno ex eius consanguineis, & per

enim

enim patris obligatio præsupponitur.

Ad confirmationem huius primæ argumentationis
37 respondetur, quod argumentum ꝑ ab alimentis
ad dotem non procedit, quando adest diuersa ra-
tio inter ea. *Surd. in tract. de aliment. tit. l. i. quest. 14. nu. 14. vel quando contrarium est decim. in iure, Euerard. in loco de Dote ad alimenta num. 2. & ibi in istis terminis respondet, & Paleott. latè in tract. de notis, & spurij cap. 49. iure decim. et se patrem teneri dotare filiam diuitem d. l. i. C. de dot. promiss. sed non teneri præstare alimenta filio diuiti. d. l. i. si quis à liberis s. sed & si filius ff. de lib. agnosce. vbi vide, quia eius responsio magis placet alijs, quæ à Croto hic nu. 33. & à Ruyn. sub num. 52. in fine assignantur.*

Ad secundum, respectu primi sensus Bulgarini de d.

38 l. i. C. de dot. promiss. dicitur, quod pater dicitur
exercere liberalitatem in quantitate, præsupponen-
do enim quod ipse teneatur poterit dare paruam
dotem, nec filia conquiritur poterit, vt dixi in d. di-
sp. 5. nec petere supplementum legitimæ, nisi in
casu quo fuisset enormissimè læsa, vt p. Menoch.
de casu 149. nu. 15. vnde ipse dicitur exercere liber-
alitatem, dando maiorem dotem, quia in eo plu-
ri non tenebatur. Doct. autem communiter dicunt,
39 quod est liberalitas ꝑ ex parte recipientis, est au-
tem debitum ex parte patris dantis auct. sed quan-
uis C. de rei vxor. act. Item est liberalitas ex parte
viri recipientis l. ex promissione s. de act. & obli-
gat. & ita respondet Napodan. in Consuetudine
Neapolitana quæ incipit Eas autem num. 55. Et
ad secundam inductionem respondetur, negando
illam esse rationem dubitandi, An pater qui erat
debitor filię censetur dotasse de bonis filię, vel
suis, sed dubium erat, quia ille pater erat admini-
40 strator ꝑ bonorum filię, & obibat l. nescennius
s. de neg. gest. vt dicit ibi Accurs. & l. cum post s. 1.
s. de administrat. vt. vbi præsumitur fecisse de bo-
nis administrati, & non administrantis, tamen co-
ntrarium deciditur propter necessitatem dotandi,
quam habet pater de filia, & huc pertinent, quæ in
argumentatione dicuntur, quia solutio præsumitur
facta in duriciorem causam.

41 Ad vltimum respondetur, quod matrimonium ꝑ
poterat impediri ex lite, quia filia volebat sibi da-
ri dotem de bonis patris, & interim impediatur,
ideo fuit decim. vt etiam diuiti filię pater te-
neatur dotare dotem, Nec reperitur iure cautum
quod filię diuiti non teneatur dotem impartiri.
Doct. communiter dicunt, quod non solum tene-
42 tur ad dotandum, ꝑ sed maritandum, & ideo pa-
ter cogitur filiam nuptam dotare, vt est dictum, li-
cet Bart. contrarium teneat in l. obligamur s. actio
s. de act. & obligat. qui communiter reprobat, vt
testatur Ruyn. hic nu. 54.

43 Denique ista conclusio, quod pater teneatur do-
tare filiam ampliat per multis modis, quos videte à
Baptista de Villalob in suis comm. conclus. 182.
in litera D. & per Viuium in suis communibus in

ver. pater. & limitatur etiam multis modis, quos
videte à Petro Duenas in 2. tomo reg. 133. & à
Soccini in reg. 280. quas ne sim prolixior in hac
lectione præmitto.

S V M M A R I A

- 1 Pater naturalis an teneatur dotem dare filię spurie.
- 2 L. uxorem ꝑ pater naturalis de leg. 3. in-
ducto, & nu. 22.
- 3 Dos data filia spurie reuertitur ad hære-
des patris, & nu. 23.
- 4 Pater tenetur alere filiam spuriam.
- 5 C. cū haberet de eo qui duxit in matrim.
quam polluit, habet locum in terris im-
perij.
- 6 C. cum haberet habet locum de iure ci-
uili.
- 7 C. cum haberet procedit in natis ex quocū-
que coitu.
- 8 Filij spurij debentur alimenta etiam ab
hæredibus patris.
- 9 Fiscus tenetur præstare alimenta spurij
ipsius damnati.
- 10 Pater & filius sunt una caro, & una
persona.
- 11 Pater poterit icinmare per filium.
- 12 Pater non censetur abesse à ciuitate, si ibi
habeat filios.
- 13 Obligatio alendi filios est prima charitas
respectu sui ipsius.
- 14 Argumentum de alimentis ad dotem in
spurij valet.
- 15 Pater naturalis nō præstat alimenta filio,
si habet aliunde.
- 16 Bart. lo. Andr. & las fuisse bastardos.
- 17 Parentes non coguntur alere filios qui ha-
bent artem.
- 18 Pater an teneatur dare dotem spurie quæ
habet artem.
- 19 Argumenti ab alimentis ad dotem diffe-
rentia.
- 20 C. cum haberet in vltimis verbis inductio.
- 21 Pater naturalis tenetur dare dotem filię
illam non habenti.
- 22 Dos excedens data filia spuria est rescā-
da, & cui applicanda.

L. i.

- 25 *L. i. C. de nat. liberis non habet locum in dote.*
 26 *Dos post mortem mariti. ad quem pertineat.*
 27 *Dos data filia spuria excedens magnam quantitatem præsumitur fraudulenta.*
 28 *Pater potest donare filijs ex filia spuria.*
 29 *Dos data filia censetur data contemplatione filiorum ex illo matrimonio.*
 30 *Dos congrua data spurie filia vadit ad filios dotatae, non heredes dotantis.*
 31 *Dos data à patre coacto per officium iudicis ad quem reuertatur.*
 32 *Dos filia spuria dāda, quāta esse debeat, remissive.*

SECUNDVS ARTICVLVS.

Vtrum pater naturalis teneatur dotare filiam spuriam.

Vccedit modò videre vtrū pater ꝑ naturalis teneatur dare dotem filie spurie, Bartol. hic tenet negatiuam, cuius opinio nem dicit communē Soccin. hic nume. 180. & sequuntur Immol. Rom. Alex. & Arctin.

Bald. in l. fin. col. 2. vers. sed nunquid pater C. de dot. promiss. & in auth. res quæ col. 1. C. comm. de leg. & in l. qui liberos ff. de ritu nupt. & in l. neque mater C. de iure dot. ubi tamen intelligit, nisi filia esset admodum inops, & in c. super literis colum. 2. vers. item pone exemplum de rescript. & in cōsil. 1267. ad euidentiā premitto col. 2. vers. item surgit vol. j. Angel. in cōsil. 209. pro decisione in princip. Arctin. in cōsil. 5. fuerat vers. ulterius quæro in l. ite de action. Curt. lun. in cōsil. 10. vñs diligēter, & considerata col. penult. Tiracuell. in l. lū unquā in verbo suscepit liberos. num. 119. C. de reuoc. donat.

Prima, & potissima ratio pro hac communi est, per tex. in l. ꝑ uxorem ꝑ. pater naturalis deleg. 3. Nam si sibi illa filia ratificasset dotationem, non posset postea fideicommissum petere, & hoc tantum valet dicere, quantum quod fuerit dotata de bonis proprijs, ergo si pater fuisset obligatus eam dotare, præsumeretur dote de suo proprio per ea quæ diximus heri in præcedenti.

3 Secunda ratio, si pater teneatur dotare ꝑ filiam spuriam, tunc dos ipsi soluta acquireretur sibi, & suis filijs, & heredibus, sed hoc consequens est fal-

sum, ergo & antecedens: probatur falsitas, nam filia mortua dos reuertitur ad patrem dotātem, & eius heredes, ut est text. in l. i. C. de natural. lib. per quem ita consuluit Bartolā in cōsil. 19. dominus Dominicus parte 1.

Sed illis non obstantibus affirmatiua opinio est us.

4 nor, & primo probatur, Pater tenetur ꝑ alere filia spuriam, ergo & dotare: Antecedens probatur primo per tex. in l. si quis a liberis §. i. in sui generalitate ff. de lib. agnosc. Et quodd teneatur dare alimentia filie, ex quolibet reprobato coitu nate est tex. in c. cum haberet ꝑ de eo qui dux. in matrim. quam polluit per adulter. cui licet contradicere lex ciuili, 9. ut huc complexu C. de incest. nupt. tamen super alimentatiōe liberorum est seruandum ius canonicum, etiam in terris imperij, Immol. in l. ex facto §. si quis rogatus in primo col. 6. ff. ad trebel. per not. per gl. in c. si de arbit. lib. 6. Idem Immol. in l. lūius §. i. de leg. 1. Alex. hic, & in cōsilio 74. circa primū, uol. 3. Arctin. in cōsil. 47. reuocatus, & omnes dicunt quia d. cap. cum haberet est fundatum super iure naturali, cuius dispositio debet seruari etiam in terris imperij Afflict. in cōsilio regiōi quāplurimū nume. 2. 4. & latē las. in cōsil. 26. nu. 13. & seq. uol. 1. qui dicit hanc esse

* communem opinionem: Dec. in cōsil. 511. magnificus nu. 5. & in c. celestis nu. 30. de cōsilio, & in c. clerici. nu. 2. de iudic. Ruyn. in cōsil. 98. uñs dubijs nu. 4. uol. 3. Gabriel. in tit. de alimentis conclusa. nu. 1. Confirmatur ista probatio ex alia opinione eorum qui dicunt spurio deberi alimenta etiam de iure ciuili, ꝑ & Cæsar. gl. fin. prope fin. in d. c. cum haberet Bursatt. dicit deberi in utroq. foro in cōsil. 92. post num. 9. uol. 1. ubi dicit communem, & Dec. in c. clerici. nu. 4. de iudic. & in c. in presentia nu. 115. de probation. Hanc etiam dicit communem Rip. in l. si vnquam num. 18. C. de reuoc. donat. & in rubric. de verb. oblig. nu. 180. Duenas parte 1. regul. 367. nu. 1. Syntagma cōm. opin. tomo 1. loc. 3. cap. 2. col. 2. vers. alimenta debentur. Anton. de Butr. in d. c. cum haberet. col. 2. dicit, quod eius dispositio debet intelligi etiam in terris imperij, alijs non haberet dubium, Abb. ibi col. 1. dicit quod illi iuri statum etiam de iure ciuili, & idem tenere Bartol. in d. auth. ex complexu, & in l. si gener col. 1. ff. de his quibus ut indign. testatur Bal. nouell. de dote. parte 6. priuileg. 16. col. 2. Bald. in d. auth. ex complexu dicit, quod credit dispositionem d. c. cum haberet, ꝑ procedere in natis ex quocunque coitu, & sequitur Nicol. de V. bald. in tract. de success. ab intest. parte 2. num. 46. Couar. in epitom. de sponsal. parte 2. cap. 8. §. 6. nu. 6. in fine, & ita est casus decius in regno Lusitaniz, ut per Anton. Gaman. in decis. 403. Item probatur, quia hoc onus alimenta ꝑ præstandi filijs spurijs transit ad heredes, & successores partem, ut not. in d. c. cum haberet Bald. in auth. licet C. de nat. lib. Bermond. in tract. de publicis concubinar. fol. 336. nu. 52. Abb. in cōsil. 117. uolom. 2. & esse

commu.

* communem testatur Bursat. in conf. 60. nume. 7. vol. 4. & conf. 61. nu. 1. 2. & 83. nu. 1. & 18. eodem vol. & de hoc habetis latam decisionem 211. Thef. Lauri. Et quod ista opinio procedit etiam si si-

9 scus t' esset haeres scribit Lopus in c. per vestras 24. nu. 8. & 9. & sic quodcumque bona sunt cōfi-

seata, filius teneatur alere filios spurios.

Ergo hac opinione in probatione huius antecedē-

tis facit, quia pater de iure naturali tenetur alere

filios l. 1. §. 5. ut naturale ff. de iust. & iur. quo iure nō

considerabatur ista spur ietas, & pater t' & filius

10 sunt vna caro §. hac auctoritate dist. 31. propter

quem tex. gl. in c. studeat in ver. sui. dist. 54. & in c.

super eo de testibus dicit quod pater, & filius cen-

sentur vna persona, & nulla persona potest nega-

re alimenta sibi met ipsis, & induco vobis gloss. not.

in c. 4. de penit. dist. 3. quæ vult, quod licet quis

non possit ieiunare per alium, vt per tex. ibi. tamē

11 poterit t' ieiunare per filium, & Castrens. in cōf.

264. in presenti causa col. 3. vol. 2. dicit carnem fi-

lij esse carnem patris auctā, & ad hoc habetis text.

de iure ciuili in l. cum scimus §. fi. C. de agric. & cō-

stit. lib. ii. per quem Angelin. conf. 26. statuto ciui-

12 tatis consuluit, quod non censetur t' abesse à ci-

uitate, qui reliquit filios, quia sunt pars corporis

ipsius, & ibi videtur Luc. de Pen. quia multa pul-

crata colligi, & in l. i. C. de impub. substat. vbi om-

13 nes scribunt, ergo ista obligatio alendi filios, t' li-

cet spurios est adeo de iure naturæ, vt estimari de-

beat prima charitas in seipsum, cuius pars est suus

filius quantumcumque sit spurius.

Consequenter probatur, quia vt dictū est supra, hoc

14 argumentum t' de alimentis ad dotes procedit,

quando non reperitur decisio iuris contraria inter

ea, sed in casu proposito sic argumentatur d. cap.

cum haberet in fine, scilicet de alimentis ad dotem,

ergo necessarii concludit, & ideo dicebat Lup. in

d. e. per vestras §. 24. quod ista extensio de aliment-

is ad dotem est ratione publicæ vilitatis faciēda,

& recenset Boer. decif. 127. nu. 12. in fine.

Attendite rogo ad hoc argumentum, ex quo resul-

15 tat veritas proposite quæstionis, quia non semper

pater naturalis t' tenetur filio spurio præstare ali-

menta, sed ita demum si iste filius non habeat, vn-

de se alatur, probat tex. in d. l. si quis a liberis §. sed

si filius ff. de lib. agnos. Abb. in d. c. cum haberet.

nu. ro. & Butr. Soccin. in conf. 121. nu. 47. volum.

4. Alex. in conf. 64. nu. 4. vol. 2. Dec. in conf. §. 76.

col. latē Crauet in cōf. 199. per totum. Duen. in

d. reg. §. 367. limit. 1. & ita est casus decifus, vt per

Ror. Bononiens. decif. 22. num. 5. & seq. & probat

Aufser. ad Cappell. tolos. decif. 77. vbi in fine ad-

dit idem esse quando pater esset egenus, quia nō

tenetur vltra quam facere possit.

16 Ferunt Bartolum, & Io. Andream fuisse bastar-

dos, vt testatur Rip. in c. inter ceteras nu. 2. de re-

script. cuius probatio non est plena, sed de lasone

est certissimum, quod natus est ex quadam serua

domi retenta, vt dicit ibid. Rip. & huiusque habe-

tur successus per relationem, Nō potuissent eo-

rum patres ad alendū cogi, qui sua excellenti pro-

fessione decem millia virorum alere potuissent, &

quibus declaro vobis illam huius regulæ limitatio-

17 nem, quæ habet non cogi t' parentes ad alendū

liberos, licet spurios, qui ex sua arte alii possunt, de

qua per Bart. in l. vnic. C. de mendicant. vado. lib.

1. 1. & Dec. in d. censil. §. 76. col. 1. procedere, nisi sit

dedecus filijs artem quam sciunt exercere, vt per

Bart. in tract. de alimentis, quem sequitur Lup. in

d. e. per vestras §. 23. nu. 7. Covarin. epit. de spon-

sol. in 2. parte cap. 8. §. 6. nu. 9. Et ideo retentis istis

terminis licet pater non teneatur alimenta, vel do-

18 tem t' dare filijs spuris, quæ ex arte sua vivere po-

test Bald. in l. mater C. de iure dot. Bald. nouell. de

dote parte 6. priuileg. 16. col. 2. vers. si tamen talis

filia, tamen hoc non procedit si filia ista exercen-

do artem, id faceret in dedecus, & opprobrium

suum, & suæ familiæ, indecorum enim esset filiā

spuriā ex clarissimo, & locupletissimo patre ge-

nitam nubere rustico, & eius manibus sibi victū

querere, ideo consuluit Dec. trum millium, &

quingentorum aureorum dotem aliquando con-

gruam fuisse ut conf. 611. & sequitur Paleott. de

Nothis, & spuris cap. 10. nu. 2.

Ex ista limitatione uolo uos aduertere intelligentiā

19 differentie huius argumenti t' ad alimentis ad do-

tem. Nam pater tenetur præstare utrumque, sci-

licet pater diues, & filijs egenis, sed quia alimen-

ta præstantur per singulos menses, & annos l. pecu-

nia ff. de alim. & cib. legat. l. i. vbi Bartol. ff. de lib.

agnoscend. infra que tempora, possunt ipsi filij bo-

na fortuna acquirere, & sic pater ab obligatio-

liberari, quia habenti alimenta non dantur, vt di-

ctum. Contrarium est in dote, in qua non est di-

spositum, quod habenti dotem, non datur, & uni-

ca uice præstari debet, ideo regulariter argumē-

tum non procedere dicunt.

Quod argumentum de alimentis ad dotem in filijs

spurijs recte procedere arbitror, quia Doct. per d.

20 c. t' cum habere ex ratione alimentorum, conclu-

dunt de dote, Dicat quicquid vellet Paleott. de no-

this, & spuris cap. 46. nu. 3. quod pater indistin-

ctē teneatur dotare filiam spuriam, sed quia habita

ratione huius argumenti ab alimentis, quia d. c.

cum haberet, dicit parēs liberis suis debere pro

modo facultatum necessaria subministrare, &c.

sed dos maxime necessaria dicitur, ut per hanc l.

nostram ergo indistincte tenetur dare dotem.

Sed certē illa verba necessaria ministrare intelli-

gantur de alimentis, ut ibi gloss. in ver. secundū

facultates, & omnes Doct. intelligunt, & ex ratio-

ne alimentorum cōcluditur a Doctōribus etiam

super dote.

Propterea firmemus conclusionem verissimā, quod

21 pater t' teneatur præstare dotem filia spuria illā

* non habenti, & dicamus hanc esse verē commu-

nem opinionem, vt testatur Rip. nume. 65. & ita

fuisse decifum sæpe in tribunalibus, vt videtur

per Rot. Bononiens. f. d. decif. 22. & per Capyc. de-

cif. 164. nu. 1. & decif. 181. per totam, & per Boer. decif. 127. nu. 7.

- 22 Et pro hac opinione induco textum in l. vxorē ¶ §. pater naturalis de leg. 3. inductus pro illa communis fctā, de qua per Socinum vbi supra in prima ratione, præfupponitur sibi patrem naturalem ex alia causa filix debere, quo cafu dicit iurifconfultus non esse cogendum ei dotem dare, quia ex proprijs bonis, quæ spuria à patre debebantur, potest sibi conficere dotem, arg. d. l. si quis a liberis §. fed si filius ff. de lib. agnoscend. & d. c. cum haberet in fine, ergo restat, vt pater naturalis non aliter teneatur filix spurie dotē dare, quæ dotem ipsam aliunde habet, contrarium dictum est in patre legitimo per tex. in l. si. C. de dot. promiff.
- Ideo non obstat fecunda ratio pro opinione negatiua, quod dos ¶ data filix spurie debeat reddi ad heredes patr. s. dotantis, Primo quia Bartol. sibi expresse con. iudicat, nam in l. si. ff. quæ in frau. l. credit. di. it. quod si pater de ierit fil. æ spurie magnam dotem, soluto matrimonio per mortē mariti, subducendum est illud superfluum, & quod ex dote superfluum est, id proximioribus patr. applicandum, & ipsi fil. æ tantum æquam portionem vnde se aliat reliquendum, idem dicit in l. meus §. duobus in 3. questione de leg. 2. Abb. in conf. 30. & conf. 115. vol. 2. Item vltra contradictionem ego puo rationem fctā, quia lex ¶ 1. C. de don. t. lib. quæ videtur oblatre, vt pater nihil possit filijs naturalibus donare, non habet locū in dote, quæ non est mera donatio, quia potest iudicis officio cogi ad dotandum, vt diximus supra in præcedenti questione, quæ rectius applicatur in hac dote, quæ ex ratione alimentorum procedit,
- 26 & quando pater dat dotem ¶ marito, illam vult post vni mortem ad filiam pertinere l. 1. §. videamus C. de rei vxor. act. Ideo crederem esse veram
- 27 rationem, quando dos ¶ excedit magnam quantitatem, quia tunc præfumeretur fraus, Bart. in l. j. C. de nat. lib. Durand. de arte testandi tit. l. caut. 14. nu. 13. Nicol. de Vbal. in tra. de success. ab intest. parte 1. nu. 50. Benedict. in cap. Raynuitus in ver. & vxorem. decif. 5. nu. 126. de testam. Boer. d. decif. 127. nu. 7. ergo in eo quod excedit iustam taxam, mortuo viro, esset locus restitutioni hæredibus patr. s. dotantis. Et ideo detis responfionem formatam: Aut pater dat dotem filie sponte sua, aut coactus: Primo casu, aut dat dotem magnam excedentem iustam metam, & tunc soluto matrimonio per mortem mariti, nulli superfluis filijs dicti matrimonij, sed superuiente ipsa filia dotata, illud excedens erit restituendum patri secundum Bart. in d. l. si. §. 1. ff. quæ in frau. credit. cum alijs nuper adductis. Aut superflui filij, & hoc casu non reuertitur ad hæredes dotantis, sed ad filios filix ¶ dotatæ, quia licet pater non possit donare filix spurie, tamen potest donare filijs ipsius spurie, ita consuluit Bart. in conf. 118. Oducius parte 1. vbi dicit, quod ita fuit iudicatum pro opinio-

ne sua, Immol. Alex. Afetis. & Iaf. in l. gallus §. qd si his ff. de lib. & posthum. & est communis opinio, vt testatur Iaf. in l. hæreditas num. 8. C. de his, quib. vt indign. & multos ad hoc cumulat Duenas in reg. 366. limit. 2. fed dos ¶ data filix censetur etiam data contemplatione filiorum ex eo matrimonio, vt not. in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. ergo non restituetur filijs dotatis, sed remanebit penes filios ipsius dotatæ, & hec est vera, & æquissima opinio, Licet ad euadendum aliquam difficultatem, melius esset, vt pater dans dotem filie caueat, vt post eius mortem habeant filij ex eo matrimonio secundum gl. communiter approbatam in l. si. C. de nat. lib. de qua communiter testatur Rip. hic nu. 69. & tunc est casus decifus, quod vadit ad filios mulieris, & non ad hæredes patr. s. vt per Capyc. decif. 181. Aut sponte ¶ dedit dotem congruam iuxta eius qualitatem, & tunc tenentis indultum, quod transeat ad filios dotatæ, quia sunt contemplati in ipso matrimonio, & quia pater erat ad hoc obligatus, & ergi poterat iudicis officio per dispositionem d. c. cum haberet, etiam in terris imperij. Item quia dos est fauorabilior alimentis Cyn. in l. 1. in 2. quest. C. de alib. Fulgos. in conf. 228. Antonius col. fin. quia in dote inest fauor alimentorum, & sobolis procreande, de quo in l. nostra Ti. raquell. de iure primogen. quest. 62. nu. 5. in fine.

31 Aut pater ¶ per officium iudicis coactus dedit dotem, & tunc Rota Bononiensis d. decif. 22. num. 6. dicit quod debet reuerti ad hæredes patr. s. non autem filix, quod dictum ego sequor, quando tractamus de hæredibus extraneis, quia ipsi non sunt contemplati in matrimonio, pro quo data est dos, ideo isto casu non existentibus filijs dotatæ, omnino debet reuerti ad hæredes dotantis, non autem ad hæredes extraneos dotatæ, secus si extet filij dicti matrimonij, vt dictum est.

32 Et quanta ¶ debeat esse ista dos danda filix spurie, quia volumus his paucis lectionibus expedire legē, ideo breuitatis causa remitto vos ad ea quæ dicit Paleott. in tra. de Nothis, & spurij. cap. 50. & Gomez. in l. lauri super l. 9. qui citant alios.

S V M M A R I A

- 1 **A** Vus maternus non tenetur dare dotem nepti, & quando fallit nu. 22.
- 2 Secus avus paternus.
- 3 Et per quā iura p. obetur.
- 4 Etiam de iure codicis.
- 5 Avus paternus non tenetur dare dotem nepti, quando filius est diues, secundum communem opinionem.
- 6 L. profectitia §. si filius in 2. ff. de iure dot. intelligenti.

Dotandi

7 Dotandi necessitas provenit à propinquitate sanguinis.

8 Alimenta debent dari ab eo, qui est magis coniunctus.

9 Dotis obligatio an proveniat à patria potestate.

10 Neptis in contrahendo matrimonium debet requirere consensum aui.

11 Nepos si nubat cur requiratur consensus patris, & aui, secus si neptis.

12 Dos data nepti ab aui censetur data contemplatione patris.

13 Dos data ab aui nepti debet imputari in legitimam patris.

14 L. dotem dedit ff. de collat. bonorum intelligentia.

15 Mater tenetur dotare filiam in subsidium.

16 L. neque mater C. de iure dot. sensus.

17 Mater tenetur alere filium in subsidium.

18 Argumentum ab alimentis ad dotem an procedat in matre.

19 Mater tenetur dotare filiam dote alimentorum, & cum natura eorum.

20 Filius non tenetur dotare matrē transeuntem ad secundas nuptias, & nu. 22.

21 Correllatui unius dispositio procedit in altero.

22 Mater transendo ad secundas nuptias videtur facere iniuriam filiis.

23 Secundo nubentibus quot pena applicentur à lege remissive.

24 Filius tenetur dare dotem matri nubenti de eius consensu.

25 Mater iuuenis, & pulchra propter quam causam debet habere dotem a filio, si secundo nubat.

26 Honor comparatur vite.

27 Mater heretica an teneatur dare dotem filie orthodoxe.

28 Crimina laesa maiestatis diuina, et humana sunt equiparata.

29 L. quisquis C. ad l. iul. maiest. an habeat locum in filia.

30 Femina plectuntur pena l. quisquis C. ad l. iul. maiest.

31 Filie committentis crimen laesa maiestatis habent solum legitimam in bonis matris.

32 L. quisquis punit filios tanquam ex infestis elo sanguine.

33 Mater iudea an teneatur dare dotem filie christiana.

TERTIUS ARTICVLVS

Veram Auus paternus teneatur dotem dare nepti.

Equitur videre vtrum Auus teneatur dare dotem nepti, & loquimur de paterno, quia de materno ¶ est communis opinio, quod non teneatur, de qua per Rip. num. 81. propter rationes, de quibus in sequenti articulo.

Vultus istius questionis est, quia si auus tenetur ex persona sua dotare neptem, tunc post mortem patris, ista dos ab aui data non computabitur filie in legitimam, de qua questione per Rip. in l. in quartam numero.

202. & plur. sequent. communis opinio est, quod auus ¶ paternus teneatur dotare neptem, de qua testantur l. si nu. 26. Bologneti. num. 121. & hanc opinionem tenent Socci. Sen. nu. 47. Iunior nu. 192. vers. lego tamen Bald. in consil. 323. materia. uol. 3. Cacciaup. in l. frater à fratre num. 37. ff. de cond. indeh. cum alijs per eum ibi inductis.

3 Primo adducuntur multa iura, quae sic decidunt l. dedit dotem 6. ff. de collat. bonorum l. & ideo §. si §. l. seq. ff. de in rem verso, ubi si filius mutauit pecuniam, ut daret dotem filie suae, videtur uersum in rem patris, quatenus auus pro nepte datus erat, dummodo dederit hac mente, ut gereret negotium patris. Item l. si C. de dot. promiss. dum dicitur quod officium paternum est dotare progeniem, & l. qui liberos ff. de ritu nupt. sed appellatio progeniei venit etiam neptis. l. si C. de emancip. lib. & liberos appellatio uenit et neptis l. liberos ff. de uerb. sign. Itē l. cognouimus C. de hereticis, ubi habetur quod dos data est pro filiabus & neptibus. Item l. profectitia §. si filius ff. de iure dot. ubi si filius mutauit pecuniam dedit dotem pro filia, dicitur dos profectitia aui.

Confirmatur, quia hec opinio procedit non solum de iure ff. quando filius nihil habebat, sed etiam ¶ de iure Cod. ut d. l. si C. de dot. promiss. & si esset restringenda ad casum quando pater esset inops, saltem in aliquo ex dictis iuribus fieret mentio de hoc, in quo stat tota uis decisionis.

Item per l. non quemadmodum ff. de liber. agnosce. ubi dum ponitur differentia de aui paterno, & materno, dicitur, quod maternus teneatur dare alimenta nepotibus, si pater eorum sit inhærens, ergo

necessario videtur ueste, quod in paterno aliud sit, & sic quod teneatur alere nepotes, etiam quod pater non egeat.

- 5 In contrarium, quod auius non teneatur dotare nepotes, quando filius est diues, sed solum in subsidium quando filius est pauper, est communis opinio, ut testantur hic Rip. nu. 74. Soccin. Sen. nu. 46. Junior nu. 195. Ruy. nu. 69. & hanc opinionem consulendo sequuti sunt Crauet. in consil. 219. Natt. in consil. 363. & Aretin. in consil. 17. post alios p. eos relatores, & Ant. de Butran. consil. 56. Bal. in auth. res quae Comm. deleg. & ibi Salys. Alheric. & Fulgof. & Rom. & Alex. hic. & hanc sequamini, quia est verè optima opinio.

Prima ratio pro hac verè communi opinione ex l. profectitia §. si filius in 2. ff. de iudic. ubi filius promittens dotem pro filia sua, si post mortem eius patris soluit illud debitum dotis, dicitur soluisse propriam debitum habens originem ex persona ipsius promittentis, non autem ex persona patris sui, qui nunquam eo loci promittens, ut falso ascribit Soccin. Sen. hic nu. 46. ergo ex ea promissione filij, pater non poterat esse obligatus. Nec constat quod filius promississet eo animo, ut verteret in rem patris, quod erat necessarium ad obligandum patrem de in rem vel solui, ideo §. si in. ff. de in rem verso, licet sola promissio non verit aliquid in rem patris, quando est damnosus, & de re ad quam non est obligatus, & hoc est de quo disputamus. Nec potest dici debitum proprium ipsius promittentis, quia tractares patris, quia diceretur haeres datus, & non proprium l. pro haereditariis. C. de haereditacione, & diuidetur pro rata cuiusque hereditas, & ibi dicitur debitum proprium ipsius filij, quia mortuo eius patre, soluendo dotem, ad quam ipse pater erat obligatus d. l. si. C. de dot. pro miss. dicitur ratam habere dictam promissionem, ergo semper dicitur debitum proprium atque origine ipsius promittentis.

- 7 Secunda ratio. Necessitas dotandi provenit à sanguinis propinquitate, ergo patre vivo, auius non tenetur dotare nepotem. Consequentia est clara, quia pater est proximior aui, Antecedens probatur per text. in l. profectitia §. si filius, & §. si pater, ubi dos data à patre filiae emancipatae dicitur profectitia, ergo licet filius habens patrem, non habeat filiam suam in potestate, tamen non excluditur à necessitate dotandi, ergo obligatio dotandi provenit à propinquitate sanguinis. Confirmatur, quia onus dotandi inducitur de iure naturae l. i. §. ius naturale ff. de iust. & iur. ergo quando sunt plures, qui tenentur ad hoc onus, spectat ad illum, qui est magis coniunctus, ut per Bartolin. l. si quis à liberis §. idem rescriptum ff. de libagnosc. & sequitur Alex. in l. alimenta in fin. C. de neg. gest. ergo filius, qui est magis coniunctus tenetur ad istam dotem.

Sed aduersus probationem istius antecedentis obstat

- 9 text. in l. qui liberos ff. de ritu nupt. ubi parentes

coguntur dotare liberos, quos habent in potestate, ergo obligatio dotandi non provenit ex proximitate sanguinis, sed ratione patris potestatis.

- 10 Confirmatur, quia nepes in contrahendo matrimonium debet requirere consensum aui, & non patris, l. orationes. §. si de ritu nupt. ergo auius est obligatus ad dotandum, qui propter patriam potestatem debet prestare consensum in matrimonio. Adverte rogo, illa verba (quos habent in potestate) in d. l. qui liberos non sunt ratio illius textus, sed est narratio, probatur, quia ut dictum est, etiam filiae emancipatae pater tenetur dare dotem, Item etiam filiae naturalis, ut diximus hic in precedenti articulo, & tamen filiam naturalem non habet in potestate. Et ad confirmationem, dicitur, quod ibi etiam textus dicit, quod si nepos putabatur requiritur consensus patris, & aui, respectu autem nepotis, rationem ponit ibi gl. ad hoc ut celerius nuntiabit, sufficit solum auium consentire, sed respectu nepotis, addatis rationem, Ne pater iniunctus habeat haereditatem ex filio suo natum, quem possit habere l. bello §. medio in fine ff. de captiv. Roman. in consil. 516, quod ad primum propostae quaestioni, ergo consensus non praestatur propter patriam potestatem, & sic restat, quod patna potestas non est causa obligationis dotandi liberos, sed proximitas sanguinis.

- 12 Tertia ratio, dos data nepti ab aui in dubio censetur data contemplatione patris, & non nepotis, ergo auius non tenetur dotare nepotem ex directa obligatione, sed propter filium, qui tenetur illam dotare si est viuis, & est diues: consequentia est clara, quia si auius tenetur illa dotare directè, & ex propria persona, tunc dos praesumeretur data ad extinguendam eius obligationem arg. l. 1. C. de solut. Antecedens probatur per text. in l. dotē dedit ff. de collat. honorum secundum inductionem de qua infra ad responsionem, per quam ita consuluit Bart. in consil. 131. Primo arguitur, Alex. in consil. 8. vol. 3. & consil. 32. viso testamento volum. 4. & consil. 138. col. 2. vol. 5. & consil. 117. col. 2. volum. 6. Crauet. in consil. 219. col. 1. Dec. in consil. 8. num. 5. vers. sed in dubio. Alciat. latissimè in reg. praesumpt. 17. Natta in consil. 363. Rip. in l. in quartam nu. 202. & plures sequuntur l. falscio. & ibi etiam Alex. xand. Ex quo inferitur, quod debet ista dos impulari nepti in legitimam, quam debet habere in patris bonis, ut per Alciat. & Rip. ubi supra. Alex. in consil. 179. volum. 7. Angelin. consil. 78. & certè secus esset si dos esset debita, quia tunc ipsius praesatio praesumeretur facta pro extinguendo debito, ut dictum.

- 14 Ideo non obstant contrariis, Ad l. dotem dedit ff. de collat. bonorum. dicatur quod illa lex facit satis pro hac verè opinione, quia sequitur, quando auius contemplatione filij dedit dotē nepti, ut ibi in ver. propter me, & hoc ibi tenet gl. in 2. & vltima solutione gl. in laus ff. de iure dot. Item potest responderi, quod auius tenetur dotare nepotem propter

propter filium, non propter se, ut ibi patet in vers. quia pater filix, & l. de ideo §. si. & l. seq. ff. de in re ver. & probatur, quia si filius habet, unde dictam neptem, id est filiam suam commodè dotare possit, non tenetur auus eam dotare, ut dictum est, & declarat Bald. in d. auth. res quæ. & sic respondet Alex. in d. conf. 8. nu. 7. & 8. volum. 3. & Nat. in d. conf. 363. nu. 5. & aliam intelligentiam ad d. l. dotem dedit, videatè Castren. in l. gallus in §. quoddam sit.

Ad cetera contraria omnia dicatis procedere, quod auus tenetur indirectè, & propter filium suum, quando scilicet mortuus sit, vel aliunde non habeat, & ita debere intelligi omnes d. l. leges constatur ad d. l. profectitia §. si filius in 2. & in d. l. dotē dedit, quæ loquuntur in hoc casu.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum mater tenetur dotare filiam.

Nunc breuiter videamus de matre, communis opinio est, matrem tenere in subsidium, de qua testatur Rip. nu. 77. Soccin. l. un. nu. 197. Crot. nu. 40. Bologniet. nu. 123. & eam sequuntur omnes repetentes hic, Bart. hic, & in auth. res quæ C. comm. deleg. vbi etiam Baldus & Fulgosi & ceteri sequuntur. Bald. in l. neque mater. C. de iure dot. Cuman. in l. filiam §. si filia ad trebelli. Campeg. de dote parte 1. quæst. 22. Roger. de dote §. 2. nu. 2. Et omnes mouentur per tex. in d. l.

- 16 **†** neque mater C. de iure dot. in vers. Nisi ex magna, & probabilis causa &c; quæ verba in subsidium interpretantur, hoc argumento, quia si pater est inops, & filius aliunde non habeat tenetur mater
- 17 **†** alere filium, & sic in subsidium l. si quis a liberis si utrum. uer. ergo & mater ff. de lib. agnos. l. p. n. ult. ff. de iur. aul. si pater C. de diuort. fact. Alex. hic nu. 21. In summe. 28. Rip. nu. 79. Campeg. d. quæst. 22. Bart. Bald. & ceteri in l. alimenta C. de neg. gest. glossa in l. si quis a liberis §. si mater in vers. necessario ff. de lib. agnos. Couar. de sponsal. parte 2. cap. 8. §. 5. nu. 13. in fine. & esse communem omnium conclusionem testatur Cephalus in conf. fil. nu. 63. & ita est casus decius, vt per Boer. de eisd. 129. nu. 3. ergo & eodem modo tenetur dotare. Consequentia probatur ex d. l. neque mater, vbi dicitur, quod mater non tenetur dotare filiam, nisi ex causa probabilis, sed probabilis causa est, si mater sit diues, & filia pauper, & pater careat, vel patrem inopem habeat, Cyn. & Bald. in d. l. neque mater, Bart. in d. auth. res quæ nu. 4. C. comm. de leg. Alex. in conf. 144. nu. 13. vol. 9. l. in §. iuerat nu. 115. in fin. de action.

Angel. in d. auth. res quæ, & in l. si C. de dot. promiss. Alex. & Roman. hic respondent argumento, quod

- 18 non procedit ab alimentis **†** ad dotem, vt etiam diximus supra. Aduertite, quia hoc argumentum procedit affirmatiue, quia nō militat ratio diuersitatis, vt dicit Bart. in l. si filia de his quib. vt indign. & ita respondet Coraf. in l. qui liberos nu. 112. ff. de ritu nupt. & Rip. hic nu. 79. Secundo respondet, quod mater **†** tenetur dotare filiam dote alimentorum, & cum natura eorum, & licet plus grauaretur dando dotem, quàm alimenta, quia anteciperet solutionem eorum, tamen hoc intrinsecum est ratione publicæ vtilitatis, sicut pater tenetur filio naturali, & in filia legitiua solvere legitiuam, pro dote in vita sua, & ita dicendum est in matre, quæ cum tenetur relinquere legitiuam filix, cogatur ob publicam vtilitatem eam dare in sua vita, pro dote filie pauperis, & nubilis atatis. Non enim dotatio, & alimentorum prestatio venit ratione patris potestatis, sed ratione sanguinis, ergo quia ratione sanguinis tenetur prestare alimenta in subsidium, eadē ratione tenetur dare dotem in subsidium, & hæc opinio est verissima, & amplectenda.

- Item quod mater non tenetur istam dotē dare simpliciter probat tex. in d. l. fin. C. de dot. promiss. vbi quod paternum, non maternum est officium: l. c. 20 quia filius **†** non tenetur dotare matrem transcurrentem ad secundas nuptias, ergo neque mater tenetur dotare filiam, consequens probatur, quia mater, & filia sunt correlatiua, & quod disponitur in d. vno ex correlatiuis, censetur dispositum de altero, Bartol. in auth. qui semel C. quomodo, & quando iud. Bald. in l. item C. de sacros. eccles. l. si ff. de acceptation. & ibi Bart. & in l. si C. de indic. vid. toll. & in l. i. C. de cupis ff. lib. au. gloss. & Doct. in clem. unic. de consang. & affinit. Antecedens probatur, quia filius non tenetur dotare
- 21 **†** matrem, secundo nubentem, licet pauperem **†** casus est in l. tutor secundum dignitatem §. fin. ff. de administr. tut. vbi nuptiale munus nō tenetur dare matri l. i. §. præterea ff. de tut. & ration. distrah. l. 3. C. de præscript. longi temporis, & hanc opinionem tenent Guglielm. de Cuman. in l. i. C. de inoffic. testam. Angel. hic, & Alex. nu. 10. Rip. nu. 82. qui dicit esse communem opinionem, de qua etiam testatur Bologniet. nu. 127. Campeg. de dote parte 1. quæst. 22. & ita est casus decius, vt per Cachet. ran. dec. ff. Pedemontan. 124. num. 4. Et omnes dicunt rationem esse quia mater **†** transcurrentem ad secundas nuptias videtur sperere iniuriam filijs, & contristatur anima mariti §. prope proximum in auth. de non elig. sec. nub. & s. nos igitur, & §. nō autem in auth. de nupt. & hoc tenet etiam Bald. in l. i. v. c. C. de præscript. longi temp. qui dicit text. in d. l. tutor esse singulare adhuc, & idem dicit Sal. dy. in l. si filius in id ff. ad macedon. & totius opinionibus hanc materiam pertrahat Ioan. Gatoni in tract. de secund. nupt. in cap. de penis secundo v. v.
- 24 **†** bentium, **†** vbi cumulat quadraginta nouem p. nas à lege impositas secundo nubenti, ergo p. p. p.

ter in iuriam quæ sit filio, cessat argumentum de alimentis ad dotem, postquam adest diuersa ratio, vt dicit Rip. nu. 82.

12 si esset vera opinio Croti hic nume. 41. volentis

25 si filium diuitem tenet dotare matrem pauperem secundo nubentem, quando nubit de uoluntate filiorum, per gloss. in ver. copulatur, in auth. de n. elig. sec. n. in princip. quam gloss. Angel. reputat singularem in l. mater C. ad tertull. & Bald. in l. C. de secund. nupt. Cepoll. in cautela 33. Ego declarare hanc limitationem procedere, quando

36 mater p. esset inuenis, & pulcra, & subesset suspitio incontinentiæ, & inhonestitatis, quo casu, si de consensu filij, nuberet, tunc teneretur ipsi dotem dare, vt confuleretur communi honoris patris, & matris, c. nerui testificulorum. dist. 13. l. ita vulneratus in fin. ff. ad laqueum nam sicut filius præstando alimenta tenetur prospicere vitæ. l. 1. & 2. C. de alend. lib. l. 1. §. fed & nonnullas ff. de tur. & rat. dist. 14. ita multo magis tenetur prospicere honoris,

27 qui comparatur vitæ lausta, vbi gloss. de manu. miss. vindi. & ita dicit Rip. hic. Et totum hoc debet pendere ab arbitrio iudicis arg. l. ff. de iure delib. vt etiam filius cogatur præstare consensum, Et hoc casu non diceretur inferri iniuria filij, ratione grauioris iniurie, quæ per commu. sibi posset inferri, & ita est casus decisis, vt per Boer. decif. 129. in fine, & si casus occurreret, sic iudicaretur.

Et retenta hac communi opinione pro vera, quod mater diues tenetur dotem præstare filij in subsidium; a. impliant illam etiam in aucto materno, 28 si filia existente paupere, & patre, & neptē, quia successio etiam est in aucto materno §. 1. in auth. de hæredit. quæ ab intest. defer. & ita tenetur dare dotem pro legitima, quam ipsa neptis esset habitura in bonis aui, Bologneti. hic nu. 124.

Item declarant dicta conclusionem procedere quia

29 do mater p. sit hæretica, filia verò orthodoxa, vt dicit Accurs. in d. l. neque mater C. de iure dot. Sed ista gloss. est falsa, quia omnia bona hæreticæ applicantur fisco auth. gazaros C. de hæretic. cap. vergentis eod. tit. Nec Rip. hic num. 78. vers. contrarium videtur bene dicere, ex eo quia referuatur vita per d. cap. vergentis, debent etiam dari alimenta, sine quibus vita conservari non potest, l.

30 necare ff. de lib. agnosce. Quia hodie crimē læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ sunt æquiparata, gloss. in l. manicheos in ver. subire C. de hæretic. Decian. in cons. 8. nu. 4. §. vol. i. quales citat, sed in crimine læsæ maiestatis humane delinquentē, filij referuatur sola vita propter commiserationem, & nulla bona possunt accipere, neque ex testamento, neque ab intestato, nec inter viuos, sed perpetuo infames, & perpetuo egestate sordentes sit mors eis solatium, & vita suppletum, ut dicit text. in l. quisquis in §. filij C. ad l. iul. maiest. Et hinc communis opinio vult quod d. l. quisquis p. nō

31 habet locum in filia de qua per Gigant. in tract. de crim. læsæ maiest. lib. 3. quest. 14. Iamē ista cō-

munis est falsa, vt late probat Claudius de Seifell. in l. i. quis id quod ff. de iurisd. omni. iud. vbi per tres columnas a. nu. 3. infra disputat articulum, & resoluit Salyc. & sequaces in d. l. quisquis satis errasse, & nume. 1. a. exclamat temerarium esse tam in consulendo, quam in iudicando contrariū sentire, quin pene d. l. quisquis non comprehendat opinionem filijs rebellis. Item quia per constitutionē Federici contra rebelles statutum est, vt liberi delinquentis, exheredatione damnetur, ita ut liberorum appellatione, etiam scēminæ comprehē-

32 tur, Et quod scēminæ p. plectantur eadem pœna d. l. quisquis ff. in l. fin. C. de bon. damnat. quæ declarat d. l. quisquis in versic. etiam ad posteros transmitti, vbi nomen posteros etiam filijs comprehendit. cap. publicumque de pœnis. lib. 6. & hanc opinionem tenet Io. de Terra Rubri in tract. rebell. art. 2. lib. 3. quest. 12. & realsum Bursatt. in cons. 2. 16. num. 20. volum. 2. Nisi dicamus, quod

33 scēminæ p. sexus mixtatione habeant legitimam tantū in bonis maternis, prout late firmat Igneus in l. §. iuxta hoc tamen ff. ad Syllarian. & p. Claudium de Seyfell. in d. l. i. quis id quod, ergo supradicta contra Ripam procedit in bonis patris, sed nos loquimur in bonis matris, in quibus dum referuatur legitima, videntur posse dari alimenta, & sic posse defendi Rip. Sed aduertere Domini, quia nec ista sunt vera, quia Igneus, & Claudius loquuntur quando pater commisit crimen læsæ maiestatis, sed nos loquimur, quando mater commisit, quo casu Doct. considerant quod pœna d. l.

34 qui quisquis punit filios, tanquam ex infecto sanguine patris, vt Salyc. aduertit ibid. & probat Decius in cons. 64. nu. 3. vers. ultimo prædicta concludit, Restaur. in tract. de Imperator. quest. 118. nu. 13. & num. 15. macula enim patris est in filijs, qui non diligunt, quem pater odit, & in quem deliquit l. diuo marco. C. de question. & considerat Andr. in §. præterea si vassallus nu. 11. vers. nec videtur hoc line ratione. Quæ sit prima caus. benefic. a. mitt. sed ista ratio militat etiam in scēminæ, quæ prouenit ex infecto sanguine matris hereticæ, ergo ratione æquiparationis in crimine læsæ maiestatis diuinæ, & humane concludendum est, quod istis filiabus scēminis non debet dari dos in bonis matris hæreticæ.

Denique declarant d. l. neque mater, & conclusio-

35 nem nostram procedere, vbi filia esset effecta Christiana, & mater p. esset iudea, quo casu teneretur etiam præstare dotem filij sup. per text. in l. cognouimus C. de hæretic. de quo articulo remitto vos ad Soccin. l. un. hic nume. 197. Rip. nu. 77. l. in §. fuerat. nume. 114. & seq. in lit. de action. Marquard. in tract. de iudicis. parte 3. cap. 4. & videte Borgun. Caus. can. decif. 67. vbi etiam late de hoc, in d. l. quisquis, & in l. i. quisquis

S V M M A R I A .

- 1 **F**ratres carnales qui sint, & qui patruales.
- 2 Frater carnis qui, & quando teneatur dotare sororem.
- 3 Frater quando iterum tenetur dotare sororem.
- 4 Frater qua actione teneatur dotare sororem siue ex dispositione legis, siue hominis.
- 5 Portio accrescens quo iure possideatur.
- 6 Soror paupera habens fratrem, & matrem diuites a quo prius debeat dotari.
- 7 Dotem qui tenetur dare, tenetur etiam maritare.
- 8 Frater non potest maritare, nisi cum consensu matris.
- 9 Fratris appellatione continetur soror in omni casu.
- 10 Dos habet priuilegium tacite stipulationis.
- 11 L. unica C. de rei uxor. action. an loquatur de stipulatione ficta, vel presumpta.
- 12 Stipulatio presumpta, & ficta quomodo differant.
- 13 Dos quando habeat priuilegium stipulationis presumpta, & quando ficta.
- 14 Matrimonium potest contrahere mutus.
- 15 Mutus quomodo fingatur esse stipulatus & nu. 18.
- 16 Dos nunquam potest habere duo specialia.
- 17 Impossibile quodplex sit.
- 18 Stipulatio quando fingitur inter absentes.
- 19 L. 1. C. de rei uxor. actione quando non procedit.
- 20 Statutum de instrumento quarentigato habet locum etiam in ficta stipulatione pro dote.

Q V I N T V S A R T I C V L V S .

Vtrum frater teneatur dotare sororem.

- 1 **C**um querimus an frater teneatur dotare sororem, intelligamus de fratribus carnalibus, &

siue ex eadem matre tantum nati sint, siue ex eodem patre, & matre. Liuriconfultus §. qui cognitionis ff. de gradibus affinit. siue ex parte patris tantum, vt §. 1. instit. de legit. agnat. success. quia appellatione fratris intelligitur de fratre carnali. Bal. & Io. Andr. in c. licet de offic. leg. Abb. & ceteri in c. causam de iudic. Soccin. in conf. 1. vol. 1. Alexan. in conf. 97. vol. 1. Benedic. in c. Raynuus in ver. si absque liberis in 2. num. 32. & in ver. mortuo itaque testatore nu. 26. Nec veniunt fratres patruales, seu consobrini Bart. in l. Iulius §. quantum de legat. 3. Alex. in l. si dotali nu. 4. infra cod. Aretin. in §. 1. colum. 1. instit. de legit. agnat. success. & in §. quarto gradu instit. de gradib.

In hoc articulo Bart. hic nu. 12. se remittit ad l. cum plures §. cum tutor ff. de administrat. tut. & ibi dicit quod frater & carnalis vterius non tenetur, sed frater ex parte patris tenetur dotare sororem pauperem, & ista est communis opinio, de qua testatur Soccin. l. un. nu. 199. Rip. nu. 83. las. nu. 29. & sequuntur hic. Crot. nu. 42. Bologn. nume. 128. Bart. in 1. constit. ff. col. fin. circa princip. & in l. alimentata C. de neg. gest. gl. Dyn. & Doct. omnes in d. l. cum plures §. pen. & fin. ff. de administrat. tut. Immol. in l. quamuis infra cod. gl. Bart. & Doct. in l. non omni C. de administrat. tut. Angel. in l. a filia in princip. ff. ad trebell. gl. Bart. Bal. & Angel. in l. qui filium ff. vbi pupill. educ. deb. Bartol. in auth. res quae C. comm. d. leg. Bald. in l. si C. de dot. promiss. & in l. cum acutissimi C. de fideicommiss. & in auth. nisi rogati C. ad trebell. & secundum hanc opinionem est casus decisis, vt per Guidonē Papam decis. 439. in fine, & scribitur Thefaur. decis. 192. nume. 7. & Aufer. ad Cappell. tolos. in decis. 290. nu. 8. Afflic. in decis. 371. nu. 3.

Et omnes mouentur per textum in d. l. cum plures §. cum tutor ff. de administrat. tut. in d. l. qui filium ff. vbi pupill. educ. deb. in l. non omni C. de administrat. tut. & in l. 1. §. 1. ff. de tutel. & rat. distr. h. Item probatur conclusio, quia Doct. in illo articulo, an soluto matrimonio per mortem viri, si eius heredes sunt pauperes, & non possunt dotem restituere fratres iterum & dare dotem teneantur, communiter distinguunt, aut frater tenetur ex dispositione hominis, & non debet iterum dare dotē, aut tenetur ex dispositione iuris sicut nos querimus, & iterum tenetur dotare Alex. in l. si cum dotem §. 1. colum. 3. infra eod. Afflic. in Constit. Fratris nu. 3. Vincentius de Franch. in addit. ad Consuetud. Neapolitan. quae incipit Si moriatur, in additione quae incipit an hec consuetudo, ver. & quid si semel. Item cum hac distinctione dicatur actionem qua teneatur frater, quia si tenetur ex dispositione hominis, puta consuetudinis, quae sunt protectiones ciuium, & idem intelligo si ex statuto exclusiuo seminarum dotatarum propter masculos, tunc ipse frater poterit conueniri petitione hereditatis, cum ipse frater portionē portionis possideat pro herede, Nam portio accrescens & alius possidetur

detur per eum eodem iure, sicut poterat possideri per eum, ex cuius persona sibi accrevit, ut notatur in l. i. C. quando non petent. part. ergo tenetur petitione hereditatis irregulariter si de pet. hare. dicit. & sic veniunt omnia, quæ veniunt in petitione hereditatis. Aut nulla adeit dispositio hominis, & tenetur conditione ex supradictis iuribus.

Socin. hic num. 200. vers. sed ultra alios moueo pulcrum questionem tenet, quod in casu quo soror

6 † esset paupera, & haberet fratrem diuitem, & matrem diuitem, quo casu ex supradictis uterque tenetur ad dotandum, quod tunc uterque tenebitur pro dimidia, Ego verò iudicium teneo matrem in solidum teneri, quia iudicium eius in maritandis forem præferit iudicio fratris. Primo quia debitum dotandi dependet à proximitate sanguinis, & ipsa mater proximior est. Item quia qui tenetur † dotare, tenetur etiam maritare l. cum multa C. de donat. ante nupt. & sic debet laborare in

8 inueniendo virum, sed frater † non potest maritare nisi cum consensu matris, & consanguineorum, ad hoc, ut cesset omnis præsumptio doli, & culpæ per id quod dixit Baldan. l. polla in 3. opposit. C. de his quib. vt in indignis. & probat in terminis Afflicti in Constitutione Fratrum nu. 4. ergo totum onus, & debitum est matris.

Et retenta supradicta concludione, quod frater diues teneatur dotare forem diuitem, nulla habita consideratione qualitatibus clericatus, pro ut doctores hic dilant in huiusmodi, Amplius illam procedere etiam in sorore, quia appellatione fratris † continetur soror l. tres fratres ff. de pact. Castren. & Alex. in l. humanitatis C. de impub. & alijs sublit. q. legem illam loquentem in fratribus ampliat etiam procedere in fororibus, ut sicut pater filio mentecapto, quando non habet filios tenetur substituere fratres, ita etiam tenetur substituere forores, & ibi Dec. nu. 11. & pro hoc facit l. iustis §. meua in 2. ff. ad trebell. Item probatur, quia & si nomen fratris proferatur ab homine, adhuc comprehenduntur forores Angel. in d. §. meua, & in d. l. tres fratres Alex. in cons. 85. nu. 7. vol. 4. Dec. in l. 2. nu. 117. ff. de reg. iur. & in specie de fratre obligato ad dotandum forem, tenet Afflicti in d. constitutione fratrum nu. 3. quod comprehendatur soror.

QVAESTIO OCTAVA.

Vtrum mulier pro dote semper habeat
priuilegium tacite stipulationis.

10

Vnc pro complemento lectionis aggredior alterum priuilegium † quod habet mulier, scilicet tacite stipulationis, de quo in l. i. §. 1. & 2. C. de rei vxor. act. & in gl. in l. si diuortio infra eodem, & in §. fuerat instit. de action. &

quæro vtrum in omni casu fingatur stipulatione interuenisse, communis opinio se habet pro parte affirmatiua, de qua per Ruy. hic nu. 76. Socin. l. un. nu. 207. & 208. vers. quare. & sequitur Crot. nu. 43. Rip. nu. 96. Bolognet. num. 130. & Doct. communiter in l. 1. in princip. ff. de verb. oblig.

Hic volo vos aduertere, quod gl. & Bart. num. 33. loquantur de priuilegio tacite stipulationis, & postea proseguuntur de stipulatione ficta, & ita om-

11 nes Doctores sequuntur per tex. in d. l. 1. † C. de rei vxor. act. in vers. omnes dotes per ex stipulatu actionem consequi, siue scripta fuerit stipulatio, siue non, ut intelligatur re ipsa stipulatio esse subsecuta. Contrarium tenent multi, quod in d. l. 1. tractet de stipulatione præsumpta, & non ficta, & ita voluit gl. in c. is qui fidem de sponsal. Bart. sibi contrarius in l. iulianum verum debitorem colum. 9. ff. de condit. indeb. & in l. 3. §. i. ff. de pecul. & gl. in d. l. 1. §. accedit, tenet loqui de stipulatione præsumpta, & non ficta, Et ista differetia inter Doct.

12 est maximi momenti, quia si est stipulatio † præsumpta admittitur probatio in contrarium gloss. in d. §. accedit, in ver. præsumatur tex. in l. conficitur in ver. quoniam creditur ff. de iure codicill. in l. si. ff. quod met. caus. in l. si duo in ver. adde ff. de acquir. hereditat. in c. is qui fidem, & ibi not. de spon. sal. quia præsumptio est in casu dubio, & incerto. Si verò est stipulatio ficta, non admittit probationem in contrarium, quia fictio est in casu certo, & contra veritatem, & ideo lex fingens non admittit probationem in contrarium, Sed istæ opinionēs possunt concorari, & defendi Bart. quia aut est dubium an ipsa stipulatio † interueniat, & tunc appellabitur stipulatio præsumpta, & præsumpta dotes, & agetur ex stipulatu, & hæc admittit probationes in contrarium, Aut probabitur quod stipulatio non interuenierit, & tunc recurrendum est ad fictam, quam lex fingit interuenisse pro commoditate dotorum, & iste intellectus elicitur in vers. omnes dotes per actiones ex stipulatu peti possunt. Et ex hac resolutione respondebimus ad contraria.

13 Primum est, Mutus † potest contrahere matrimonium, ergo non potest super eius dote fingi stipulatio, antecedens probatur per l. mutus in princip. ff. de iure dot. Consequentia probatur, quia lex non potest fingere super impossibili. l. qui ad certum ff. locati. sed mutus non potest stipulari, quia non potest loqui l. i. in princip. ff. de verb. obligat. ergo lex non potest fingere stipulationem in contracta dotes per mutum facto. Sed communiter omnes Doct. respondent ad hoc argumentum, quod iust. fingit stipulatus esse eo modo, quo potest scilicet per seruum, l. i. in princip. ff. de verb. oblig. & si non haberet seruum proprium, tunc fingetur stipulatus esse per seruum publicum, idem per notarios, ita dicit Rip. hic, num. 96. allegat l. 2. ff. rem pupill. salu. fore. Ruy. num. 77. replicat, quia

14 in dote † duo specialia non possunt concurrere. l. 1. c. 1.

1. C. de dot. promiss. sed si dicamus, quod mutus fingitur stipulatus esse per se ipsum, concurrerent duo specialia, scilicet presumetur stipulatio, quæ est contractus, & sic facti l. consilio §. si. ff. de curator. iuriosi, & facta non presumuntur, nisi probetur l. in bello §. scilicet ff. de captiu. Item presumetur persona extrinseca in stipulatione, quod est contra eius naturam l. si ita stipulatus §. Crillogonus ff. de verb. obligat. Et dicat quicquid velit Kuy. huic replicationi, ut ipse etiam dicit in vers. & mihi non satisfacit. Et ideo ad argumentum principale respondeatis, quod impossibile est duplex, quoddam per naturam, & super eo non potest lex fingere, ut quod homo uolet, & sic intelligitur contrarium. quoddam est impossibile de iure, ut quod stipulatio non possit aliter fieri, quam si uerba interrogacionis, & responsionis interueniant, & tunc
- 18 propter presentiam est muti in ipso contractu dotis lex fingit stipulationem interuenisse. Nec dicatis, id est fingit ipsum locutum esse, sed fingit non fuisse factam istam prohibitionem de iure, ut stipulatio pro forma requirit uerba, & tunc per istam fictionem cessante illa prohibitione, dicitur potius stipulatio presumpta propter presentiam, quam stipulatio facta, & hæc est ueritas, & intelligentia d. priuilegij, & d. l. i. C. de rei vxor. act. Et quando Rip. dicit d. nu. 86. in fine, quod hæc stipulatio est etiam fingitur inter absentes, Respondeo quod fingitur ubi non potest presumi, ut dixi in fundamento, sed ubi concurrent duo specialia, puta quia absentes contrahentes matrimonio sunt muti, tunc inter eos non fingitur stipulatio, quia duo specialia concurrerent, quod in dote specialiter est prohibitum. ergo intelligatis d. l. i. l. de rei vxor. act. non procedere in casu d. l. i. C. de dot. promiss. & hæc est ueritas.

Et ista fictio est tantæ efficacis, ut statutum, quod instrumenta tunc habeant paratam executionem, habet etiam locum in ea, ut est communis opinio, de qua per Socin. lun. hic. nu. 210. & sequitur Bolognet. nu. 137. Nam quod inducitur ex dispositione legis habetur pro scriptura quod ad effectum l. quicunque C. de apoc. lib. 10. ubi qui tenetur ostendere scripturam de solutione facta, satis liberatur si pro se allegat dispositionem legis, & quod lex ex sua dispositione inducit, perinde habetur ac si esset expressum. Adde quod istam opinionem in terminis tenet Paris. de Puc. in tract. de reassumptione instrumentorum rubric. 14. col. fi. quod vos remitto breuitatis causa.

SUMMARIA

1. **D**os an possit promitti ad arbitrium patris, & nu. 3.
2. Dos potest promitti per uerba importantia merum arbitrium.

4. **A**ctus qui dependet à iuris necessitate, non regulatur secundum voluntatem hominis.
5. **P**ater quomodo est obligatus ad dotandū filium.
6. **V**oluntas presumitur regulata secundum legem.
7. **V**erba importancia liberam voluntatem, non operantur effectum contra tertium.
8. **A**rbitrium regulatur ratione per quæ uerba importetur.
9. **C**rediuores habentes liberum arbitrium non possunt præterire ordinem legis in exequendo.
10. **C**reditori debet satisfieri ex re ualiori.
11. **C**reditorum in feudaliibus habent arbitrium etiam regulatum à lege.
12. **P**atris arbitrium in dotando an intelligatur in debita, an in maiori summa.
13. **§.** quomobrem in auct. de reitut. & ea que parit sensus.
14. **D**os danda puellæ exclusa per statutum non potest esse minor legitima.
15. **C**ontrahentes censentur se conformare dispositioni statutorum.
16. **C**ontractus non potest conferri in arbitrium alterius.
17. **D**os an possit promitti ab extraneo ad eius arbitrium.
18. **D**os incerta an promitti possit.
19. **P**resumptio iuris comprehenditur sub dispositione statuti.
20. **S**tatutum requirens probationem instrumentalem verificatur in presumptione iuris.
21. **P**œna ordinaria potest imponi etiā ex presumptione iuris.
22. **C**ontractus an possint remitti ad arbitrium unius ex contrahentibus, & nu. 25.
23. **D**ispositio incerta qualibet an regulatur arbitrio boni viri.
24. **L. i. C. de dot. promiss. intelligentia, & nu. 28. & usque ad finem.**
26. **A**rgumentum de uno speciali ad alterum non ualet.
27. **P**romissio incerta pro alimentis, & pro refectione uia non ualet, secus in ultimis

V uolun-

voluntatibus.

- 29 Specialia duo quando possunt concurrere.
 30 L. 1. C. de dot. promiss. an loquatur de promissione per stipulationem.
 31 Verbum promitto quid contineat, et quid significet, C. nu. 34.
 32 Dictio frustra quid denotet.
 33 Dictio quasi quid denotet
 37 Promissio quādo significet stipulationem.

QVAESTIO NONA.

Vtrum dos possit conferri ad arbitrium patris.

Artolus nu. 13. in fine tenet, quod possit dos ↑ promitti ad arbitrium patris, & hoc esse speciale privilegium dotis, propter hanc rationem, quia promissio dotis incertae valet: Ideo videmus in primis an sit verum hoc speciale dotis, secundum an possit defendi per rationem Bartoli. Circa primū.

- Communis opinio Doct. est, quod dos ↑ possit ↑ promitti per verba importantia merum arbitrium, & liberam voluntatem, dicendo dabo tibi dotem, quam voluero, vel prout mihi libuerit, de qua testatur Socin. lun. nu. 216. vers. sed dicit aliqui last. num. 3. Hanc opinionem tenet Cyn. in l. 3. C. de dot. promiss. Bald. in num. 25. qui dicit hanc esse veritatem, & hanc etiam tenet Barth. hic sequendo Cyn. in d. l. 1. & quando reprobat Cyn. in l. j. C. de dot. promiss. est super diversis, videlicet, an sit speciale in dotē, & ut dicam in primo argumento pro parte contraria.

- Prima ratio pro communi deducitur ex iuribus, quae generaliter dicunt dotem ↑ posse conferri in alterius arbitrium l. cum post § gener. & l. quarto ff. de iure dot. l. 3. C. de dot. promiss. & l. si filius 43. de leg. 3.

- Item quia actus ↑ qui dependet a iuris necessitate non regulatur secundum voluntatem hominis, sed secundum arbitrium l. si arrogator §. fed an impuber ff. de adopt. on. & in simili de dote praelegata l. theopompus ff. eod. tit. & c. ubi de testamentis requiratur ad piam causam dori.

- Item quia poter ↑ in dubio promittendo dotem filiae videtur promittere eo modo, quo est obligatus l. si. C. de dot. promiss. & diximus supra quod l. 7. art. 1. sed pater ↑ dicitur obligatus arbitrio boni viri, ut dos sit congrua dignitati natalium, facultatibus patris, vel aui dotorum, & qualitati mariti cui nubere convenit, habita etiam ratione ad numerum liberorum patris, & ad consuetudinem aliarum mulierum in ea familia nuptiarum, & regionis, ut colligitur ex l. quarto & d. l. si filius pater, & scribitur Fulgofan. conf. 31. ex facto. vers. notandum. Cephalin. conf. 79. in num. 11. Bald. novell. de dote

parte §. privileg. 16. Menoch. de arbitr. casu 149. Thessaur. decif. 192, ubi condemnatur pater ad supplendum dotē arbitrio illius senatus, ergo &c.

- Confirmatur, quia quis disponendo, creditur velle 6 ↑ quod vult lex l. si duo in fine, & ibi Doct. ff. de acquir. haeredit. & notant omnes in l. heredes mei §. cum ita ff. ad trebell. ergo licet dicat dotem dabo quam velim, debet suam voluntatem retulisse ad dispositionem legis, & sic ad arbitrium boni viri.

- Item quia licet verbum volo ↑ importet liberam voluntatem l. cum quidam, & ibi Bart. de leg. 2. l. fidei commissaria libertas ff. de fidei commissis. libert. tamen ista promissio est facta marito, & verba importantia liberam voluntatem nunquam operatur effectum suum contra tertium Anton. de Buttr. & Immol. in c. de confit. Lapis allegatione 61. quae incipit Visiteris per textum cap. super eo

- 8 de officio deleg. Et semper ↑ sit ea facultas importata per quaecunque verba significant liberum arbitrium regulatum ratione Bald. in c. §. fin. de pac. iuram. firm. per illum textum. Item quia verbum placet, vel libet, quod idem est siue a lege, siue ab homine dicatur semper importat arbitrium regulatum ratione l. Thais Thais §. florem ff. de fidei commissis. libert. not. Bart. in l. si sic de legat. 1. & facit gl. in cabbate de verb. signific. & in c. iudicet 2. q. 7. & in c. vi de debitis de appellat.

- 9 Et in simili creditores ↑ qui habent arbitrium in exequendo contra bona debitoris l. creditoris arbitrio ff. de distr. & pignori non possunt praeterire ordinem legis a diuo pio ff. de iudicatu, quia illud arbitrium a lege concessum, sicut quodcumque aliud debet esse a lege, & ratione regulatum. Menoch. de arbitr. lib. 4. quæst. 3. au. 15. Negusant de pignori. in 2. membro §. partis nu. 51. quæ la diuo pio licet loquatur in actione personali, tamen idē est in hypothecaria Capye. in inuestitura feud. vers. feud. exequutionis, cum quo concordat L. parulun addit. ad Andream de Isernia in §. quid ergo de inuestit. de re alien. fact. vers. quid ergo si actum est hypothecaria, & Anna allegation. 141. latē declarat. & ita est casus decifus, ut per Minadorum decif. 13. vnde dicit gl. in l. quando C. de distr. & pignori. & Bartolin. l. creditoris arbitrio

- 10 ff. eod. tit. creditorem ↑ male agere, & dolo versari dum potest ex vna re viliori sibi satisfieri cum minori incommodo, & interesse possibili, & vendit rem pretiosiorē. Ideo in creditore qui plures correos obligatos habet, fuit ordo traditus i. auct. hoc ita C. de duob. reis. & in auct. presente. de fideiussor. Et in eo qui plura iura obligata habet i. auct. sed hodie de actionibus, & obligation. & i. creditoribus ↑ feudalium cum assensu, ut non possint statim ad eorum arbitrium exequi super feudibus, nisi seruatō ordine d. l. a diuo pio, sic regulando eorum arbitrium, quantumvis liberum a lege factum scribit Camerac. in Imperiale folio 49. littera N. & O. Et in materia maioratus optimis rationibus defendit Ludovic. Velascus in repet. legum

gum Tauri l. 46. gl. 9. Et de creditore habente assensum etiam super feudis titulis, vt non possit ad eius arbitrium agere contra feuda titulatam, nisi prius super alijs egerit feudis, late consilii, vt habetur in meo repertorio consiliorum feudalium in ver. Creditores. Ex quibus similibus in iure luce meridiana nobis apparet, quod pater qui in dando filiam habet arbitrium regulatum a lege, & ad id compelli potest, quantumvis promiserit dotem pro filia ad eius arbitrium, & libitum, & liberam voluntatem, semper debet esse ab ipsa lege regulari.

Et ideo dicatis hanc communem opinionem esse veram, & eam sic interpretemini, quando pater promittit dotem pro filia pro ut vult, vel sibi placuerit, quod illa voluntas, & placitum non est ab eo, in quo tenetur infra, sed est ab eo in quo tenetur supra, puta, inspectis supradictis qualitatibus pater debet dare mille pro dote, ipse autem dotem promittit pro ut sibi videbitur, vel vult, uel placuerit, id est hanc libertas erit si voluerit dare plus quam mille, Et hanc intelligentiam deduco ex textu. 13. in §. quamobrem ¶ ubi Angel. in auth. de i. test. & ea quæ parit in vndecimo mense, dum iubet Iulianum patrem filijs reservare debere legitimam antequam fideicommissa restituat, deinde dotes filiabus secundum portionem legitimæ, & quid plus si ita suadeat qualitas, & dignitas mulieris, & mariti, sed dos non debet esse minor legitimæ, vt late per Decan. cons. 2. 6. ergo promittendo ad sui libitum, debet intelligi de eo pluri quod de pater liberet à sua voluntate, Nam textus in d. §. quamobrem dicit, & quid plus si ita suadeat dignitas mariti, sed pater est consilium collocare magis vni, quam alteri, quod dependet à voluntate sua, ergo illud plus legitima erit sibi liberum absolute.

Ampliant multi hanc communem procedere etiam in extraneo dotare, vt possit dotem promittere ad eius liberam voluntatem, hoc argumento, quia si a te statuto quod filia non debeat succedere statibus masculis, sed debeat dotari arbitrio propinquo, 14. rum, ¶ non poterunt ipsi propinqui, qui sunt extranei respectu puellæ l. 1. §. extraneum C. de rei vxor. act. arbitrari dotem minus quam legitimam, quæ debetur filiz de iure communi, sed plus poterunt arbitrari secundum qualitatem, & conditionem personæ. Bald. & Salyc. in authen. res quæ. C. comm. deleg. Cro. hic nu. 47. post Castren. Alex. 15. Angel. & alios, quos allegat, sed contrahentes semper censentur se conformare dispositioni statutorum, & eorum interpretationi. Curt. lun. in consil. 171. nu. 2. Soccin. in consil. 14. vol. 4. ergo ipsi extranei promittentes dotem pro ut sibi placuerit debent regulari boni viri arbitrio, & sic non dare dotem minus quam sit legitima.

Et si hec ampliatio esset vera fortius appareret hoc esse speciale in dote, Nam cum regulariter contra-

16. ctus ¶ non possit conferri in arbitrium alterius l. in uendendis. C. de contrah. empt. l. centesimis §. si.

ff. de verb. oblig. quia si nollit arbitrari contractus redditur nullus l. si quis arbitrator ff. eodem tit. & l. finali C. de contrahenda empt. hoc fallit in dote, cuius promissio potest conferri etiam in voluntatem promittentis, & ratio specialitatis est, quia quilibet promittens in hoc habebit arbitrium regulatum a lege.

17. Sed hanc ampliationem non admittit Cuman. hic nu. 8. nec Soccin. lun. nu. 216. in fine, ver. Si verò dixerit, Nec Rip. d. nu. 97. ver. secus si extraneus, quia cum non reperiatur aliquo modo obligatus, & dotando censetur donare l. 1. §. accedit C. de rei vxor. act. poterit ad eius arbitrium liberum etiam unam rem solam dare, quia etiam in solo numero dos consistere potest, & Soccinus relinquit cogitandum, more suo, qui in toto hoc suo volumine non dicit quinque res resolutas.

Ego teneo ampliationem esse veram, quia licet iste extraneus non sit obligatus dare dotem, tamen eo ipso quod promittit dotem, & sibi placuerit, incipit esse obligatus illam dare arbitrio boni viri, sic enim probauit, interpretari debere verba pro ut vult, & pro ut sibi placuerit. Item hoc deducitur ex qualitate promissionis, quia dos promissa debet deferui pro oneribus matrimonij l. pro oneribus C. de iure dot. & dixi late supra in rubric. qd. 12. Et licet dos possit consistere in uno numo, quia paupera nihil aliud habet, & illud tradit, & dicitur dos, quia est ius uniuersale, & potest augeri, tamen in dubio intelligitur promissa secundum qualitatem personarum, & arbitrio boni viri, Nec placet dictum Cuman. in d. nu. 8. quod ipsa mulier promittens dotem, non cogitur assignare arbitrio boni viri, quia nos superiori rubrica in quest. 6. hoc idem esse in promissione tacita, puta, stante statuto de lucranda dote per maritum, si ipsi nulla dotis constitutio facta sit, sed solum bona uxoris administrari permisum est, post mortem uxoris, lucrabitur boni viri arbitrio, ergo tanto magis in promissione dotis expressa, ideo ampliatio est vera.

Circa secundum an supradicta communis sit vera, p. 18. rationem Bartol. quia speciale est, vt dos ¶ incerti promitti potest, sicut etiam tenet in lita stipulatus in 4. opposit. primæ partis ff. de verb. obligat. & ibi omnes Doct. sequuntur. Item quia statutum loquens de lucro dotis verificatur etiam in dote incerta, ut tenet Cro. hic. nu. 47. post Cuman. in consil. 109. incip. domina Ioanna. Quia in statutis verba sunt verè, & proprie intelligenda l. 4. §. qui nautem ff. de exercitor. l. non aliter de leg. 3. Sed dos in 19. certa promissa verificatur ex presumptione ¶ iuris, quæ procedit secundum veritatem, & proprie probat, ergo comprehenditur sub ipsa statuti dispositione: Minor probatur, quia presumptio iuris procedit secundum veritatem l. fin. in princip. ff. quod met. caus. Imò est vera probatio l. fin. ff. de probat. in ver. respondi: veritati locum fore, & c. & ideo gl. fin. in l. tutor petitus C. de periculo tut. dicit quod presumptio iuris dicitur liquidissima

V. a. probatio,

probatio, vt not. Bald. in l. i. C. de fideiuss. qui di-
 20 cit, quod statutum ¶ requirens probationem, in-
 strumentalem verificatur in presumptione iuris
 de qua in l. cum de in rem verso ff. de vsuris. Et
 dixi in precedenti questione in fine; Item quia
 in causis criminalibus requiruntur probationes
 luce meridiana clariore l. sciant cuncti. C. de pro-
 21 bation. & tamen presumptio ¶ iuris sufficit, vt qd
 debeat condemnari pro crimine etiam poena ordi-
 naria l. si qui adulteri. C. de adulter. c. contumacia
 de heretic. lib. 6. gl. in c. infinuatum de simonia.
 Sed dos incerta promissa verificatur ex presump-
 tione iuris, vel quia dos data primo viro conse-
 22 promissa secundo l. dotem ff. de iure dot. l. pe-
 nult. §. si vxor infra eod. Bart. in disputatione inci-
 piente mulier habens magnum patrimonium, vel
 quia verificabitur arbitrio boni viri, ut dixi nuper
 in fine precedentis articuli, ergo statutum prædi-
 ctum comprehendit dotem incertam.

Sed quod ista communis non fit vera per rationem
 Bartoli, inducitur argumentum Cyni in l. i. C. de
 23 dot. promiss. sub alia forma, Omnes contractus ¶
 possunt remitti in arbitrium vnus ex contrahen-
 tibus, ergo non est speciale in dote: Antecedens
 probatur §. cum autem emptio infit. de empt. &
 vendit. l. hec venditio ff. de contrah. empt. l. si in le-
 ge ff. locat. l. cum stipulatus sim a proculo ff. de verbor.
 oblig. cum multis concordantibus adductis
 per Doct. in l. si quis arbitratu ff. de verbor. oblig.
 Consequenta est clara. Secundo quia promissio
 dotis incerte valet de iure communi, ergo non est
 24 speciale, antecedens probatur ex his, quæ dicta
 sunt supra, quia quælibet ¶ incerta dotis promissio
 cum quacunque libertate facta, semper regulatur,
 & certificatur arbitrio boni viri, Sed hoc est
 regulare in omnibus, probat Bald. nouell. de dote
 parte 6. priuileg. 9. quia si legentur alimenta diui-
 ti, nihil fauoris continent, cum non sit legatum
 prius, & licet legatum in certam quantitatem cō-
 tineat, tamen debet valere ex ea sola ratione, quia
 potest certificari l. i. ff. de aliment. & cib. legat. l. si
 cui annuum ff. de annuis legat. Tertio per text. in
 25 l. i. ¶ C. de dot. promiss. vbi incerta dotis promissio
 non valet, & hoc probatur in vers. cum neque spe-
 ties villa, neque quantitas promissa fit.

Sed istis non obstantibus non recedatis ab hac com-
 muni fundata per rationem Bartoli cum ratione
 specialitatis, & ad contraria respondeatis. Ad pri-
 mum quod multa possunt remitti in alterius vo-
 luntatem in contractibus, sed substantialia contra
 26 etus ¶ non remittuntur in arbitrium alterius d. l.
 in uendendis. C. de contrah. empt. l. quod saepe. & l.
 hæc venditio ff. eod. tit. l. si, sicut est speciale in dote
 per supra probata. Ad secundum respondetur,
 27 quod non valet argumentum ¶ de vno speciali ad
 alterum, quia postea retorquei, & postea duo spe-
 tialia non possent destruere regulam, quæ potest
 non solum in duobus, sed etiam in multis alijs li-
 mitari, vt notatur in l. i. ff. de reg. iur. sic est in casu

proposito, regula est incertitudinem in iure vitia-
 re, fallit in dote, in alimentis, ut d. l. si cui annuum,
 & in refectione via l. quidam testament. de leg.
 2. l. si, & alij casus sunt speciales non possunt es-
 28 truere regulam, alijs sequeretur, vt dicit Bartol.
 hic, quod nulla incertitudo vitaret, quod est fall-
 sum, ut probatum est. Secundo respondetur, quod
 aut loquimur in contractibus, aut in vltimis volun-
 tatis, primo modo non procedunt allegata in
 29 contrarium, quia si promitteretur ¶ quid incertum
 pro refectione via, vel aliquid annuum incertum
 pro alimentis, ille promissiones vitarentur, quia
 sunt incertæ, Nec valeret argumentum de vlti-
 mis voluntatibus ad cōtractus, vel in vltimis vo-
 luntatibus versatur duplex fauor scilicet alimen-
 torum, & vltimarum voluntatum, sed in contra-
 ctibus versatur solus fauor alimentorum, vel pub-
 licus scilicet refectionis via, qui non sufficit ad
 validandum contractum incertum. Secundo igitur
 modo sicut supradicta legata valebunt, sic &
 legatum dotis incertæ, quia continetur duplex fa-
 uor scilicet dotis, & vltimæ voluntatis, sic Bartol.
 in l. cum de in rem verso. col. 2. ff. de usufr. & in l. si
 certis annis C. de pactis. Sed nos in questione pro-
 30 posita loquimur de promissione dotis incertæ, &
 sic in contractibus.

Ad vltimum dicatis, quod nos loquimur vtrum dos
 possit constitui ad arbitrium alterius, sed tex. in d.
 31 l. i. ¶ C. de dot. promiss. de nullo arbitrio loquitur
 & addere arbitrium illi legi, est illam destruere, vt
 diximus supra in rubric. quest. 4. nu. 30. & proba-
 tur, quia in l. 3. C. eod. tit. dicit promissionem istam
 valere, quando adiectum est arbitrium, & ita lo-
 quuntur d. l. cum post §. gener. & d. l. quæro cum
 alijs ff. de iure dot.

Sed quia in d. quest. 6. nume. 30. diximus d. l. i. C. de
 dot. promiss. id disponere hac ratione, quia duo
 specialia simul permixta non sunt, & Bologniet.
 hic num. 143. post omnes alios copiosius id impu-
 32 gnatur, Primo quia duo specialia ¶ possunt concur-
 rere, quando non oriuntur ex eodem fonte. l. fin.
 C. ad velleian. & not. in l. singularia ff. si cert. pet. &
 probatur etiam in materia nostræ dotis, quæ multa
 priuilegia habet. Item quia dicere, quod in d.
 33 ¶ l. i. sit facta promissio per pactum nudum est de-
 struere illam legem, & totum titulum. Nam in ip-
 sa lege adest verbum promitto, quod denotat sti-
 pulationem. l. sciendum ff. de verbor. obligat. §. si
 scriptum infit. de inutil. stipulat. §. fin. infit. de fi-
 deiussor. Et ipsa rubrica de dotis promissione cō-
 munitur interpretatur, id est facta per stipulationem
 & lex semper interpretatur ex natura tituli. l. im-
 peratores ff. de in diem adiect. Denique non pos-
 se d. l. i. interpretari de pacto nudo, quia ex eo tem-
 pore non erat deductum, ut ex pacto nudo dotis
 oreteretur actio, quod satis postea seductum est per.
 l. ad exactionem C. eod. tit. Ex quibus videtur
 impugnare illam communem intelligentiam quæ
 nos sequuti sumus.

Ideo

Ideo respondeatis ad istas oppositiones Bolognetti, Ad primam dicatis, quod verum est argumentum, sed non applicatur in facto: quia tenendo quod ibi promissio dotis erat facta per pactum nudum, ista duo specialia oriuntur ex eodem fonte, factus enim fuerat vnus actus, & vna promissio dotis incerta, ex quo vnico actu resultabat primum speciale, de quo etiam in lad exactionem, & secundum propter incertitudinem in nullius arbitrium collatam.

Ad secundum respondetur, quod verbum promitto

- 31 † est nomen generis, quod continet etiam promissionem per pactum nudum, vt est casus in l. 3. ff. de pollicit. in vers. solius offerentis promissum, & communiter not. in rubr. ff. de verbor. obligat. ergo quando dicitur importari stipulationem nō potest intelligi semper, quia sic non esset nōmē generis, sed in dubio sic intelligendum est, & latē probat Iacob. de Alba in d. rubric. nu. 45. Sed in d. l. 1. non potest intelligi de ea promissione, quæ facta sit per stipulationem, quia dicit Imperator frustra
- 32 † existimas actionem competere, &c. & aduerbiū frustra intelligitur omnino sine effectu Soccin. in l. centur o num. 216. & ibi notant omnes. Et si interuenisset stipulatio, non esset frustratoria, quia agi posset ex ea. Item probatur ex d. l. 1. in versic.
- 33 quasi promissa dos tibi sit, &c. & dictio quasi † est nota maximæ improprietatis Bald. in l. adita nu. 12. C. de adendi. Alberic. in l. bene à Zenone nu. 26. per illum tex. C. de quadr. præscript. Bald. in l. qui romē §. duo fratres, & ibi Rip. nu. 9. ff. de verb. oblig. & denotat fictionem Alex. in conf. 2. num. 4. volum. 1. & importat diminutionem Aluarez. de inuestit. de re aliena facta nume. 1. in fin. & importat vitium gloss. in l. in persona §. in ver. quasi fideiusit ff. de pactis, ergo nō est illa promissio, quæ importat stipulationem. Item verbum promitto † legis præsumptione importat stipulationem, quia perinde est ac si præcedente interrogatione responsum sit, sed in d. l. 1. non potest præsumi præcessisse interrogationem, quia dicit tex. nec species vlla, neque quantitas promissa sit. Denique probatur, quia verbum promissio † tunc potest significare stipulationem, quādo scriptum est de voluntate promittentis, quia lex præsumit ordinem stipulationis, vt dictum, sed in d. l. 1. verbum promissio fuit scriptum sine voluntate mulieris promittentis, vt exponit ibi Accurs. in uer. dotem, in versu dic, vt concordet cum contrariis, ergo resolutè concludendū est, quod promissio non fuit facta per stipulationem. Nec obstat rubrica de dotis promissione, quia illa interpretatur ex nigro, ubi tractat non solum de promissione dotis facta per stipulationem, sed etiam per pactum nudum, vt in l. 3. C. de dot. tit. & illud argumentum à l. imperatores procedit in dubio, sed in d. tit. C. de dot. promissis clare apparet tractari de promissione dotis quomodolibet facta.

Ad vltimum respondetur, quod & si per Theodosiū

fuerit inductum, vt ex pacto nudo dotis agi possit. d. l. ad exactionem, quid prohibet etiam iussit inductum per Alex. in d. l. 1. C. de dot. ut. Nec d. l. ad exactionem fuisse superflue posita, quia ipsa principaliter adhuc compilata est, sed d. l. 1. principaliter ad casum si duo specialia habetia originem ab eodem pacto in dote concurrere possunt. Et satis est uetus quærela nostrorum contra compilatores, qui tot, & talia ex legibus resecarunt, ut uix integer sensus percipi possit, ut per Aleciat. ff. de verbor. significat. in fine. Et alias in digestis nouissimis apparebit.

SVM MARIA.

- 1 **D**Os consistens in immobilibus alienari non potest, & quando fallit. num. 5. & nu. 8.
- 2 Alienatio rei dotalis confirmari non potest per mulierem soluto matrimonio
- 3 Mulier non tenetur de euictione dotis vendite.
- 4 L. cum vir ff. de usucap. sensus.
- 6 Venditio, & permutatio quando valeat inter coniuges.
- 7 L. fin. C. ad uelleian. debet intelligi cum utilitate mulieris, non cum damno.
- 9 Mulier iurans potest se obligare, etiam non certiorata de uelleiano.
- 10 Mulier renuntians cum iuramento consentiens alienationi per maritum facta, etiam non existentibus alijs bonis mariti, non habet recursum ad res dotalis.
- 11 Doctores qui tenent mulierem iurantem, etiam non certioratam obligari efficaciter, reducuntur in contradiccionem sui met.
- 12 Doctor in vno articulo sibi contradicens pro neutra parte est allegandus.
- 13 Mulier iurans ut obligetur, debet esse verè certiorata de uelleiano, secundum verè comm. opin.
- 14 Mulier iurans, & certiorata renuntias, potest in subsidium habere recursum ad bona dotalia.
- 15 Iuramentum non obstat stante enormi lesione.
- 16 Iuramentum in primo actu an inuolidet secundum actum contrarium etiam in volum. 3.

Con.

- 17 *Contractus qui dependet à uoluntate non potest irrevocabiler fieri, etiam cum iuramento.*
- 18 *Actus primus iuratus quādo habeat clausulam derogatoriam.*
- 19 *Testamentum iuratum potest quis mutare.*
- 20 *Procurator iuratus potest reuocari.*
- 21 *Promissio iurata de non alienando nō impedit translationem domini.*
- 22 *Dos consistens in mobilibus cum qua sollemnitate possit alienari, & nu. 25.*
- 23 *Aestimatio an & quando faciat venditionem.*
- 24 *§ ff. multo potius in auth. ut immobili ante nuptialis, intelligitur.*
- 26 *Res omnes data in dotem constante matrimonio non possunt usucapi, nec praescribi.*
- 27 *Argumentum de pupillis ad uxores an valeat, & nu. 30.*
- 28 *L. in rebus §. omnis C. de iure dot. declaratio.*
- 29 *Argumentum de usucapione ad alienationem non ualet.*
- 31 *Dos consistens in mobilibus quando possit alienari sine sollemnitate.*

QVAESTIO DECIMA.

Vtrum res datæ in dotem possint alienari.

Vnc videamus de privilegijs dotis consistere matrimonio, & primo examinemus questionem Bartoli hic nu. 17. & 18. vtrum res datæ in dotem alienari possint, cuius duæ sunt species, immobiles videlicet, & mobiles:

- 1 De primis omnes concordant, quod alienari non possunt, postquam sunt ad hoc iura expressa. l. 1. & per tot. tit. ff. de fundo dotal. l. 1. per totam. C. de rei vxor. act. insit. quib. alien. lic. vel non in princip. & lita constante, & l. cum in fundo §. si fundus ff. de iure dot. Ideo dicit Bart. hic quod talis alienatio est nulla etiam cum sollemnitate auth. siue à me. C. ad vell. quia consentiendū pluries interpellatis temporibus, semper ipsa alienatio remanet nulla, vt dicit gl. in d. auth. siue à me.

Ampliat prædicta conclusio, vt procedat etiam soluto matrimonio, cum dos pleno iure pertinet ad vxorem, vt talis alienatio confirmari non possit, sed possit mulier rem alienatam petere, & reuocare à quolibet possessore, siue emptor sciuerit, siue ignorauerit, quia in hoc militat laus, & privilegium mulieribus concessum in earum dotibus, quia constante matrimonio non tantum egent privilegio, quia maritus sustinet onera matrimonij, sed etiam expressè nō possit mulier alienationem dotis confirmare, nec de re dotali disponere antequam fiat sibi realis, & plena restitutio, vt in l. 3. in princip. & in l. etiam ff. de fund. dot. Et probatur etiam, quia mulier non tenetur de euictione, nec ad pretium, ergo soluto matrimonio cum sit domina dotis non potest contractus confirmari, nec p. possessorem consentum impediri, nec aliqua exceptione, vel retentione defendi, antequam probatur, quia respectu eius, & fauoris sui contractus est nullus: Et hanc opinione tenet Immol. in l. cum vir. nume. 4. ff. de vsucap. & in c. cum contingat nu. 22. de iur. iur. Jo. Fab. in §. i. nume. 8. insit. quib. alien. lic. vel non Bald. Nouell. de dote. parte 7. limit. 11.

4 Nec obstat tex. in d. l. cum vir & ff. de vsucap. vbi si maritus vendit rem dotali, si postea soluto matrimonio ipse efficiatur dominus, vel successor illius rei, confirmatur venditio, ergo ita in vxore, ut tenet gl. reputata singularis in l. si constante. C. de donat. & eam vt singularem sequuntur Bart. Alberic. & Angel. Cyn. in l. si predium in 2. quest. C. de iure dot. Specul. de empt. & vendit. §. 3. ver. sed nunquid potest confirmari. Quia ille tex loquitur in marito, vel extraneo, qui non est prohibitus alienare, ideo tenetur de euictione, & ad pretium obligatus, sed vxor est prohibita alienare, & de re dotali disponere non potest antequam fiat sibi plena, & realis restitutio, vt dictū est, ergo soluto matrimonio non potest illam venditionem confirmare, & hæc opinio est magis tuta, quia fauet doti.

5 Limitatur primo, vt possint res f. dotalis alienari cum consensu mulieris, quando id fieret in utilitatem ipsius, l. 1. §. & cum lex. C. de rei vxor. act. & de hoc est casus in lita constante ff. de iure dot. Et sic intelligatis iura in l. si sponfus circa venditionem ff. de donat. inter viros, & uxores, & in l. si donatæ §. si. C. eod. tit. ubi venditio, f. siue permutatio, siue alius contractus onerosus ualet inter maritum, & uxorem, si fiat in utilitate ipsius, & pretium æquipollet rei, in eo autem quod non æqui pollet, & reputatur donatio non ualet, Vnde facta permutatione fundi mariti, cum domo vxoris, & postea alienata domo per maritum, non potest post mortem mariti vendicare domum, tanquam dotali, & prohibita alienari, quia ille contractus onerosus poterat fieri inter coniuges, & in toto æquipollebant res permutatæ, & erat in utilitatem ipsius mulieris fieri dictam permutationem, ita est casus decisus per Afflic. decis. 336. Sic etiam intelligitur

7 telligatis tex. in l. fin. §. C. ad uelleian. quæ habet q. mulier potest fideiubere pro altero, recepto aliquo, id est eo recepto, quod sit in uilitatem mulieris, unde si mulier fideiuberet pro secus quinque mille, recepto anulo valoris duorum scutorum, fuit decifum Lufitanie fideiufionem non valere, vt per Anton. Gaman. decif. 121. quia debet intelligi ille tex. quando mulier pro fideiufione tale premium accepit, quod magis pro uilitate, quam ex fragilitate acceptum iudicetur.

8 Secundo limitatur pro liberatione §. mariti, nam eo viuente constante matrimonio, res dotales pos sunt alienare, l. quamuis ff. solut. matrim. l. mutus §. i. ff. de iure dot. & ita est casus decifus, vt per Franch. decif. 237.

Tertio limitatur, quando mulier iurauit, quia tunc ualeat, & tenet contractus, & alienatio c. cum cōtingat de iureiur. c. licet mulieres eod. tit. lib. 6. etiam si mulier §. non fuisset certiorata de Velleiano. Archidia. & Io. Andr. in c. quanuis per illum tex. de pact. lib. 6. & ibi Natt. nu. 54. Anton. de Butr. in c. si diligenti, quem sequitur Alex. in conf. 42. col. 4. uerf. pro hoc. vol. 1. & in conf. 146. vol. 7. Castrenf. in l. si. §. si. nu. 8. ff. ad uelleian. dicens hoc esse, quia iuramentum extenditur ad ignorata. Iaf. in l. in repudianda fidei acquir. heredit. dicens de hoc esse casum in c. in recepto de iureiur. Et hanc opinionem esse approbatam in practica, & de hoc esse textum rotundum in d. c. ex recepto, dicit Roman. in l. sciendum ff. de uerb. oblig. Curtius in additionibus ad Castrenf. in d. l. fin. §. dicit esse communem opinionem Andr. Gail. obseruat. lib. 2. cap. 77. nu. 10. dicit esse communem. Seraphin. in tract. de priuilegiis iuramenti. cap. 63. num. 3. dicit communem.

9 si mulier §. non fuisset certiorata de Velleiano. Archidia. & Io. Andr. in c. quanuis per illum tex. de pact. lib. 6. & ibi Natt. nu. 54. Anton. de Butr. in c. si diligenti, quem sequitur Alex. in conf. 42. col. 4. uerf. pro hoc. vol. 1. & in conf. 146. vol. 7. Castrenf. in l. si. §. si. nu. 8. ff. ad uelleian. dicens hoc esse, quia iuramentum extenditur ad ignorata. Iaf. in l. in repudianda fidei acquir. heredit. dicens de hoc esse casum in c. in recepto de iureiur. Et hanc opinionem esse approbatam in practica, & de hoc esse textum rotundum in d. c. ex recepto, dicit Roman. in l. sciendum ff. de uerb. oblig. Curtius in additionibus ad Castrenf. in d. l. fin. §. dicit esse communem opinionem Andr. Gail. obseruat. lib. 2. cap. 77. nu. 10. dicit esse communem. Seraphin. in tract. de priuilegiis iuramenti. cap. 63. num. 3. dicit communem.

10 si mulier §. non fuisset certiorata de Velleiano. Archidia. & Io. Andr. in c. quanuis per illum tex. de pact. lib. 6. & ibi Natt. nu. 54. Anton. de Butr. in c. si diligenti, quem sequitur Alex. in conf. 42. col. 4. uerf. pro hoc. vol. 1. & in conf. 146. vol. 7. Castrenf. in l. si. §. si. nu. 8. ff. ad uelleian. dicens hoc esse, quia iuramentum extenditur ad ignorata. Iaf. in l. in repudianda fidei acquir. heredit. dicens de hoc esse casum in c. in recepto de iureiur. Et hanc opinionem esse approbatam in practica, & de hoc esse textum rotundum in d. c. ex recepto, dicit Roman. in l. sciendum ff. de uerb. oblig. Curtius in additionibus ad Castrenf. in d. l. fin. §. dicit esse communem opinionem Andr. Gail. obseruat. lib. 2. cap. 77. nu. 10. dicit esse communem. Seraphin. in tract. de priuilegiis iuramenti. cap. 63. num. 3. dicit communem.

11 si mulier §. non fuisset certiorata de Velleiano. Archidia. & Io. Andr. in c. quanuis per illum tex. de pact. lib. 6. & ibi Natt. nu. 54. Anton. de Butr. in c. si diligenti, quem sequitur Alex. in conf. 42. col. 4. uerf. pro hoc. vol. 1. & in conf. 146. vol. 7. Castrenf. in l. si. §. si. nu. 8. ff. ad uelleian. dicens hoc esse, quia iuramentum extenditur ad ignorata. Iaf. in l. in repudianda fidei acquir. heredit. dicens de hoc esse casum in c. in recepto de iureiur. Et hanc opinionem esse approbatam in practica, & de hoc esse textum rotundum in d. c. ex recepto, dicit Roman. in l. sciendum ff. de uerb. oblig. Curtius in additionibus ad Castrenf. in d. l. fin. §. dicit esse communem opinionem Andr. Gail. obseruat. lib. 2. cap. 77. nu. 10. dicit esse communem. Seraphin. in tract. de priuilegiis iuramenti. cap. 63. num. 3. dicit communem.

12 si mulier §. non fuisset certiorata de Velleiano. Archidia. & Io. Andr. in c. quanuis per illum tex. de pact. lib. 6. & ibi Natt. nu. 54. Anton. de Butr. in c. si diligenti, quem sequitur Alex. in conf. 42. col. 4. uerf. pro hoc. vol. 1. & in conf. 146. vol. 7. Castrenf. in l. si. §. si. nu. 8. ff. ad uelleian. dicens hoc esse, quia iuramentum extenditur ad ignorata. Iaf. in l. in repudianda fidei acquir. heredit. dicens de hoc esse casum in c. in recepto de iureiur. Et hanc opinionem esse approbatam in practica, & de hoc esse textum rotundum in d. c. ex recepto, dicit Roman. in l. sciendum ff. de uerb. oblig. Curtius in additionibus ad Castrenf. in d. l. fin. §. dicit esse communem opinionem Andr. Gail. obseruat. lib. 2. cap. 77. nu. 10. dicit esse communem. Seraphin. in tract. de priuilegiis iuramenti. cap. 63. num. 3. dicit communem.

Afflicti. in d. decif. 311. & monstat hanc opinionem esse certioram, pro qua multa allegat. I. hessaur. in decif. 223. num. 9. uxorem non obligari pro uirga etiam cum iuramento, & satis late, & doctè probat hanc esse ueritatem. Cappell. tolos. d. decif. 37. loquitur, non interueniente iuramento, non ergo in casu, in quo allegatur. Gutierrez. in d. cap. 20. nu. 2. dicit quod mulier iurans, & renuntians debet esse certiorata, alias iuramentum non obstat, & hanc esse communem opinionem etiam, vt ipse sibi contradicat in decernendo uerè communem. Roman. in d. l. sciendum dicit etiam, quod ipse saepe & legendo, & consulendo tenuit, quod mulieri non obstat iuramentum, nisi fuerit certiorata, & in l. si duo patroni §. idem iulianus ff. de iureiur. dicit hanc esse opinionem æquioram. Iaf. in auth. sacramenta puber. col. 13. uerf. tertio & principaliter. & seq. c. si aduersus. uendit. dicit quod iuramentum non obstat, nisi certioratur, & hanc opinionem esse æquioram, & fortè uerioram, & hoc etiam dixit Alex. in conf. 89. uiso puncto col. 5. uerf. nec huic opinioni vol. 2. & in l. sciendum col. 3. uerf. iuxta hoc querit ff. de uerb. oblig. dicit hanc opinionem posse in puncto iuris subsistit. Io. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de obligat. & solut. §. 1. col. 6. in addit. quæ incipit quomodo huic dicto sequitur hanc opinionem sibi contradicens. Bald. etiam qui suo more sibi contradicit, in d. l. si duo patroni §. idem iulianus ff. de iureiur. dicit hanc opinionem esse æquioram, & in l. 3. in f. C. de decur. lib. 10. & in conf. 4. queritur fideiufors. vol. 1. & cōsil. 47. casus talis est D. Andriolus in fin. uol. 1. ubi dicit hanc esse communem opinionem, & in cōsil. 148. in casu proposito col. 1. uerf. sed dubitatur eod. uol. 1.

Et propterea stante contrarietate Doctōrum, non est credendum huic opinioni, quia Doctōr in u. 12 no articulo §. sibi contradicens pro neutra parte est allegandus. l. ubi repugnantis ff. de reg. iur. Ergo declaramus primo hanc tertiam limitationem, 13 procedere, quando mulier §. iurata certioratur de ipso uelleiano, & hanc opinionem esse uerè communem testatur Bellug. in Spec. princip. tit. de iurament. cart. penult. & hanc sequuntur omnes Doctōres, qui fuerunt iuramentorum obseruatiſſimi, Dyn. in conf. 5. quæstio talis est. Cyn. in l. 2. in 6. q. C. de rescind. uend. & ibi Bald. in 9. quæst. & ibi Salyc. in 11. quæst. Cardinalin. c. pen. de empt. & uendit. ubi Anton. de Burgos dicit hanc esse uerè communem opin. Federic. de Sen. in cōsil. 199. queritur an domina. Immol. in l. sciendum. & Barbat. ff. de uerb. oblig. Immol. in d. c. cum contingat col. 2. §. in 3. membro, & in pluribus locis. Albenic. & Salyc. in d. auth. sacramenta pub. Fulgos. in conf. 237. Finus Guidonis. col. 2. uerf. superest. Aretin. in conf. 33. consultatio premissa col. 4. uerf. sed dubium facit. Guidopapa in c. 122. in 4. dub. in fin. Fabian. in tract. de empt. & uendit. in 3. q. 6. 8. quæst. princip. cum alijs congestis per Turquell. in l.

in l. si unquam in præfat. nu. 151. C. de reuoc. do-
nat. Et ad text. in d. c. rescripto respondetur quod
continet varios intellectus, adeo non pōt allegari

Secundo declaratur limitationem procedere, quando

14 mulier † confentens alienationi, & iurans, & renuntians certiorata, potest habere recurrem super alijs bonis mariti, & dummodo non remaneat in dotato, vt per Bart. in liubemus in l. lect. verf. vltimo. scias C. ad velleian. Odofred. in d. auct. fuit a me. Salyc. Angel. & Fulgofan. d. liubemus. Negusant. de pignori. in 4. part. 3. d. m. b. nu. 18. & in 2. parte. in 4. membro in c. ou. x. verf. sed illa ratio.

part. in 4. c. de iur. et iur. i. q. 1. ubi dicitur: ita ratio
dicit ita communiter tenet, & ita est casus decifus,
vt per Franch. d. decif. 477 num. 11. & 12. & seq.
qui declarat etiam quando mulier habet correum
obligatum, vel fideiufforem pro dote, Et ratio hu
ius declarationis principalis est, quia ubi remane.

15 ret indotata, ipsa mulier † enormiter læderetur,
quo casu iuramentum non obstaret, gl. in auth. si

quæ mulier C. ad velleian. & esse communem opinionem testatur Gail. practic. obseruat. cap. 77. post Dec. in conf. 180. & 181. & per Thessaur. in d. decis. 23. nu. 9. & præsumetur iuramentum metu reuerentiali mariti extortum. l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum act. non det. etiam si verbera nõ interueniant Alex. ad Bart. in d. §. quæ onerandæ. post alios consensit per Thessaur. d. num. 9.

Tertio Soccin. l. vi. hic nu. 241. declarat hanc limitationem non procedere ubi mulier primo iurasset

16 non vendere res dotales, nec alienationi ꝑ consenti-
tū, quia si postea vendit, vel alienationi consentit,
et iurat, eo casu non valet hoc secundum iura-
mentum arg. cap. ea te. & intellecto de iureiur. &
ibi tenet Innoc. & Abb. & communiter Doct. &
hanc opinionem tenet gl. reputata singulis in c. iet
mulieres de iureiur. lib. 6. & ibi Io. Andr. Archid.
Gemin. Ancar. Franch. Hostien. f. d. c. cum con-
tingat col. fin. vers. quid si minor, vel mulier de iu-
reiur. Spec. de empt. & vendit. 3. tertio loco vers. &
nota generale consilium. Bartol. in l. si quis pro eo
nu. 9. ff. de fideiur. & ibi Caster. colum. 2. in fi-
ne. Bart. in l. si pedium. C. de iure dot. & in l. si cui
bonis fidei vers. ubi A. et in §. i. in fin. instit. quib.
alien. lic. vel non, ibi dicit illam gl. esse singularem,
Bald. & ceteri in l. iudicibus §. si fidei iureiur. ibi A.

* lex. dicit hanc esse communem opinionem, & illā gloss. reputat singularem. *Immolin l. si æstimatis in fin. ff. solut. matrim.*

trahere cum alia, licet sit periturus. Nec obstat ad

18 primus actus iuratus † habet clausulam derogatioris frequentis actus cōtrarij, & tollit vires illius virtute iuramenti. Quia illud est in dubio, quando non constat de determinata voluntate fecundæ dispositionis, secus quando constat, vt in casu proposito, quia tunc primus actus derogatur per secundum, & dicitur constare vel per clausulam derogatioris positam in secundo actus, vel per iuramentum in secundo actu interpositum, ex quo inducitur tacita reuocatio prioris actus. Et pro hoc sunt multa similia iure iſe decisa. Si quis iurasset

19 testamentum, † & iurat non mutare, postea ad li-
bitum potest mutare, licet sit periusus, le a. Andr.
in reg. quod semel de reg. iur. lib. 6. Item si quis cō

10 situat procuratorem, et rureten non reuocare, po-
test ad libitum reuocare, gl.in ver. reuocatus in c.
fin. de procurator. lib. 6. quæ est communiter rece-
pta. Et pro hac improbatione facit, quia promi-

21 **sio** † de non alienando, etiam iurata non impedit translationem domini, & ita tenet Innoc. in c. dilecto nu. 4. de prebend. & ibi Abb. & ceteri, Doct. in l. ea lege C. de condit. ob. caus. l. si in l. si ita qd §. ea lege nu. 23. ff. de verb. obl.

22 Altera pars lēctionis est vidēre de mobilibus. ¶
vtrum constante matrimonio alienari possint, In
quo articulo communis opinio est, quod hodie
non possint alienari, nisi ab initio consentiat mu-
lier, & lapsō biēnio iterum consentiat, & uiro re-
māneant tot in bonis, quæ optime sufficiant ad do-
tis restitutionem, & illa sollemnitas ponitur in au-
th. siue à me C. ad uellē. de qua loquitur Bart.

hic & de communi testatur Soccin. l. un. nu. 233.
& Bolognnet. nu. 170. Declaratur autem ista cō-
munis, ut procedat quando res mobiles sunt dātæ
23 in dñfimate, quia per dñfimationem ꝑ dñctor fieri
venditio, & non erit amplius illa res in dote, sed
pretium eius Leuones, & l. plerunque ꝑ. hanc ff.
de iure dot. ergo eius dominum irrevocabiliter
efficitur univ. ut not. in l. dñfimate, & l. seq. infra
eod. Sed intelligitur hanc declarationem procede-
re quando dñfimatio fit per modum veri pretij, sē-
cus si dñfimatio fieret, ut fieretur valor, quia eo ca-
su, res adhuc remanet dotalis, & eius augmentum
spectabit ad uxorem, & eius hæredes, non autem
ad maritum, prout ita cñt. casus decifus ꝑ Afflict.
decif. 170. & latè de hoc scribit Couar. ꝑ. cñc. q. 6.
cap. 28. præfertim nu. 4. Item intelligitur, dummo-
do in dñfimatione prædicta, quæ fit per modum
veri pretij mulier non sit lata, etiam infra dimi-
diam iusti pretij, quia tunc semper succurritur ipsi
mulieri, ut in d. decif. 210. nu. 5.

Fundatur ista communis per text. in §. & multo potius † in auth. ut immobilia ante nuptialis. dona-

tuisset dicere, & multo minus procedit in dote, quia res immobiles plenius prohibentur, item quia in fine dicitur, quod oia privilegia dotis remaneant in suo robore, cum igitur ille versio non potest intelligi de rebus immobilibus, concludendum est intelligi debere de mobilibus, ut l. i. prohibeantur alienari, sed postea permittantur cum illo duplicato consensu. Item probatur, quia cum unica dispositione esset prohibita, & permixta alienatio, non poterat ille versio multo potius se referre ad partem dispositionis tantum, sed referendo se ad totam dispositionem, inducere absurdum, & esset dicendum multo minus, quia esset correctio dispositionis per praeiudicium mulieris, quod ut evitetur, debet referri ad res mobiles, & id referri debet ad res mobiles, ut videatur eas tacite prohibere alienari, sed permitti cum duplicato consensu ipsius, & iste est intellectus glossae ibi in ver. valebunt in fine.

Sed contra hanc eandem sententiam multa opponuntur. Primo 1. text. in l. quibus alien. licet, vel non, in princip. ubi prohibito facta de alienatione rei dotalis intelligitur solum de rebus soli, ergo res mobiles indistincte possunt alienari. Sed si res dotis mobiles possent alienari, tunc earum dominum posset transferri per alienationem, sed hoc consequens esse falsum, ergo & ahi probatur falsitas per text. in l. i. rebus s. c. de iur. 2. de re dot. ubi habetur quod omnes res dotales prohibentur usufructui, & praescribi, nec habet locum praescriptio et 30. ann. sed usufructus est respectu rerum mobilium, ergo mobilia non possunt alienari, licet uti, s. de usufructu. l. i. c. de reb. alien. non alienand. Tertio 3. opponitur res mobiles minorum prohibentur alienari omnino, ergo & res mobiles dotis, ahi probatur per text. in l. i. leg. q. tutores. c. de admin. tut. Et haec erat opinio Petri de Bellapert. Consequentiam probatur, quia ratio fragilitatis & qualiter militat in rebus mobilibus & in rebus immobilibus, & equaliter militat in minore, & in muliere, ergo & eadem dispositio.

Istis non obstantibus, non est recedendum a consilio. Ad primum respondetur, quod procedit ex prohibitione legis Iuliae de fundo dotali, quae postea fuit correctae per Imperatorem, ut l. vnic. s. c. de iur. vxor. ac licet la. hic nu. 33. vers. considera quod posset aliter responderi, & sequitur Socinius nu. 237. ut ibi videbitur. Ad secundum respondetur, quod in d. s. 2. ois non prohibetur usufructui simpliciter, eo quia res non potuerit alienari, sed eo quia mulieri non competit actio constante matrimonio, ergo potuit constante matrimonio esse facta alienatio, & eo soluto incipere usufructus, sicut etiam potest usufructus incipere constante matrimonio, quia mulieri competere actio ad repetendam dotem ob vergentiam viri ad inopiam per l. ubi adhuc. c. de iure dot. Nec valet argumentum 3. tum quod de usufructu ad alienationem, quia et res aliena vendi potest. Item alienari s. de contrah. empt. sed usufructus non potest s. de usufructu. institui. de usufructu. Ad ultimum respondetur Bart. negando esse eandem rationem inter pupillum & mulierem, quia facilius impeditur alienatio propter pupillum, quam propter mulierem. s. licet. c. de praescrip. 30. ann. ubi praescriptio cur-

rit contra pupillos, sed non contra mulieres. la. s. explicat, quod intentio Petri de Bellapert. fuit arguere 3. re de pupillo quod ad dotem, non autem de pupillo ad mulieres, & in istis terminis bene procedit argumentum de pupillo ad dotem, non sicut nulla currit praescriptio contra pupillum, ut d. la. sicut ita nulla currit contra dotem. Item notissimum illud c. de praescrip. 30. ann. & in rebus s. omnino c. de iure dot. Sed tenendo quod Petrus intellexerit de argumento a pupillo ad dotem, non procedit illud tertium argumentum, quia ut dictum nullo modo valet argumentum de praescriptione, siue usucapione ad alienationem, & nos loquimur de alienatione.

Sed ista ratio de rebus mobilibus intelligitur de iis quae servando servari possunt, quia si fuerint mobilia, 3. quia servando servari non possunt, indistincte possunt alienari, quia si non alienarentur, esset damnum mulieris, quia perirent, & inutiliter efficerentur, & id inutilia et propter evitandum damnum possunt alienari lata constante illa de iure dot. licet limitatur, ut non procedat, quando res mobiles dotalis constitunt in pondere, numero, & mensura, quia tunc indistincte possunt alienari licet quae in dotem s. de iure dot. Item limitatur favore libertatis, quia servari dotalis possunt manumitti. l. i. c. de ser. pigno. dat. manumitti. l. dotali in princip. infra eod. gl. in l. libertas s. de reg. iur.

SUMMARIA.

1. **D**ictio ubique quomodo intelligatur.
2. **P**rivilegium dotis particulare, & generale.
3. **L**ex Julia de fundo dotali correctae est a Iuliano.
4. **V**ulnus publica, et privatae quadruplex sit.
5. **V**ulnus publica praefertur privatae.
6. **E**t an fallat si vulnus privatae non includatur sub publica.
7. **V**ulnus privatae quando concurrat cum publica semper praefertur publica.
8. **P**rinced potest auferre bona privatae propter utilitatem publicam.
9. **C**ivitas potest auferre rem privatae, ut de ea alterum remuneret.
10. **I**tem si verberatum sit de rei vendit. intelligentia.
11. **V**ulnus privatae non debet praferri publicae in spiritualibus.
12. **V**ulnus publica spiritualis praefertur est cuicunque utilitati publica temporali.
13. **V**ita propria quando sit exponenda pro bono spirituali alicuius.
14. **D**os, & sicut pari passu ambulat.

15. *Dos an sit privilegiata secundario propter fauorem publicum.*
16. *Privilegio inducto propter publicam utilitatem principaliter non potest renuntiari.*
17. *Dotis privilegia an sint concessa principaliter propter dotem.*
18. *Quod sint concessa principaliter propter fauorem publicum.*
19. *Privilegia quare dotibus concessa sunt.*
20. *Dotis privilegiorum causa fuit principaliter utilitas publica.*
21. *Primum in intentione est causa finalis.*
22. *Statuto quod respicit principaliter utilitatem privatam non potest renuntiari.*
23. *Renuntiatio privilegiorum de iure civili, quando non valet.*
24. *Renuntiatio quando valet de iure canonico.*
25. *Renuntiari quando possit privilegio fundi dotalis.*
26. *Dictio qd, vel etiam explicat casum magis dubitabilem.*
27. *Dos praefertur fisco, quia eius causa est principaliter publica.*

De Expositione Glossae in verbo Ubique, & in verbo Nam & reipublicae.

Equatur videre de privilegijs dotis soluto matrimonio. Sed quia in praedictis bus tractata est illa qd utrum mulier per tacitam hypothecam praefertur habenti

- anteriori expressam, & quia vos instans pro uacantijs solitis. Propterea percurramus hodie istas
1. glossas. Et in primis in ver. Ubique. & Accur. tripliciter interpretatur Vel in oī casu, Vel in oī loco, Vel siue cum stipulatione, siue absque ea. Prima, & ultima cōiter reicitur. Secūda cōiter approbatur, de cōi testatur Soc. lun. nu. 2 § 2. Bologn. nu. 186. Ego non video differentiam inter primam, & secundā, quia licet dictio ubiq; sit aduerbium loci, & iō ex natura aduerbij interpretari debeat in omni loco, tamen ipsa dictio ex iuris interpretatione interpretatur in oī casu, ut est textus expressus in §. hinc nos in auth. de nuptijs, in uers. quia ubique custodire morientium volumus uoluntates, & inibi ubique exponitur, ubiq; in oī casu, & in dist. in te, prout late interpretatur Hypopol. Riminald. in cons. 395. nu. 52. & § 3. vol. 3. nec pōt dici in oī loco, quin casum cuiuslibet loci cōprehendat. Nec obstat quod lege Julia de fundo dotali prohibitio alienandi solū in Italia facta erat, insit. quib. alien. lic. uel nō in princip. & lūnic §. cum lex, C. de rei ux. act. et go extra Italiam hoc privilegium non erat, & sic nō

in oī loco, & propterea Aretin. dicit subaudiendā dictionem scire, quem sequitur Rip. nu. 109. & Bologn. nu. 187. dicit quod et in oī regula subintelligitur, postquam non est regula in iure, quae non habeat suas fallentias, Ego autē credo Socini bonā resolutionem posse sub hac forma declarari, qd privilegium qd dotis est duplex, aliud particulare, aliud generale, quae inter se differunt, quia generale privilegium est illud quod in dubio intelligitur in casu non prouiso, sed particulare expressum habet, quod continet, tunc dicendum qd lex nostra loquitur de privilegio generali, qd in dubio doti cōceditur, ergo si in aliquo reperiat expressa iuris decisio, privilegium nostre legis non procedit, & iō si cōfideremus legem nostram sub t. pibus Pōponij, iōge ante Iustinianum qn uigebat forte ipsa lex Iulia, aderat expressa iuris decisio, ut prohibitio fundi dotalis extra Italiam non erat facta, quo casu nō proce-
debat hoc privilegium generale, & in dubio. Sed pōt et dici qd lex Julia fuit correctā à Iustiniano, ut d. §. cum lex, & qd Iustinianus noluit per Cōpilatores ponere leges correctas, ne poneretur inutilitas, iō concludēdū est quod apposuerit ea uerba Pōponij, quae habebāt respectum ad ipsā correctio-
nē factā per Iustinianū. Et iō hodie possit dici Dō tē sp. & ubique i. in omni loco privilegium esse.

- Glossa in ver. & reipublicae diuiditur in duas partes, In prima tractat de utilitate publica, in secunda de interesse aestimabili, & inestimabili, & prima subdividitur, quia primo exponit quō interesse reipublicae, deinde colligit notabile qn rō priuata utilitatis concordat cum rōne publicae utilitatis, & secunda etiam subdividitur in eas partes quae tractat de interesse inestimabili, & de speciebus interesse aestimabili, pro quibus omnes Doct. hic se remittunt ad not. in l. i. C. de sentent. quae pro eo quod interest.
- Sed quia Doctores oēs hic satis perplexē tractant hanc materiam, Nos methodicē doceamus primo quae sint species utilitatis publicae, & quō differant interesse, Deinde uideamus propter quam utilitatem publicam dos sit privilegiata. Circa primum Bart. hic nu. 2 §. & seq. dicit quod f. publica, & priuata utilitas pōt esse quatuor modis. Primo quādā est utilitas publica, quae affert suam utilitatem in cōi, & in quolibet particulari, quod consistit in sacris sacerdotibus, & magistratibus, nam sicut unus pōt est intrare in ecclesiam, ita & alius, & sicut unus defenditur à magistratibus, ita & alius l. i. §. huius studij ff. de iust. & iur. Secundo est quādā utilitas publica, quae suam utilitatem affert in cōi, & non in particulari, ut id quod habetis mera fiscalis utilitas C. de primipil. lib. 1. Tertio. quādā est utilitas priuata principaliter, sed secundario dicitur publica, quia respectu uniuersis utilis est, ex eo quia affert utilitatem respectu uniuersis, & est apta afferre in quolibet particulari, ut quod mulieres sint dotatae, nam sic nūbēt, & poterunt generare filios, qui erunt fortē magnates, Imperatores, & Papa, & sic apta afferre utilitatem in quolibet particulari. Quarto, quādā est utilitas publica, quae principaliter est priuata

ta, sed id dicitur publica, quia affert utilitate respectu uniuersal, sed in particulari affert utilitate cuiuslibet de per se separatim, & ita vni, quod non alteri, nec est apta afferre in quolibet particulari uniuersaliter, sed separatim, & particulariter, ut reipublice interest suos subditos esse diuites §. pen. aut ite. de his qui sunt sui, nulli aliorum, & §. cognitio in iudi. ut iudic. sine quoquo fuffrag. & l. seruū quoq; §. publice ff. de procurator. ita est igitur. priuata utilitas principaliter, sed ex ea resultat publica i uniuersali.

Differunt aut inter se, Primo in uniuersali, ex eo quia

5 regula est, utilitas §. publica præfertur priuata, §. 1. §. nec tamen C. de caduc. toll. l. pen. ff. de priuati. cred. l. 1. C. de vend. rerum fiscal. lib. 10. Bal. in l. iubemus C. de sacros. eccl. quod in omni priuilegio intelligit excepta utilitas publica, & in l. in prouinciali, & in l. seq. ff. de parricid. & in rubric. C. qui accusat. non poss. & in c. 3. de præbend. & in c. bonæ de postulat. prælat. late Grammat. dec. 12. nu. 17. & seq.

6 Sed hanc conclusionem intelligit, §. qñ priuata ita includitur sub publica, ut ipse priuatus et iuuetur ex ea utilitate publica, licet non tantum quantum inuauatur ex sola sua priuata, aliis secus, quia tunc præfertur priuata, quia charitas ordinata incipit a seipsa l. pates C. de seruit. c. si non licet 23 qd. 7. & hanc tenet gl. in d. c. bonæ. in 1. de postulat. prælat. & in c. licet in uer. ita cōi. utilitas. de regular. Butr. in d. c. bonæ nu. 34. Abb. in c. si. nu. 4. de uoto. & ita alius consulti Neapoli pro D. Comite Sarni, e contra D. Episcopum Sarni, Sed hodie contrarium teneo, & doceo uos ueritatem ipsam, quia oia iura allegata per dictas glosas in d. c. bonæ, & in d. c. licet loquuntur qñ concurrunt utilitas priuata cum priuata, sed

7 qñ concurrat §. priuata cum publica, semper succedit ipsa priuata, & de hoc est casus in l. utilitas C. de primipil. lib. 11. Nec obstat qd. publicum dicitur illud qd. quilibet participat, & sic de hac utilitate publica deberet et participare qui succumbit quia quando princeps §. aufert alicui bonæ ex causa publica, ut in litem si uerberatum ff. de rei uendic. & in l. i. l. u. ff. de cuius. quam utilitatem potest percipere ille priuatus a quo bona ablata sunt, & tamen utilitas publica oim supprimit priuatam, item habetur in l. uenditor §. si constat ff. comm. præd. ubi loquitur de lapidicinis in alicuius fundo sitis, quas nulli cedere licet, nisi consuetudo aliter disponat, & ibi gl. dicit, licet lex sit, ut nulli dominorum ius suum auferatur, tamen ei derogatur consuetudine, ergo & p. principem id fieri potest. Et dicit Bart. in proem. ff. illum tex. ad hoc esse singularissimū in iure, & singularissimum appellat ibi Cagnol. nu. 39. & ibi oēs dicunt, quod causa, quæ debet mouere principem debet esse fauor publicus. Bart. in l. quæcunque C. de fi. in l. i. lib. 10. Roman. in conf. 310. ubi ex pluribus concludit ciuitatem §. posse auferre rem aliquam a priuato, ut de ea remuneret eum, qui sit benemeritus de republica, & sequitur Dec. cōf. 260. & in conf. 361. col. pen. & in conf. 588. late Ias. in l. Barbarius. col. 6. ff. de offic. prælat. & in l. h. C. si cōtra, uel util. pub. & in l. quo minus circa princip. ff.

de flumin. Crauetin. conf. 5. num. 4. Vultus in suis commun. in ver. Princeps col. 2. ubi restat de mas. de cōi. & per Fel. in c. quæ in ecclesiarius col. 20. de cons. Nec potest dici, quod ille priuatus cui bona auferuntur ex causa publica, debet habere pretium, & sic et sentit commoditate. Quia tex. in d. l. item §. si uerberatum, dicit (modo dato pretio) ergo non integraliter. Et licet alias Rom. consueuerim, qd. illa uel ha modo dato pretio debet intelligi de iusto pretio, ut ibi per Cyn. & la cob. de Ar. na, & Bellug. in Spec. princip. §. donum rubr. 46. in prim. nu. 4. & ita ibi obuium post Pontificatum Sixti Papæ V. tamē ibi et declarauit, qd. illud dicitur modo datum respectu ad utilitatem domini a quo inuito extorquetur, licet quasi iuncta gl. ff. de rei uendic. Bal. in l. non interest §. quod met causi ex cōi. deratur interesse uoluntatis. ff. de usu, & habet ergo sp. utilitas priuata supprimit ab utilitate publica, quatenus priuatus, nil percipiat ex illa publica. Modo uideamus differentias in mēbris distinctionis Bartoli. Circa primum Bart. nu. 26. dicit quod illa prima utilitas publica præfertur cuiusque alteri siue priuata, siue publica, sed Bart. hic non dicitur, & melius forte dixisset quod ille siue prius gradus æquitatis qui datur religioni, illa præferatorem in uniuersali, qñ in particulari cuiusque; alteri rei, siue publice, siue priuata, ut scriptum est in l. 2. ff. de iure & æquitate in Digestis nouissimis. Sed retentis terminis Bartoli in rebus spiritualibus nullus debet præferre utilitatem propriam, & priuata utilitati, quia charitas ordinata incipit a seipso, ut habetur in c. si non licet 23. q. 1. regula diligendi proximum a seipso incipit, ergo magis unicuique est oporunda, & preferenda utilitas propriæ salutis, salutaria quocunque aliorum. Et hoc probatur per text. Ecclesiastic. cap. 4. Qui sibi nequam, cui bonas, ergo uidetur quod nullus potest alios ordinatē diligere nisi prius diligat seipsum, sed isto modo non potest esse qui propter utilitatem cōm. aliorum sibi uult esse nequam. Bene. xerum est, quod bonū publicū

12 §. spirituale est præferendum cuiusque bono temporalis publico, siue priuato, & hoc uoluit dicere Bart. & probatur per illud lo. maiorem charitatem nemo habet, qñ ut animam suam ponat qñ pro amicis suis, casus autem est, in quo qñ tenetur corpora;

13 Item §. uitam pro utilitate aliorum spiritualium offerre, ut cum prelati, cui commissa est cura de ouibus suis, iuxta illud lo. cap. 10. bonus pastor dat animam suam pro ouibus suis, uel uerba dicit S. Tho. in 3. sent. dist. 29. cum scimus fratrem nostrum posse liberare per mortem corporis a morte aīe siue periculo aīe, tunc n. tradere animam fratribus non est perfectionis, sed necessitatis, uoluit igitur hic intelligere Bart. quod utilitas publica præfertur cuiusque alteri publice. I. sancimus C. de sacros. eccl. in p. si fide religio. & sic præfertur doti.

Circa secundum membrum Bart. distinguit, ut quæris in ista utilitas publica. Specu. in §. fiscalis præferatur doti, de qua in 3. mēbro, & respondet quod non, qñ pari passu ambulant, ut l. 2. C. de priuileg.

fic. & dictum est supra, aut an præferatur quartæ, & quia illa est priuata principaliter, & distinguit, aut loquimur de iure iā quæsitæ, & utilitas publica oīno præfertur, vt C. de priuilegijs fisci per totum tit. & l. pen. ff. de priuileg. credit. Aut loquimur de iure nouo per principem concedendo, & tunc aliquando princeps solet præferre utilitatem priuatorum, ne videatur auarus, vt l. i. C. de secund. nupt. & l. in fi. C. de caduc. toll.

Circa tertium mēbrum. s. de dote dicit quod ipsa præfertur utilitati priuatorū, vt hic, & in auth. res. quæ. C. comm. deleg. Sed nos hic examinemus utrū dos sit priuilegiata principaliter p. utilitatem publicā.

QVAESTIO VNDECIMA

Vtrum dos sit principaliter priuilegiata propter fauorem publicum.

IN hoc articulo cōis opinio est, quod priuilegia 15 t. sūt concessa principaliter fauore dotis, sed secundario p. fauorem publicum, & hīc tenet Bar. nu. 25. Soc. l. un. nu. 4. & 257. Jaf. nu. 30. Rip. num. 16. vers. Sed aduerte, Bologn. nu. 38. Crot. nu. 4. & nu. 10. Ruyn. nu. 135. qui testatur de cōis, sed ipse tenet contrariam opinionem.

16 Fundatur ista cōis quia priuilegio inducitur ppter publicam utilitatem principaliter non potest renūtiari ēt cum iuramento l. si vnus §. pacifcar, & §. seq. ff. de pact. & l. ius publicum ff. de ed. & not. in c. si diligenti de foro comp. lat. Bart. in l. si qs pro eo ff. de fideiuss. sed mulieres possunt renūciare istis priuilegijs cum iuramento c. cum cōtingat de iureiur. c. licet mulieres eod. tit. lib. 6. & habetur in auth. sacram. pub. C. si aduerf. vendit. ergo earū priuilegia non sunt inducta principaliter propter fauorē publicum, sed secundario, principaliter autem propter priuatum.

17 Secunda rō priuilegia t. sunt concessa principaliter propter dotem, ergo secundario propter fauorē publicum, antecedens probatur per textum nostrum in vers. nam & reipublice, sic inducēdo, nam ex dictione & quæ est implicatiua colligitur, quod priuilegia conceduntur principaliter propter interesse, & fauorem ipsarum mulierum, & in consequentiā propter fauorem publicum, quia dictio etiam, uel &, implicat casus magis dubitabiles, argum. not. in l. i. C. qui admitti, & erat maior dubitatio propter fauorē publicū, & sic maior distantia, & cā remota.

Contraria opinio est verior. s. quod priuilegia sint do 18 ti concessa propter fauorem publicum t. principaliter, & hanc opinionem tenet Aretin. & Ruyn. hic. Primo per tex. in l. si diuisi C. qui pot. in pign. hab. ubi habetur, quod antiqui non habuerūt respectū ad incommodum mulierum, quod respicit priuatam utilitatem, sed solum habuerūt respectum publice utilitatis, & post illam legem inductum est, vt dos ipsa sit priuilegiata fauore publico, & priuato æque principaliter. Tunc fiat argumentum, illud dicitur inductū fauore publico principaliter, quoniam quæque per legem allegatur fauor publicus, sed

in d. l. si diuisi allegatur fauor publicus, Idem habet in l. nostra, & in l. 3. ff. de iure dot. & in l. 2. C. de priuileg. credit. ergo &c. maior probatur per Bar. in l. ius publicum ff. de pact. per illum tex. ubi in fine dicit, quod neccum iuramēto illi pōt renūtiari.

Secunda rō, ista priuilegia sunt doti concessa inspecto interesse priuato, & utilitate publica, ergo semper dicuntur concessa inspecta utilitate publica principaliter, Consequentia est clara, quia, ut dictum est, utilitas publica supprimit priuatā, & Imperatores concedentes hæc priuilegia censentur in dubio se conformare cum dispositione iuris cōis, & sic ut cā publica præferatur priuatæ, Antecedens probatur,

19 quia priuilegia t. dotibus concessa sunt, Vel propter fragilitatem mulierum, Vel quia præstant obsequia viris, Vel quia totum earū patrimonium consistit in dote, Vel quia perpetuo ex ea debēt habere alimentā, & ista priuilegia ponuntur in d. l. si diuisi, Vel quia alia mulier meretricaretur, s. his consequenter in auth. de equalit. dot. Vel vt possint nubere, & hōne sūt uiuant, l. 2. ff. de iure dot. Vel propter sobolem procreandam, vt hic in textu, ex quibus septē rōnibus licet quinque respiciant fauorem mulierum, tamen duæ respiciunt fauorem publicum, qui supprimit in omni casu interesse priuatum, ergo principaliter dicuntur concessa p. fauorem publicū.

Et hoc forte uoluit dicere Alciat. hic, q. tenet istā opinionem, quod Imperatores concedentes hæc priuilegia, t. primo habuerunt in intentione utilitatem publicam. s. vt ciuitas repletur hoīb. Nec ualet 20 responsio Soc. d. nu. 257. quod primum in executione est utilitas mulierum, & sic in ordine naturæ, quia non potest ciuitas repleri hoīb., nisi gradatim generentur hoies. Quia non ualet est primum in ordine naturæ, & sic in executione, ergo est principaliter

21 licet intentum, nam primum t. in intentione est vt qs euadat Cardinalis, propter quod facit totū sūtū posse, sed si prius euadat ep̄s, & postea Cardinalis, non erat principaliter intentum euadere ep̄s, licet sit primum in ordine naturæ, quia ex ep̄is solent creari Cardinales. Item quia sequeretur quod utilitas publica non exstingueret priuatam. Item sequeretur quod in dubio principes concedentes priuilegia non censerentur ea concedere secundū ius commune, & sic vt utilitas publica quæ facit cessare priuatam, sit principaliter intentā, & hoc argumentum deducitur à Bart. in Lambitiosa. col. 4. ff. de decret. ab ordin. fac. & à Ioāne Monaco in proem. lib. 6. decret.

Et ex his rejicitur quod dicit Rip. hic quod licet principaliter leges motæ sint ad concedendum priuilegia propter publicam utilitatem, tamē postea respiciunt priuatam utilitatem principaliter, hoc enim dictum non ualet, quia causa finalis est ea quæ est prima in intentione, & quæ principaliter dicitur, & quæ attendenda est in priuilegijs, & hæc est utilitas causæ, sicut in cæteris.

Non obstant contraria. Ad primum, primo retorquet 22 argumentum, quia statuto t. quod respicit principem licet utilitatem priuatam propter fauorē publicum secundario

secundario non potest illi renuntiari Bart. in l. ius publicum ff. de pact. per tex. in l. dedit dot. ff. de pact. 33 dotal. Secundo respondetur quod privilegia inducuntur a lege civilis propter fauorem publicum principaliter, aut sunt expresse approbata de iure canonico, uel expresse reprobata, & renuntiatio et cum iuramento facta non tenet, & non est hic casus noster. Aut nec sunt expresse reprobata, nec expresse approbata, & tunc quantumuis non valeret renuntiatio de iure civilis, valebit de iure canonico propter iuramentum, ut respondet, & probat Immo. in d. c. cum contingat in 2. membro princip. & sequitur hic Ruyn. nu. 136. vers. nam responde. & hic est casus noster, unde si mulier alienat fundum dotalem eo modo, quo diximus in precedenti questione, cum iuramento valebit alienatio, quia privilegium fundi dotalis, nec expresse approbatum, nec expresse reprobatum de iure canonico, sed propter iuramentum statim eius dispositioni d. c. cum contingat. & d. c. licet mulieres.

Ad secundum negatur antecedens, ad eius probationem respondetur, quod presupposito quod dictio 36 Et, si vel etiam explicet casum magis dubitabile, ut l. 1. & l. etiam. & l. in his 5. ff. c. etiam si tut. interuen. Lilla verba 5. spuri. Item dicimus in princip. ff. de verb. sign. l. etiam aureo ff. de cod. tit. l. extraneum ff. de hered. instituc. 2. de rescript. & videte Fel. i. c. ex parte nu. 21. & plur. de qu. de rescript. exponitur textus. Dotis causa semper, & ubique precipua est. Nam & reipublice interest, quasi dicat ultra interesse priuatum quod inest dotibus, & sensibilis est, etiam adesse interesse publicum, quod principaliter fuit cognatum ad concedendum privilegia dotibus. 37 Quare enim dos praefertur si fisco, ut in l. vnic. 5. ff. de caduc. toll. & diximus supra, nisi eius casus principaliter esset publica, alius sequeretur quod fauor principaliter priuatus praefertur fisco, qui principaliter est causa publica, quod est contra veritatem, & ideo ego non video quomodo possit sublineri ista communis.

S Y M M A R I A.

- 1 **M**ulier Sterilis an habeat privilegia dotis, & nu. 23.
- 2 Sterilitas mulieris aliquando provenit ab impubertate.
- 3 Pubertas qua sit.
- 4 Matrimonium est ordinatum inter aetate fertiles.
- 5 Sterilitas mulieris aliquando consideratur post 50. annum.
- 6 Matrimonium prohibitum est inter sexagenarium, & quinquagenarium.
- 7 Mulieres & viri ante pubertatem generant filios, & post 60. & post 50. annos,

- 8 Filius an praesumatur legitimus, quae uxor octogenarii peperit.
- 9 Mulier quomodo dicatur sterilis propter impedimentum naturae.
- 10 Sterilitas in masculis quot modis possit contingere.
- 11 Spadonum nomen an sit generalius Eunuchorum.
- 12 Eunuchi coeunt, licet non emittant semen.
- 13 Spadones natura quot, & qui sint.
- 14 Spadones esse unico teste natos.
- 15 Spadones esse etiam castratos, contra communem opinionem.
- 16 Spadones casu facti qui sint.
- 17 Spado potest posthumum instituere.
- 18 Spadones possunt adoptare.
- 19 Spadones a tutela non excusantur.
- 20 Spadones, et eunuchi possunt ordines assumere, & creari Episcopi, & Papa.
- 21 Spadones quando non possint contrahere matrimonium.
- 22 L. si serua 5. ff. de iure dot. intelligentia.
- 24 Naturalis aptitudo attenditur non accidens.
- 25 Privilegia quae conceduntur ob duas causas aequae principales, una cessante, ipsa remanent.
- 26 Mulier sterilis gaudet privilegio auctoritate quae.
- 27 Matrimonium potest esse ubi non est spes sobolis.
- 28 Mulier sterilis non gaudet privilegijs dotis secundum veram opinionem.
- 29 Mulier sterilis scienter nubens, peccat.
- 30 Vxorem sterilem qui accepit sibi imputet.
- 31 Papa non potest dispensare cum Rege habente uxorem sterilem, ut aliam ducat.
- 32 L. si quis posthumus ff. de lib. & posthum. intelligentia.
- 33 Mulier sterilis propter sterilitatem viri gaudet privilegijs dotis.

QVAESTIO DVODECIMA.

Vtrum mulier sterilis gaudeat privilegijs dotis.

DEnique pro complemento videamus, an mulier sterilis habeat ista privilegia, Sed quia video Doctores confundere terminos, ideo pro clari-

tem, vel fecunditatem, & lib. 5. de usu partium, ob distortionem meatuum seminis, & ideo recte egeri non potest, nec proficere ad generationem. Diocles apud Plutarchum in lib. 5. de placitis philosophorum ait, Viros steriles esse, aut quia semen nullum omnino emittant, aut quia minus, quam opus est, aut quia minus secundum, aut quia flaccescant genitalia, aut propter penis obliquitatem. Et isti spadones, qui sanos, & validos testes habent, & etiam alias corporis partes, licet non possint liberos generare, quia tamen possunt coire, & sperari potest, ut vitio quo tenentur aliquando purgato liberos gignant, ideo recte matrimonium contrahere possunt, sed hæc spadonum species a Iuristis non consideratur.

14 Dicunt tamen spadones natura esse in natiuitate, forsitan unico teste nati, ut ferit fuisse Syllam, & Cotta. I. qui cum vno fl. de re milit. sed quia isti generare possunt, ideo non morbofi, vel vitiosi esse censentur. I. pomponius in ff. de adilit. edict. Si tamē quis sit ita spado, ut necessaria pars corporis ei premissis absit, morbofus est. I. si autem fl. eod. Et hic deridendus est Accursius qui necessariam partem sibi exponit. I. si uterque testiculus absit, Ego verò necessariam partem eo loci mentalem, & virgā intelligo, quæ ad meiendum, & alia necessaria est.

15 Spadones autem præter naturam sunt, Vel qui facti huius effecti sunt, qui Castrati vocantur. Sed hic adnotatis, quod gl. in §. in pluribus inst. de adopt. & in l. sed est questum in ver. non puta in ff. de lib. & posth. dicit, Castratus dicitur quasi Castus, Spado autem cui spata, & gladio virilia abscissa sunt, & istas glossas esse ceteris approbatas dicit, & sequitur hic Soc. l. unum. 270. Iste glossæ sunt falsæ hinc Iudas, & sunt contra textum in l. spadonum ff. de verb. sign. ubi spadones comprehendunt etiam eos, quibus virilia abscissa sunt spata, vel cultros, ut dicit Accursius. Nam dicit thibiz dicuntur, quibus colici attriti sunt, Thlasiz dicuntur, qui testiculos habent fractos, & euulsos, sed ego non miror de Accursio, quia in d. l. spadonum, volens exponere qui sint thibiz dixit nescio, Miror autem de doctribus, qui non discurrendo, nec videndo textus faciunt communem opinionem.

16 Sunt etiam Spadones ex casu facti, ut qui aliquo morbo testiculum amisent, ut l. qui cum uno testiculo natus est, quive amisit iure militabit. ff. de re milit. & l. si quis posthumus ff. de lib. & posthum.

Et ex istis terminis resultat resolutio multarum questionum quas tanquam similes Doct. allegant in resolutione questionis nostre. Prima est, quod licet Spado

17 natura non facili generare possit, tamen potest posthumum instituire, quia nec etas, nec sterilitas ei impedimento est. I. sed & questum ff. de hered. inst. etas quidem non impedit senem, quin possit posthumum instituire, quia senes et non valentes generare per etatem possunt posthumos heredes instituire. I. si quis posthumus ff. de lib. & posthum. quia magis natura, & consuetudo generandi in homine spectanda est, quam temporale vitium, aut valetudo, propter quam abdicatur a generandi fa-

cultate: Et ex his rationibus deciditur secunda ques-

18 tio, quamvis spadones non generare non possint, tamen adoptare possunt. l. 2. §. illud ff. de adopt. sed. & illud instituitur. Et de spado arrogando suum heredem sibi ascribere potest arrogato §. si ff. de adopt. & potest causa matrimonij manumittere l. alium.

19 nos ff. de manumissis vindict. Item quia tutela neri excusatur l. spadonem ff. de excusat. Item spadones,

20 nes, seu Eunuchi possunt ordines assumere, & qualibet beneficia ecclesiastica obtinere, ac et ad episcopatum promoueri, & absque dispensatione ex patre B. de corpore vitiatu c. eunuchus dist. 5. v. bi gl. cl. mat. contra rusticos dicentes castratos illos debere seruare testiculos, quia hoc nihil magis prodesset, quasi seruaret dentes mutatoris, & Alciat. in d. l. spadonum dicit posse admitti et ad dignitatem Papalem, Nam quæ usque ante coronationem soleat inquiri an habeat testiculos, sufficit eum habere mentalem, ut ea ratione vir dici possit, quod sequitur etiam Rebuff. ibi prope finem. Item decidi-

21 tur tertia questio, quod licet spadones non possint contrahere matrimonium, sed cum his contractum debeat annullari, ut tit. de frig. & maleficis (quod intelligatis, si perpetuum impedimentum liquido probari queat, puta quod precisa sit omnis virilitas, & propterea Castratus posthumum instituire non potest d. l. sed est questum, quia certum est hunc factu homines generare non posse, cum p. abscessione impotens factus sit, & incertis non est amplius locus coniecturis. l. cōtinuus ff. de verb. oblig. alias triennio expectandum est, ut aduersus Bernardi finem in c. 1. de dispensat. i. p. ubi probant. Jo. Andr. Abb. & Collectarius ibid. Jam enim si spadones eius nature secundum ius civile, i. unum tantum testem habuerint poterunt contrahere matrimonium, & ita intelligatis text. in l. si serua §. in ff. de iure dot. & l. pomponius ff. de adilit. edict.

Modo quatuor verbis expediatis questionibus, virum
23 mulier steriles gaudent privilegiis dotis communis opinio est pro affirmatiua, & de qua testatur Soc. l. unum. 269. l. as ff. nu. 42. Rip. nu. 124. Bolet. n. 210. cuius auctor fuit Cyn. quem sequitur Bar. hic.

Fundatur ista communis per text. in d. l. si quis posthumus ff. de lib. & posthum. ubi attenditur aptitudo

24 naturalis, & non consideratur impedimentum infirmitatis, & senectutis, ergo dicit Soc. l. unum. 271. Si sunt impediti a natura non possunt contrahere matrimonium, sic inducendo d. l. si serua §. si ff. de iure dot. & per consequens non gaudebunt

25 privilegio dotis. Item quia quando privilegia conceduntur ob duas rationes æque principales, cessat una ex eis adhuc durat concessio si altera inibi non instituitur. l. si ventri §. in bonis, & ibi glossa ver. de positiua in ff. de priuil. cred. l. liberorum §. i. & ibi gl. ff. de his qui not in fam. §. si alteri in l. & ibi gl. in ver. confationem in auth. de nupt. Sed privilegia dotum sunt concessa principaliter propter ipsas dotes, & secundario propter utilitatem publicam, ergo quantumvis cesset ratio utilitatis publicæ, si sterilitate, semper mulier p. ipsas dotes, etiam

etiam steriles debet gaudere privilegijs. Confirmat
Iulianus c. pinnionem nu. 42. in fine ex auctoritate
Baldini authen. quæ t. C. comm. deleg. ubi tenet
q. privilegium illius authenticæ favore dotis habet
locum etiam in muliere sterili, eo quia substantia
dotis non pendet à procreatione liberorum, quod
est accidentale. l. 1. lo. Andrin. reg. sine culpa lib. 6.
7. tenet quod etiam ubi non est spes sobolis potest
esse matrimonium, g. in valde sene, vel cōstituto
in articulo mortis. C. nuptiarum in prin. 27. q. 6. l.
glan. c. quod sedem de frigid. & malefic. ergo à pa-
ri mulier sterili, quæ delicta est spe sobolis po-
terit contrahere matrimonium, & ita gaudere pri-
vilegijs dotis.

Sed istis non obstantibus tenetur opinioem contra
8. cōm. f. quod mulier sterili sterilitate tertio mo-
do dicta superius non gaudet istis privilegijs. Et p
hoc est texan c. 1. & c. consultationi de frigid. & ma-
lefic. ubi quod non potest contrahere matrimonium,
& si contractum fuerit dissolvitur c. fraternitatis
eod. tit. Secundo inducitur pro hac parte oia argu-
menta dicta in precedenti questione, quibus pro-
batur: ut dotem principaliter esse privilegiatā pro-
pter favorem publicum ad sobolem procreandā,
ergo cessante ista ratione, quia matrimonium con-
trahi non potest, debent etiam cessare privilegia.
Et hoc confirmatur inducendo legem nostram in
ver. maximè necessarium, & retorquendo contra
Bart. prout facit Ias. d. nu. 42. Item in l. asiduis C.
qui pot. in pignor. habentur ubi conceduntur pri-
vilegia dotibus, dicitur propter procreationē libe-
rorum, & licet inducantur aliz rationes, tamen hæc
est potissima, & principalis, v. cōsolum est in pre-
cedenti qōne: & confirmatur, quia Romani impo-
suerunt pœnas volentibus vivere in cœlibata l. j. &
ibi not. C. de impend. pœn. cœlibat. Item mulie-
ribus, quæ non procreaverant nisi vnum filium nō
poterant succedere ex senatus cōsulto. Tertulliano
suis filijs, & solum fuit concessa successio procreā-
tibus tres filios §. 1. instat. ad tertull. Et pro hoc fa-
cit, quia mulier sterili maledicta habebatur c. re-
curat §. his ita 3. q. 4.

Pro resolutione igitur distinguatis. Aut loquimur de
muliere sterili, quia arcta, vel castrata est, ita q. im-
pedimentum nature patet ad oculum, & tunc quia

matrimonium contrahere non potest, nec dos est,
29. nec eius privilegia habebit, imo si scienter nubat,
peccat in virum, & in rem publicam, & propterea
nō est digna privilegio legis: Aut loquimur de mu-
liere sterili per naturam, quæ habet omnia mēbra
apta ad generationem, sed propter aliquas qualita-
tes naturales non potest generare, & tunc ex eo q. a
potest contrahere matrimonium, erit dos, & eius
privilegijs gaudet, & ratio est, quia sufficit posse
generare, vt hic spes, quod natura mutetur, vnde di-
30. cit t. exan c. conquirente de clerico non resid. im-
putet sibi qui vxorem sterilem accepit c. 1. de cœlib.
3. mil. Nec Papa t. potest dispensare cum Rege qui
habet vxorem sterilem, vt aliam ducat, vel habeat
concubinam, vt notat Baldin. c. lator de re iudic. &
Tel. in c. quæ in ecclesiarum col. 6. de constit. lo. de
Selu. in tract. de benefic. q. 8. par. 3. nu. 10.

Ideo non obstant contraria. Ad primum de d. l. si quis
3. posthumus t. Respondetur, quod loquitur de ste-
rilitate proveniente per accidens ex defectu vale-
tudinis, vel senectutis, qui defectus solent mutari in
melius, vt declaravi supra de sterilitate proveniente
ab ætate, & ad tex. in d. l. si serva §. si. Dicatis primo
cum Rip. hic nu. 126. in fi. quod Soc. non allegat
illum textum ad propositum. Secundo dicatis illā
legem intelligi debere, prout dixi nuper. Ad se-
cundum quod privilegia dotis sunt concessa propter
duas causas, Vtra responsionem Rip. hic nu. 125.
dicatis prout in precedenti questione. Ad confir-
mationes Iasonis dicatis, quod nō loquitur de mu-
liere sterili, quæ non potest contrahere matrimo-
nium, prout nos præsupponimus, & ita tractandū,
& intelligendum est.

Sed quia tractavimus etiā de sterilitate viri, Ideo di-
catis, quod si maritus ita sit sterili, quod evidenter
non possit contrahere matrimonium, modo prædi-
cto, ipsum dissolvitur, Si verò matrimonium esse
33. potest, sed propter viri culpam mulier sterile sit,
tunc omnes concordant, mulierem dotis privile-
gijs gaudere, quia ipsa non est in culpa, & in ea nō
est, nisi dolor.

Et ita in istis decē lectionibus sumus expediti ab ista
secunda tertiaria carnis priuij ad laudem, & gloriā
Sanctissimæ Trinitatis. die 16. Februarij 1599.

Superiorum permissu.

DOCTORIS MARTAE
IVRISCONSULTI
PRÆCLARISSIMI.

REPETITIONES

*In Rubric. et in l. i. ff. de Noxi
operis Nuntiatione.*

FLORENTIAE APVD GEORGIVM MARESCOTVM.
M D C.